

MASARYKOVA UNIVERZITA
PRÁVNICKÁ FAKULTA

COFOLA 2018

Část III.
Valná hromada akciové společnosti

ACTA UNIVERSITATIS BRUNENSIS

IURIDICA

vol. 624

SPISY PRÁVNICKÉ FAKULTY
MASARYKOVY UNIVERZITY

řada teoretická
svazek č. 624

COFOLA 2018

Část III.

Valná hromada akciové společnosti

Eds.:

Jaromír Kožiak, Radek Ruban, Zdeněk Houdek, Michal Janovec

Masarykova univerzita
Brno 2018

Tato publikace vznikla na Masarykově univerzitě v rámci projektu „COFOLA 2018“ číslo MUNI/B/1179/2017 podpořeného z prostředků účelové podpory na specifický vysokoškolský výzkum, kterou poskytlo MŠMT v roce 2018.

Recenzenti:

Mgr. Kateřina Blisová

JUDr. Klára Hurychová, Ph.D.

Mgr. Alena Pokorná

© 2018 Masarykova univerzita

ISBN 978-80-210-9013-2 (online : pdf)

Obsah

Vybrané otázky rozhodování per rollam	7
<i>Michal Antoš</i>	
Status obchodní korporace a její vnitřní poměry	21
<i>Kateřina Augustínová</i>	
Právní povaha řízení o vyslovení neplatnosti rozhodnutí orgánu obchodní korporace	33
<i>Gabriela Brejchová</i>	
Dodatečný výkon hlasovacího práva v poměrech akciové společnosti	46
<i>Zuzana Dvořáková</i>	
Notifikační povinnost vůči valné hromadě v případech střetu zájmů	60
<i>Martin Floreš</i>	
Kumulativní hlasování a odvolání členů takto zvolených	72
<i>Kristýna Horková</i>	
Odporovatelnost usnesení valné hromady akciové společnosti	82
<i>Lukáš Hříša</i>	
Neplatnost rozhodnutí jiného orgánu obchodní korporace přijátého mimo působnost valné hromady	96
<i>Radka Klusáčková</i>	
O povaze svolání valné hromady	109
<i>Viktor Kolmačka</i>	

Přípustnost nedobrovolného příplatku v akciové společnosti	130
<i>Kamil Kovářčák</i>	
Odpovědnost předsedy valné hromady	147
<i>Jan Kupčík</i>	
Rozhodnutí valné hromady akciové společnosti o vyřazení účastnických cenných papírů z obchodování na evropském regulovaném trhu	162
<i>Luboš Mazanec</i>	
Některé otázky spojené s výkonem působnosti valné hromady akciové společnosti radou obce (kraje)	182
<i>Petr Pospíšil</i>	
Společná účast společníka a jeho zástupce na valné hromadě	202
<i>Monika Příkazská</i>	
Usnášeníschopnost valné hromady akciové společnosti	218
<i>Roman Šafář</i>	
Vybrané otázky práva na vysvětlení	234
<i>Michal Vitek</i>	
Působnost valné hromady a možnosti jejích smluvních modifikací	246
<i>Tomáš Vobrabal</i>	

Vybrané otázky rozhodování per rollam

Michal Antoš

Katedra obchodního práva, Právnická fakulta,
Masarykova univerzita, Brno, Česká republika

Abstrakt

Předmětem tohoto příspěvku je zamyšlení nad některými otázkami spojenými s rozhodováním per rollam, tedy rozhodováním mimo valnou hromadu, se zaměřením na akciovou společnost, na které právní věda doposud nenabídla zcela uspokojivé odpovědi. Pozornost bude zaměřena v prvé řadě na časové souvislosti rozhodování per rollam, a to problematiku rozhodného dne pro výkon hlasovacího práva a běhu lhůty pro doručení vyjádření akcionáře k návrhu rozhodnutí, což jsou skutečnosti mající zcela zásadní význam pro posouzení platnosti rozhodnutí přijatých per rollam. Neméně problematická je otázka práv akcionářů, která mohou být při rozhodování per rollam omezena. V této souvislosti lze uvést především právo na vysvětlení a právo akcionáře uplatňovat návrhy a protinávrhy. Cílem tohoto příspěvku je nalézt výkladová řešení uvedených problémů, a to zejména posouzením aplikovatelnosti pravidel pro přijímání usnesení valné hromady na rozhodování per rollam.

Klíčová slova

Per rollam; platnost rozhodnutí; práva menšinových akcionářů; rozhodný den; vyjádření akcionáře.

1 Úvod

Pojem rozhodování per rollam je třeba v souladu s § 175 odst. 1 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích (dále jen „ZOK“), považovat za legislativní zkratku pro rozhodování mimo valnou hromadu. Nejedná se však o rozhodování mimo vlastní orgán společnosti. Přesněji je možné rozhodování per rollam označit za alternativní způsob rozhodování valné

hromady, a to mimo její zasedání.¹ Rozhodnutí přijatá per rollam stále budou považována za rozhodnutí valné hromady, avšak s určitými specifiky.

Tato specifika se odvíjejí od skutečnosti, že rozhodování per rollam probíhá bez svolání valné hromady a mimo její jednání. V případě rozhodování per rollam vykonávají akcionáři hlasovací právo pouze na základě návrhu rozhodnutí zasláného osobou oprávněnou ke svolání valné hromady, s nímž vyslovují svůj souhlas nebo nesouhlas. Součástí návrhu rozhodnutí jsou vždy podklady potřebné pro přijetí návrhu (§ 418 odst. 2 písm. c) ZOK).² Pouze na základě těchto podkladů činí akcionář své rozhodnutí. Veškerá diskuze a projednávání záležitosti jsou potlačeny ve prospěch usnadnění přijímání rozhodnutí v působnosti valné hromady.³

Ačkoli rozhodování per rollam bylo vlastní i předrekodifikační úpravě zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník (dále jen „ObchZ“), bylo možno tímto způsobem rozhodovat pouze v případě společnosti s ručením omezeným (§ 130 ObchZ). Možnost rozhodovat mimo zasedání valné hromady v akciové společnosti byla do právního řádu zakotvena teprve zákonem o obchodních korporacích na základě § 418 a násl. ZOK.⁴ Připuštění možnosti rozhodovat per rollam v akciové společnosti se nesetkalo u odborné veřejnosti pouze s kladnými reakcemi, spíše naopak, někteří autoři se domnívají, že zákonná úprava tohoto institutu je nedotažená, může způsobovat mnohé problémy a dokonce zbavit akcionáře práva na řízení společnosti.⁵ Není dokonce ani zcela vyjasněno, nakolik je možné aplikovat ustanovení upravující rozhodování na valné hromadě na rozhodování per rollam. Právě na některé problémy, které se pojí s rozhodováním per rollam v akciové společnosti bude v tomto příspěvku poukázáno a budou nabídnuta možná východiska, at' již výkladová, nebo *de lege ferenda*, s jejichž pomocí by mělo dojít k překonání těchto obtíží.

1 ŠUK, Petr. § 418. In: ŠTENGLOVÁ, Ivana, Bohumil HAVEL a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 727–728.

2 Typicky účetní závěrka při jejím schvalování a rozhodování o rozdělení zisku společnosti.

3 FILIP, Václav a Jan LASÁK. § 418. In: LASÁK, Jan, Jarmila POKORNÁ a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář. II. díl*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, s. 1884.

4 Na rozdíl od rozhodování per rollam ve společnosti s ručením omezeným však musí být rozhodování per rollam ve stanovách akciové společnosti výslovně připuštěno.

5 ČERNÁ, Stanislava, Ivana ŠTENGLOVÁ a Petr ČECH. Co přinese zákon o obchodních korporacích kapitálovým obchodním společnostem, jejich společníkům a věřitelům? *Casopis pro právní vědu a praxi*, 2012, roč. 20, č. 4, s. 333. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/cvpv/article/view/5807>

2 Časové okolnosti přijímání rozhodnutí per rollam

2.1 Rozhodný den

Pro určení, která osoba je oprávněna účastnit se valné hromady v případě, že by v době od odeslání pozvánky do dne konání valné hromady došlo k převodu akcií, je stěžejní úprava rozhodného dne. Rozhodný den představuje pevný okamžik, konkrétní den, ke kterému společnost určí, kdo je oprávněn se účastnit valné hromady. K pozdějším změnám, provedeným v akcionářské struktuře po rozhodném dni, se pro účely legitimace akcionářů k účasti na valné hromadě již nepřihlíží.⁶

Rozhodný den je zákonem stanoven pro společnosti, jejichž akcie jsou přijaty k obchodování na evropském regulovaném trhu (§ 405 odst. 3 ZOK), a pro společnosti, které vydaly zaknihované akcie (§ 405 odst. 4 ZOK). V obou případech je za rozhodný den určen sedmý den předcházející konání valné hromady, u akciové společnosti se zaknihovanými akciemi je úprava pouze dispozitivní. V ostatních případech není rozhodný den k účasti na valné hromadě akciové společnosti zákonem stanoven, a bude proto rozhodující úprava stanov společnosti nebo jeho určení v rozhodnutí valné hromady.⁷

V případě rozhodování per rollam je otázka rozhodného dne podstatně významnější. Pokud by se valná hromada konala, aniž by byl rozhodný den určen, byla by oprávněna účastnit se valné hromady pouze taková osoba, která by byla akcionářem společnosti ke dni konání valné hromady. Při rozhodování per rollam je však akcionáři stanovena prekluzivní lhůta, ve které je oprávněn se vyjádřit k návrhu rozhodnutí (§ 418 odst. 2 písm. b) ZOK). Vykonat toto právo je akcionář oprávněn v kterýkoli den prekluzivní lhůty, a proto není možné, aby se subsidiárně uplatnil jako rozhodný ten den, který je k výkonu práva určen. V případě rozhodování per rollam není rozhodováno v konkrétní den, ale po dobu delšího časového úseku. Z toho důvodu je též otázkou, zda se bude moci uplatnit zákonná úprava rozhodného dne pro účast na valné hromadě akciových společností, které vydaly zaknihované akcie nebo společnosti, jejichž akcie jsou přijaty k obchodování na evropském regulovaném trhu, bude-li rozhodováno per rollam.

⁶ FILIP, Václav a Jan LASÁK. § 405. In: LASÁK, Jan, Jarmila POKORNÁ a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář. II. díl. 1. vyd.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, s. 1802.

⁷ *Ibid.*, s. 1804.

Jak již bylo uvedeno v úvodu tohoto příspěvku, ustanovení zákona o obchodních korporacích vztahující se k rozhodování valné hromady jsou obecně použitelná i v případě rozhodování per rollam, avšak s přihlédnutím ke specifikům tohoto způsobu rozhodování. Jednotný závěr ohledně aplikovatelnosti § 405 ZOK, který upravuje rozhodný den k účasti na valné hromadě, v případě rozhodování per rollam, doposud není dán. Část odborné veřejnosti se přiklonila k závěru, že § 405 ZOK není v případě per rollam aplikovatelný, jelikož upravuje účast na valné hromadě, přičemž rozhodování per rollam se účastní vždy všichni akcionáři.⁸ Je tedy nadbytečné se zabývat aplikovatelností tohoto ustanovení, když vlastní problém spočívá v tom, kdo je oprávněn hlasovat, dojde-li k převodu akcií v době mezi rozesláním návrhu rozhodnutí a uplynutím lhůty k vyjádření akcionáře.⁹

Tento názor je pravděpodobně veden tím, že právo účasti na valné hromadě odpovídá v případě rozhodování per rollam právu být obeslán návrhem rozhodnutí, nikoli právu vyjádřit se k návrhu rozhodnutí. S tímto závěrem lze souhlasit, avšak den, který je rozhodný pro účast na valné hromadě, je rozhodný též pro výkon hlasovacího práva, jinak by určení rozhodného dne zcela postrádalo smysl. Domnívám se proto, že výše uvedený argument sám o sobě nemůže obstát.

Zásadní problém dle mého názoru však spočívá v tom, jakým způsobem má být ona přiměřená aplikace ustanovení § 405 ZOK při rozhodování per rollam v praxi provedena. V ustanovení § 405 odst. 3 a 4 ZOK je rozhodný den vypočten v závislosti na dni konání valné hromady. Tento hraniční okamžik však v případě rozhodování per rollam není dán, a není proto zcela jasné, k jakému okamžiku rozhodný den vztáhnout. Je třeba hledat objektivně určitelný den, který by svojí podstatou odpovídal dni konání valné hromady.

První možností by bylo vztáhnout rozhodný den k poslednímu dni lhůty pro vyjádření akcionáře. Jedná se o pevně daný okamžik, avšak v tomto případě je pravděpodobné, že akcionář vykoná své právo naopak dříve,

⁸ Jelikož hlasy akcionářů, kteří se ve stanovené lhůtě nevyjádří k návrhu rozhodnutí, jsou dle § 419 odst. 1 ZOK považovány za hlasy proti návrhu rozhodnutí.

⁹ FILIP, Václav a Jan LASÁK. § 418. In: LASÁK, Jan, Jarmila POKORNÁ a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář. II. díl.* 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, s. 1885–1886.

než rozhodný den nastane. Pouhý převod akcií oznámený společnosti před rozhodným dnem by tak bez dalšího zneplatnil již vykonané hlasovací právo. Tento postup z uvedených důvodů shledávám poměrně problematickým, a navíc za současné úpravy by se k tomuto závěru mohlo dojít pouze velmi kreativním výkladem.

Druhým pevně daným hraničním okamžikem je den odeslání návrhu rozhodnutí akcionářům, resp. den, kdy byl návrh odeslán poslednímu akcionáři. Stanovení rozhodného dne k tomuto datu by ovšem mohlo vést k důsledkům, se kterými zákon ani v případě rozhodování valné hromady nepočítá.¹⁰ K určení, kdo bude oprávněn hlasovat per rollam, by došlo již přede dnem rozeslání návrhů rozhodnutí, což je v praxi značně problematické. Tímto způsobem by mohlo docházet ke zneužívání rozhodování per rollam vůči nabyvatelům akcií. Lze si konečně představit, že po převodu akcií rozešle osoba oprávněná ke svolání valné hromady návrh rozhodnutí, a to i bývalému akcionáři, který bude stále moci vykonávat hlasovací práva a například i znehodnotit převedené akcie, a to zcela legitimním způsobem.

Z tohoto pohledu je poměrně zajímavá skutečnost, že právě s navázáním rozhodného dne na okamžik rozeslání návrhu rozhodnutí počítá návrh novely zákona o obchodních korporacích předložený Ministerstvem spravedlnosti.¹¹ Za rozhodný den se dle návrhu zákona stanoví sedmý den předcházející dni rozeslání návrhu rozhodnutí. Dle důvodové zprávy je tento den stanoven s ohledem na zaknihované akcie a na dobu nezbytnou pro získání potřebných údajů od centrálního depozitáře. Stanovení rozhodného dne na sedmý den předcházející dni zaslání návrhu rozhodnutí zohledňuje pak nejen lhůtu centrálního depozitáře na zpracování výpisu z evidence emise, která je stanovena podle pracovních dnů, ale rovněž případné státní svátky

¹⁰ Viz úprava rozhodného dne k účasti na valné hromadě, jehož určení nemůže předcházet dni konání valné hromady o více jak 30 dnů (§ 405 odst. 2 ZOK). Přitom je svolavatel povinen nejméně 30 dnů přede dnem konání valné hromady uveřejnit pozvánku na valnou hromadu na internetových stránkách společnosti a současně ji zaslat akcionářům (§ 406 odst. 1 ZOK). Rozhodný ten tedy nemůže předcházet dni rozeslání pozvánky akcionářům.

¹¹ *Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění zákona č. 458/2016 Sb., a některé další zákony* [online]. Označení materiálu ALBSAW9B84DM. Datum autorizace 23. 2. 2018 [cit. 23. 3. 2018].

či víkendy.¹² Tento přístup zakládá jistotu, že veškeré osoby oprávněné k výkonu hlasovacího práva budou obesláni návrhem rozhodnutí, a minimalizuje riziko spojené s vyslovením neplatnosti přijatých rozhodnutí pro nedoručení návrhu rozhodnutí oprávněnému akcionáři. V praxi však může být z výše uvedených důvodů problematický.

Za současné právní úpravy jsou, domnívám se, výše uvedené výkladové možnosti zcela neudržitelné, a proto je na místě na určení rozhodného dne stanoveného zákonem v případě rozhodování per rollam zcela rezignovat. Ustanovení § 405 odst. 3 a 4 ZOK proto nejsou v případě rozhodování per rollam aplikovatelná, jelikož nelze jednoznačně určit, k jakému okamžiku rozhodný dne vztáhnout, tedy jaký den při rozhodování per rollam odpovídá dni konání valné hromady, což vylučuje přiměřenou aplikovatelnost předmětných ustanovení. Jejich aplikovatelnost by nadto neřešila problematiku rozhodného dne v případě rozhodování per rollam komplexně, ale pouze u zaknihovaných akcií a akcií přijatých k obchodování na evropském regulovaném trhu.

Se zřetelem na skutečnost, že je možné rozhodný den stanovit pouze umožňuje-li to zákon (§ 284 odst. 1 ZOK), se domnívám, že není rozumného důvodu, aby společnost nemohla upravit rozhodný den pro rozhodování per rollam, a to na základě ustanovení § 405 odst. 1 ZOK. Toto ustanovení není v rozporu se smyslem a účelem rozhodování per rollam, a proto by mělo být i v případě rozhodování per rollam aplikovatelné.¹³

Nebude-li rozhodný den pro rozhodování per rollam určen ve stanovách společnosti nebo rozhodnutím valné hromady, nezbývá než považovat za akcionáře oprávněné k výkonu hlasování per rollam osoby, které jsou oprávněny hlasovací právo vykonávat při neurčení rozhodného dne k účasti na valné hromadě společnosti, která vydala listinné akcie. To znamená, že k hlasování per rollam bude oprávněn akcionář,¹⁴ který bude dispo-

¹² *Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění zákona č. 458/2016 Sb., a některé další zákony* [online]. Označení materiálu ALBSAW9B84DM. Datum autorizace 23. 2. 2018. [cit. 23. 3. 2018].

¹³ Obdobně ŠUK, Petr. § 405. In: ŠTENGLOVÁ, Ivana, Bohumil HAVEL a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 694–695.

¹⁴ Jelikož hlasovací právo není samostatně převoditelné dle § 281 odst. 4 ZOK.

novat právem vyjádřit se k návrhu rozhodnutí, tedy bude vůči společnosti vystupovat jako její akcionář v okamžiku odeslání svého vyjádření k návrhu rozhodnutí. Jelikož výkonem práva se právo na vyjádření se zcela vyčerpá, je nerozhodné, zda po odeslání vyjádření akcionáře k návrhu rozhodnutí, avšak před skončením lhůty k jeho výkonu, bude společnosti oznámen převod akcie.

Tento závěr se zdá být poměrně problematický, avšak za současné právní úpravy není možné stanovit osobu oprávněnou vyjádřit se k návrhu rozhodnutí per rollam jinak. Lze proto jen doporučit, aby akcionáři ve stanovách rozhodný den pro rozhodování per rollam stanovili odlišně. *De lege ferenda* považují za nejvhodnější určit rozhodný den ke dni rozeslání návrhu rozhodnutí, jelikož tento okamžik založí jistotu ohledně zaslání návrhu rozhodnutí oprávněným osobám, ale též předejde spekulativním převodům akcií.

2.2 Lhůta pro zaslání vyjádření

Právem každého akcionáře společnosti je vyjádřit se k návrhu rozhodnutí přijímaného per rollam, a to ve stanovené prekluzivní lhůtě. Ustanovení § 418 odst. 2 písm. b) ZOK explicitně stanoví, že součástí návrhu rozhodnutí je určení lhůty, kterou mají akcionáři k doručení vyjádření k návrhu rozhodnutí, tedy k výkonu svého hlasovacího práva. Není-li lhůta odlišně určena ve stanovách, činí 15 dnů, přičemž pro začátek jejího běhu je rozhodné doručení návrhu akcionáři.

Na první pohled nečiní problém, nebude-li lhůta k zaslání vyjádření upravena stanovami společnosti, jelikož v takovém případě je podpůrně určena zákonem a bude činit zmíněných 15 dní ode dne doručení návrhu rozhodnutí akcionáři. Obtíže naopak může způsobovat modifikace určení lhůty k vyjádření se k návrhu rozhodnutí. Zákon zde, na rozdíl od lhůty určené k rozeslání pozvánky na valnou hromadu,¹⁵ nestanoví žádné limity pro určení délky této lhůty a způsoby jejího vymezení. Za takové situace je třeba posoudit případy, kdy může být určení lhůty k vyjádření ve stanovách společnosti problematické.

¹⁵ Dle ust. § 406 odst. 1 ZOK je třeba pozvánku na valnou hromadu rozeslat akcionářům alespoň 30 dnů přede dnem konání valné hromady.

V prvé řadě je třeba zaměřit pozornost na lhůtu, která by byla stanovena nikoli počtem dnů od doručení návrhu rozhodnutí akcionáři, ale objektivním stanovením jejího konce konkrétním datem. Lhůta začíná běžet ode dne doručení návrhu rozhodnutí, přičemž lze předpokládat, že nebude doručeno všem akcionářům v tentýž den. Takto stanovený konec lhůty by proto mohl činit lhůtu pro některé akcionáře podstatně kratší než pro jiné, což zakládá rozpor se zásadou rovného zacházení s akcionáři explicitně stanovenou v § 244 odst. 2 ZOK.¹⁶

Domnívám se však, že i výkladem § 418 odst. 2 písm. b) ZOK je nutné dospět k závěru, že určení lhůty tímto způsobem je vyloučeno. Toto ustanovení totiž umožňuje určení lhůty bez omezení její délky, nicméně stanoví, že „pro začátek jejího běhu je rozhodné doručení návrhu akcionáři.“¹⁷ Ustanovení § 418 odst. 2 ZOK upravuje výčet náležitostí, které musí návrh rozhodnutí vždy obsahovat, od této úpravy se nelze odchýlit. Nebude-li návrh rozhodnutí stanovené náležitosti obsahovat, není způsobilý k hlasování a nemůže být platně přijat.¹⁸ Součástí uvedených náležitostí je též vymezení lhůty pro doručení vyjádření. Délka lhůty je stanovena výslovně dispoziitivně, avšak určení počátku jejího běhu nikoli. Jelikož § 418 odst. 2 písm. b) ZOK věta za středníkem upravuje obsahovou náležitost návrhu rozhodnutí včetně požadavku na způsob její úpravy, je třeba jej v této části považovat za kogentní.

Pro společnost bude určení konce lhůty značně obtížné, jelikož v souladu se zmíněnou zásadou rovnosti zacházení s akcionáři by bylo problematické i vztáhnout počátek lhůty např. ke dni odeslání či doručení poslednímu akcionáři¹⁹ a bude proto nutné posuzovat dodržení lhůty vždy individuálně.²⁰ Lze tedy uzavřít, že zásadní pro společnost bude vždy určení dne, ke kterému

¹⁶ Obdobně FILIP, Václav a Jan LASÁK. § 418. In: LASÁK, Jan, Jarmila POKORNÁ a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář. II. díl.* 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, s. 1887.

¹⁷ Ust. § 418 odst. 2 písm. b) ZOK.

¹⁸ FILIP, Václav a Jan LASÁK. § 418. In: LASÁK, Jan, Jarmila POKORNÁ a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář. II. díl.* 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, s. 1887.

¹⁹ Což by opět mohlo činit lhůtu k vyjádření pro některé akcionáře delší než pro jiné.

²⁰ Opačný názor zastává FILIP, Václav a Jan LASÁK. § 418. In: LASÁK, Jan, Jarmila POKORNÁ a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář. II. díl.* 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, s. 1887.

byl návrh rozhodnutí jednotlivým akcionářům doručen, a od tohoto dne bude akcionáři běžet lhůta pro vyjádření.

Problém může dále činit lhůta pro vyjádření k návrhu rozhodnutí přijímanému per rollam, bude-li stanovená lhůta nepřiměřeně krátká. Zákon totiž určuje, že pokud se akcionář ve stanovené lhůtě nevyjádří, platí, že s návrhem nesouhlasí (§ 419 odst. 1 ZOK). Lze se domnívat, že záměrné stanovení nepřiměřeně krátké lhůty ve stanovách společnosti může být využíváno v případech, kdy osoba oprávněná ke svolání valné hromady má povinnost určitý bod zařadit na program valné hromady, avšak nemá zájem, aby byl návrh přijat. Taková situace může nastat zejména tehdy, bude-li rozhodováno o záležitosti, o jejíž zařazení požádal kvalifikovaný akcionář (§ 369 odst. 1 ZOK), příp. došlo-li k rozeslání návrhu rozhodnutí na žádost kvalifikovaného akcionáře (§ 366 ZOK). Nepřiměřeně krátká lhůta tudíž může zamezit přijetí rozhodnutí, jež kvalifikovaný akcionář navrhl.

Pro řešení této situace nelze využít ustanovení týkající se rozhodování valné hromady, jelikož minimální délka doby mezi zasláním pozvánky akcionářům a konáním valné hromady je zákonem kogentně stanovena. Je tedy třeba se ptát, zda nepřiměřeně krátká lhůta může činit přijaté rozhodnutí neplatné. Jelikož veškeré zákonné požadavky budou dodrženy a bude též postupováno v souladu se stanovami, nezbyde než posoudit otázku případného rozporu s dobrými mravy. V každém případě by se však jednalo o zneužití práva osobou oprávněnou ke svolání valné hromady se všemi vyplývajícími následky.

3 Akcionářská práva a jejich uplatnění při rozhodování per rollam

Jak vidno z předchozí kapitoly, ačkoli rozhodování per rollam usnadňuje přijímání rozhodnutí valné hromady, do značné míry modifikuje zákonná pravidla pro přijímání rozhodnutí na valné hromadě. Ve prospěch usnadnění rozhodování valné hromady však může docházet i k omezování nemajetkových práv akcionářů, která nejsou zcela slučitelná s účelem rozhodování per rollam. V akciové společnosti se jedná zejména o právo na vysvětlení a právo uplatňovat návrhy a protinavrhy, která budou v této části práce posuzována.

3.1 Právo na vysvětlení

Právo na vysvětlení patří mezi základní práva akcionářů. Jeho význam spočívá ve vyrovnání informační asymetrie mezi členy statutárního orgánu a akcionáři ve vztahu k záležitostem zařazeným na pořad jednání valné hromady. Na rozdíl od společníka společnosti s ručením omezeným nemůže akcionář požadovat vysvětlení od společnosti kdykoli, ale pouze po uveřejnění pozvánky na valnou hromadu do doby jejího konání. Vysvětlení společnost poskytne akcionáři na valné hromadě a není-li to vzhledem ke složitosti možné, pak do 15 dnů ode dne jejího konání (§ 358 odst. 1 ZOK).

Jedná-li se o rozhodování per rollam, právo na vysvětlení zůstává akcionáři nade vší pochyby zachováno.²¹ Akcionář bude oprávněn vysvětlení požadovat ode dne doručení návrhu rozhodnutí. Jelikož však nelze poskytnout vysvětlení na valné hromadě, musí se akcionář spoléhat, že mu bude vysvětlení poskytnuto v průběhu lhůty k vyjádření k návrhu rozhodnutí. Hrozbou mu však zůstává zmeškání lhůty pro vyjádření z důvodu nedostatečně pohotovostní reakce statutárního orgánu společnosti.

V souladu s ustanovením § 418 odst. 2 písm. c) ZOK je třeba, aby návrh rozhodnutí, na jehož základě akcionář činí své vyjádření, obsahoval podklady potřebné pro přijetí rozhodnutí. Návrh rozhodnutí tedy musí obsahovat nejen samotné odůvodnění návrhu rozhodnutí, ale též podklady potřebné k tomu, aby se akcionář mohl kvalifikovaně rozhodnout, zda bude hlasovat pro, nebo proti přijetí rozhodnutí. Vzniká tedy otázka, zda bude právo na vysvětlení natolik významné i v případě rozhodování per rollam.

Lze se domnívat, že i v případě rozhodování per rollam může mít žádost o poskytnutí vysvětlení svůj význam. Může tomu tak být zejména v situaci, kdy podklady potřebné pro přijetí rozhodnutí, které budou součástí návrhu rozhodnutí, nemusejí být úplné a akcionář může nabýt dojmu, že pouze na základě doručených podkladů se nemůže kvalifikovaně rozhodnout.²² Neúplnost podkladů potřebných pro přijetí rozhodnutí však zakládá rozpor

²¹ ŠUK, Petr. § 418. In: ŠTENGLOVÁ, Ivana, Bohumil HAVEL a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 728.

²² Obdobně SCHINDLER, Petr Filip. Stručná úvaha o rozhodování per rollam u společností s ručením omezeným ve stávající a nové úpravě obchodního práva. *Ad notam*, 2013, roč. 19, č. 3, s. 4.

se zákonem, jelikož se jedná o povinnou náležitost návrhu rozhodnutí, a jedná se tedy o důvod pro vyslovení neplatnosti rozhodnutí přijatého per rollam. Pozdní poskytnutí vysvětlení tedy nebude nezbytně na újmu práv akcionářů, jelikož se může jednat o nedostatek návrhu rozhodnutí, což bude mít vliv na platnost přijatého rozhodnutí.

Akcionář však může požadovat vysvětlení i nad rámec poskytnutých podkladů, ať již z důvodu, že subjektivně považuje vysvětlení za potřebné nebo proto, že dostatečně neporozuměl poskytnutým podkladům. V obou případech na vysvětlení není právní nárok. Tento nárok by však nevznikl ani v případě konání valné hromady a neposkytnutí vysvětlení by opět nebylo na újmu práv akcionářů při rozhodování per rollam.

Lze tak uzavřít, že v případě poskytnutí pouze nedostatečných podkladů pro přijetí rozhodnutí je přijaté rozhodnutí možné napadnout návrhem na vyslovení jeho neplatnosti pro rozpor se zákonem. Naopak budou-li podklady pro přijetí rozhodnutí dostatečné, právo na vysvětlení akcionáři nezbytně svědčit nebude.

Jistě se budou vyskytovat i případy, kdy vysvětlení bude objektivně potřebné, avšak současně nebude, a ani se nepožaduje, aby byla, potřebná informace z poskytnutých podkladů zřejmá. Například při schvalování účetní závěrky se může jednat o uzavřené smlouvy, které by osvětlily údaje obsažené v účetní rozvaze. Součástí podkladů potřebných pro rozhodnutí jistě nebudou všechny smlouvy, jejichž smluvní stranou se společnost stala, avšak pro akcionáře může mít osvětlení těchto položek účetní rozvahy zásadní význam. Zde akcionáři nezbyde než požadovat potřebná vysvětlení a doufat, že budou poskytnuta dostatečně včas. Ačkoli tedy existují výjimky, lze dospět k závěru, že právo akcionáře na vysvětlení nemusí být v případě rozhodování per rollam nezbytně omezeno.

3.2 Právo uplatňovat návrhy a protinávrhy

Právo uplatňovat návrhy a protinávrhy²³ patří obdobně jako právo na vysvětlení mezi individuální účastnická práva, která náleží všem akcionářům bez

²³ Přičemž rozlišování mezi návrhy a protinávrhy je v podstatě zbytečné a důsledně to nečiní ani sám zákonodárce, viz JOSKOVÁ, Lucie. Právo akcionáře podávat návrhy a protinávrhy. *Obchodněprávní revue*, 2014, roč. 6, č. 9, s. 252.

ohledu na jejich podíl na společnosti. Jedná se o právo uplatňovat k záležitostem, jež jsou zařazeny na pořad valné hromady, návrh rozhodnutí odlišný od návrhu rozhodnutí obsaženého v pozvánce na valnou hromadu (§ 361 odst. 1 ZOK).

Má-li být o záležitosti rozhodováno *per rollam*, zůstává nevyřešená otázka, zda má akcionář zachováno právo návrhy a protinávry uplatňovat. Uplatňování návrhů a protinávrhů je problematické zejména z časových důvodů a též z důvodu poměrně obtížného způsobu uplatnění protinávru akcionáře při rozhodování *per rollam*. V případě rozhodování na valné hromadě statutární orgán oznámí akcionářům způsobem stanoveným pro svolání valné hromady znění akcionářova protinávru (§ 362 odst. 1 ZOK). Akcionáři tak na valné hromadě mají k dispozici jednak návrh rozhodnutí obsažený v pozvánce a současně protinávrh akcionáře a mohou se rozhodnout, který z návrhů podpoří.

Je-li rozhodováno *per rollam*, pak osoba oprávněná ke svolání valné hromady rozesílá návrh rozhodnutí s určitou lhůtou k vyjádření akcionáře. Pokud by byl v průběhu této lhůty doručen protinávrh akcionáře, bylo by třeba, s ohledem na přiměřenou aplikaci ustanovení § 361 odst. 1 ZOK, oznámit tento protinávrh všem akcionářům. Problém však nastává, pokud by již někteří akcionáři své hlasovací právo vykonali, jelikož by již nemohli vzít protinávrh akcionáře v potaz. Řešením by bylo rozeslání nového návrhu rozhodnutí, který by protinávrh akcionáře obsahoval. Lze si ovšem jen těžko představit, že by již doručená vyjádření akcionářů pozbyla právních účinků a následně bylo hlasováno o novém návrhu rozhodnutí obsahujícím protinávrh akcionáře. Tímto způsobem by bylo možné prodlužovat rozhodování *per rollam* donekonečna.

Na základě výše uvedeného se domnívám, že v případě rozhodování *per rollam* nebude možné uplatňovat návrhy a protinávry ve lhůtě pro vyjádření k návrhu rozhodnutí, pokud nebude úprava obsažena přímo ve stanovách společnosti.²⁴ Zákonná úprava § 362 ZOK je v případě rozhodování *per rollam* neaplikovatelná. Stanovy společnosti pak mohou zejména určit

²⁴ Ke stejnému závěru dospívá bez bližší argumentace ŠUK, Petr. § 418. In: ŠTENGLOVÁ, Ivana, Bohumil HAVEL a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 728.

lhůtu, ve které je možné protinávryhly podávat, a bude jen na akcionářích, zda tuto lhůtu vezmou v úvahu při výkonu svého hlasovacího práva, či nikoli.

Na druhou stranu zákon o obchodních korporacích v § 363 počítá i s variantou, že akcionář svůj protinávryh zašle k záležitostem, které mají být teprve zařazeny na pořad valné hromady, tedy před uveřejněním pozvánky. Pokud by byl protinávryh doručen do 7 dnů před uveřejněním pozvánky, bude uveřejněn i protinávryh akcionáře spolu se stanoviskem představenstva, nestanoví-li stanovy lhůtu kratší. Ačkoli tento přístup není příliš praktický (akcionář povětšinou neví, k jakému návrhu uplatňovat protinávryhy), může mít své využití, a to např. v případě rozhodování o rozdělení zisku společnosti. Osobně nepovažuji za problematické, aby se obdobný postup využil i v případě rozhodování per rollam. Tímto způsobem totiž nedojde k nadměrnému zatížení osoby oprávněné ke svolání valné hromady a nebude ohrožen ani samotný proces přijímání rozhodnutí per rollam.

4 Závěr

Rozhodování per rollam v akciové společnosti má jistě svůj význam a může zásadním způsobem usnadnit fungování společnosti. Současnou právní úpravu však provázají mnohé nedokonalosti, které činí rozhodování per rollam v akciové společnosti jen obtížně použitelné. V tomto příspěvku jsem vymezil některé problémy, které se s rozhodováním per rollam pojí a jejichž vyřešení je pro společnost esenciální.

Ačkoli výkladem, zejména pak přiměřenou aplikací ustanovení vztahujících se k rozhodování valné hromady, lze dospět k závěru ohledně některých sporných otázek pojících se s rozhodováním per rollam v akciové společnosti, závěry to nejsou zcela uspokojivé. Domnívám se proto, že je nezbytné, aby došlo k úpravě práv a povinností osoby oprávněné ke svolání valné hromady i akcionářů společnosti přijetím novely zákona o obchodních korporacích, která by současnou nejistotu odstranila.

Tento příspěvek byl napsán v rámci projektu Vnější systémové vazby regulace obchodních korporací II č. MUNI/A/0720/2017.

Zdroje

Monografie

LASÁK, Jan, Jarmila POKORNÁ a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář. II. díl.*, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, 1264 s. ISBN 978-80-7478-537-5.

ŠTENGLOVÁ, Ivana, Bohumil HAVEL a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 2. vyd.* Praha: C. H. Beck, 2017, 1128 s. ISBN 978-80-7400-540-4.

Kapitoly v knihách, články (i elektronické), příspěvky ve sbornících

ČERNÁ, Stanislava, Ivana ŠTENGLOVÁ a Petr ČECH. Co přinese zákon o obchodních korporacích kapitálovým obchodním společnostem, jejich společníkům a věřitelům? *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2012, roč. 20, č. 4, s. 325–334. ISSN 1210-9126. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/cvpj/article/view/5807>

JOSKOVÁ, Lucie. Právo akcionáře podávat návrhy a protinávrhy. *Obchodněprávní revue*, 2014, roč. 6, č. 9, s. 251–257. ISSN 1803-6554.

SCHINDLER, Petr Filip. Stručná úvaha o rozhodování per rollam u společností s ručením omezeným ve stávající a nové úpravě obchodního práva. *Ad notam*, 2013, roč. 19, č. 3, s. 3–5. ISSN 1211-0558.

Právní předpisy a jiné dokumenty

Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění zákona č. 458/2016 Sb., a některé další zákony [online]. Označení materiálu ALBSAW9B84DM. Datum autorizace 23. 2. 2018. Dostupné z: <https://apps.odok.cz/veklepdetail?pid=ALBSAW9B84DM>

Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění zákona č. 458/2016 Sb., a některé další zákony [online]. Označení materiálu ALBSAW9B84DM. Datum autorizace 23. 2. 2018. Dostupné z: <https://apps.odok.cz/veklepdetail?pid=ALBSAW9B84DM>

Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění k 31. 12. 2013.

Contact – e-mail

michal.antos@lam.muni.cz

Status obchodní korporace a její vnitřní poměry

Kateřina Augustínová

Katedra obchodního práva, Právnická fakulta,
Masarykova univerzita, Brno, Česká republika

Abstrakt

Ve svém příspěvku se zaměřím v obecné rovině na téma statusových otázek obchodních korporací, resp. blíže rozeberu kogentnost a dispozitivnost norem korporátního práva. Budu se zabírat „filosofickým“ i praktickým aspektem vymezení statusových otázek obchodních korporací. Zmíním rozdíl mezi hmotněprávním a procesním pojetím a jeho důsledky pro praxi. Poukážu rovněž na některá rozhodnutí vyšších soudních instancí, která se již touto problematikou zabývala. Ve zvláštní části vymezím pojem vnitřní poměry obchodní korporace a důvody pro jeho (ne)zařazení pod status.

Klíčová slova

Status obchodní korporace; kogentní a dispozitivní právní norma; vnitřní poměry; orgán obchodní korporace; působnost.

1 Úvod

Cílem mého příspěvku je přiblížit problematiku kogentnosti a dispozitivnosti norem korporátního práva a blíže se zaměřit na vnitřní poměry obchodní korporace. V první části se zabývám v obecné rovině kogentností a dispozitivností norem soukromého práva a způsoby, jakými je lze od sebe rozeznat.

V hlavní části příspěvku se zaměřím na normy korporátního práva a vymezení statusu korporace a co pod něj spadá, což je stěžejní při určování povahy korporátní normy.

Dále se pokusím definovat, co lze řadit pod vnitřní poměry obchodní korporace a jakou povahu mají pravidla upravující tyto poměry. K tomu reflektuji odlišné názory v odborné literatuře i praxi. Závěrem pro úplnost zmíním procesní pojetí statusu.

2 Ke kogentnosti a dispozitivnosti norem obecně

Prvně je na místě vymezit znaky kogentních a dispozitivních norem a rozdíl mezi nimi. Kogentní normy (*ius cogens*) tvoří heteronomní právo (tj. vytvořené státem - „zvenku“, působící *erga omnes*)¹, působí bezpodmínečně.

Naopak dispozitivní normy (*ius dispositivum*) tvoří autonomní právo a působí podmíněně, subsidiárně. Tedy až v případě, že si strany nesjednají něco jiného. Zákon stranám dovoluje, aby si svůj vztah upravily jinak než právní norma, tj. autonomně (zejm. smlouvou). Dispozitivní norma je rovněž jako kogentní heteronomní ovšem s tím rozdílem, že otevírá prostor právu autonomnímu (vytvořené adresáty normy, působící *inter partes*, někdy nazývané *lex contractus*). Takto vytvořené *lex contractus* má přednost před dispozitivním ustanovením zákona, teoreticky má přednost i tehdy, shoduje-li se ustanovení smlouvy s tímto dispozitivním ustanovením.² Dispozitivní norma je normou dovolující ve své roli normy zmocňovací, nicméně nevyužijí-li strany tuto možnost, má norma povahu příkazující, zakazující či dovolující.³ Nelze tedy považovat donucující povahu normy za příznačnou pouze pro normy kogentní, neboť i dispozitivní normy mohou mít donucující povahu.⁴

2.1 Metody rozpoznání právní povahy normy

Podle Knappa normy lze od sebe rozeznat pomocí interpretace, často ovšem intuitivně za užití obecného základu právnického vzdělání a jím získaného způsobu myšlení obohaceného o teoretické poznatky.⁵

V civilních kodexech nejsou obvykle upravena kritéria rozlišení kogentních a dispozitivních norem. Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále též jen „obč. zák.“), v § 2 odst. 3 kogentní normu rozpoznával pomocí výslovného zákazu či povahy ustanovení. Naopak zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník (dále též jen „obch. zák.“), obsahoval v § 263 enumerativní výčet kogentních ustanovení. Tato metoda se může jevit problematická, neboť

¹ KNAPP, V. O právu kogentním a dispozitivním. *Právník*, roč. 1995, č. 1, s. 5.

² KNAPP, 1995, op. cit., s. 6.

³ HOLLÄNDER, P. Dvojitá povaha dispozitivní právní normy. In: *Veřejná správa a právo. Pocta prof. JUDr. Dušanu Hendrychovi*. Praha: C. H. Beck, 1997, s. 207.

⁴ KNAPP, 1995, op. cit., s. 3.

⁵ *Ibid.*

zákonodárce zde nemusí zahrnout všechna kogentní ustanovení.⁶ Nebo naopak zde může zařadit ustanovení, které kogentní není.

V obecné rovině (odhlédnuto od zákonné metodiky) se povaha právní normy zjišťuje primárně pomocí teleologického výkladu. Kogentní norma omezuje autonomii vůle a musí sledovat účel, který se v poměrování prosadí proti principu autonomie vůle. Pro omezení autonomie vůle musí existovat nějaký racionální důvod.⁷ Vzhledem k tomu, že kogentní úprava omezuje autonomii vůle, musí být kogentní povaha normy zjištěna nepochybně.

Zásadně je irelevantní dikce ustanovení. Jak je zmíněno výše, i dispozitivní norma může být formulována imperativně. Lze říci, že imperativní formulace častěji souvisí s kogentními normami. Je ovšem důležité vždy pomocí interpretace zjistit, zda není smyslem a účelem normy prosadit autonomii vůle stran.

Východisko rozpoznání právní povahy normy je v účinné právní úpravě zakotveno v § 1 odst. 2 o. z., jež lze považovat za „generální klauzuli“. Základním kritériem kogentnosti je výslovný zákaz zakotvený v § 1 odst. 2 v části věty před středníkem. Zákaz může být přímý nebo nepřímý.

Přímý zákaz je charakteristický výrazem „zakazuje se“ či „zákaz“. Přímý zákaz se nachází v ustanovení § 1 odst. 2 část věty za středníkem, který zakazuje ujednání porušující dobré mravy, veřejný pořádek nebo právo týkající se postavení osob. Tento zákaz jednak kvalifikuje protiprávnost, ale neslouží k identifikaci povahy právní normy. Povaha právní normy, od které se taková ujednání odchyľují, není významná. Tímto způsobem se nelze odchyľit ani od dispozitivní normy. Jestliže však lze považoval jakoukoliv odchyľku od určité právní normy za porušující tyto hodnoty, lze takovou normu kvalifikovat jako (absolutně) kogentní.⁸

U nepřímého zákazu to lze dovodit například tak, že odchyľení se od normy je stíženo neplatností, zdánlivostí či se k takovému jednání nepřihlíží.⁹

Je nutné zkoumat smysl a účel normy. Účel kogentní normy bývá – kromě hodnot zakotvených v § 1 odst. 2 o. z. věty za středníkem – často obecný

6 MELZER, F. Dispozitivní a kogentní normy v novém občanském zákoníku. *Právní rozhledy*, roč. 2013, č. 7, s. 254.

7 *Ibid.*, s. 254–255.

8 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. září 2017, sp. zn. 29 Cdo 5719/2016.

9 *Ibid.*

zájem, blaho rodiny, ochrana slabší strany. Účel normy, který vyvolává kogentnost, je často shodný s důvodem, který vyvolává neplatnost.¹⁰

2.2 Základní důvody kogentnosti

Mezi základní důvody kogentnosti soukromoprávních norem patří zákaz ujednání porušujících dobré mravy. Jestliže jakékoliv odchylení se od normy zakládá rozpor s dobrými mravy, jedná se o normu kogentní.

Dále jsou zakázána odchylení, jež by porušovala veřejný pořádek. Vnitrostátní právo počítá s veřejným pořádkem především jako s pojmem ústavního řádu. Lze jej definovat jako „*souborn norem umožňující fungování společnosti rovnoprávných a svobodných lidí, vědomých si svých povinností vůči druhým a odpovědnosti vůči celku*“¹¹. Kogentní povahu mají ta pravidla, která na veřejný pořádek výslovně odkazují (např. § 19, § 139, § 172 o. z.), ale i ta, jež jej v sobě implicitně obsahují. Statusové otázky, tj. právo týkající se osob, do značné míry představuje podmnožinu pravidel patřících do veřejného pořádku. Je-li primárním smyslem a účelem normy ochrana práva týkající se osob, jde o kogentní ustanovení.

3 Povaha norem korporátního práva

Právní úprava účinná od 1. ledna 2014 přinesla významné koncepční a obsahové změny, vycházející ze svobody ustavování právnických osob soukromého práva, tj. svobody zakládání a úpravy jejich vnitřních poměrů. S tím do korporátního práva přinesla i problém vymezení statusu právnické osoby, potažmo obchodní korporace. Oproti tomu právní úprava obchodních společností v režimu zákona č. 513/1991 Sb., byla „zásadně kogentní“. I z tohoto důvodu nebylo nutné řešit otázku statusu právnické osoby a hledání jeho hranic.¹²

Ronovská a Havel označují autonomii vůle v rámci korporátního práva jako korporáční autonomii, ta „*vyjadřuje respekt ke projevům vůle každého, kdo se rozhoduje, zda vytvoří, či nevytvoří korporaci soukromého práva, jakým způsobem určí vnitřní poměry či otázky členství, popř. další práva a povinnosti ve stanovách*“. Tato korporáční autonomie je omezena právě kogentními ustanoveními a dalšími

¹⁰ MELZER, 2013, op. cit., s. 257.

¹¹ ELIÁŠ, K. K pojetí dispozitivnosti práva v občanském zákoníku. *Bulletin advokacie*, 2015, č. 9, s. 17.

¹² RONOVSÁ, K. a B. HAVEL. Kogentnost úpravy právnických osob a její omezení autonomií vůle, nebo vice versa? *Obchodněprávní revue*, 2016, s. 33.

korektivy, např. principem poctivosti nebo výkonu práv v souladu s dobrými mravy, veřejným pořádkem i hodnotami soukromého práva.¹³

Svoboda ustavování se vztahuje primárně na právnické osoby soukromého práva (§ 20 odst. 1, § 151 o. z.), přičemž právnické osoby veřejného práva mají odlišný režim a soukromoprávní úprava se na ně použije pouze omezeně.¹⁴

Omezení korporační autonomie přichází v úvahu tehdy, když převáží zájem na limitaci autonomie vůle z důvodu ochrany jiných hodnot (např. ochrana statusu osoby, třetích osob – věřitelů, zaměstnanců, ochrana právní jistoty a další). Tyto hodnoty se liší u jednotlivých typů právnických osob, ale i v rámci jednoho typu (např. režim kotované akciové společnosti a společnosti s jediným akcionářem).¹⁵ Nutné je zohledňovat účel jednotlivých typů korporací. A neopomenout, že v pochybnostech o kogentnosti by měla být dána přednost dispozitivní povaze ustanovení.

Ronovská a Havel testují kogentnost norem upravujících právnické osoby pomocí tzv. matice kogentnosti. Právní úprava právnických osob stojí primárně na smluvní autonomii a zásadě dispozitivnosti a ve zbytku se ponechává prostor pro autonomní právo, ledaže by došlo k narušení dobrých mravů (a poctivosti), veřejného pořádku, samotné podstaty právnické osoby (tj. včetně její osobnosti; např. vymezení pravidel pro vznik a zánik právnické osoby a vztah k veřejným rejstříkům, stěžejní minimální kompetenční struktury povinných orgánů právnické osoby s účelem zachování předpokládaného odlišení statutárních a jiných orgánů právnické osoby), konkretizace právní podstaty dílčí právnické osoby. Současně by měla být matice vždy testována funkcionalitou konkrétní právnické osoby a smyslem a účelem konkrétního pravidla (jak ostatně předpokládá § 580 odst. 1 o. z.). Při výkladu pravidel nutno odlišovat např. spolek a akciovou společnost.¹⁶

4 Statusové otázky právnických osob a vnitřní poměry

V literatuře existuje ve většině případů shoda ohledně toho, co lze považovat za statusová práva právnické osoby. Patří sem právní osobnost (§ 20 a § 118 o. z.), typologie, právní forma, změna právní formy, vznik a zánik

¹³ HAVEL, RONOVSÁ, 2016, op. cit.

¹⁴ HAVEL, RONOVSÁ, 2016, op. cit., s. 33.

¹⁵ HAVEL, RONOVSÁ, 2016, op. cit., s. 33.

¹⁶ HAVEL, RONOVSÁ, 2016, op. cit., s. 33.

právnícké osoby (úprava založení a zrušení, zákonné důvody pro zrušení, neplatnost právnícké osoby), stanovení vlivné a ovlivněné osoby v rámci koncernů, název sídlo, účel a předmět činnosti, způsob jednání za právníckou osobu, přičitatelnost jednání.

V jednom z recentních rozhodnutí se Nejvyšší soud vyjádřil, že právní úprava statutárního orgánu (určení, který z orgánů právnícké osoby je statutárním a jak se vytváří), rovněž i úprava způsobu jednání tohoto orgánu za tuto právníckou osobu, spadá pod status právnícké osoby, a jakékoliv odchýlení od této právní normy je výslovně zakázáno. Nejvyšší soud dále dodal, že tvoří-li statutární orgán více osob (ať se jedná již o kolektivní či individuální statutární orgán) připouští § 164 o.z. modifikaci pouze „uvnitř“ takového orgánu (tj. např. změnit samostatné jednání každého člena na tzv. pravidlo čtyř očí a jiné). Nelze tedy zástupčí oprávnění delegovat na další osoby. Z tohoto důvodu nepřipustil změnu způsobu jednání za společnost, kdy by ji zastupoval společně jednatel a prokurista.¹⁷

Spornou je zejména otázka úpravy vnitřních poměrů právnícké osoby v souvislosti s otázkou kogentnosti. Dle mého názoru je nutné si vymezit, co se pod vnitřní poměry řadí. Bezesporu půjde o vnitřní organizační strukturu a působnost orgánů. Nicméně nebude již pod ně patřit vztahy mezi společníkem a společností či mezi společníky navzájem (to nevylučuje, že v jiných souvislostech se pod vnitřní poměry řadit budou).

Hurdík do statusových otázek řadí typovou vnitřní strukturu orgánů. Rovněž Pelikánová a Pelikán zde řadí základní organizační strukturu, i Melzer takto činí¹⁸ (tzv. širší pojetí statusu). Zakladatelům právníckých osob nepřísluší modifikovat základní organizační strukturu forem korporací, neboť by to narušovalo veřejný pořádek a vedlo ke vzniku forem, se kterými zákonodárce nepočítal. Naopak Havel zastává názor, že statusové právo jakožto kogentní právo se vztahuje pouze k vnějším projevům za právníckou osobu a vnitřní procesy si může každý zřizovatel stanovit sám (tzv. užší pojetí statusu). Eliáš také zastává názor, že právo týkající se postavení osob nezastrhuje vnitřní řád právnícké osoby. Nicméně nic nebrání tomu, aby pravidla

¹⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. října 2017, sp. zn. 29 Cdo 387/2016.

¹⁸ MELZER, F. In: MELZER, F., P. TÉGL a kol. *Občanský zákoník velký komentář, Svazek I, § 1–117*. Praha: Leges, 2013, s. 63.

upravující vnitřní poměry byla shledána kogentními z jiných důvodů, než že se řadí pod statusové otázky (např. ochrana práv třetích osob či dobré mravy).¹⁹

Do vnitřních poměrů soukromých korporací by státní moc měla zasahovat minimálně. Proto by soudy měly do nich zasahovat zásadně „v zákonem stanovených případech a za zákonem stanovených podmínek“. Limity zásahů do vnitřních poměrů plynou z ústavních principů, tj. zásady legální licence, vše je dovoleno, co není výslovně zakázáno a principu proporcionality.²⁰

4.1 Status obchodní korporace

V této části se zaměřím na specifikaci pojetí statusu u obchodní korporace. Výše jsem vymezila status právnických osob obecně. Tato otázka je stěžejní z toho důvodu, že status bude ve většině případů sloužit jako primární posouzení kogentnosti normy korporátního práva. Není ovšem vyloučeno, aby některé normy byly kogentní z jiných důvodů (viz výše). Havel zastává názor, že pravidla pro tvorbu vůle i pravidla upravující působnost orgánů nejsou kogentní. Obchodní korporace stojí na smluvním základu a předpokládá se, že vůle nejvyššího orgánu by měla mít možnost určité kompetenční otázky modifikovat či delegovat.²¹

Při jakémkoliv omezení vůle je ovšem vždy nutné zvažovat, o jakou právnickou osobu jde. „Základní figura korporace“ je kogentní. Za kogentní lze bezesporu považovat pravidla o střetu zájmů, péči řádného hospodáře. Ovšem vztah člena orgánu a korporace či vztahy mezi společníky nejsou.²²

Nejvyšší soud již v některých svých rozhodnutích vymezil, co lze považovat za statusové otázky obchodních korporací. Jde zejména o vymezení jednotlivých orgánů obchodních korporací a jejich působnosti, rozhodování orgánů (tj. zejména svolání, usnášeníschopnosti, hlasovacích většin, osvědčování rozhodnutí veřejnou listinou).²³ Dále se již ve své judikatuře vyjádřil, že pod

¹⁹ ELIÁŠ, 2015, op. cit., s. 22.

²⁰ ŠUK, P. Ingerence do vnitřních poměrů obchodních korporací. *Bulletin advokacie*, roč. 2017, č. 11, s. 21 a násl.

²¹ HAVEL, B. Úvahy ke statusovým limitům smluvní podstaty korporace. *Právní obzor*, 2014, č. 4, s. 380.

²² Ibid.

²³ Stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 13. ledna 2016, C/pjn 204/2015.

status nespadá úprava převoditelnosti podílu ve společnosti s ručením omezeným.²⁴

Nejvyšší soud při určení povahy pravidel upravujících převoditelnost podílu nejprve posoudil, zda tato pravidla spadají pod právo upravující postavení osob (tj. pod statusové otázky), neboť jakákoliv odchylka od těchto pravidel nenarušuje statusovou úpravu společnosti. Vzhledem k tomu, že první krok zjištění kogentnosti naplněn nebyl, zkoumal dále Nejvyšší soud, zda odchýlení se od těchto pravidel by bylo v rozporu s dobrými mravy, veřejným pořádkem či smyslem a účelem této úpravy; dospěl k závěru, že nikoliv. K tomu poukázal na kogentní ustanovení § 137 odst. 2 z. o. k., jenž se užije v případě, že společnost vtělí podíly do kmenových listů. V takovém případě nelze omezit převoditelnost. Je tomu tak proto, že kmenový list je převoditelný indosací a tradicí a zákon z tohoto důvodu emisi kmenového listu podmiňuje tím, že převoditelnost v něm inkorporovaného podílu nesmí být omezena či podmíněna.²⁵

Přikláním se k širšímu pojetí statusu, tj. řadím do něj i základní organizační strukturu a působnost orgánů. Jednak je to z toho důvodu, že i vnitřní poměry z velké části charakterizují typ obchodní korporace a proto by tam měly spadat. Bez ohledu na tento názor se ovšem jedná i o „bezpečnější“ přístup. Bude-li se důkladně postupovat podle pravidel pro možnost odchýlení se od kogentních norem (ať již absolutně či relativně kogentních) nemyslím si, že by tím byla znevýhodněna pozice adresáta právní normy (tj. nejčastěji společníka).

Zahrnutím pravidel upravujících vnitřní poměry pod statusové otázky se nestanou všechna tato pravidla absolutně kogentními. Nelze vyloučit, že některá pravidla – byť zahrnuta pod status – budou relativně kogentní. V podstatě se jen ztíží podmínky pro posouzení, zda se od pravidel upravujících vnitřní poměry lze odchýlit. Pokud by se odchýlením například zajistil vyšší standard ochrany třetím osobám, než původně zamýšlela právní norma, mělo by být zásadně odchýlení se povoleno.

Tímto pojetím se tedy nevylučuje, že by si například společnost nemohla přenést působnost na jiný (nově vytvořený) orgán. Jen jsou zde přísnější

²⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. září 2017, sp. zn. 29 Cdo 5719/2016.

²⁵ Ibid.

podmínky pro posouzení, zda se lze tímto způsobem odchýlit od statusových pravidel. Umožňuje-li to zákonodárce výslovně, není s tím problém. Ovšem v ostatních případech bude nutné zkoumat povahu normy a odchýlení se od ní, tj. zda se jedná o tzv. kvalifikované odchýlení se od kogentní normy, které nemusí být v každém případě stíženo neplatností, ať již relativní či absolutní (§ 580 o. z.). I v rámci právní úpravy účinné do 31. prosince 2013 se Nejvyšší soud vyjádřil, že je možné vytvořit orgán neupravený zákonem, nicméně musí být zohledněna zákonná omezení plynoucí z právní úpravy, zejména pravidla pro ustanovení obligatorně zřizovaných orgánů.²⁶

V rámci užšího pojetí, kde nejsou vnitřní poměry považovány za status, by se zkoumalo, zda ustanovení není kogentní z jiného důvodu (než že upravuje status) a rovněž důsledky odchýlení se od něj (např. ochrana práv třetích osob a další).

Nadto je příhodné zmínit posuzování kogentnosti norem korporátního práva ve vztahu k § 245 o. z. (v obecné úpravě v rámci spolkového práva). Podle označeného ustanovení se na usnesení orgánu (v tomto případě valné hromady), jímž se mění stanovy tak, že odporuje donucujícím ustanovením zákona, hledí, jako by nebylo přijato. I v uvedeném případě důsledek nicotného rozhodnutí se neuplatní v každém případě. Bude i tak nutno naplnit podmínku tzv. kvalifikovaného rozporu se zákonem a provést test kogentnosti (výše uvedený). Nebylo by žádoucí, aby v případě změny společenské smlouvy orgánem bylo každý rozpor s kogentní normou stížen nicotností a naopak pokud by byla společenská smlouva měněna dohodou všech společníků by byl uplatněn důsledek neplatnosti (s posuzováním tzv. kvalifikovaného rozporu se zákonem).²⁷

4.2 Procesní pojetí statusu

Při práci s hmotněprávním pojetím statusu je nutno poukázat na procesní pojetí statusu a na rozdíl mezi nimi. V procesním právu je pojem „statusová věc“ zmíněna v § 85 písm. a) zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních

²⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. listopadu 2009, sp. zn. 29 Cdo 4563/2008.

²⁷ K tomu též srov. např. HURÝCHOVÁ, K. Schvalování odměn členů řídicích orgánů akciových společností. *Obchodněprávní revue*, roč. 2016, č. 11–12, s. 305.

soudních (dále jen „z. ř. s.“). Termín statusové věci byl přejet z právní úpravy účinné do 31. prosince 2013.²⁸

Řízení o statusových věcech právnických osob je druhem řízení a je důležité vymezit, co pod tento druh řízení spadá, zejména v souvislosti s určováním věcné příslušnosti soudů. Krajské soudy jakožto soudy prvního stupně rozhodují podle § 3 odst. 2 písm. a) z. ř. s. ve statusových věcech právnických osob. Procesní i hmotněprávní pojetí statusu se v mnohém prolíná. Nicméně v procesním pojetí bude status chápán širěji. Podle Felgrové a Dejla pod něj spadá např. i rozhodování např. i rozhodování o neplatnosti orgánu korporace, jež pod hmotněprávní pojetí nespadá.²⁹ Naopak Lavický zastává názor, že věci týkající se neplatnosti rozhodnutí orgánů právnických osob nemají statusovou povahu. Jako vhodnější řešení by považoval pojmout výčet v § 85 z. ř. s. jako demonstrativní.³⁰ Demonstrativní výčet v ustanovení by podle mého názoru mohl přinést problémy v praxi při určování věcné příslušnosti a prodloužit tak řízení.

Ačkoliv obojí pojetí může přinášet problémy, nacházejí se spíše v rovině teoretické. V praxi by to nemělo mít takový význam. Je nutno tuto odlišnost reflektovat a obojí pojetí nezaměňovat.

5 Závěr

V příspěvku jsem v obecné rovině rozvedla pravidla rozpoznávání kogentních a dispozitivních norem. Základním kritériem rozpoznání kogentní normy – jež zakotvuje § 1 odst. 2 o. z. – je výslovný zákaz, který může být přímý či nepřímý. Dále je nutné sledovat smysl a účel posuzované normy.

Posuzování norem v prostředí korporátního práva má specifický charakter. Předstupěň určení je vymezení statusu obchodní korporace. Pravidla spadající pod status jsou totiž kogentní (spadají pod právo týkající se postavení osob, v určitém smyslu jsou zahrnuty pod veřejný pořádek). V případě, že určité pravidlo nespadá pod status, může být kogentní z jiných důvodů

²⁸ § 9 odst. 3 písm. b), o. s. ř., ve znění účinném do 31. prosince 2013: „...ve statusových věcech obchodních společností, družstev a jiných právnických osob podle části první, druhé a čtvrté obchodního zákoníku“.

²⁹ FELGROVÁ, R. a P. DEJL. Komentář k § 85. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Zákon o veřejných rejstřících. Řízení nesporné – praktický komentář*. Wolters Kluwer, Praha, 2015. Dostupné z: *ASPI* [cit. 20. 4. 2018].

³⁰ LAVICKÝ, P. Komentář k § 27. In: LAVICKÝ a kol., 2015, op. cit..

(ochrana věřitelů, ochrana slabší strany, dobré mravy). I v takovém případě je nutné provést test kogentnosti.

Spornou otázkou (zejména v literatuře) je určení, zda vnitřní poměry obchodní korporace (tj. vymezení orgánů a jejich působnost) spadají pod statusovou úpravu. Já se přiklonila k tzv. širšímu pojetí statusu, pod který spadá úprava vnitřních poměrů. I v tomto případě je v určité míře dán prostor, aby si společnosti vytvořili např. fakultativní orgán či přenesli působnost na jiný orgán (ovšem v zákonných mezích) či případně některé statusové pravidlo může být polokogentní a příznivější odchýlení od něj bude též možné.

Literatura

- BEJČEK, J. Soukromé právo mezi doporučením a příkazem nebo zákazem. *Obchodní právo*, 2017, č. 11, s. 382–395.
- ČECH, P. a P. ŠUK. *Právo obchodních společností v praxi a pro praxi (nejen soudní)*. Praha: Bova Polygon, 2016.
- ELIÁŠ, K. K pojetí dispozitivnosti práva v občanském zákoníku. *Bulletin advokacie*, 2015, č. 9, s. 13 a násl.
- HAVEL, B. Úvahy ke statusovým limitům smluvní podstaty korporace. *Právní obzor*, 2014, č. 4, s. 377–382.
- HOLLÄNDER, P. Dvojitá povaha dispozitivní právní normy. In: *Věřejná správa a právo. Pocta prof. JUDr. Dušanovi Hendrychovi*. Praha: C. H. Beck, 1997, 209 s.
- HURDÍK, J. Kogentnost a dispozitivnost ustanovení nového občanského zákoníku o právnických osobách. Ke vzájemné použitelnosti ustanovení o nadacích a nadačních fondech. *Právní rozhledy*, 2014, č. 7.
- HURYCHOVÁ, K. Schvalování odměn členů řídicích orgánů akciových společností. *Obchodněprávní revue*, roč. 2016, č. 11–12, s. 305.
- KNAPP, V. O právu kogentním a dispozitivním. *Právník*, roč. 1995, č. 1.
- LAVICKÝ, P. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Zákon o veřejných rejstřících. Řízení nesporné – praktický komentář*. Wolters Kluwer, Praha, 2015. Dostupné z: *ASPI* [cit. 20. 4. 2018].
- MELZER, F. Dispozitivní a kogentní normy v novém občanském zákoníku. *Právní rozhledy*, roč. 2013, č. 7, s. 253 a násl.

MELZER, F., P. TÉGL a kol. *Občanský zákoník - velký komentář, Svazek I, § 1–117*. Praha: Leges, 2013.

PELIKÁN, R. Kogentní a dispozitivní ustanovení v novém zákonu o obchodních korporacích. *Obchodněprávní revue*, roč. 2012, č. 9.

RONOVSKÁ, K. a B. HAVEL. Kogentnost úpravy právnických osob a její omezení autonomií vůle, nebo vice versa? *Obchodněprávní revue*, 2016.

ŠTENGLOVÁ, I., B. HAVEL, F. CILEČEK, P. KUHN a P. ŠUK. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017, 1128 s.

ŠUK, P. Ingerence do vnitřních poměrů obchodních korporací. *Bulletin advokacie*, roč. 2017, č. 11, s. 21 a násl.

Judikatura

Stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 13. ledna 2016, Cpjn 204/2015.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. listopadu 2009, sp. zn. 29 Cdo 4563/2008.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. února 2017, sp. zn. 29 Cdo 1104/2016.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. září 2017, sp. zn. 29 Cdo 5719/2016.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. října 2017, sp. zn. 29 Cdo 387/2016.

Právní předpisy

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 5. 4. 2018].

Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 5. 4. 2018].

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 5. 4. 2018].

Contact – e-mail

Augustinova.kat@gmail.com

Právní povaha řízení o vyslovení neplatnosti rozhodnutí orgánu obchodní korporace

Gabriela Brejchová

Katedra obchodního práva, Právnická fakulta,
Masarykova univerzita, Brno, Česká republika

Abstrakt

Rozhodnutí nejvyšších orgánů obchodních společností a družstev mohou být stížena vadou. Pokud je intenzita vady dostatečná, umožňuje zákon oprávněným osobám dovolat se neplatnosti tohoto rozhodnutí u soudu. Řízení o vyslovení neplatnosti rozhodnutí orgánu obchodní korporace patří v poměrech účinné právní úpravy mezi řízení nesporná. Ovšem v úvahách nad procesními zásadami a instituty, které provází řízení nesporné lze dojít k závěru, že jejich působení v řízení o vyslovení neplatnosti rozhodnutí orgánu obchodní korporace není vždy vhodné a účelné. A tak je třeba v rámci úvah o přípravách nového procesního kodexu položit si otázku, zda je tento koncepční přístup k řízení o vyslovení neplatnosti rozhodnutí orgánu obchodní korporace správný a zda by do budoucna nemělo být vedeno jako řízení sporné. Cílem tohoto příspěvku je tedy objasnit skutečnou povahu tohoto řízení.

Klíčová slova

Neplatnost; sporné řízení; nesporné řízení; valná hromada; usnesení valné hromady.

1 Úvod

Neplatnost rozhodnutí orgánu obchodní korporace je jeden z právních následků vady rozhodnutí tohoto orgánu. Neplatnost rozhodnutí vyslovuje soud, jestliže shledá jeho rozpor s právními předpisy, společenskou smlouvou či dobrými mravy.¹ V poměrech účinné právní úpravy

---

¹ Viz § 191, § 428 a § 663 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech ve znění zákona č. 458/2016 Sb. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 16. 3. 2018]. („ZOK“).

se lze dovolat neplatnosti usnesení valné hromady společnosti s ručením omezeným, akciové společnosti a členské schůze družstva.

Pro všechny tyto obchodní společnosti platí při dovolání se neplatnosti velmi podobná pravidla. Hmotněprávní úprava vychází především ze znění zákona o obchodních korporacích, ten se však v případě neplatnosti usnesení odvolává také na obecný předpis občanského zákoníku² a jeho ustanovení o neplatnosti rozhodnutí orgánu spolku. Procesněprávní úprava pak upravuje řízení o vyslovení neplatnosti rozhodnutí orgánu obchodní korporace v zákoně o zvláštních řízeních soudních³. To opravňuje soud, aby na toto řízení uplatnil procesní zásady a instituty, které jsou typické pro řízení nesporné.

Je však otázkou, zda je uplatnění nesporných zásad a institutů v řízení o neplatnosti usnesení žádoucí a zda se toto řízení nehodí svou povahou více mezi řízení sporná. A kdy jindy je vhodné snažit se nalézt odpověď než v době, kdy je připravován nový kodex civilního práva procesního?

Následující text je zaměřen na analýzu průběhu řízení o neplatnosti usnesení a vymezuje základní znaky tohoto řízení, bez nichž by ztratilo svou podobu. Tyto významné znaky budou dále podrobeny zkoumání, zda se typicky vyskytují v řízení sporném, či nesporném a jaký mají celkový vliv na povahu řízení o neplatnosti usnesení.

2 Řízení o vyslovení neplatnosti usnesení orgánu obchodní korporace

2.1 Předpoklady zahájení řízení

Předpokladem úspěšného zahájení řízení a vyřízení věci je několik skutečností. V první řadě musí podat návrh aktivně věcně legitimovaná osoba. Jejich okruh je stanoven zákonem.⁴ V případě, s. r. o. se jedná o společníka, jednatele, likvidátora a člena dozorčí rady. Judikatura Nejvyššího soudu však rozšířila aktivně věcně legitimované osoby o ty, které ztratily postavení oprávněné osoby a zároveň prokázaly, že: „*v době rozhodování* (soudu)

² Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 16. 3. 2018]. („OZ“).

³ Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 16. 3. 2018]. („ZŘS“).

⁴ Pro akciovou společnost viz § 428 odst. 1 ZOK, pro družstvo viz § 663 odst. 1 ZOK.

trvá jejich právní zájem na vydání požadovaného rozhodnutí (o neplatnosti usnesení orgánu obchodní korporace), *protože může mít dopad na jejich poměry založené jejich vztahem ke společnosti.*⁵ Není vyloučeno, aby návrh na zahájení řízení podalo více aktivně věcně legitimovaných osob. Dle § 88 odst. 2 ZŘS budou tato řízení spojena do jednoho.

Pasivně věcně legitimována je společnost, která napadené usnesení přijala.⁶ Pouze z vůle jejich společníků bylo napadené usnesení přijato, a proto se neplatnosti tohoto usnesení lze dovolávat právě a pouze proti společnosti.

V případě společníka, s. r. o. a akcionáře, a. s. slouží jako podklad k návrhu na zahájení řízení protest⁷, který jsou uvedeni povinni vznést proti přijatému usnesení již při konání valné hromady. Návrh tedy nemůže být obsahově širší než protest, neboť v takovém případě by povinnost vznést jej byla zbytečná.⁸ Zákon uvádí dva důvody, kdy vznesení protestu nemusí předcházet návrhu na zahájení řízení. Prvním je absence navrhovatele na dané valné hromadě a druhým potom nemožnost rozpoznat důvod neplatnosti během konání valné hromady.

Právo dovolat se neplatnosti usnesení lze uplatnit dle § 259 OZ v subjektivní lhůtě tří měsíců ode dne, kdy se navrhovatel o rozhodnutí dozvěděl nebo dozvědět mohl. Objektivní lhůta jednoho roku pak běží ode dne, kdy bylo dané usnesení přijato. Zákon o obchodních korporacích pak upravuje specifické výjimky běhu lhůt, mezi které patří mj. rozhodování mimo valnou hromadu⁹ nebo dodatečný výkon hlasovacího práva¹⁰. Lhůta subjektivní i objektivní je svou povahou hmotněprávní, návrh na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady je tak třeba doručit soudu nejpozději v poslední den lhůty.¹¹ Obě lhůty mají také prekluzivní charakter, proto je nutné pro zachování práva dodržet obě dvě.¹²

⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 1. 8. 2002, sp. zn. 29 Odo 11/2002. Jedná se např. o jednatele společnosti, který byl napadeným usnesením odvolán z funkce.

⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 10. 2012, sp. zn. 29 Cdo 1982/2011.

⁷ Viz § 192 odst. 1 ZOK a § 424 odst. 1 ZOK.

⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2013, sp. zn. 29 Cdo 2281/2013.

⁹ Viz § 175 a násl. ZOK a § 418 a násl. ZOK. V případě družstva viz § 664 a násl. ZOK.

¹⁰ Viz § 191 odst. 1 ZOK.

¹¹ POKORNÁ. In: LASÁK, Jan. a kol. *Zákon o obchodních korporacích: komentář. I. díl, (§ 1 až 343)*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1015.

¹² Viz § 192 odst. 1, § 429 odst. 2 ZOK a obdobně § 663 odst. 2 ZOK.

2.2 Průběh řízení

Ačkoli zákon v případě řízení o neplatnosti usnesení nestanovuje, že jej lze zahájit pouze na návrh, není možné připustit zahájení řízení z moci úřední. Důvodem je omezený okruh navrhovatelů, který je navíc limitován prekluzivními lhůtami. Jestliže by bylo možné řízení zahájit i bez návrhu, ztratila by tato zákonná omezení smysl. Zahájení řízení pouze na návrh vyplývá také z dikce § 90 odst. 3 ZŘS, jež stanovuje, že: „*soud rozhodne až po uplynutí lhůty 3 měsíců od podání návrhu.*“ K tomuto závěru dospěl také Nejvyšší soud.¹³

S podáním návrhu se pojí také otázka jeho zpětvzetí. Dle § 91 ZŘS soud řízení nezastaví, jestliže dojde ke zpětvzetí návrhu, ale zároveň je zde osoba, která může do řízení přistoupit jako navrhovatel, a jestliže je zájem osob, jež návrh nepodaly, hodný právní ochrany. Ovšem vzhledem k tomu, že o skutečnosti zpětvzetí návrhu informuje soud pouze na své úřední desce, je tato zákonná úprava spíše neúčelná a v praxi těžko využitelná. Obecnější úpravu neúčinnosti zpětvzetí návrhu dle § 15 ZŘS také nelze uplatnit, neboť se vztahuje pouze na řízení, která je možné zahájit i bez návrhu.

V návrhu na zahájení řízení označuje navrhovatel společnost, jejíž usnesení pro neplatnost napadá. V případě nesprávného označení společnosti soud návrh zamítne. Vzhledem k tomu, že řízení lze zahájit pouze na návrh, není soud oprávněn do okruhu účastníků vymezených návrhem zasáhnout. Účastníci řízení zaujímají vzájemně kontradiktorní postavení, neboť proti sobě stojí navrhovatel, který tvrdí neplatnost usnesení a společnost, jež trvá na jeho platnosti.¹⁴ Díky tomu je možné přenést odpovědnost za výsledek řízení na jeho účastníky, což se projeví především uplatněním zásady projednací při dokazování.

Řízení se mohou teoreticky účastnit také vedlejší účastníci. Osoby, které mají na výsledku řízení právní zájem, do něj mohou vstoupit na podporu jedné ze stran a usilovat o její vítězství.¹⁵ V případě řízení o neplatnosti usnesení by však vedlejším účastníkem mohl být kterýkoli společník, nebo

¹³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2016 sp. zn. 29 Cdo 1817/2016.

¹⁴ Jak uvádí Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí ze dne 27. 5. 2008, sp. zn. 29 Odo 1400/2006, je primárním účelem návrhu na zahájení řízení o vyslovení neplatnosti usnesení zajištění zákonnosti ve vnitřních poměrech společnosti. Proto vždy nemusí stát zájem žalobce proti zájmu žalované společnosti, ale mohou spolu korespondovat, či si alespoň neodporovat.

¹⁵ Viz § 93 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 16. 3. 2018]. („OSŘ“).

i třetí osoby, jimž plynou z napadeného usnesení práva či povinnosti. Jejich počet tak může být fakticky neomezený. Kromě nežádoucí administrativní zátěže soudu a prodloužení délky řízení by tento přístup umožnil obcházet zákonem vymezený okruh osob, které se řízení mohou účastnit. Jestliže má některá z těchto osob zájem chránit svá práva, může řízení zahájit. Nemůže se však domáhat účasti v řízení na základě právního zájmu na jeho výsledku či na základě toho, že je o jejích právech a povinnostech v řízení jednáno.¹⁶ Jestliže není umožněno oprávněným osobám účastnit se řízení jinak než z pozice navrhovatele, není přípustné rozšiřovat tento zákonem vymezený okruh ani na třetí osoby pomocí vedlejšího účastenství.

Aby soud mohl v řízení rozhodnout, mají účastníci řízení o vyslovení neplatnosti usnesení v souladu se zásadou projednací povinnost přednést skutečnosti důležité pro rozhodnutí a předložit důkazy k jejich prokázání. V řízení o neplatnosti usnesení se tedy uplatní subjektivní důkazní břemeno, které zatěžuje tu ze stran, jež nesplnila svou povinnost tvrzení, popř. povinnost důkazní.¹⁷ Stejně tak se v řízení uplatní i objektivní důkazní břemeno, jež v sobě obsahuje pravidla, jak má soud rozhodnout v případě, že skutkový stav zůstal neobjasněn – stav „non liquet“.

Jestliže se v řízení uplatní subjektivní a objektivní důkazní břemeno, není důvod, proč by se v tomto řízení nemohla uplatnit také koncentrační lhůta, která zamezuje označování nových důkazů k prokázání skutkových tvrzení po určité fázi řízení. Jejím smyslem je urychlit řízení. Se zásadou koncentrace úzce souvisí princip neúplné apelace, jenž až na výjimky¹⁸ neumožňuje vnášet nové skutečnosti do opravného řízení.

S urychlením řízení souvisí i další procesní instituty, mezi které patří fikce uznání nároku dle § 114 b OSŘ, nebo dle § 114c OSŘ. Fikce uznání nároku se však uplatní pouze v případě, že lze v řízení uzavřít smír. Je-li v řízení jednáno o právech a povinnostech, s nimiž mohou jeho účastníci disponovat, uzavření smíru nic nebrání. V případě rozhodnutí orgánu obchodní korporace je však usnesení výsledkem projevu vůle nejvyššího orgánu, které není oprávněn změnit nikdo jiný a které je pro společnost závazné.

¹⁶ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 1. 3. 2017, sp. zn. 7 Cmo 247/2016.

¹⁷ Viz § 120 odst. 1 OSŘ.

¹⁸ Viz § 205a OSŘ.

Ta tedy nemůže rozhodovat o platnosti, či neplatnosti usnesení, a proto není ani oprávněna v řízení o neplatnosti usnesení uzavřít smír, což znamená, že v tomto řízení nelze uplatnit ani fikci uznání nároku. S tímto závěrem koresponduje také rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2005, sp. zn. 29 Odo 1079/2003. Na základě toho však rozhodnutí také dovozuje, že v řízení o neplatnosti usnesení nelze vydat rozsudek pro uznání dle § 153a OSŘ. S tím však nelze souhlasit, neboť smír a uznání nároku jsou dva odlišné instituty. Jestliže společnost nemá důkazy, které by popřely neplatnost usnesení, není důvod jí bránit uznat nárok navrhovatele. Stejně tak není důvod, proč nevydat rozsudek pro zmeškání. Ten nelze chápat jako sankci, ale jako ověřenou zkušenost, že osoba, jež se k řízení nedostaví, ačkoli mohla, nemá s největší pravděpodobností argumenty, kterými by vyvrátila skutkové přednesy protistrany.¹⁹

Zákonná úprava lhůt pro dovolání se neplatnosti stanovuje, že není-li toto právo uplatněno včas, nelze již neplatnost usnesení přezkoumat. Tedy nebyl-li podán návrh nebo nevyslovil-li soud neplatnost, je usnesení platné, a to i přes jeho rozpor s právními předpisy, společenskou smlouvou či dobrými mravy. Neplatnost usnesení tedy může založit pouze rozhodnutí soudu, přičemž rozhodnutím, kterým se neplatnost usnesení vyslovuje, dochází ke zrušení dosud platného právního vztahu. Proto je rozhodnutí o neplatnosti usnesení svou povahou konstitutivní s účinky *ex tunc*.²⁰ K vydání konstitutivního rozhodnutí zmocňuje soud účinná právní úprava v § 191, § 428 a § 663 ZOK.²¹

Aby rozhodnutí, jímž se ruší právní vztah, mohlo plnit svůj účel, musí nutně zavazovat všechny osoby, tedy nejen navrhovatele a společnost, ale také osoby podílející se na chodu společnosti a všechny třetí osoby. Bez toho by mohlo např. rozhodnutím o neplatnosti usnesení o odvolání jednatele dojít k situaci, ve které je navrhovatel vázán rozhodnutím, a jednatel je pro něj tedy stále ve funkci, zatímco pro ostatní společníky by bylo usnesení stále platné a jednatel by již ve funkci nebyl. Takový stav by nebyl vhodný ani

¹⁹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 20. 6. 2011, sp. zn. I. ÚS 329/08, odst. 16.

²⁰ RUBAN, Radek. O konstitutivní povaze návrhu na vyslovení neplatnosti usnesení nejvyšších orgánů kapitálových společností a družstev. *Obchodněprávní Revue*, 2017, roč. 9, č. 11–12, s. 307.

²¹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 5. 2005, sp. zn. 22 Cdo 1438/2004.

pro třetí osoby, jež by chtěly vstoupit do vztahu se společností, ale nevěděly by, se kterým jednatelem mohou jednat, aby právní vztah mezi nimi a společností skutečně vznikl. Takový zřejmý rozpor by tedy zjevně znemožňoval řádné fungování společnosti a taktéž by narušoval právní jistotu třetích osob.

Třetí osoby, jež vstupují do právních vztahů se společností, je také třeba chránit, jelikož v souladu se zásadou *pacta sunt servanda* oprávněně očekávají, že společnost své závazky dodrží. Tyto právní vztahy mohou být zakládány či měněny právě usnesením nejvyššího orgánu, proto jeho napadení pro neplatnost nedopadá pouze na společnost, ale také na tyto třetí osoby. Vzhledem k tomu, že ty nemají na rozhodování společnosti žádný vliv a nemohou se ani účastnit případného soudního řízení z pozice vedlejšího účastníka, musí soud v řízení o neplatnosti usnesení chránit jejich dobrou víru.

Hlavním argumentem, který řadí řízení o neplatnosti usnesení mezi řízení nesporná, je to, že předmět tohoto řízení je specifický, neboť je rozhodováno ve statusové věci právnícké osoby. K tomuto závěru dospěl i Nejvyšší soud s odůvodněním, že přijetím usnesení „společníci rozhodují o vnitřních poměrech společnosti a podílejí se na jejím řízením.“²² Tento přístup je však příliš extenzivní. Statusovou věcí je např. vznik či zánik právnícké osoby, nebo způsob, jakým právnícká osoba jedná navenek.²³ Za statusovou věc však nelze obecně označit řízení společnosti společníky. Proto také není možné automaticky pokládat každé řízení o neplatnosti usnesení za řízení ve statusové věci právnícké osoby. Je však možné, že některé z usnesení, jež společníci přijmou se statusu skutečně dotýkat bude. Takové rozhodnutí pak bude vyžadovat závaznost pro všechny, tuto podmínku, jak bylo pojednáno výše, však rozhodnutí o neplatnosti usnesení splňuje ze své podstaty.²⁴

3 Sporné a nesporné znaky řízení

Řízení o neplatnosti usnesení může být zahájeno pouze na návrh, dispozice s řízením je tak svěřena do rukou jeho účastníků. Ti také vymezují předmět

²² Rozhodnutí NS ČR sp. zn. 29 Odo 1079/2003.

²³ Blíže viz LAVICKÝ. In: LAVICKÝ, Petr a kol. *Civilní proces. Řízení nesporné: zákon o zvláštních řízeních soudních; zákon o veřejných rejstřících právníckých a fyzických osob*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 87.

²⁴ Rozhodnutím ve statusové věci je rozhodnuto o osobním stavu osoby. Aby toto rozhodnutí mohlo plnit svůj cíl, je vyžadována absolutní závaznost pro všechny. Blíže viz Lavický, *Ibid.*, s. 86.

řízení. Jestliže mohou účastníci řízení zahájit, mohou také rozhodnout, zda využijí opravných prostředků, které jim procesní právo nabízí. Účastníci jsou také oprávněni ovlivnit i ukončení řízení, nemohou tak ale učinit skrze smír. Přes to je zjevné že v tomto řízení zcela převažuje zásada dispoziční, jež typicky provází řízení sporné.²⁵

V rukou navrhovatele je také vymezení účastníků, resp. společnosti, jejíž usnesení napadá. Soud nemá oprávnění do okruhu účastníků zasáhnout, proto špatné vymezení povede k zamítnutí návrhu. K vymezení účastníků tak dochází zcela v souladu s formálním pojetím účastenství, pouze na základě návrhu na zahájení řízení, což je opět znak typický pro řízení sporné.²⁶

Naopak se v řízení o neplatnosti usnesení neuplatní vedlejší účastenství, neboť by tím byla obcházena speciální právní úprava, která okruh navrhovatelů vymezuje konkrétně. Vedlejší účastenství je však přípustné pouze v řízení sporném, jeho absence je tedy znakem řízení nesporného.²⁷

Z uplatnění zásady dispoziční a z formálního pojetí účastenství vyplývá kontradiktorní postavení účastníků řízení o neplatnosti usnesení. To je předpokladem pro přenesení odpovědnosti za výsledek řízení na jeho účastníky a pro uplatnění zásady projednací. Zároveň nic nebrání tomu, aby byli účastníci v řízení limitováni zásadou koncentrace a neúplné apelace.

Přijaté usnesení je platné a vyvolává právní následky až do chvíle, kdy je o jeho neplatnosti rozhodnuto. Povaha takového rozhodnutí je proto konstitutivní. Aby rozhodnutí mohlo patřičně plnit svou funkci, musí zavazovat všechny osoby. Jeho závaznost však nelze odůvodnit rozhodováním o statusových věcech právnické osoby, ale pouze ochranou právní jistoty všech osob, pro které musí být odpověď na otázku platnosti či neplatnosti usnesení vždy stejná, neboť by bez toho jejich právní vztahy nemohly řádně fungovat. Závaznost rozhodnutí je potom typická pro řízení nesporná.²⁸

Kromě právní jistoty dalších osob je také třeba chránit dobrou víru těch osob, které již vstoupily do právního vztahu se společností a vyslovení

²⁵ WINTEROVÁ. In: WINTEROVÁ, A., A. MACKOVÁ a kol. *Civilní právo procesní. Část první: řízení nalézací*. 8. vyd. Praha: Leges, 2015, s. 74. Obdobně LAVICKÝ, Ibid., s. 2.

²⁶ ŠÍNOVÁ. In: ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Civilní proces. Řízení nesporné, rozhodčí a s mezinárodním prvkem*. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 12. Obdobně LAVICKÝ, Ibid., s. 3.

²⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 1999, sp. zn. 20 Cdo 91/99.

²⁸ Viz § 27 ZŘS.

neplatnosti usnesení může tento jejich právní vztah ovlivnit. Kvůli absenci institutu vedlejšího účastenství nemají tyto osoby žádnou možnost, již by samy využily pro ochranu svých práv před soudem. Tyto osoby však nelze nechat bez ochrany. Je tedy ve veřejném zájmu, aby byla poskytnuta ochrana těm, do jejichž práv a povinností může být vyslovením neplatnosti usnesení zasááno. Tato ochrana může být poskytnuta právě skrze soud, kterému bude svěřena větší pravomoc zasáhnout do vedení řízení o neplatnosti usnesení. Přičemž právě vyšší míra ingerence státní moci v řízení, představovaná větší pravomocí soudu zasahovat do řízení, je znakem řízení nesporného.²⁹ Oprávnění soudu zasahovat do vedení řízení je však vyvááno omezením účastníků s řízením disponovat. Přítomnost veřejného zájmu na ochraně třetích osob v řízení tak odůvodňuje uplatnění dalších institutů a zásad typických pro řízení nesporné.³⁰

4 Povaha řízení o neplatnosti usnesení

Dnes lze povahu řízení rozpoznat velmi jednoduchou cestou z účinné právní úpravy. Tento pozitivněprávní přístup vyplývá přímo z ustanovení § 1 odst. 1 ZŘS, v němž zákonodárce uvádí, že pouze řízení obsažená v zákoně o zvláštích řízeních soudních mohou být vedena jako nesporná. Tedy hlavní roli při určování povahy řízení hraje zákonodárce. Vyžaduje-li však, aby se adresáti práva řídili jeho pokyny, musí sám již při jejich tvorbě vhodně určit, které vztahy budou v soudním řízení projednávány jako sporné a které jako nesporné. Je tedy zjevné, že sám zákonodárce musí respektovat vodítka, jež mu naznačují, jakým konkrétním způsobem je vhodné řízení upravit.

V případě řízení o neplatnosti usnesení jsou těmito vodítky jednotlivé znaky uvedené výše. Některé jsou však typické pro řízení sporné a jiné pro řízení nesporné. Nelze opomenout ani veřejný zájem, jehož přítomnost v řízení je sama o sobě způsobilá odůvodnit uplatnění nesporných zásad a institutů. Nelze tedy bez dalšího označit povahu řízení za spornou, či nespornou. Navíc aby řízení o neplatnosti usnesení mohlo řádně plnit svou funkci a jeho předmět v něm mohl být řádně přezkoumán, je vždy vyžadováno zachování zásady dispoziční a závaznosti rozhodnutí pro každého.

²⁹ STAVINOHOVÁ, Jaruška. *Problém diferenciacie řízení sporného a nesporného v socialistickém civilním procesu*. Brno: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně, 1984, s. 112.

³⁰ Např. uplatnění zásady oficiality, zásady vyšetřovací atd.

Vzhledem k přítomnosti veřejného zájmu, která odůvodňuje uplatnění dalších znaků typických pro řízení nesporné, mělo by mít i toto řízení o neplatnosti usnesení povahu nespornou. Domnívám se však, že přijmout takto rychlý závěr o nesporné povaze řízení o vyslovení neplatnosti usnesení není vhodné, neboť ochrana veřejného zájmu může být zajištěna i jiným způsobem, než je svěřením vedení celého řízení do rukou soudu.

Vhodný způsob ochrany třetích osob v řízení o neplatnosti usnesení nabízí účinná právní úprava občanského zákoníku, jež soudu zakazuje vyslovit neplatnost usnesení, jestliže by tím došlo k podstatnému zásahu do práv třetích osob nabytých v dobré víře.³¹ Soud tedy musí v řízení vždy zohlednit dopady napadeného usnesení i na další osoby, ačkoli nejsou jeho účastníky. Soud neplatnost usnesení nevysloví také v situaci, jestliže jeho přijetím došlo k porušení zákona či společenské smlouvy, které však nemá vážné právní následky, a jestliže je to v zájmu společnosti.³² Tím kromě třetích osob chrání soud i samotnou společnost, neboť kvůli banální vadě nezasáhne do právních vztahů, jichž se usnesení týká.

Ačkoli je veřejný zájem v řízení o neplatnosti usnesení přítomný, není nutné pro jeho ochranu svěřovat veškerou iniciativu ve vedení řízení do rukou soudu. Ochrana veřejného zájmu vtělená do textu zákona může plnohodnotně zajistit ochranu práv třetích osob nabytých v dobré víře, neboť soud musí ochranu třetích osob zohledňovat, ať bude řízení vedeno jako sporné, či nesporné.

Stále však při určení povahy řízení o neplatnosti usnesení působí problém skutečnost, že se v tomto řízení projevuje zásada dispoziční, včetně navazujících institutů a zásad, a naproti tomu rozhodnutí závazné pro všechny. Protože se jedná o znaky tvořící podstatu řízení o neplatnosti usnesení, je potřeba jejich přítomnost v tomto řízení respektovat a nezasahovat do ní. Domnívám se, že takový přístup může vést k jedinému závěru – není důležité, zda je povaha řízení označena za spornou, či nespornou, ale je klíčové, aby byly zachovány znaky řízení, které tvoří jeho podobu a které umožňují fungující a řádné projednání věci.

---

³¹ Viz § 260 odst. 2 OZ.

³² Viz § 260 odst. 1 OZ.

Zároveň je však třeba respektovat skutečnost, že „řízení je buď sporné, nebo nesporné a třetí možnost není.“⁶³ Proto má-li zákonodárce řízení upravit, musí jej do jednoho z druhů nalézacího řízení zařadit. Avšak ať již zákonodárce zvolí kterýkoli z nich, není možné zcela automaticky na řízení o neplatnosti usnesení vztáhnout všechny instituty, které daný druh nalézacího řízení provádějí a potlačit tak jeho vlastní projevy a podobu.

Jestliže zákonodárce zařadí řízení o neplatnosti usnesení mezi řízení sporná, bude muset zohlednit výjimky tvořící závaznost rozhodnutí pro všechny a nepřípustnost vedlejšího účastenství. Pokud by zákonodárce zařadil řízení o neplatnosti usnesení mezi řízení nesporná, bude třeba, aby umožnil vymezení účastníků pouze formálním způsobem, aby jim umožnil s řízením disponovat, zaujmout kontradiktorní postavení a aby umožnil soudu vydat rozsudek pro uznání.

Vzhledem k tomu, že se v řízení o neplatnosti usnesení projevuje zásada dispoziční, na niž je vystavěno řízení sporné, jeví se jako jednodušší variantou zařadit řízení o neplatnosti usnesení právě mezi řízení sporná. Zákonná úprava však bude muset reflektovat odlišnosti typické pro řízení nesporné, bez nichž by toto řízení ztratilo svou podobu.

5 Závěr

Řízení o vyslovení neplatnosti rozhodnutí orgánu obchodní korporace je ovládnáno zásadou dispoziční, na kterou navazují instituty formálního pojetí účastenství a kontradiktorního postavení stran řízení. Spolu s všeobecnou závazností rozhodnutí, bez níž by nemohlo být dosaženo smyslu a účelu tohoto řízení, se jedná o znaky, které tvoří nezměnitelnou podobu tohoto řízení. V tomto řízení se také uplatní veřejný zájem na ochraně třetích osob.

Některé tyto znaky jsou přitom svou povahou sporné a některé nesporné. Tato skutečnost tedy brání tomu, aby zákonodárce jednoznačně označil řízení o vyslovení neplatnosti rozhodnutí orgánu obchodní korporace za řízení povahou sporné, či nesporné. Jestliže však zákonodárce nemá v úmyslu upravit toto řízení zcela novým způsobem, je nutné pro zachování

⁶³ LAVICKÝ. In: LAVICKÝ, Petr. a kol. *Civilní proces. Řízení nesporné: zákon o zvláštních řízeních soudních; zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 2.

stávající podoby řízení o vyslovení neplatnosti rozhodnutí orgánu obchodní korporace sporné i nesporné znaky řízení respektovat.

Proto není podstatné ptát se po povaze tohoto řízení, neboť ji kvůli přítomnosti znaků řízení sporného i nesporného nelze zcela s jistotou poznat. Důležité je zařadit toto řízení do jednoho z druhů nalézacího řízení takovým způsobem, který mu bude nejvíce odpovídat a zároveň bude respektovat základní podobu tohoto řízení.

V úvahách, zda v novém kodexu civilního práva procesního upravit řízení o vyslovení neplatnosti rozhodnutí orgánu obchodní korporace jako řízení sporné, či nesporné, by měl být zákonodárce velmi zodpovědný. Vzhledem k přítomnosti zásady dispoziční se jeví jako vhodné zařadit toto řízení spíše mezi řízení sporná. Avšak ať už zákonodárce zvolí jakoukoli variantu, vždy by měl mít na mysli smysl a účel řízení o vyslovení neplatnosti rozhodnutí orgánu obchodní korporace, jež jsou podporovány významnými procesními zásadami a instituty. Jestliže tyto zásady a instituty neodpovídají svou povahou celkovému zařazení řízení o neplatnosti usnesení do jednoho z druhů nalézacího řízení, měl by zákonodárce tyto odlišnosti respektovat a řádně v procesním předpisu upravit.

Literatura

Monografie

LASÁK, Jan. a kol. *Zákon o obchodních korporacích: komentář. I. díl, (§ 1 až 343)*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, 1608 s. ISBN 978-80-7478-537-5.

LAVICKÝ, Petr. a kol. *Civilní proces. Řízení nesporné: zákon o zvláštních řízeních soudních; zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, 979 s. ISBN 978-80-7478-869-7.

STAVINOHOVÁ, Jaruška. *Problém diferenciací řízení sporného a nesporného v socialistickém civilním procesu*. Brno: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně, 1984, 132 s.

ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Civilní proces. Řízení nesporné, rozhodčí a s mezinárodním prvkem*. Praha: C. H. Beck, 2015, 379 s. ISBN 978-80-7400-594-7.

WINTEROVÁ, Alena, A. MACKOVÁ a kol. *Civilní právo procesní. Část první: řízení nalézací*. 8. vyd. Praha: Leges, 2015, 624 s. ISBN 978-80-7502-076-5.

Články

RUBAN, Radek. O konstitutivní povaze návrhu na vyslovení neplatnosti usnesení nejvyšších orgánů kapitálových společností a družstev. *Obchodněprávní Revue*, 2017, roč. 9, č. 11–12, s. 305–313. ISSN 1803-6554.

Soudní rozhodnutí

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 20. 6. 2011, sp. zn. I. ÚS 329/08.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 1999, sp. zn. 20 Cdo 91/99.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 1. 8. 2002, sp. zn. 29 Odo 11/2002.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 4. 2005, sp. zn. 29 Odo 1079/2003.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 5. 2005, sp. zn. 22 Cdo 1438/2004.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 5. 2008, sp. zn. 29 Odo 1400/2006.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 10. 2012, sp. zn. 29 Cdo 1982/2011.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2013, sp. zn. 29 Cdo 2281/2013.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2016 sp. zn. 29 Cdo 1817/2016.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 1. 3. 2017, sp. zn. 7 Cmo 247/2016.

Právní předpisy

Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích, ve znění zákona č. 458/2016 Sb. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.

Contact – email

brejchaga@gmail.com

Dodatečný výkon hlasovacího práva v poměrech akciové společnosti

Zuzana Dvořáková

Katedra obchodního práva, Právnická fakulta,
Masarykova univerzita, Brno, Česká republika

Abstrakt

Institut dodatečného výkonu hlasovacího práva zakotvuje zákon č. 90/2012 Sb., zákon o obchodních korporacích, pro společnosti s ručením omezením. Tento prvek osobní povahy umožňuje společníkům, kteří se nezúčastnili konání valné hromady, vyjádřit svoji vůli dodatečně. Akcionářům tento zákon právo dodatečně vykonat hlasovacího právo nepřiznává, neobsahuje ani výslovné ustanovení, podle něž by akcionáři mohli dodatečný výkon hlasovacího práva zakotvit ve stanovách. Nabízí se proto otázka, zda je možné dodatečný výkon hlasovacího práva ve stanovách zakotvit, a to i přesto, že zákon s touto možností výslovně nepočítá.

Autorka se v příspěvku věnuje možnosti zakotvení tohoto osobního prvku v podobě dodatečného výkonu hlasovacího práva i ve stanovách akciové společnosti a případným limitům takové úpravy.

Klíčová slova

Valná hromada; dodatečný výkon hlasovacího práva; akciová společnost; stanovy.

1 Úvod

Dodatečný výkon hlasovacího práva umožňuje společníkům, kteří se nezúčastnili valné hromady, vykonat svoje hlasovací právo i po jejím skončení, tedy dodatečně. Tento institut umožňuje i těm společníkům, kteří se z jakéhokoli důvodu na zasedání valné hromady nedostavili, podílet se na řízení společnosti, čímž posiluje jejich účast na řízení společnosti. Současně je však zakotvením a případným výkonem tohoto práva narušena právní jistota těch společníků, kteří byli na zasedání valné hromady přítomni, neboť usnesení,

kteří na zasedání valné hromady přijali, nemusí být konečné, tedy i po skončení zasedání valné hromady může být toto rozhodnutí změněno, a to právě v důsledku dodatečného výkonu hlasovacího práva společníkem, který se valné hromady neúčastnil.

Možná právě z důvodu potřeby ochrany právní jistoty společníků přiznává zákon č. 90/2012 Sb., zákon o obchodních korporacích (dále jen ZOK), toto právo výslovně pouze společníkům společnosti s ručením omezeným. Společníkům společnosti s ručením omezeným toto právo náleží ex lege, společenská smlouva jej však může vyloučit. Co se týče akciové společnosti a práva akcionářů vykonat dodatečně hlasovacího právo, ustanovení ZOK mlčí. Nabízí se proto otázka, zda toto právo mohou přiznat akcionářům alespoň stanovy, právě s ohledem na potřebu ochrany právní jistoty akcionářů nebo třetích osob. S možností zakotvení tohoto práva v poměrech akciové společnosti je třeba se zabývat i konkrétní podobou jeho úpravy, tedy možnou modifikací úpravy tohoto práva v poměrech společnosti s ručením omezeným.

Príspevek si klade za cíl objasnit, zda akcionáři svědčí právo dodatečně vykonat hlasovací právo přímo ze zákona, zda je možné, aby toto právo akcionáři přiznaly stanovy akciové společnosti, a pokud ano, jaký může být obsah tohoto práva, tedy kde jsou limity dispozitivnosti úpravy tohoto práva ve společnosti s ručením omezeným.

2 Podstata a právní úprava dodatečného výkonu hlasovacího práva

Dodatečný výkon hlasovacího práva umožňuje společníkům, kteří se neúčastnili valné hromady, vykonat svoje hlasovací právo i po jejím skončení, tedy dodatečně. Nelze je zaměňovat s hlasováním s využitím technických prostředků¹, korespondenčním hlasováním² nebo hlasováním per rollam³. Při hlasování s využitím technických prostředků není hlasující společník na zasedání valné hromady přímo přítomen (at' již osobně nebo prostřednictvím svého zástupce), ale valné hromady se účastní a hlasuje prostřednictvím videokonference, internetových komunikačních programů apod.

1 Ust. § 398 ZOK.

2 Ust. § 398 odst. 4 ZOK ve spojení s § 167 odst. 4 ZOK.

3 Ust. § 418 a násl. ZOK.

(zákon hovoří o jiné účasti). Při korespondenčním hlasováním pak akcionáři odevzdávají svoje hlasy ještě před konáním valné hromady. Využití technických prostředků při hlasování na valné hromadě i korespondenční hlasování musí připustit stanovy. Naopak hlasování per rollam, tedy hlasování mimo zasedání valné hromady, plyne přímo ze zákona, stanovy však mohou tento způsob hlasování vyloučit. V případě hlasování per rollam není valná hromada vůbec svolána, ale osoba, která je oprávněna ji svolat, zašle akcionářům návrh usnesení. Akcionáři doručí svůj souhlas nebo nesouhlas s navrhovaným usnesením společnosti, která následně oznámí výsledek hlasování, tedy zda bylo navrhované usnesení přijato či nikoli. Dodatečný výkon hlasovacího práva odborná literatura neřadí mezi formy jiné účasti na valné hromadě.⁴

Výkon dodatečného hlasovacího práva zakotvují v českém právním řádu dva zákony. Ustanovení § 174 a násl. ZOK, který toto právo přiznává obecně společníkům s ručením omezeným, a dále § 18 a § 22 zákona č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev (dále jen ZoPOS), který se týká dodatečného vyslovení souhlasu společníků společnosti s ručením omezeným s přeměnou společnosti a akcionářů pro případ rozdělení akciové společnosti s nerovnoměrným výměnným poměrem akcií.

Podle § 174 odst. 1 ZOK platí, že „(n)eurčí-li společenská smlouva jinak, může společník nepřítomný na jednání valné hromady dodatečně písemně vykonat své hlasovací právo, a to nejdéle do 7 dnů ode dne konání valné hromady.“ Druhý odstavec tohoto ustanovení zakotvuje nevyvratitelnou domněnku, podle níž „(h) lasuje-li společník postupem podle odstavce 1, platí, že byl při projednávání této záležitosti na valné hromadě přítomen.“ Třetí odstavec odkazuje na § 175 odst. 3 a § 177 ZOK, která se mají použít obdobně. Pokud má být rozhodnutí valné hromady osvědčeno veřejnou listinou, musí být k dodatečnému výkonu práva podle § 175 odst. 3 ZOK připojen i obsah návrhu rozhodnutí valné hromady a podpis na takovém dodatečném výkonu hlasovacího práva musí být úředně ověřen.⁵ Ustanovení § 177 ZOK pak zakotvuje notifikační

⁴ FILIP, Václav a Jan LASÁK. § 397 (Způsoby účasti a hlasování na valné hromadě). In: LASÁK, Jan a kol. *Zákon o obchodních korporacích: komentář. II díl*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1747.

⁵ Na rozdíl od § 127 odst. 7 ObchZ již není vyžadována pro tyto případy forma notářského zápisu.

povinnost společnosti nebo osoby oprávněné ke svolání valné hromady, podle níž má společnost povinnost oznámit přijetí rozhodnutí v důsledku dodatečného vykonání hlasovacího práva všem společníkům, a to ve lhůtě bez zbytečného odkladu ode dne přijetí takového rozhodnutí.

Dodatečný výkon hlasovacího práva je dále upraven v § 18 zákona č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev (dále jen ZoPOS), podle nějž mohou souhlas i nesouhlas s přeměnou společnosti s ručením omezeným vyjádřit i společníci, kteří nebyli přítomni na valné hromadě.⁶ Souhlas společníka musí mít formu notářského zápisu o právním jednání, jeho přílohou musí být projekt přeměny, a musí být společnosti doručen ve lhůtě 1 měsíce od konání valné hromady. Druhý odstavec tohoto ustanovení pak zakotvuje notifikační povinnost statutárního orgánu společnosti s ručením omezeným pro případ, že by usnesení o přeměně bylo přijato dodatečně na základě souhlasu společníka uděleného mimo valnou hromadu, přičemž přijetí rozhodnutí má být oznámeno ve lhůtě do 15 dnů od jeho přijetí způsobem stanoveným pro svolání valné hromady.

Akcionářům umožňuje dodatečně vykonat hlasovací právo výslovně pouze § 22 ZoPOS, a to pouze pro případ rozdělení akciové společnosti s nerovnoměrným výměnným poměrem. Podle § 22 odst. 2 ZoPOS mohou akcionáři, kteří nebyli přítomni na valné hromadě, dodatečně projevit souhlas s rozdělením s nerovnoměrným výměnným poměrem. Souhlas akcionáře musí mít, stejně jako u společnosti s ručením omezeným, formu notářského zápisu o právním jednání, jeho přílohou musí být projekt rozdělení, a společnosti musí být doručen ve lhůtě 1 měsíce ode dne, kdy se konala valná hromada o schválení rozdělení s nerovnoměrným výměnným poměrem akcií.

3 Dodatečný výkon hlasovacího práva v akciové společnosti – vědomé opomenutí zákonodárce?

Možnost dodatečně vykonat hlasovací právo přiznává ZOK pouze společníkům společnosti s ručením omezeným, ve vztahu k akciové společnosti právní předpis mlčí. Akcionáři tak mohou vykonat dodatečně hlasovací právo pouze podle ZoPOS, pokud se na valné hromadě hlasuje o rozdělení

⁶ Možnost dodatečně projevit nesouhlas s přeměnou společnosti s ručením omezeným vyplývá z § 18 odst. 3 ZoPOS. S vyslovením nesouhlasu s usnesením pak může společník spojit i vystoupení ze společnosti podle § 376 ZoPOS.

akciové společnosti s nerovnoměrným výměnným podílem akcií. Přestože ZOK výslovně nezakotvuje právo akcionářů vykonat dodatečně hlasovací právo, je třeba položit si otázku, zda jim toto právo i přes absenci výslovné úpravy nenáleží.

Právo dodatečně vykonat hlasovací právo neplyne akcionáři z obecných ustanovení zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen OZ). V jeho částech, které se použijí i pro obchodní korporace, toto právo na rozdíl od možnosti rozhodování per rollam a hlasování s využití technických prostředků zakotveno není.⁷ Stejně tak toto právo neupravuje ani obecná část ZOK, která je všem obchodním korporacím společná. Dodatečný výkon hlasovacího práva je upraven až v části týkající se společnosti s ručením omezeným v § 174 ZOK. Úprava akciové společnosti žádný odkaz na toto ustanovení, podle něž by se tato úprava dodatečného výkonu hlasovacího práva použila i pro akciovou společnost, neobsahuje.

Současně však úprava akciové společnosti neobsahuje ustanovení, které by zakotvení dodatečného hlasovacího práva v poměrech akciové společnosti zcela zakazovalo, nebo které by obsahovalo podpůrnou úpravu tohoto práva s tím, že by akciovým společností byla dána možnost zakotvit toto právo do stanov výslovně.⁸ Zákonodárce ohledně dodatečného výkonu hlasovacího práva v akciové společnosti zkrátka mlčí.⁹ Toto „mlčení“ se pak promítá i na jiných místech úpravy ZOK, konkrétně v úpravě práva podat návrh na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady. Zatímco ve společnosti s ručením omezeným reflektuje § 191 odst. 1 ZOK skutečnost, že usnesení valné hromady může být přijato i dodatečně, a v takovém případě, stejně jako u přijetí usnesení per rollam, běží lhůta k podání žaloby ode dne, kdy se navrhovatel dozvěděl o přijetí rozhodnutí nebo se o jeho přijetí dozvědět mohl, § 429 odst. 1 ZOK, který tuto lhůtu upravuje v poměrech akciové společnosti, s tím, že by usnesení bylo přijato dodatečně, nepočítá. Výslovně hovoří pouze o rozhodování mimo valnou hromadu, tedy pouze o rozhodování per rollam. Lze proto usuzovat, že se jedná o vědomou absenci úpravy dodatečného hlasovacího práva v akciové společnosti, tedy o úmysl

⁷ Ust. § 174 OZ.

⁸ Jako je tomu např. u kumulativního hlasování v § 354 ZOK.

⁹ Obdobně tomu tak bylo i v úpravě ObchZ.

zákonodárce vyloučit dodatečný výkon hlasovacího práva v poměrech akciové společnosti, a to právě s ohledem na ochranu právní jistoty ostatních akcionářů a třetích osob, která je dodatečným výkonem hlasovacího práva narušena.¹⁰ Lze se proto spíše přiklonit k závěru, že se v případě absence úpravy dodatečného výkonu hlasovacího práva nejedená o otevřenou mezeru v zákoně, která by umožňovala ve smyslu § 10 odst. 1 OZ analogickou aplikaci § 174 ZOK.

Na stranu druhou zákonodárce sjednání dodatečného výkonu ve stanovách akciové společnosti nezakazuje, tento institut stojí zcela mimo jeho pozornost. Z ustanovení ZOK nebo ustanovení OZ vztahujících se na obchodní korporace a tedy i na akciovou společnost však právo akcionáře dodatečně vykonat hlasovací právo, které by mu plynulo přímo ze zákona, dovodit nelze. Toto právo pak nelze dovodit podle mého názoru ani z § 22 ZoPOS. Ustanovení ZoPOS jsou ve vztahu k ZOK v poměru *lex specialis*. Ze zvláštní právní úpravy nelze dovodit obecné pravidlo, podle něž by akcionář nepřítomný na valné hromadě mohl vyslovit souhlas nebo nesouhlas s jakýmkoli usnesením projednávaným na valné hromadě.

Jak již bylo uvedeno výše, ZOK právo dodatečně vykonat hlasovací právo akcionáři výslovně nepřiznává, neobsahuje ani ustanovení, podle něž by takové právo mohlo být akcionáři přiznáno ve stanovách, současně však sjednání tohoto práva ve stanovách výslovně nezakazuje. Nabízí se proto otázka, zda i přesto mohou stanovy právo dodatečného výkonu hlasovacího práva akcionářům přiznat, přestože zákon neobsahuje výslovně zmocnění, podle něž by takové právo bylo možné ve stanovách zakotvit.

4 Dispozitivnost práva obchodních korporací

Posouzení, zda lze ve stanovách akciové společnosti upravit dodatečný výkon hlasovacího práva, je otázkou dispozitivnosti a kogentnosti norem. Dispozitivnost nespočívá pouze ve změně nebo vyloučení právní normy, ale i v doplnění určitého pravidla nad rámec zákona.¹¹ Pokud tedy má být

¹⁰ Důvodová zpráva ohledně dodatečného výkonu hlasovacího práva v poměrech akciové společnosti mlčí.

¹¹ RONOVSKÁ, Kateřina. Spolková autonomie v novém soukromém právu: její význam a limity. *Právní rozhledy*, 2016, roč. 24, č. 45, s. 118.

posuzována úprava sjednaná nad rámec zákona, je třeba se ptát, zda této úpravě nebrání nějaká kogentní norma, resp. zda ve stanovách zavedená úprava nějakou kogentní právní normu neporušuje.¹² O takovou situaci se jedná i v případě založení práva dodatečného výkonu hlasovacího práva akcionáři.

Základní kritérium pro posouzení povahy právní normy obsahuje § 1 odst. 2, část věty před středníkem, OZ, podle níž si mohou osoby ujednat práva a povinnosti odchylně od zákona, nezakazuje-li to zákon výslovně. Výslovný zákaz je přitom formulován buď jako přímý zákaz, kdy OZ výslovně uvádí, že se od příslušného ustanovení strany nemohou odchýlit, nebo jako zákaz nepřímý, kdy zákon odchýlení se od takové normy reprobuje tím, že je prohlásí za neplatné, nicotné, nebo že se k takovému ujednání nepřihlíží.

Ve druhé části § 1 odst. 2 OZ jsou pak obsaženy přímé zakazy odchýlení se od zákona, přičemž tento výčet není taxativní.¹³ „*Přímé zakazy uvedené bezprostředně v § 1 odst. 2 OZ jsou zde zvláště vyřdvihnuty pouze s ohledem na význam hodnot, které reprezentují, avšak nejsou to zakazy jediné.*“¹⁴ Zakázaná mohou být i ujednání, která se přičí normám s jiným účelem, než je ochrana veřejného pořádku, dobrých mravů a úprava statusu osob. Tak tomu bude i v případě

¹² Rozpor má smysl redukovat pouze na kogentní normy, neboť právě od těchto není možné se smluvně odchýlit. Pokud by úprava dodatečného výkonu hlasovacího práva byla v rozporu s dispozitivní normou, jednalo by se vlastně o využití možnosti dané povahou dispozitivní normy se od takové normy odchýlit. Současně ale platí, že ani od dispozitivní normy se strany nesmí odchýlit tak, aby tímto ujednáním porušily dobré mravy, veřejný pořádek nebo právo týkající se postavení osob. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2017, sp. zn. 29 Cdo 387/2016.

¹³ V odborné literatuře se objevují názory, že § 1 odst. 2 OZ ve skutečnosti nic nestanovuje o kogentnosti nebo dispozitivnosti, neboť tato norma o dobrých mravech, veřejném pořádku a statutu osob nehovoří ve vztahu k zákonnému ustanovení, ale smluvnímu ujednání. A tedy že tato část věty nezavádí žádné kogentní normy, od nichž by se nikdy nebylo možno odchýlit, ale stanovuje pouze podmínky, za nichž se lze od právní normy odchýlit. To však nevylučuje závěr, že „(...) některá zákonná ustanovení se dobrých mravů, veřejného pořádku či práv týkajících se postavení osob týkají natolik silně, že každá dohoda, která by se od nich odchýlila, by s těmito hodnotami byla v rozporu.“ PELIKÁN, Robert. Kogentní a dispozitivní ustanovení v novém zákonu o obchodních korporacích. *Obchodněprávní revue*, 2012, roč. 4, č. 9, s. 247. Ke stejnému závěru pak dospěl i Nejvyšší soud v usnesení ze dne 31. 10. 2017, sp. zn. 29 Cdo 387/2016. Podle něj § 1 odst. 2 OZ část věty za středníkem obsahuje pouze výčet přímých výslovných zakazů, „(...) přičemž povaha normy, od níž se taková ujednání odchylují (...) není významná.“

¹⁴ MELZER, Filip. Dispozitivní a kogentní normy v novém občanském zákoníku. *Právní rozhledy*, 2013, roč. 13, č. 7, s. 257.

§ 580 OZ, který obsahuje nepřímý zákaz. „*Pokud smysl a účel zákona vyžaduje, aby příslušné ujednání, které se od zákona odchyľuje, bylo neplatné, je eo ipso takové ujednání výslovně zakázané.*“¹⁵ Pokud však brání smysl a účel normy jakémukoli odchýlnému ujednání, bude taková norma kogentní.¹⁶

F. Melzer mezi nejdůležitější případy, kdy teleologické argumenty hovoří pro kogentnost normy, řadí zákaz ujednání porušující dobré mravy, zákaz ujednání porušující veřejný pořádek, zákaz ujednání porušujících právo týkající se postavení osob, zákaz porušení norem, jejichž účelem je ochrana slabší strany nebo ochrana třetích osob.¹⁷

Úprava právnických osob staví na široce pojaté smluvní autonomii a vychází z tzv. legální licence, tj. možnosti odchyľit se soukromoprávním jednáním od zákona, pokud to zákon nezakazuje. „*Nemožnost odchyľit se je tak spíše výjimkou, která má své místo tam, kde nad vlastním autonomním řešením převáží zejména veřejný zájem na bezproblémovém vytváření a fungování právnických osob, ochraně práv třetích osob a zachování první jistoty jako takové.*“¹⁸ Rozsah korporační autonomie je tedy ohraničen jednak kogentními normami, jednak dalšími obecnými korektivy, jako jsou principy poctivosti nebo výkonu práv a povinností v souladu s dobrými mravy a veřejným pořádkem, a v neposlední řadě i trvalým zřetelem k hodnotám, na kterých je vystavěno soukromé právo i právní řád jako celek.¹⁹

Zvláštní význam pro posouzení kogentnosti a dispozitivnosti ustanovení o právnických osobách budou mít zejména statusové otázky. Statusové otázky jsou zahrnuty do přímých zákazů obsažených v § 1 odst. 2 část věty za středníkem OZ a lze je zařadit i pod veřejný pořádek. Protože § 588 OZ spojuje porušení veřejného pořádku s absolutní neplatností, budou absolutní neplatností postížena i ta právní jednání, která zjevně porušují osobní status.²⁰ Normy upravující osobní status právnické osoby jsou tedy normami kogentními.

¹⁵ MELZER, Filip. Dispozitivní a kogentní normy v novém občanském zákoníku. *Právní rozhledy*, 2013, roč. 13, č. 7, s. 257.

¹⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2017, sp. zn. 29 Cdo 387/2016.

¹⁷ MELZER, Filip. Dispozitivní a kogentní normy v novém občanském zákoníku. *Právní rozhledy*, 2013, roč. 13, č. 7, s. 257–259.

¹⁸ RONOVSÁ, Kateřina a Bohumil HAVEL. Kogentnost úpravy právnických osob a její omezení autonomií vůle, nebo vice versa? *Obchodněprávní revue*, 2016, roč. 8, č. 2, s. 34.

¹⁹ Ibid.

²⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2017, sp. zn. 29 Cdo 387/2016.

Zbývá tedy posoudit, jaká práva lze pod osobní status právnické osoby zařadit. Mezi práva týkající se postavení osob patří ty znaky právnických osob, které utvářejí jejich právní koncept. J. Hurdík mezi ně řadí organizační strukturu, účel, proces vlivu práva na právní akceptaci právnických osob, právní osobnost, způsobilost aktivně působit v právních vztazích a další statusovou výbavu.²¹ Naopak úprava vnitřních poměrů společnosti, a tedy i práva akcionářů, se ke statusu právnické osoby řadit nebudou. To však neznamená, že by se na neuplatnila kritéria dobrých mravů nebo veřejného pořádku. Diskuze jsou v současné době vedeny nikoli o existenci korporační svobody, ale o jejích limitech, tedy do jaké míry je ta která úprava kogentní.²²

K. Ronovská a B. Havel formulují na základě výše uvedeného test kogentnosti. Odchylení se od právní normy bude tedy v zásadě přípustné, ledaže by odlišná úprava porušovala dobré mravy nebo veřejný pořádek, samotnou právní podstatu právnické osoby vč. její právní osobnosti (zahrnující pravidla pro vznik a zánik právnické osoby nebo stěžejní kompetenční strukturu mezi povinnými orgány), konkretizaci právní podstaty dílčí právnické osoby (u akciové společnosti pravidlo rovného zacházení se všemi akcionáři, u kótované akciové společnosti ochrana účastníků kapitálového trhu), nebo pokud by jí byla dotčena ochrana věřitelů a práv třetích osob.²³

Obdobně jako odborná literatura zařadil k osobnímu statusu Nejvyšší soud vymezení jednotlivých orgánů obchodních korporací a jejich působností a rozhodování orgánů. U rozhodování orgánů je to zejména svolání, usnášední schopnost, hlasovací většiny a osvědčování rozhodnutí veřejnou listinou.

²⁴ I právní úprava statutárního orgánu, tedy určení, který z orgánů právnické osoby je statutárním a jak se utváří, stejně jako úprava způsobu, jakým

²¹ HURDÍK, Jan. Kogentnost a dispozitivnost ustanovení nového občanského zákoníku o právnických osobách. Ke vzájemné použitelnosti ustanovení o nadacích a nadačních fondech. *Právní rozhledy*, 2014, roč. 22, č. 7, s. 229.

²² RONOVSKÁ, Kateřina a Bohumil HAVEL. Kogentnost úpravy právnických osob a její omezení autonomií vůle, nebo vice versa? *Obchodněprávní revue*, 2016, roč. 8, č. 2, s. 34.

²³ *Ibid.*, s. 38.

²⁴ Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 13. 1. 2016, sp. zn. Cpjn 204/2015. Otázce osobního statusu se Nejvyšší soud zabýval v souvislosti možností připustit vznik různých druhů podílů ve společnosti s ručením omezeným vzniklé před 1. 1. 2014, která se nepodřídila ZOK jako celku. Na přijaté stanovisko navázal Nejvyšší soud v usnesení ze dne 22. 2. 2017, sp. zn. 29 Cdo 1104/2016, v němž se mimo jiné zabýval tím, zda ke změně společenské smlouvy spočívající v generálním „opt-in“ je třeba souhlasu všech společníků či nikoli.

členové statutárního orgánu právně jednají za právnickou osobu, spadají do kategorie práva týkající ho se postavení osob.²⁵ Statusovou otázkou naopak není převoditelnost obchodního podílu v společnosti s ručením omezeným, tedy § 270 ZOK nelze považovat za kogentní ustanovení.²⁶

5 Sjednání dodatečného výkonu hlasovacího práva ve stanovách akciové společnosti

Při posuzování možnosti sjednat dodatečně výkon hlasovacího práva v poměrech akciové společnosti je třeba se ptát, zda by tato zavedená úprava nebyla v rozporu s nějakou kogentní normou, nebo zda by sjednání tohoto práva nenarušilo dobré mravy či veřejný pořádek, případně, zda by úprava tohoto práva nemohla být neplatná podle § 580 OZ. Protože úprava akciové společnosti v ZOK neobsahuje normu, která by zakotvení tohoto práva zakazovala nebo takovou úpravu ve stanovách prohlašovala za neplatnou, nicotnou, nebo že se k takovému ujednání nepřihlíží, lze dovodit, že zakotvení tohoto práva nevylučuje žádný přímý ani nepřímý zákaz.

Je proto třeba dále se zabývat otázkou, zda zakotvení tohoto práva nebude narušovat právní status akciové společnosti, nebo zda zakotvení tohoto práva nebude v rozporu s dobrými mravy či veřejným pořádkem. Dovožovat porušení dobrých mravů v případě zakotvení dodatečného výkonu hlasovacího práva podle mého názoru nelze. Je tedy třeba ještě posoudit, zda by zavedením dodatečného výkonu hlasovacího práva nedošlo k narušení statusu akciové společnosti nebo k porušení jiné z norem veřejného pořádku. Jak již bylo uvedeno výše, úprava práv akcionářů se řadí do skupiny vnitřních poměrů společnosti, která je zásadně dispozitivní. Na rozdíl od ostatních práv je však třeba ještě přihlídnout k té skutečnosti, že zakotvením tohoto

²⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2017, sp. zn. 29 Cdo 387/2016. Nejvyšší soud se zabýval platností ujednání společenské smlouvy upravující způsob zastupování společnosti členy statutárních orgánů v podobě společného jednání prokuristy a člena statutárního orgánu.

²⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 9. 2017, sp. zn. 29 Cdo 5719/2016. Ustanovením společenské smlouvy byla zcela vyloučena převoditelnost obchodního podílu na jiného společníka. Nejvyšší soud dovodil, že úprava převoditelnosti podílu ve společnosti s ručením omezeným není součástí práva upravujícího postavení osob ve smyslu § 1 odst. 2 OZ a zakotvení zákazu převoditelnosti obchodního podílu nijak nenaruší veřejný prádek ani dobré mravy, navíc ani ze smyslu a účely právní úpravy společnosti s ručením omezeným nelze usuzovat, že by bránila zavedení tohoto pravidla.

práva dochází k narušování právní jistoty o tom, že rozhodnutí přijaté na valné hromadě je konečné a nemůže být následně změněno. Zvláště s ohledem na tuto skutečnost je třeba dále posuzovat, zda by jeho zakotvení neporušovalo samotnou podstatu akciové společnosti, kterou vedle ustanovení o vzniku akciové společnosti, základní struktury orgánů tvoří i zásada rovného zacházení se všemi akcionáři a s ní související zákaz bezdůvodného zvýhodňování akcionářů nebo u kótované akciové společnosti ochranu účastníků kapitálového trhu. Mám za to, že při zachování notifikační povinnosti společnosti a přiměřených lhůt pro výkon dodatečného hlasovacího práva, jak bude pojednáno níže, nedochází ani k narušení podstaty akciové společnosti.

Dále je třeba posoudit, zda dodatečným výkonem hlasovacího práva nedochází k porušení ochrany věřitelů nebo práv třetích osob. Dodatečný výkon hlasovacího práva narušuje právní jistotu, ale pouze do té míry, že na valné hromadě není zcela jasné, zda usnesení, o kterém se hlasovalo a bylo či nebylo přijato, nebude následně ještě změněno. Současně je však zřejmé, že k této změně může dojít pouze v určité době a společníci budou o této změně informováni. Pokud by byl dodatečný výkon hlasovacího práva připuštěn, měla by být tato skutečnost zohledněna i při zakládání usnesení do sbírky listin. Usnesení přijaté na valné hromadě by mělo být rejstříkovému soudu předloženo k publikaci ve sbírce listin až po uplynutí lhůty, v níž mohou akcionáři hlasovací právo dodatečně vykonat, neboť až v tomto okamžiku je zřejmé, že tímto způsobem nedojde ke změně usnesení. Mám tedy za to, že zakotvení dodatečného výkonu hlasovacího práva není v rozporu s žádnou kogentní normou a v poměrech akciové společnosti je tedy možné toto právo ve stanovách zakotvit, avšak při zachování jeho podstatných charakteristických znaků, jak bude popsáno v následující kapitole, neboť pouze jejich zachování minimalizuje narušení právní jistoty akcionářů, případně třetích osob.

Samotná praktičnost tohoto práva pro akciové společnosti s širokou akcionářskou základnou je samostatná otázka. Zahlcení akciové společnosti dodatečnými hlasy, náklady na jejich zpracování a široký okruh osob, které mohou být dodatečnou změnou usnesení dotčeny, vedly zákonodárce k tomu, že dodatečný výkon v poměrech akciové ex lege nepřipustil a tuto

možnost ponechal na zvážení akciové společnosti. Právě proto by zakotvení tohoto právo mělo zůstat na zvážení každé akciové společnosti.

Podpůrně lze ve prospěch možnosti zakotvit si obecně právo dodatečně vykonat hlasovací právo argumentovat i § 22 ZoPOS, které s výkonem dodatečného hlasovacího práva počítá i v akciových společnostech, byť pro jeden konkrétní případ.

6 Limity dispozitivnosti dodatečného výkonu hlasovacího práva

Akciové společnosti tedy mohou ve svých stanovách zavést právo dodatečného výkonu hlasovacího práva. Protože se při dodatečném výkonu hlasovacího práva střetává právo společníka podílet se na řízení společnosti a zájem společníků i věřitelů na ochraně právní jistoty ohledně usnesení přijatého na valné hromadě, je třeba při zakotvení dodatečného výkonu hlasovacího práva tuto skutečnost zohlednit.

Úprava § 174 ZOK, která toto právo zakotvuje pro společníky společnosti s ručením omezeným, ukládá určitým osobám případnou změnu usnesení v důsledku dodatečného výkonu hlasovacího práva notifikovat všem společníkům. Účelem zakotvení této povinnosti je právě ochrana právní jistoty. Samotná notifikační povinnost proto nemůže být při zavedení dodatečného hlasovacího práva podle mého názoru vyloučena, neboť jejím odstraněním by byla porušena právní jistota a legitimní očekávání společníků i akcionářů na valné hromadě hlasujících.

Co se týče lhůty, v níž má být oznámení odesláno, její délka se bude řadit asi k dispozitivním ustanovením, není však možné, a to opět z důvody ochrany právní jistoty, tuto délku nepřiměřeným způsobem prodlužovat. Zatímco ZOK stanovuje poměrně krátkou lhůtu k odeslání oznámení, ZoPOS zavádí 30 dnů.

Pokud tedy akciová společnost zakotví právo akcionáře vykonat dodatečně hlasovací právo, musí zachovat základní hranice dané § 174 ZOK, tedy poměrně krátkou lhůtu k zaslání dodatečného hlasu a pak notifikační povinnost, která by měla následovat v poměrně krátkých lhůtách po případném novém přijetí usnesení. Těmito mechanismy totiž dochází k zachování

právní jistoty ostatních akcionářů a třetích osob, které jsou dodatečným výkonem hlasovacího práva narušeny.

Současně by při zakotvení dodatečného hlasovacího práva nemělo být opuštěno pravidlo, podle něž může dodatečně vykonat hlasovací právo pouze společník, který se valné hromady neúčastnil, ať již přímo, prostřednictvím zástupce na který vykonal hlasovací právo korespondenčním způsobem. V takovém případě by totiž úprava umožnila násobení a opakovaný výkon hlasovacího práva.

7 Závěr

Právo dodatečně vykonat hlasovací právo akcionářům přímo ze zákona nevyplývá, ledaže by se jednalo o hlasování o rozdělení akciové společnosti s nerovnoměrným výměnným poměrem podle ZoPOS. Z této speciální úpravy však nelze dovodit právo akcionáře dodatečně hlasovat o jakémkoli usnesení valné hromady. Současně však není vyloučena možnost zakotvení tohoto práva ve stanovách akciové společnosti, neboť této úpravě nebrání žádná kogentní norma. Zakotvení práv akcionářů lze řadit do oblasti vnitřních záležitostí akciové společnosti, tedy oblasti, která je převážně dispoziitivní. Pokud však má být právo dodatečně vykonat hlasovací právo zakotveno ve stanovách akciové společnosti, je třeba, aby jeho úprava nevykročila z rámce daného § 174 ZOK, tedy aby byla zachována notifikační povinnost o případné změně usnesení a přiměřené lhůty týkající se výkonu dodatečného hlasovacího práva a notifikační povinnosti, a to s ohledem na skutečnost, že dodatečným výkonem hlasovacího práva dochází k narušení právní jistoty ostatních akcionářů.

Tento příspěvek byl napsán v rámci projektu: Vnější systémové vazby regulace obchodních korporací II (MUNI/A/0720/2017).

Literatura

Kapitoly v knihách, články, příspěvky ve sbornících

FILIP, Václav a Jan LASÁK. § 397 (Způsoby účasti a hlasování na valné hromadě). In: LASÁK, Jan a kol. *Zákon o obchodních korporacích: komentář. II díl.* 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1746–1749. ISBN 978-80-7478-537-5.

HURDÍK, Jan. Kogentnost a dispozitivnost ustanovení nového občanského zákoníku o právnických osobách. Ke vzájemné použitelnosti ustanovení o nadacích a nadačních fondech. *Právní rozhledy*, 2014, roč. 22, č. 7, s. 229–233. ISSN 1210-6410.

MELZER, Filip. Dispozitivní a kogentní normy v novém občanském zákoníku. *Právní rozhledy*, 2013, roč. 13, č. 7, s. 253–261. ISSN 1210-6410.

PELIKÁN, Robert. Kogentní a dispozitivní ustanovení v novém zákonu o obchodních korporacích. *Obchodněprávní revue*, 2012, roč. 4, č. 9, s. 246–250. ISSN 1803-6554.

RONOVSKÁ, Kateřina a Bohumil HAVEL. Kogentnost úpravy právnických osob a její omezení autonomií vůle, nebo vice versa? *Obchodněprávní revue*, 2016, roč. 8, č. 2, s. 33–39. ISSN 1803-6554.

RONOVSKÁ, Kateřina. Spolková autonomie v novém soukromém právu: její význam a limity. *Právní rozhledy*, 2016, roč. 24, č. 45, s. 115–119. ISSN 1210-6410.

Národní soudy

Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 13. 1. 2016, sp. zn. Cpjn 204/2015.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 2. 2017, sp. zn. 29 Cdo 1104/2016.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 9. 2017, sp. zn. 29 Cdo 5719/2016.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2017, sp. zn. 29 Cdo 387/2016.

Právní předpisy

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník.

Zákona č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

Zákon č. 90/2012 Sb., zákon o obchodních korporacích.

Contact – e-mail

371539@mail.muni.cz

Notifikační povinnost vůči valné hromadě v případech střetu zájmů

Martin Floreš

Právnická fakulta, Masarykova univerzita, Brno, Česká republika

Abstrakt

Se vztahem mezi obchodní korporací a členem jejího orgánu je neoddělitelně spjat potenciální střet zájmů člena orgánu, na což právní úprava reaguje mj. tím, že členu orgánu ukládá povinnost v případech, kdy střet zájmů nastane, notifikovat o tom další osoby či orgány v korporaci. Tento příspěvek pojednává o situacích, kdy člen orgánu plní notifikační povinnost vůči valné hromadě a zabývá se otázkami s tím spojenými, zejména jakým způsobem člen orgánu notifikaci vůči valné hromadě provede, kterým okamžikem je jeho notifikační povinnost splněna, či zda a komu v souvislosti s tím vzniká povinnost valnou hromadu svolat a v jaké lhůtě tak musí učinit.

Klíčová slova

Notifikační povinnost; střet zájmů; valná hromada.

1 Vymezení problematiky

Přirozeným důsledkem oddělení vlastnictví a správy v obchodních korporacích jsou situace střetu zájmů,¹ kdy se zájem člena orgánu, který se podílí na rozhodování za právnickou osobu a nahrazování její vůle (§ 151 odst. 1 OZ), tedy přímo spravuje majetek korporace (člen statutárního orgánu) či na jeho správu dohlíží (člen kontrolního orgánu), ocitá v rozporu se zájmem obchodní korporace². Na to právní úprava reaguje jednak tím, že členům orgánů ukládá obecnou povinnost jednat v obhajitelném zájmu

¹ Srov. STŘELEČEK, Tomáš. Otázky corporate governance z pohledu law & economics se zaměřením na problém pána a správce. In: HURYCHOVÁ, Klára a Daniel BORSÍK (eds.). *Corporate governance*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 129–131; či POSNER, Richard A. *Economic analysis of law*. 8. vyd. Austin: Wolters Kluwer, 2011, s. 556–557.

² Na problém poznatelnosti zájmu obchodní korporace a otázku, kdo jej vlastně definuje, přitom upozorňuje DEÁK, Marko. Stret záujmov pri konaní člena štatutárneho orgánu kapitálovej obchodnej spoločnosti. *Obchodněprávní revue*, 2016, č. 2, s. 47.

korporace (§ 51 odst. 1 ZOK) a s nezbytnou loajalitou (§ 159 odst. 1 OZ), tedy vždy upřednostnit zájem korporace před zájmem svým, jednak ji konkrétně pro případy střetu zájmů doplňuje povinností člena orgánu jeho možný střet zájmů notifikovat orgánu, jehož je členem,³ a kontrolnímu orgánu, byl-li zřízen, jinak nejvyššímu orgánu (§ 54 odst. 1 a § 55 odst. 1 ZOK), alternativně pouze nejvyššímu orgánu (§ 54 odst. 2 a § 55 odst. 2 ZOK). Tato notifikace plní preventivní funkci, když zákon dává kontrolnímu nebo nejvyššímu orgánu možnost z důvodu střetu zájmů pozastavit člena orgánu výkon funkce (§ 54 odst. 4 ZOK) či zakázat uzavření smlouvy (§ 56 odst. 2 ZOK), podle toho, o který z případů střetu zájmů se jedná (obecný střet zájmů podle § 54 ZOK, střet zájmů při uzavírání smluv podle § 55 ZOK, nebo střet zájmů při zajišťování či utvrzování dluhů jiných osob obchodní korporací podle § 56 ZOK, nejde-li o smlouvy uzavírané v rámci běžného obchodního styku). Důsledkem porušení notifikační povinnosti či uzavření smlouvy přes zákaz vyslovený příslušným orgánem je jednak odpovědnost člena orgánu za porušení péče řádného hospodáře,⁴ jednak podle převažujících názorů relativní neplatnost právního jednání, které člen orgánu za společnost učinil.⁵

S notifikační povinností v případech střetu zájmů se pojí řada sporných výkladových otázek, z nichž nad mnohými již proběhla intenzivní odborná

³ Jak předvídá ustanovení § 55 odst. 1 ZOK, nikoliv nutně všechny členy orgánu, k čemuž směřuje dle § 54 odst. 1 ZOK. Tento rozdíl nemá racionální opodstatnění. Shodně LASÁK, Jan. § 54 (Hrozící střet zájmů a informační povinnost). In: LASÁK, Jan, Jarmila POKORNÁ, Zdeněk ČÁP, Tomáš DOLEŽIL a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 461. Přitom je-li informován orgán na svém zasedání, mohou a mají se o tom ze zápisu z něj dozvědět i nepřítomní členové, jak uvádí DĚDÍČ, Jan. Úprava konfliktů zájmů v zákoně o obchodních korporacích ve vazbě na nový občanský zákoník. *Právní rozhledy*, 2014, č. 15–16, s. 528.

⁴ Důvodová zpráva k § 44 až 70, srov. HAVEL, Bohumil a kol. *Zákon o obchodních korporacích s aktualizovanou důvodovou zprávou*. Ostrava: Sagit, 2012, s. 54.

⁵ Na základě ust. § 437 odst. 2 OZ, jak plyne z usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 12. 2015, sp. zn. 29 Cdo 4384/2015. Shodně ČECH, Petr. Ke svéprávnosti právnické osoby a postavení člena statutárního orgánu při jednání za ni (nejen) v situaci zájmového střetu. *Právní rozhledy*, 2016, č. 23–24, s. 838–839; dále ČECH, Petr a Petr ŠUK. *Právo obchodních společností: v praxi a pro praxi (nejen soudní)*. Praha: Ivana Hexnerová – BOVA POLYGON, 2016, s. 73; či DĚDÍČ, Jan. Úprava konfliktů zájmů v zákoně o obchodních korporacích ve vazbě na nový občanský zákoník. *Právní rozhledy*, 2014, č. 15–16, s. 526. Proti aplikaci § 437 odst. 2 OZ argumentuje HAVEL, Bohumil. Konflikt zájmů při správě obchodních korporací (vztah § 437 odst. 2 ObčZ a § 54 a násl. ZOK). *Právní rozhledy*, 2015, č. 8, s. 274.

diskuse a k jejich řešení se už vyslovila i judikatura, některé z těchto závěrů byly ostatně uvedeny v předchozích rádcích. Ambicí tohoto příspěvku není v obecné rovině opakovat již řečené, nýbrž zaměřit se specificky na problematiku, která dosud v ucelené podobě zpracována nebyla – splnění notifikační povinnosti vůči nejvyššímu orgánu. V tomto smyslu se příspěvek bude zabývat problémy notifikace vůči nejvyššímu orgánu, jakým způsobem ji člen orgánu provede, kterým okamžikem bude jeho notifikační povinnost splněna, jaké v tomto procesu vznikají povinnosti zúčastněným osobám a jaký je obsah těchto povinností. Výklad se přitom bude vztahovat jak na situace obligatorního plnění notifikační povinnosti vůči nejvyššímu orgánu (tj. nelze-li notifikovat vůči kontrolnímu orgánu, protože nebyl zřízen, případně proto, že jde o střet zájmů člena jednočlenného kontrolního orgánu⁶), tak na situace, kdy se k notifikaci vůči nejvyššímu orgánu notifikující člen orgánu rozhodne dobrovolně podle § 54 odst. 2 respektive § 55 odst. 2 ZOK.

Pokud jsem dosud pracoval výhradně s obecnými pojmy (zejm. nejvyšší orgán), činil jsem tak v rámci obecnějšího úvodu záměrně. Nadále však bude výklad s ohledem na zaměření sekce konference směřován k poměrům akciové společnosti, níže uvedené závěry však lze *mutatis mutandis* aplikovat i na poměry ostatních forem obchodních korporací. V poměrech akciové společnosti přitom bude notifikace vůči valné hromadě obligatorní v případech střetu zájmů člena jednočlenné dozorčí rady, člena jednočlenné správní rady a statutárního ředitele, který je zároveň jediným členem správní rady. V ostatních případech je notifikace vůči valné hromadě fakultativní alternativou k notifikaci vůči orgánu, jehož je členem, a kontrolnímu orgánu. S ohledem na problémy, které přináší, však v praxi spíše využívána nebude. Přesto právě vzhledem k případům, kdy je notifikace vůči valné hromadě obligatorní, považuji za vhodné se jí v tomto příspěvku věnovat.

2 Způsob splnění notifikační povinnosti vůči valné hromadě

Zákon neupravuje formu ani způsob, jakým má člen orgánu informovat příslušný orgán o svém (hrozícím) střetu zájmů. Není pochyb, že tak může

⁶ Srov. ČECH, Petr a Petr ŠUK. *Právo obchodních společností: v praxi a pro praxi (nejen soudní)*. Praha: Ivana Hexnerová – BOVA POLYGON, 2016, s. 72.

učinit na zasedání příslušného orgánu, to je však zvláště problematické, pokud má člen orgánu akciové společnosti plnit notifikační povinnost vůči valné hromadě, neboť valná hromada není permanentně zasedajícím orgánem, nýbrž svou působnost vykonává v rámci jednotlivých zvlášť svolávaných zasedání.⁷ Valná hromada zároveň není způsobilým subjektem práva, jemuž by bylo možno doručit notifikaci např. prostřednictvím provozovatele poštovních služeb.⁸

V praxi nebude vyvolávat problémy, je-li notifikující člen orgánu osobou bez dalšího oprávněnou valnou hromadu svolat, tedy statutárním ředitelem či jediným členem jednočlenného představenstva (dále souhrnně jako svolavatel). Ten valnou hromadu sám svolá, projednání střetu zájmů zařadí na program valné hromady, navrhne příslušné usnesení, které zdůvodní, a zajistí možnost akcionářů seznámit se s potřebnými podklady.⁹

V případě dalších osob, které oprávnění svolat valnou hromadu nemají, případně ji zákon podmiňuje splněním dalších podmínek, je situace složitější. Nabízí se dva možné postupy: (1) notifikovat všem akcionářům, kterým již notifikaci doručit lze, nebo (2) notifikovat valné hromadě prostřednictvím svolavatele. První variantu je třeba odmítnout, neboť zákon jednak hovoří o notifikaci nejvyššímu orgánu, ne jeho členům, zároveň by takový postup neumožňoval akcionářům na střet zájmů zákonem předvídaným způsobem reagovat – o střetu zájmů by se sice dozvěděli, ale neměli by možnost přijmout usnesení o pozastavení výkonu funkce či o zákazu uzavřít smlouvu.¹⁰ Z toho důvodu bude nutné o střetu zájmů informovat svolavatele a o svolání valné hromady za tímto účelem jej požádat.¹¹ Tato žádost o svolání přitom nemusí

⁷ Srov. OSWALDOVÁ, Michaela. Svolání valné hromady ve společnosti s ručením omezeným a v akciové společnosti. Ad Notam. 2016, č. 2, s. 10; či DVORÁK, Tomáš. *Akciová společnost*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 438.

⁸ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 2. 2009, sp. zn. 29 Cdo 2863/2008.

⁹ V podrobnostech srov. níže.

¹⁰ Srov. ČECH, Petr a Petr ŠUK. *Právo obchodních společností: v praxi a pro praxi (nejen soudní)*. Praha: Ivana Hexnerová – BOVA POLYGON, 2016, s. 74.

¹¹ Ke stejnému závěru srov. LASÁK, Jan. § 54 (Hrozící střet zájmů a informační povinnost). In: LASÁK, Jan, Jarmila POKORNÁ, Zdeněk ČÁP, Tomáš DOLEŽIL a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 462; dále DĚDIČ, Jan. Úprava konfliktů zájmů v zákoně o obchodních korporacích ve vazbě na nový občanský zákoník. *Právní rozhledy*, 2014, č. 15–16, s. 529; či ČÍŽEK, Vladimír. Zajištění dluhů spřízněných osob v zákoně o obchodních korporacích. *Obchodněprávní revue*, 2013, č. 11–12, s. 322.

být výslovná, zpravidla bude vyplývat již ze samotné notifikace adresované valné hromadě společnosti a doručené svolavateli.

Aby byla notifikační povinnost splněna, musí notifikace naplňovat také obsahové požadavky odpovídající účelu a preventivní funkci této povinnosti. Jejím obsahem tak musí být veškeré relevantní informace, které umožní příslušnému orgánu posoudit závažnost střetu zájmů, aby mohl informovaně rozhodnout o tom, zda členu orgánu pozastaví výkon funkce či nikoliv. Jde zejména o informace, v čem střet zájmů spočívá, zda a jakým způsobem může ovlivnit výkon funkce člena orgánu, zda a jak může být střet zájmů odstraněn a pokud to není možné, zda byla či mohou být přijata nějaká opatření k minimalizaci rizik z něj plynoucích apod. Pokud jde o uzavření smlouvy, pak obsahem notifikace musí být veškeré relevantní podmínky, za nichž má být smlouva uzavřena, v ideálním případě bude její přílohou plně znění zamýšlené smlouvy, tak aby příslušný orgán mohl posoudit následky uzavření takové smlouvy a informovaně rozhodnout, zda jej zakáže či nikoliv.¹² Stejně tak v případě zajištění nebo utvrzení dluhu.

3 Je svolavatel povinen valnou hromadu svolat?

V návaznosti na závěr, že za účelem splnění notifikační povinnosti vůči valné hromadě je nutné, pokud notifikující člen orgánu sám není svolavatelem, notifikaci adresovat svolavateli a požádat jej o svolání valné hromady, vyvstává otázka, zda svolavatel má v této situaci povinnost valnou hromadu svolat. Nepochybně ano, neboť opačný výklad by byl v rozporu s účelem notifikace vůči valné hromadě. Bez jejího svolání by totiž nemohla být naplněna preventivní funkce notifikační povinnosti spočívající v právu valné hromady pozastavit členu orgánu výkon jeho funkce či mu zakázat uzavření smlouvy.¹³

Pak je ovšem třeba se ptát, v jaké lhůtě je svolavatel povinen valnou hromadu svolat. Lze argumentovat, že aby mohla valná hromada usnesení o pozastavení funkce či usnesení o zákazu uzavřít smlouvu přijmout včas, je třeba trvat

¹² Srov. LASÁK, Jan. § 55 (Smlouva se členem orgánu obchodní korporace). In: LASÁK, Jan, Jarmila POKORNÁ, Zdeněk ČÁP, Tomáš DOLEŽIL a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 471.

¹³ Jako o zákonné povinnosti valnou hromadu svolat, byť nepřesně v kontextu „nutnosti schválit smlouvu“ píše FILIP, Václav a Jan LASÁK. § 402 (Svolání valné hromady představenstvem). In: LASÁK, Jan, Jarmila POKORNÁ, Zdeněk ČÁP, Tomáš DOLEŽIL a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1791.

na tom, aby byla svolána bez zbytečného odkladu ve smyslu § 402 odst. 2 ZOK. Obecně lze říci, že z důvodu nebezpečí z prodlení zásadně nelze čekat na nejbližší plánované řádné zasedání valné hromady.¹⁴ Na druhou stranu je třeba si uvědomit, že půjde-li o společnost s roztržštěnou akcionářskou strukturou, budou s konáním valné hromady spojeny nemalé náklady. Proto bude v konkrétním případě na svolavateli, aby s péčí řádného hospodáře posoudil závažnost notifikovaného střetu zájmů a případná rizika spojená s prodlením s jeho projednáním valnou hromadou a poměřoval je v kontrapozici k nákladům spojeným s konáním valné hromady.¹⁵ K těmto úvahám mu zákonem stanovená lhůta „bez zbytečného odkladu“ poskytuje dostatečný prostor, neboť může posoudit, zda je čekání na pravidelnou valnou hromadu s ohledem na konkrétní okolnosti již „zbytečným odkladem“, či je daným okolnostem přiměřené.¹⁶ Posuzování této otázky přitom nebude v akciových společnostech s dualistickým systémem orgánů jen záležitostí představenstva jako celku, ale také jeho jednotlivých členů, kteří mají při případném překročení této lhůty povinnost valnou hromadu svolat sami (§ 402 odst. 2 ZOK). Totéž platí i o dozorčí radě, neboť nesvolá-li v takovém případě valnou hromadu ani žádný z členů představenstva, má povinnost ji svolat dozorčí rada, nebo v případě její nečinnosti kterýkoliv její člen, neboť to v případě střetu zájmů vyžadují zájmy společnosti (§ 404 ZOK).¹⁷ To se na základě § 406 ZOK uplatní i v monistickém systému, tak je-li statutární ředitel v prodlení se svoláním valné hromady, vzniká povinnost svolat valnou hromadu správní radě a v případě její nečinnosti též jejím jednotlivým členům.

¹⁴ O tom, že svolavatel je povinen žádosti o „neprodlené svolání“ valné hromady vyhovět, píše DĚDIČ, Jan. Úprava konfliktů zájmů v zákoně o obchodních korporacích ve vazbě na nový občanský zákoník. *Právní rozhledy*, 2014, č. 15–16, s. 529.

¹⁵ Ve vztahu k notifikaci konkurenční činnosti valné hromadě podle § 442 odst. 2 ZOK podobně FILIP, Václav a Jan LASÁK. § 442 (Prolomení zákazu konkurence). In: LASÁK, Jan, Jarmila POKORNÁ, Zdeněk ČÁP, Tomáš DOLEŽIL a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 2069.

¹⁶ K výkladu pojmu „bez zbytečného odkladu“ srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 9. 2015, sp. zn. 29 Cdo 2970/2013 a tam citovanou judikaturu.

¹⁷ Srov. FILIP, Václav a Jan LASÁK. § 404 (Svolání valné hromady dozorčí radou). In: LASÁK, Jan, Jarmila POKORNÁ, Zdeněk ČÁP, Tomáš DOLEŽIL a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1800; či ŠUK, Petr. § 404 [Svolání valné hromady dozorčí radou]. In: ŠTENGLOVÁ, Ivana, Bohumil HAVEL, Filip CILEČEK, Petr KUHN a Petr ŠUK. *Zákon o obchodních korporacích*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 690.

Na okraj podotýkám, že posuzování závažnosti střetu zájmů a v souvislosti s tím i vhodného okamžiku notifikace je rovněž záležitostí notifikujícího člena orgánu. I on musí, vázán péčí řádného hospodáře, postupovat při notifikaci tak, aby společnosti nevznikaly nedůvodné náklady, tedy vyčkat s notifikací na pravidelnou valnou hromadu, snese-li projednání střetu zájmů valnou hromadou odkladu. Nicméně byť v obou případech pracuje zákon s lhůtou bez zbytečného odkladu, lze mít za to, že u notifikujícího člena orgánu bude tato lhůta zpravidla kratší, neboť jeho schopnost posoudit závažnost vlastního střetu zájmů je nižší než v případě svolavatele. Zároveň platí, že primární odpovědnost ohledně rozhodnutí, zda valnou hromadu svolá či nikoliv, nese skutečně svolavatel, nikoliv notifikující člen orgánu. Jinými slovy, notifikujícímu členu orgánu by neměla být kladena k tíži „předčasná“ notifikace a v důsledku ní provedené předčasné a nehospodárné svolání valné hromady, aniž by to situace vyžadovala.

4 Okamžik splnění notifikační povinnosti vůči valné hromadě

I s ohledem na variabilitu trvání lhůty pro svolání valné hromady je třeba se zabývat rovněž okamžikem splnění notifikační povinnosti, zda nastává již tím, že člen orgánu informuje svolavatele a požádá jej o svolání valné hromady za účelem notifikace střetu zájmů, nebo až okamžikem projednání střetu zájmů na valné hromadě.

Mám za to, že v tomto případě je třeba analogicky aplikovat závěry rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 10. 2. 2009, sp. zn. 29 Cdo 2863/2008, který v otázce doručení oznámení člena dozorčí rady o odstoupení z funkce valné hromadě dovodil, že účinky oznámení valné hromadě nastávají již doručením společnosti. S ohledem na to, že jde principiálně o tentýž problém – doručování valné hromadě – je třeba tento závěr aplikovat i zde. Možným protiargumentem proti aplikaci závěrů citovaného rozsudku je odlišnost obou situací spočívající v tom, že zatímco v případě doručení oznámení o odstoupení z funkce je sledován účel ochrany člena orgánu, kdežto notifikační povinnost chrání primárně společnost. Mám však za to, že to aplikaci závěrů citovaného rozsudku na notifikační povinnost nebrání. Sice je zde sledována ochrana společnosti, ale tento účel je přece naplněn již tím,

že je notifikován svolavatel, který má povinnost valnou hromadu bez zbytečného odkladu svolat. Případnou nečinnost svolavatele, kterému člen orgánu notifikaci o střetu zájmů za účelem svolání valné hromady doručil, nelze přičítat k tíži notifikujícího člena orgánu, který pro svolání valné hromady nemohl učinit více, neboť navazující kroky jsou již mimo sféru jeho vlivu. Proto jsem přesvědčen, že ke splnění notifikační povinnosti člena orgánu vůči valné hromadě dochází již tím, že střet zájmů notifikuje statutárnímu orgánu jako svolavateli valné hromady a o svolání valné hromady jej (byť implicitně) požádá.¹⁸

Z toho důvodu může při prodlení svolavatele se svoláním valné hromady notifikující člen orgánu jednat tak, jako by valná hromada jeho střet zájmů projednala a o pozastavení výkonu funkce, respektive o zákazu uzavřít smlouvu, nerozhodla. To neplatí tehdy, jestliže tím vznikla povinnost valnou hromadu svolat samotnému notifikujícímu členu orgánu (např. jako členu nečinného představenstva). Pak mu z povinnosti péče řádného hospodáře plyne povinnost valnou hromadu svolat. Pokud by tak neučinil, porušil by nejen povinnost loajality, ale rovněž by v rozporu s principem poctivosti těžil z protiprávního stavu, nad kterým má kontrolu (§ 6 odst. 2 OZ).

5 Náležitosti pozvánky na valnou hromadu v případech střetu zájmů

Jak jsem uvedl výše, aby mohl být naplněn účel notifikace střetu zájmů vůči valné hromadě, je třeba valnou hromadu svolat a zařadit tento bod na její program s tím, že bude hlasováno o tom, zda valná hromada přijme opatření podle ustanovení § 54 odst. 4 ZOK (pozastavení výkonu funkce), respektive podle ustanovení § 56 odst. 2 ZOK (zákaz uzavření smlouvy).¹⁹ V tomto kontextu je nutné se věnovat rovněž otázce náležitostí pozvánky na valnou hromadu, na niž má být střet zájmů projednán. Pominu-li zcela obecné náležitosti týkající se pozvánky jako celku, specificky k tomuto bodu je třeba

¹⁸ Shodně, ovšem bez hlubší argumentace i LASÁK, Jan. § 54 (Hrozící střet zájmů a informační povinnost). In: LASÁK, Jan, Jarmila POKORNÁ, Zdeněk ČÁP, Tomáš DOLEŽIL a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 462.

¹⁹ Shodně (s odkazem na analogickou aplikaci ustanovení § 442 odst. 2 ZOK) DĚDIČ, Jan. Úprava konfliktů zájmů v zákoně o obchodních korporacích ve vazbě na nový občanský zákoník. *Právní rozhledy*, 2014, č. 15–16, s. 529.

věnovat pozornost ustanovení § 407 odst. 1 písm. f) ZOK. To vyžaduje, aby pozvánka na valnou hromadu obsahovala návrh usnesení, které má být přijato, a jeho zdůvodnění. Vzhledem k tomu, že v tomto případě může valná hromada přijmout buď závěr o tom, že výkon funkce člena orgánu pozastaví, respektive zakáže uzavření smlouvy, nebo nikoliv, lze v duchu těchto dvou variant formulovat i návrh usnesení. Svolavatel však nemá při volbě z těchto alternativ naprostou volnost, není však vázán případnou formulací návrhu usnesení, kterou v žádosti o svolání valné hromady uvede notifikující člen orgánu²⁰. Ve spojení s požadavkem zdůvodnění navrhovaného usnesení, jehož složkou jsou i materiální argumenty proč by měli akcionáři hlasovat pro přijetí návrhu usnesení,²¹ naopak dovozují povinnost svolavatele s péčí řádného hospodáře střet zájmů předběžně posoudit a navrhnout valné hromadě usnesení, které je v souladu se zájmy společnosti. To klade na svolavatele zvýšené nároky zvláště tehdy, jedná-li se o notifikaci jeho vlastního střetu zájmů, v němž potom je i ve vztahu k formulaci návrhu usnesení a jeho zdůvodnění. Domnívám se, že v takovém případě péče řádného hospodáře vyžaduje, aby na to svolavatel v rámci zdůvodnění navrhovaného usnesení zvláště upozornil a zvýšil tak obezřetnost akcionářů při zvažování, zda pro přijetí usnesení budou hlasovat, či nikoliv.

Povinností svolavatele pak je přiložit k pozvánce notifikaci, kterou valné hromadě jeho prostřednictvím adresoval člen orgánu, včetně všech příloh (typicky smlouva, jejíž uzavření je zamýšleno). Pokud jde o uzavření smlouvy a svolavatel jejím zněním, jakožto statutární orgán zastupující společnost, disponuje, mám za to, že s ohledem na povinnost péče řádného hospodáře je svolavatel povinen ji k pozvánce přiložit i bez toho, aby ji spolu s notifikací předložil notifikující člen orgánu.²²

²⁰ „*Navržení textu usnesení valné hromady, jež by mělo být uvedeno v pozvánce na valnou hromadu*“ v žádosti člena orgánu o svolání valné hromady doporučuje ČÍZEK, Vladimír. Zajištění dluhů spřízněných osob v zákoně o obchodních korporacích. *Obchodněprávní revue*, 2013, č. 11–12, s. 322.

²¹ Srov. FILIP, Václav a Jan LASÁK. § 407 (Obsahové náležitosti pozvánky). In: LASÁK, Jan, Jarmila POKORNÁ, Zdeněk ČÁP, Tomáš DOLEŽIL a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1828.

²² Srov. DVOŘÁK, Tomáš. *Akcionářská společnost*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 477.

6 Shrnutí

Notifikační povinnost v případech střetu zájmů plní preventivní funkci, neboť na ni navazuje možnost pozastavit členu orgánu výkon funkce či zakázat uzavření zamýšlené smlouvy. Plní-li člen orgánu notifikační povinnost vůči valné hromadě, je proto nezbytné, aby valná hromada byla za účelem projednání střetu zájmů svolána, aby mohla o takovém opatření případně rozhodnout. Přitom není-li sám notifikující člen orgánu svolavatelem valné hromady, splní notifikační povinnost tím, že notifikaci doručí svolavatelům, který má v takovém případě povinnost valnou hromadu svolat. Musí tak učinit ve lhůtě bez zbytečného odkladu, přičemž je na jeho posouzení, zda lze vyčkat na konání pravidelné valné hromady, či střet zájmů nesnese odkladu a je třeba valnou hromadu za tímto účelem neprodleně svolat, aby měla možnost včas přijmout usnesení o pozastavení výkonu funkce či zákazu uzavřít smlouvu. Posouzení střetu zájmů se od svolavatele vyžaduje i s ohledem na jeho povinnost navrhnout v pozvánce na valnou hromadu přijetí příslušného usnesení a toto zdůvodnit, tedy uvést materiální argumenty, proč by měl či neměl být člen orgánu výkon funkce pozastaven, respektive uzavření smlouvy zakázáno. Případné nesvolání valné hromady, eventuálně její pozdní svolání, je porušením povinnosti svolavatele, nikoliv notifikujícího členu orgánu, jeho povinnost je tedy splněna již okamžikem, kdy notifikaci doručí společnosti, respektive svolavatelé.

Literatura

Monografie

- ČECH, Petr a Petr ŠUK. *Právo obchodních společností: v praxi a pro praxi (nejen soudní)*. Praha: Ivana Hexnerová – BOVA POLYGON, 2016, 376 s. ISBN 978-80-7273-177-0.
- DVOŘÁK, Tomáš. *Akciová společnost*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, 984 s. ISBN 978-80-7478-961-8.
- HAVEL, Bohumil a kol. *Zákon o obchodních korporacích s aktualizovanou důvodovou zprávou*. Ostrava: Sagit, 2012, 287 s. ISBN 978-80-7208-923-9.

LASÁK, Jan, Jarmila POKORNÁ, Zdeněk ČÁP, Tomáš DOLEŽIL a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, 2872 s. ISBN 978-80-7478-537-5.

POSNER, Richard A. *Economic analysis of law*. 8. vyd. Austin: Wolters Kluwer, 2011, 1009 s. ISBN 978-0-7355-9442-5.

ŠTENGLOVÁ, Ivana, Bohumil HAVEL, Filip CILEČEK, Petr KUHN a Petr ŠUK. *Zákon o obchodních korporacích*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017, 1128 s. ISBN 978-80-7400-540-4.

Články, příspěvky ve sbornících

ČECH, Petr. Ke svéprávnosti právnické osoby a postavení člena statutárního orgánu při jednání za ni (nejen) v situaci zájmového střetu. *Právní rozhledy*, 2016, č. 23-24, s. 835–839. ISSN 1210-6410.

ČÍŽEK, Vladimír. Zajištění dluhů spřízněných osob v zákoně o obchodních korporacích. *Obchodněprávní revue*, 2013, č. 11–12, s. 318–324. ISSN 1803-6554.

DEÁK, Marko. Stret záujmov pri konaní člena štatutárneho orgánu kapitálovej obchodnej spoločnosti. *Obchodněprávní revue*, 2016, č. 2, s. 46–54. ISSN 1803-6554.

DĚDIČ, Jan. Úprava konfliktů zájmů v zákoně o obchodních korporacích ve vazbě na nový občanský zákoník. *Právní rozhledy*, 2014, č. 15–16, s. 524–532. ISSN 1210-6410.

HAVEL, Bohumil. Konflikt zájmů při správě obchodních korporací (vztah § 437 odst. 2 ObčZ a § 54 a násl. ZOK). *Právní rozhledy*, 2015, č. 8, s. 272–275. ISSN 1210-6410.

OSWALDOVÁ, Michaela. Svolání valné hromady ve společnosti s ručením omezeným a v akciové společnosti. *Ad Notam*, 2016, č. 2, s. 10–15. ISSN 1211-0558.

STŘELEČEK, Tomáš. Otázky corporate governance z pohledu law & economics se zaměřením na problém pána a správce. In: HURYCHOVÁ, Klára a Daniel BORSÍK (eds.). *Corporate governance*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 127–136. ISBN 978-80-7478-654-9.

Soudní rozhodnutí

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 2. 2009, sp. zn. 29 Cdo 2863/2008.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 9. 2015, sp. zn. 29 Cdo 2970/2013.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 12. 2015, sp. zn. 29 Cdo 4384/2015.

Právní předpisy

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v účinném znění.

Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), v účinném znění.

Contact – e-mail

martin.flores@mail.muni.cz

Kumulativní hlasování a odvolání členů takto zvolených

Kristýna Horková

Právnická fakulta, Masarykova univerzita, Brno, Česká republika

Abstrakt

Kumulativní hlasování je institut v našem právu poměrně nový. Jedná se o nástroj, jehož podstata směřuje k posílení práv minoritních společníků při volbě orgánů společnosti. Představuje motivaci pro minoritní společníky získat podíl ve společnosti, kterou jinak ovládá společník dominantní. Ti si tak mohou vhodným rozložením svých hlasů mezi kandidáty zvolit takového, který bude odpovídat jejich preferencím. Právní úprava však příliš vágně definuje postup pro odvolání člena voleného orgánu společnosti. K jeho odvolání je třeba souhlasu většiny těch, kdo tohoto člena do funkce volili. Tato práce se zabývá otázkami, za jakých podmínek může být člen orgánu korporace odvolán, jakým způsobem může být souhlas udělen, kdo a za jakých okolností rozhoduje o odvolání a jaký je vhodný výpočet pro určení většiny, jež souhlas s odvoláním uděluje.

Klíčová slova

Kumulativní hlasování; odvolání členů zvolených kumulativním hlasováním; valná hromada.

1 Úvod

Kumulativní hlasování je zvláštní hlasovací technikou, jež může být využita při volbě členů orgánů kapitálových společností. Může se uplatnit za situace, že je více kandidátů, než počet obsazovaných funkcí člena orgánu a obsazují-li se alespoň dvě místa v daném orgánu.¹ V takovém případě má hlasující k dispozici více hlasů a tyto může libovolně rozložit mezi volené kandidáty. Počet hlasů, které má hlasující k dispozici, je dán násobkem počtu jeho hlasů

¹ Srov. LASÁK, Jan § 354 (Přípustnost kumulativního hlasování). In: LASÁK, Jan, Jarmila POKORNÁ, Zdeněk ČÁP, Tomáš DOLEŽIL a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1610.

a počtu členů voleného orgánu. Hlasující může podle svého uvážení rozložit hlasy mezi více uchazečů, či je všechny použít pouze pro jednoho kandidáta. Kandidáti, kteří obdrží nejvíce hlasů, jsou poté zvoleni.²

Tento systém hlasování je výhodný pro posílení práv na řízení společnosti ve vztahu k minoritním společníkům, kteří mají díky němu možnost zvolit svého kandidáta do výkonného nebo dozorčího orgánu. Motivuje je aktivněji se podílet na správě společnosti.³

Základní úpravu nalezneme v ustanovení § 178 zákona č. 90/2012, o obchodních společnostech a družstvech („ZOK“) pro společnost s ručením omezeným a v ustanovení § 354 ZOK pro akciovou společnost. Z jejich díkce je patrné, že se jedná o úpravu dispozitivní, a bude nejdřív nutné, aby většinoví společníci včlenili jejich obsah do textu zakladatelského právního jednání (princip opt-in).⁴

Problematické však může být samotné odvolání členů orgánů zvolených kumulativním rozhodováním. Z díkce zákona není zcela jasné, kdo a jakým způsobem o něm rozhoduje. S touto otázkou se příspěvek vypořádává a zabývá se závěry z ní plynoucími.

2 Odvolání členů orgánů zvolených kumulativním hlasováním

Ustanovení ZOK upravující odvolání členů orgánů zvolených kumulativním hlasováním vyvolává řadu otázek. Stanovuje povinnost, aby s odvoláním takto zvoleného člena orgánu souhlasila většina těch členů, kteří hlasovali pro jeho zvolení (popřípadě jejich právní nástupci). To však neplatí u těch členů, kteří závažně poruší své povinnosti vůči společnosti.⁵

To, že je omezena možnost odvolání členů zvolených kumulativním hlasováním však neznamená, že by tito členové měli být odvoláni opět užitím

² Srov. POKORNÁ, Jarmila, Eva VEČERKOVÁ a Milan PEKÁREK. *Meritum Obchodní korporace a nekalá soutěž*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 350.

³ Srov. POKORNÁ, Jarmila § 178 (Dobrovolnost kumulativního hlasování). In: LASÁK, Jan, Jarmila POKORNÁ, Zdeněk ČÁP, Tomáš DOLEŽIL a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 977.

⁴ HAMPEL, Petr. Co je to tzv. kumulativní hlasování a v čem tkví jeho výhody. *Rekodifikace a praxe*, Wolters Kluwer ČR, a. s., 2013, č. 7, s. 23–24.

⁵ § 179 odst. 4 ZOK pro společnosti s ručením omezeným; § 355 odst. 4 ZOK pro akciovou společnost.

kumulativního hlasování. Zákon tento způsob hlasování předpokládá pouze při volbě členů orgánu, nikoliv tedy i při jejich odvolání. O jejich odvolání se bude rozhodovat běžným hlasováním, prostřednictvím orgánu, do jehož působnosti odvolání konkrétní osoby spadá.⁶ Ovšem se souhlasem těch společníků, kteří pro její zvolení hlasovali.^{7,8}

2.1 Souhlas s odvoláním

Na to se váže otázka, zda je nutné tento souhlas valné hromadě „udělovat předem“, tedy před rozhodnutím o odvolání člena, či zda tak může být učiněno i dodatečně. Účinnost rozhodnutí je sice vázána na souhlas společníků (akcionářů), kteří pro zvolení tohoto člena hlasovali, nevidím ale problém v tom, aby mohl být tento souhlas dodán až následně. Dikci a účelu ustanovení to podle mého názoru neodporuje. *Ruban* uvádí, že „... bude-li rozhodnutí o odvolání předcházet souhlasu s odvoláním, dosáhne takové odvolání perfekce až udělením souhlasu (či přesněji okamžikem, kdy souhlas dojde do sféry odvolávaného)“.⁹ S tímto souhlasím a podle mého názoru tedy není nutné setrvávat na tom, aby byl souhlas udělen před či souběžně s uskutečněním rozhodnutí. Pripouštíme-li tak, je však na zvážení, jakou formou a kterému orgánu má být dodatečný souhlas doručován.

Opačně pak uvádí *Lasák* v komentáři. Slova zákona „...lze ho odvolat jen se souhlasem většiny těch, kteří hlasovali pro jeho zvolení...“¹⁰ interpretuje tak, že člena orgánu, který byl zvolen kumulativním hlasováním lze odvolat pouze tak, že pro jeho odvolání bude na valné hromadě přímo hlasovat většina těch, kteří hlasovali pro jeho zvolení (či jejich právní zástupci).¹¹ Nejsm si však jistá, jestli tohle zákonodárce skutečně sledoval a s tímto názorem se neztotožňuji. Nevidím důvod, proč brát tuto působnost valné hromadě.

⁶ § 190 odst. 2 písm. c) ZOK pro společnost s ručením omezeným; § 421 odst. 2 písm. e) a f) ZOK pro akciovou společnost.

⁷ Srov. HAVEL, Bohumil § 179 (Zjištění hlasů a hlasování). ŠTENGLOVÁ, Ivana, Bohumil HAVEL, Filip CILEČEK, Petr KUHN a Petr ŠUK. *Zákon o obchodních korporacích*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 384.

⁸ Shodně RUBAN, Radek. De practicissimis non curat lex aneb co zůstává nejasné o kumulativním hlasování. *Obchodněprávní revue*, Praha C. H. Beck, 2014, roč. 6, č. 5, s. 134–142.

⁹ Ibid.

¹⁰ § 355 odst. 4 ZOK.

¹¹ Srov. LASÁK, Jan § 355 (Zjištění hlasů a hlasování). In: LASÁK, Jan, Jarmila POKORNÁ, Zdeněk ČÁP, Tomáš DOLEŽIL a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1611.

2.2 Kritéria pro určení většiny

Dalším nejasným pojmem, se kterým je třeba se vypořádat, jsou kritéria pro určení „většiny“, o které hovoří ZOK.¹² Abychom tedy vůbec mohli odvolat členy orgánů zvolené kumulativním hlasováním, musíme vědět, kolika hlasy bylo pro jednotlivé kandidáty hlasováno a kdo konkrétně jim tyto hlasy udělil.

Kumulativní hlasování může probíhat tajně o všech kandidátech současně, může se jednat o postupné tajné hlasování, anebo veřejné hlasování o všech kandidátech postupně či současně.¹³ Zákon o obchodních korporacích uvádí, že v zápisu z valné hromady (o odvolání členů) se uvede, kolika hlasy bylo pro kterého kandidáta hlasováno a připojí se i jmenný seznam těch, kteří tak hlasovali.¹⁴ Nehledě tedy na to, jakým způsobem proběhlo kumulativní hlasování, výsledný počet hlasů a jmenný seznam hlasujících bude známý vždy. Tento zápis se pak uchovává po celou dobu existence společnosti, právě pro účely pozdějšího možného odvolávání těchto členů.¹⁵

Určení „většiny“ je podstatné s ohledem na účel kumulativního hlasování, tedy posílení práv minoritních společníků při volbě orgánů společnosti. Kumulativní hlasování představuje motivaci pro minoritní společníky získat podíl ve společnosti, kterou jinak ovládá společník dominantní. Pokud by však šlo takto zvolené členy jednoduše odvolat, což by při nevhodném zvolení způsobu určení této většiny možné bylo, ztrácel by celý institut kumulativního hlasování smysl.

Pro účely pozdějšího odvolání pak realizace tohoto pravidla předpokládá i to, že bude společnost znát nástupce členů, kteří hlasovali pro zvolení členů volených orgánů kumulativním hlasováním. Po určité době se totiž složení akcionářů (společníků) může měnit. Je tedy nutné, aby byla známa přesná posloupnost ve změně vlastníků podílů. To musí zajistit přesné vedení

¹² Většina těch, kteří hlasovali pro zvolení člena orgánu společnosti kumulativním hlasováním.

¹³ CANDROVÁ, Kamila. *Kumulativní hlasování v obchodních společnostech*. Brno, 2016, s. 32.

¹⁴ § 180 odst. 3 ZOK pro společnosti s ručením omezeným; § 356 odst. 3 ZOK pro akciovou společnost.

¹⁵ Srov. LASÁK, Jan § 356 (Zjištění výsledků kumulativního hlasování). In: LASÁK, Jan, Jarmila POKORNÁ, Zdeněk ČÁP, Tomáš DOLEŽIL a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1615.

seznamu společníků, který bude aktuální. Zde může nastat také problém. Nikde totiž není zaručeno, že nástupci budou mít shodný názor a preference s jejich předchůdci a hlasovali by při volbě shodně.¹⁶

Samotná kritéria pro určení „většiny“ mohou být vykládána různě. Z dikce ustanovení není zřejmé, zda o odvolání hlasují pouze voliči daného člena orgánu¹⁷, či zda se o odvolání hlasuje klasickým způsobem s pouhým udělením souhlasu členů, kteří pro odvolávaného člena hlasovali. Jak jsem uvedla již výše, nesouhlasím s tím, že by o odvolání rozhodovali přímo akcionáři, kteří člena volili. Někteří akcionáři by byli z rozhodování zcela vyloučeni a hlasovalo by se pouze omezeným počtem hlasů. Správná mi přijde varianta druhá, tedy že se o odvolání hlasuje klasickým způsobem s udělením souhlasu. O odvolání člena orgánu korporace rozhoduje valná hromada, a toto spadá do její působnosti.

Dále není zřejmé, jak určit samotnou většinu pro udělení souhlasu. Jestli postačí tuto většinu stanovit „podle hlav“, zda je nutné při hlasování o udělení souhlasu k odvolání zohlednit jejich podíly (výše vkladu), nebo zda je třeba zohlednit, kolika hlasy tito akcionáři (společníci) pro zvolení odvolávané osoby hlasovali.¹⁸

Pro ilustraci uvedu následující „příklad“: Společnost ABC, a. s. má tři akcionáře, a to A, B a C. Společnost má základní kapitál ve výši 3 000 000 Kč. Každý akcionář má k dispozici jeden hlas na každých deset tisíc korun. Akcionář A vlastní akcie o jmenovité hodnotě 1 800 000 Kč. Akcionář „A“ má k dispozici „180 hlasů“. Akcionáři B a C mají každý akcie o jmenovité hodnotě 600 000 Kč. Akcionář „B“ má tedy k dispozici „60 hlasů“, taktéž akcionář „C“ má „60 hlasů“.

Při kumulativním hlasování byl zvolen kandidát „K“, který obdržel od akcionáře A 10 hlasů, od akcionáře B a C shodně 60 hlasů. Celkově tedy získal 130 hlasů a zvítězil díky kumulaci hlasů minoritních akcionářů. Nyní je třeba rozhodnout o souhlasu s jeho odvoláním.

¹⁶ Srov. POKORNÁ, Jarmila § 179 (Postup při kumulativním hlasování). In: LASÁK, Jan, Jarmila POKORNÁ, Zdeněk ČÁP, Tomáš DOLEŽIL a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 981.

¹⁷ Ibid.

¹⁸ Srov. RUBAN, Radek. De practicissimis non curat lex aneb co zůstává nejasné o kumulativním hlasování. *Obchodněprávní revue*, Praha C. H. Beck, 2014, roč. 6, č. 5, s. 134–142.

2.2.1 Většina podle hlav

Jako první řešení se nabízí určit většinu podle počtu hlav. Pro udělení souhlasu s odvoláním člena zvoleného kumulativním hlasováním by tedy byl třeba souhlas většiny těch členů, kteří pro něj hlasovali. To by ale vedlo k nespravedlivému výsledku. Pro jeho odvolání by stejnou vahou rozhodoval jak akcionář, který pro zvolení hlasoval 10 hlasy, tak akcionáři, kteří využili veškeré své hlasy a udělili 60+60 hlasů. To by samo o sobě nebylo v dané situaci tak závažné, jako v jiné, kdy by majorita mohla rozhodovat o odvolání členů volených orgánů. Jak uvádí *Candrová*: „*Pokud bychom za správnou považovali právě variantu většiny podle hlav, docházelo by k častému zneužívání a manipulování s hlasy, neboť společníci (akcionáři) by záměrně přidělovali při prvním kole volby 1 symbolický hlas každému z kandidátů, aby se následně podíleli na jeho odvolávání.*“¹⁹

Pokud tedy společnost přistoupí ke kroku, kdy zakotví právní úpravu kumulativního hlasování, bylo by proti samotnému smyslu kumulativního hlasování a vliv menšinových akcionářů by byl bezcenný, aby měla majorita možnost člena odvolat. Tento přístup nezohledňuje ani počet udělených hlasů jednotlivými členy při volbě kandidáta, ani podíly jednotlivých akcionářů a jejich vztah ke společnosti. Nelze jej tedy podle mého názoru považovat za správný.

2.2.2 Většina zohledňující podíly

Další možností, jak určit většinu, se nabízí zohlednit podíly hlasujících akcionářů. Toto hlasování by bylo shodné s hlasováním na valné hromadě.²⁰ V takovém případě by ale opět nebylo vyhověno dikci ustanovení o odvolávání členů zvolených kumulativním hlasováním. Souhlas by totiž záležel na většinovém akcionáři a ten by ty menšinové hravě přehlasoval. Takový přístup by šel opět proti smyslu a účelu institutu kumulativního hlasování. Bylo by velmi jednoduché, stejně jako u předchozího postupu určení většiny, aby mohla majorita manipulovat s hlasy. Každému kandidátovi minority by udělila jeden symbolický hlas a poté by jej snadno odvolala.²¹ Tento postup není možné považovat za správný a sledující smysl zákona.

¹⁹ CANDROVÁ, Kamila. *Kumulativní hlasování v obchodních společnostech*. Brno, 2016, s. 39.

²⁰ § 250 odst. 2 písm. e) ZOK.

²¹ Srov. RUBAN, Radek. De practicissimis non curat lex aneb co zůstává nejasné o kumulativním hlasování. *Obchodněprávní revue*, Praha C. H. Beck, 2014, roč. 6, č. 5, s. 134–142.

Zde se může objevit další komplikace, a to, když se změní počet hlasů, s nimiž mohou akcionáři ve společnosti nakládat. V takovém případě by nebylo jasné, ze kterého stavu při určování hlasů pro účely odvolání členů vycházet. Zda ze stavu, kdy byla osoba volena, či ze stavu, kdy je aktuálně odvolávána.²²

2.2.3 *Většina zohledňující, kolika hlasy akcionáři hlasovali pro zvolení*

Jako nejvhodnější postup se mi jeví určení většiny zohledňující, kolika hlasy hlasovali akcionáři každý pro zvolení člena orgánu voleného kumulativním hlasováním. Pro odvolání tohoto člena pak bude každý z členů, kteří hlasovali pro jeho zvolení disponovat přesně tolika hlasy, kolik odvolávanému při jeho volbě udělili.^{23,24} Zde pak budou (i když třeba odvozeně) zohledněny oba výše uvedené přístupy.

Tento přístup šetří i účel kumulativního hlasování jako takového, nevýhodňuje majoritní akcionáře jako předchozí přístupy. Je zde zabráněno svévoli většiny při odvolávání členů, kteří byli zvoleni převážně menšinovými akcionáři. Bere se ohled k tomu, že akcionář udělil kandidátovi své hlasy, ale navíc také k tomu, jakým poměrem hlasů oproti ostatním akcionářům pro něj hlasoval (jakou silou). Jak uvádí *Ruban*, míra preference akcionáře je zde znázorněna také tím, kolika hlasy akcionář reálně hlasovat mohl, neboť není možné udělit více hlasů, než kolik má k dispozici.²⁵ Tento závěr pak i podle mého názoru ještě více potvrzuje to, že vybraný způsob výpočtu většiny je správný.

I zde se však může vyskytnout problém. Budeme-li určovat počet hlasů pro odvolání podle udělených hlasů při jeho volbě, může být toto určení problematické, byl-li zvolen až v opakovaném kole. Bude nutné vypořádat se s otázkou, jestli vycházet z výsledků kola posledního, jestli použít souhrnné výsledky všech kol, či kola prvního.²⁶

²² RUBAN, Radek. De practicissimis non curat lex aneb co zůstává nejasné o kumulativním hlasování. *Obchodněprávní revue*, Praha C. H. Beck, 2014, roč. 6, č. 5, s. 134–142.

²³ Ibid.

²⁴ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav, Eva KABELKOVÁ a Martin VYCHOPĚŇ. *Vzory zakládacích dokumentů, právních jednání ve vztahu k obchodním korporacím*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 395.

²⁵ Srov. RUBAN, Radek. De practicissimis non curat lex aneb co zůstává nejasné o kumulativním hlasování. *Obchodněprávní revue*, Praha C. H. Beck, 2014, roč. 6, č. 5, s. 134–142.

²⁶ Ibid.

Souhlasím s *Rubanem*, že vycházet z výsledků posledního kola by mohlo být problematické, a to v situaci, kdy bude o volbě nakonec rozhodnuto losem.²⁷ Taková situace by pak podle výše uvedeného principu určení většiny neobstála. Nebylo by totiž logicky možné určit, kteří akcionáři hlasovali pro zvolení konkrétního člena, tudíž by nebylo jasné, kdo má udělit souhlas s jeho odvoláním. Podle mého názoru tedy toto řešení není ideální, ovšem pokud by si společnost předem upravila pravidla pro takové určení hlasů, možná by bylo neaktuálnější. Jen by bylo nutné vyloučit kolo, v němž došlo k volbě losem a zaměřit se pouze na ta kola, kde došlo ke kumulativnímu hlasování.

Dalším řešením by bylo užít souhrnné výsledky za všechna kola. I zde však může hypoteticky nastat situace volby losem a poté se dostaneme do podobného problému, který následoval v předchozím bodu.

Nejvhodnější volbou by tedy nejspíš bylo vycházet z výsledků „prvního kola“. Respektive se jedná o volbu nejméně problematickou, kdy se nemusí řešit určení hlasů podle volby losem, ale vycházelo by se skutečně pouze z hlasů odvolávanému v prvním kole udělených.²⁸

2.3 Odvolání pro závažné porušení povinností

Pravidlo, že člen orgánu společnosti zvolený kumulativním hlasováním může být odvolán pouze se souhlasem většiny členů, kteří hlasovali pro jeho zvolení (či se souhlasem jejich nástupců) neplatí, pokud tento člen orgánu společnosti „závažně porušil své povinnosti“.²⁹

Požadavky na výkon funkce člena voleného orgánu právnické osoby definuje § 159 odst. 1 zákona číslo 89/2012 Sb., občanský zákoník (OZ) a na něj navazující ustanovení § 51 ZOK, upravující pravidlo podnikatelského úsudku a pokyny nejvyššího orgánu.

O odvolání člena orgánu voleného kumulativním hlasováním, který závažně porušil své povinnosti, bude rozhodovat valná hromada společnosti „prostou

²⁷ § 180 odst. 2 ZOK pro společnosti s ručením omezeným; § 356 odst. 2 ZOK pro akciové společnosti. Zákon o obchodních společnostech a družstvech zde říká, že: „Získá-li více osob stejný počet hlasů, hlasuje se o těchto osobách znovu. Pokud mají i při opakovaném hlasování stejný počet hlasů, rozhodne los.“

²⁸ Srov. RUBAN, Radek. *De practicissimis non curat lex* aneb co zůstává nejasné o kumulativním hlasování. *Obchodněprávní revue*, Praha C. H. Beck, 2014, roč. 6, č. 5, s. 134–142.

²⁹ § 179 odst. 4 ZOK pro společnosti s ručením omezeným; § 355 odst. 4 ZOK pro akciovou společnost.

většinou“ hlasů všech přítomných společníků (akcionářů).³⁰ Nehledí se zde tedy na výsledky volby kumulativního hlasování a ani není potřeba žádného speciálního svolení.

3 Závěr

Kumulativní hlasování může být vhodným nástrojem pro upevnění pozice menšinových společníků ve společnosti a může je motivovat na vyšší účasti při správě společnosti.

S odvoláním členů orgánů volených kumulativním hlasováním je však spojeno pár nepřesností, jež zákon neurčuje. Má-li být takto zvolený člen odvolán pouze se souhlasem většiny těch, kteří pro něj hlasovali při jeho dřívější volbě, je dobré si určit, jak má být udělení souhlasu učiněno a jak má být určena většina společníků, která bude o udělení souhlasu hlasovat.

Souhlas je možné udělit i dodatečně, rozhodnutí o odvolání člena orgánu společnosti voleného kumulativním hlasováním jen nabude účinnosti až v okamžiku, kdy bude tento souhlas doručen. Není však nutné setrvat na tom, aby byl učiněn před či současně s rozhodováním o odvolání.

Většina členů rozhodujících o souhlasu s odvoláním by měla být určena způsobem zohledňujícím, kolika hlasy konkrétně daný člen rozhodoval o zvolení odvolávaného. Hlasy mu příslušející by měli přímo reflektovat konkrétní počet hlasů, kterými se podílel na jeho volbě.

Pokud však člen orgánu volený kumulativním hlasováním závažně poruší své povinnosti, není třeba souhlasu s jeho odvoláním, o jeho odvolání hlasuje valná hromada prostou většinou.

Literatura

Monografie

LASÁK, Jan, Jarmila POKORNÁ, Zdeněk ČÁP, Tomáš DOLEŽIL a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, 2872 s. ISBN 978-80-7478-537-5.

³⁰ Srov. POKORNÁ, Jarmila § 179 (Postup při kumulativním hlasování). In: LASÁK, Jan, Jarmila POKORNÁ, Zdeněk ČÁP, Tomáš DOLEŽIL a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 981.

LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, 2400 s. ISBN 978-80-7400-529-9.

POKORNÁ, Jarmila, Eva VEČERKOVÁ a Milan PEKÁREK. *Obchodní korporace a nekalá soutěž*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015, 636 s. ISBN 978-80-7478-873-4.

SVEJKOVSKÝ, Jaroslav, Eva KABELKOVÁ a Martin VYCHOPENĚ. *Vzory zakládacích dokumentů, právních jednání ve vztahu k obchodním korporacím*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2015, 616 s. ISBN 978-80-7400-575-6.

ŠTENGLOVÁ, Ivana, Bohumil HAVEL, Filip CILEČEK, Petr KUHN a Petr ŠUK. *Zákon o obchodních korporacích*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017, 1128 s. ISBN 978-80-7400-540-4.

Odborné články

HAMPEL, Petr. Co je to tzv. kumulativní hlasování a v čem tkví jeho výhody. *Rekodifikace & praxe*, Wolters Kluwer ČR, a. s., 2013, č. 7/2013, s. 23–24. ISSN 1805-6822.

RUBAN, Radek. De practicissimis non curat lex aneb co zůstává nejasné o kumulativním hlasování. *Obchodněprávní revue*, Praha C. H. Beck, 2014, roč. 6, č. 5, s. 134–142. ISSN 1803-6554.

Právní předpisy

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v účinném znění.

Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), v účinném znění.

Ostatní

CANDROVÁ, Kamila. *Kumulativní hlasování v obchodních společnostech*. Diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2016, 60 s. Vedoucí práce prof. Jarmila Pokorná.

Contact – e-mail

kristynahorkova@gmail.com

Odporovatelnost usnesení valné hromady akciové společnosti

Lukáš Hriša

Katedra občanského práva, Právnická fakulta,
Masarykova univerzita, Brno, Česká republika

Abstrakt

Příspěvek je zaměřený na specifickou problematiku možnosti zpětného zpochybnění usnesení valné hromady, přičemž závěry lze vztáhnout nejen na akciovou společnost. Obsahuje představení úpravy v občanském zákoníku a v insolvenčním zákoně, vysvětlení, proč lze usnesení valné hromady jako úkonu/jednání dlužníka odporovat a dále v něm bude stručné porovnání s nástroji korporátního práva ke zpochybnění rozhodnutí valné hromady. Hlavním cílem pak bude poukázat na existenci této úpravy, zamyšlení nad dopady a možnými využitími v poměrech obou režimů. V pojednání nebudou chybět některé konkrétní případy užití odporovatelnosti, jako např. usnesení valné hromady ohledně vyplacení zisku, o přeměnách a další.

Klíčová slova

Insolvence; odporovatelnost; relativní neúčinnost; usnesení valné hromady.

1 Úvod

Usnesení valné hromady akciové společnosti patří k základním institutům fungování obchodních korporací. Vzhledem na jeho klíčovost je i pochopitelné, že právní předpisy reflektují tuto významnost a věnují nastavení právních pravidel rozhodnutí hlavního orgánu obchodní korporace značnou pozornost. To samozřejmě pak platí i pro akademickou sféru a judikaturu soudů.

Jednou z podstatných oblastí normování tohoto institutu je problematika možností odstranit jeho účinky, ať už z jakýchkoli důvodů. Existuje celá řada případů, kdy je zde někdo, kdo nesouhlasí s daným rozhodnutím, kdo jej chce zpochybnit apod. K tomu pochopitelně právní úprava nabízí

různé nástroje, které lze k takovému účelu použít. Nejtypičtější je možnost zneplatnění usnesení valné hromady. K tomu pak přibývají i další nástroje, které to doplňují pro různé konkrétní případy, např. u přeměn právní úprava § 35 až § 39a či § 52 až § 58 zákona č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev (dále jen „zákon o přeměnách“).

Kromě toho tu ale je ještě jedna možnost, která se jeví nejvíce uplatnitelná v insolvenčním právu, i když své použití nalezne i v běžných vztazích mezi věřiteli a dlužníky v oblasti civilního práva. Jde o zmíněnou odporovatelnost¹, která má jiný cíl, jiné hypotézy, účinky, aktivní legitimaci k jejímu uplatnění a hlavně jde o velmi „skrytou hrozbu“ pro každou obchodní korporaci.

Níže uvedený text se tedy věnuje odporovatelnosti usnesení valné hromady akciové společnosti (i když lze závěry povětšinou přenést i na společnost s ručením omezeným), přičemž nejprve je představena stručně právní úprava, následuje vysvětlení toho, proč lze usnesení odporovat, dále bude letmý přehled možností obrany dle korporátního práva a hlavní část se bude věnovat aplikovatelnosti odporovatelnosti na rozhodnutí valné hromady, jejím dopadům a účinkům, odlišnostem od nástrojů korporátního práva a závěrem budou nastíněny případy usnesení valné hromady, kde lze nejspíše odporovatelnost uplatnit.

2 Právní úprava odporovatelnosti

Český právní řád obsahuje v účinném znění dvojí úpravu odporovatelnosti, která tak navazuje na historický vývoj institutu. Obě úpravy jsou si sice podobné a mají i podobný účel, ale každá má jiný rámec, jiné podmínky a účinky.

První „druh“ odporovatelnosti upravuje zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „o. z.“), a to zejména v § 589 až § 599. Dále lze nalézt dílčí úpravu odporovatelnosti ještě např. v § 737, § 1524, § 1588, § 1654 a dalších. Základem však je úprava § 589 a násl.

¹ V příspěvku je používán termín „odporovatelnost“, ačkoli právní úprava pracuje s „relativní neúčinností“. Vysvětlení obsahového rozdílu či shodnosti těchto pojmů značně přesahuje téma pojednání a pro jeho potřeby tak bude pojem „relativní neúčinnost“ používán spíše zřídka, většinou však *promiscue* s „odporovatelností“.

Druhý „druh“, který se jeví ve vztahu k odporovatelnosti usnesení valné hromady pravděpodobněji aplikovatelnější (a nejspíše i častěji použitelný), upravuje zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), a to v § 235 až § 243, dále v § 111 a § 248/2 a 3. Insolvenční zákon ještě obsahuje zákonnou neúčinnost právních úkonů v § 246 odst. 2 pro konkurs (tedy vlastně „absolutní“ neúčinnost).

Obě úpravy navazují koncepčně převážně na starou úpravu z první republiky², která byla socialistickým zákonodárstvím postupně nejdříve spolu s celou konkursní úpravou v roce 1951 a následně v roce 1964 se zákonem č. 40/1964 Sb., občanským zákoníkem (dále jen „obč. zák.“), zrušena (s jedinou výjimkou v zákoně č. 101/1963 Sb., zákoníku mezinárodního obchodu). Odporovatelnost byla pak navrácena naplno do našeho právního řádu až v roce 1991, nejprve v § 15 a § 16 zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání (dále jen „ZKV“), a to dne 1. 10. 1991, hned na to pak novelizací občanského zákoníku v § 42a s účinností od 1. 1. 1992. Následně byl ZKV novelizován a převážně poté obsahoval právní úpravu neúčinnosti ze zákona a v § 16 odkazoval prakticky jen na úpravu § 42a obč. zák. Tento přehled je zde uváděn pro zasazení rámce a poukázání na skutečnost, že i současný výklad a judikatura stále čerpá ze zdrojů těchto historických právních úprav (i když se lze v praxi pochopitelně setkat s velmi velkým množstvím živých případů dle § 42a obč. zák. i podle § 15 a § 16 ZKV).

Právní úprava prvního druhu se aplikuje v mimoúpadkových případech, funguje pouze na bázi individuálního uspokojení nároku věřitele s vykonatelnou pohledávkou za dlužníkem, přičemž ve stručnosti slouží k ochraně věřitele před tím, aby se jeho dlužník nezbavoval majetku, ze kterého by mohla být uspokojena jeho pohledávka výkonem rozhodnutí či exekucí. Zakládá se konstitutivním³ rozhodnutím soudu k odpůřčí žalobě věřitele s vykonatelnou pohledávkou. Lze se dovolat neúčinnosti právního jednání dlužníka pro zkracování věřitele (specialita je mrhání majetkem) a pro beúplatnost jednání. Účinky jsou pouze vůči žalujícímu věřiteli a úspěšná

² Císařský patent č. 337 ř. z. z 10. 12. 1914– řád konkursní, vyrovnací a odpůřčí, a zákon č. 64/1931 Sb., kterým se vydávají řady konkursní, vyrovnací a odpůřčí.

³ Viz např. RUBAN, Radek. O konstitutivní povaze návrhů na vyslovení neplatnosti usnesení nejvyšších orgánů kapitálových společností a družstev. *Obchodněprávní revue*, 2017, č. 11–12, s. 305.

žaloba umožňuje věřiteli se domáhat uspokojení pohledávky z toho, co neúčinným právním jednáním ušlo, případně může požadovat náhradu.

Druhý typ odporovatelnosti má vždy úpadkový (insolvenční) rámec aplikace. Tato úprava slouží věřitelům k „navrácení“ majetku dlužníka do majetkové podstaty, jinak řečeno umožňuje zvrátit účinky jednání dlužníka v minulosti, pokud tím dlužník snížil svá aktiva, z nichž by mohli být věřitelé uspokojeni. V insolvenčním právu jde o jeden z klíčových pilířů celé koncepce úpadkového práva, neboť bez nástroje umožňujícího zasáhnout na jednání dlužníka v minulosti, by byla insolvenční právní úprava velmi „bezzubá“. Podle insolvenčního zákona se neúčinnost právního úkonu (insolvenční zákon nadále i po 1. 1. 2014 pracuje s pojmem právní úkon⁴) zakládá konstitutivním⁵ rozhodnutím insolvenčního soudu k odpůrci žalobě insolvenčního správce⁶. Insolvenční zákon obsahuje 3 skutkové podstaty odporovatelnosti pro právní úkony dlužníka učiněné před účinky zahájení insolvenčního řízení – neúčinnost právních úkonů bez přiměřeného protiplnění, zvýhodňujících a úmyslně zkracujících právních úkonů, a jednu skutkovou podstatu při porušení § 111 a § 248 odst. 2 a 3 insolvenčního zákona. Účinkem úspěšné žaloby je neúčinnost právního úkonu ve vztahu k majetkové podstatě a tedy vůči věřitelům⁷, tedy příslušnost ušlého plnění (případně rovnocenné náhrady) k majetkové podstatě od právní moci vyhovujícího rozhodnutí insolvenčního soudu.

Na tomto místě je zcela zásadní zodpovědět na otázku vztahu právní úpravy odporovatelnosti jak v občanském zákoníku tak v insolvenčním zákoně k právní úpravě korporátního práva. Ustanovení § 45 odst. 3 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích)[dále jen „ZOK“], vylučuje použití řady ustanovení občanského zákoníku, a to zejména o zdánlivosti právního jednání a neplatnosti. Ustanovení nehovoří nic o relativní neúčinnosti. Je tak otázkou, zda lze

4 Ačkoli se jedná o vlastně totožný pojem jako právní jednání. K tomu srov. např. RUBAN, Radek a Pavel KOUKAL. Několik poznámek k otázce nicotnosti v občanském právu. *Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví*, 2011, roč. 19, č. 23, s. 857–865.

5 Že jde o konstitutivní rozhodnutí srov. Důvodovou zprávu k vládnímu návrhu insolvenčního zákona, s. 207.

6 Nikdo další aktivní legitimaci nemá – k tomu srov. náleze Ústavního soudu ze dne 7. listopadu 2017, sp. zn. Pl. ÚS 33/15.

7 Dle insolvenčního zákona – v procesním slova smyslu dle § 9 písm. c/ a § 14 odst. 1.

na usnesení valné hromady výše uvedenou úpravu tedy použít. Řeháček a Vrba⁸ mají na tuto otázku negativní odpověď, přičemž to odvozují velmi stručně ze zvláštní povahy usnesení valné hromady jako zvláštního právního jednání a ze zvýšeného zájmu na jejich stabilitě a právní jistotě dotčených subjektů.

S tím však nelze souhlasit. Mám za to, že naopak jde o úmyslné zachování možnosti odporovat usnesení valné hromady věřitelům podle právní úpravy občanského zákoníku. Není zde rozumného důvodu, proč by tomu tak nemělo být. Účinky odporovatelnosti jsou totiž pouze ve vztahu k danému věřiteli, tedy vůči všem ostatním subjektům zůstává v účinnosti a dopadá přímo jen na toho, kdo majetkovou hodnotu od korporace získal (či případně kdo z ní měl prospěch). Je to tedy úplně shodný dopad na korporaci, jako když je odporováno právnímu jednání, které na takové usnesení navazuje (viz dále). Současně se vztahují pouze na ta usnesení, která se týkají majetkových poměrů korporace. Je nezbytné zachovat věřitelům ochranu proti jednání obchodní korporace omezující uspokojení věřitelů. K tomu je vhodné dodat, že obdobné ustanovení lze např. nalézt v právní úpravě zákona č. 500/2004 Sb., správního řádu, konkrétně v § 170, kde je úprava odporovatelnosti výslovně vyloučena. Nedomnívám se tedy, že jde o pouhou nedbalost zákonodárce. Bylo by také absurdní, aby bylo možné odporovat usnesení valné hromady podle insolvenčního zákona (viz níže) a podle občanského zákoníku nikoli bez výslovné úpravy takovou možnost vylučující.

Současně se jeví vhodným zdůraznit, že téměř nikdy nebude třeba v mimoinsolvenčních poměrech odporovat přímo usnesení valné hromady, neboť bude zcela postačující dosáhnout relativní neúčinnosti právního jednání, o jehož provedení bylo usnesením valné hromady rozhodnuto (např. je-li rozhodnuto o vyplacení zisku, stačí odporovat právnímu jednání, jímž došlo ke splnění závazku obchodní korporace o vyplacení zisku). Věřiteli totiž zcela postačí dosáhnout uspokojení z ušlého majetku, nepotřebuje odstranit právní důvod/podmínku (usnesení valné hromady) právního jednání, které

⁸ ŘEHÁČEK, Oldřich a MILAN VRBA. Relativní neúčinnost právních jednání dle nového občanského zákoníku. *Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví*, 2013, č. 21, s. 747.

k tomu vedlo. To je také možná faktický důvod, proč daná úprava výslovně není zahrnuta do § 45 ZOK, neboť toho reálně není třeba.

Vztah k insolvenčnímu zákonu v tomto směru pak není vůbec nijak sporný. Nejenže ZOK k tomu žádné omezení neobsahuje (vcelku logicky, není ho třeba), ale nadto je pro řešení úpadkových situací insolvenční zákon vždy zákonem speciálním. Tedy je třeba až na výslovná ustanovení jiných zákonů vždy aplikovat insolvenční zákon jako zákon zvláštní – *lex specialis*, jak výslovně uvádí i Důvodová zpráva⁹. Shodně to lze dovodit i od názorů Nejvyššího soudu shrnutých v rozsudku ze dne 31. 3. 2014, sen. zn. 29 ICdo 6/2012, uveřejněném pod číslem 65/2014 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 65/2014“).

Lze tak podle mého názoru uzavřít, že ZOK nevylučuje aplikaci ustanovení o relativní neúčinnosti v obou variantách.

3 Odporovatelnost právního úkonu/jednání

Jak je patrné z výše uvedeného, odporovatelnost míří na právní jednání, resp. úkony. Je obecně sporné u několika druhů chování subjektů, zda lze taková jednání úspěšně zpochybnit odpůrci žalobou. Jedná se pochopitelně o obsah pojmu právního jednání či právního úkonu.

Právě usnesení valné hromady pak zejména v minulosti činilo v tomto směru potíže, ale v průběhu let se ustálila zejména soudní praxe na koncepci, že ačkoli se nejedná o právní úkon obchodní korporace, šlo podle § 2 odst. 1 obč. zák. o jinou skutečnost, se kterou zákon v konkrétních, v něm určených, případech spojuje vznik, změnu nebo zánik právních vztahů¹⁰. Proto i postupně nejprve v poměrech ZKV¹¹ a poté i pro poměry insolvenčního zákona – viz R 65/2014, bylo dovozeno, že lze úspěšně odporovat i usnesení valné hromady obchodní společnosti nebo rozhodnutí jediného společníka obchodní společnosti v působnosti valné hromady dle právní úpravy do 31. 12. 2013.

⁹ „Pro vztah komplexní úpravy úpadkového práva ke zvláštním zákonům, které se dotýkají této problematiky, však platí, že tyto zákony musí respektovat zásady, na nichž stojí úprava úpadkového práva, a že v případě rozporu mezi zákonem o úpadku způsobech jeho řešení (insolvenčním zákonem) a některým jiným zákonem, je při aplikaci třeba dát přednost insolvenčnímu zákonu.“

¹⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 1. 1998, sp. zn. 1 Odon 60/97, uveřejněné pod číslem 64/1998 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.

¹¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2009, sp. zn. 29 Cdo 4284/2007, uveřejněný pod číslem 80/2010 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.

Pro právní úpravu po 1. 1. 2014 pak už není v tomto směru žádný výkladový problém, neboť podle ZOK je usnesení valné hromady v současnosti již právním jednáním korporace, jak výslovně uvádí přímo důvodová zpráva k tomuto zákonu ve zvláštní části k § 44 až 75¹².

Pak je zde samozřejmě také otázka vztahu k platnosti, resp. neplatnosti právního úkonu či jednání, ale takový výklad značně přesahuje cíle tohoto příspěvku. Lze se přiklonit k názoru, že jednou z podmínek odporovatelnosti je platnost právního jednání či úkonu¹³.

Poslední „podmínkou“ pro uplatnitelnost odporovatelnosti je naplnění jedné ze skutkových podstat definovaných zákonem (viz výše).

4 Cíl a smysl ochrany institutu odporovatelnosti

Pro shrnutí je na místě uvést ještě přehledně, k čemu odporovatelnost slouží, aby byla zjevná rozdílnost od nástrojů korporátního práva.

Relativní neúčinnost je vadou právního jednání/úkonu, jak mimo jiné nasvědčuje i systematické zařazení do Hlavy V, Dílu 1 občanského zákoníku. Shodně lze odkázat i na právní teorii¹⁴.

Ve stručnosti slouží k ochraně věřitelů před jednáním jejich dlužníků, kterým došlo k znemožnění či značnému ztížení uspokojení jejich pohledávky. Primárním cílem tedy je umožnit postihnout jednání dlužníka v minulosti, kterým zhoršil své majetkové poměry a věřiteli tak i ztížil dobytost jeho pohledávky. Nejedná se o vadu takové intenzity, aby bylo takové jednání stíženo neplatností či aby se až jednalo např. o jednání, které postihují normy trestního či přestupkového práva.

Právní úprava odporovatelnosti tak umožňuje věřitelům za dodržení striktně nastavených podmínek (pro zachování právní jistoty a pro ochranu práv třetích osob) uspokojení se z majetku, který dlužník svým jednáním pozbyl. V insolvenčním řízení to pro věřitele činí insolvenční správce.

¹² Viz znovu např. i op. cit. sub 3.

¹³ K tomu opačně např. PULKRÁBEK, Zdeněk. Oddíl 7 Relativní neúčinnost. In: MELZER, Filip a kolektiv. *Občanský zákoník: velký komentář*. 1. vyd. Praha: Leges, 2014, s. 796–798.

¹⁴ Srov. již FIALA, Josef, Věra KORECKÁ, Jan HURDÍK a Kateřina RONOVSÁ. *Občanské právo hmotné*. 3. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2002, s. 45–50; Shodně HURDÍK, Jan a Lenka DOBEŠOVÁ. *Občanské právo hmotné: obecná část, absolutní majetková práva*. 2. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014, s. 183.

Odporovatelnost je tedy jakousi „skrytou hrozbou“ pro obchodní korporaci, neboť možnost věřitelů či insolvenčního správce ji „aktivovat“ je nastavena v mnohaletých lhůtách. Např. u zkracujících právních úkonů podle insolvenčního zákona jde o lhůtu až 5 let zpětně před zahájením insolvenčního řízení. K tomu je třeba připočítat, že insolvenční správce má preklusivní lhůtu jednoho roku k podání odpůřčí žaloby (§ 239 odst. 3 insolvenčního zákona), ale od rozhodnutí o úpadku. Jestliže pak je mezi zahájením insolvenčního řízení a rozhodnutím o úpadku odstup třeba i několika let – což není neobvyklé zejména u insolvenčních řízení zahájených věřiteli, kde se dlužník velmi urputně brání – může být odporováno usnesení valné hromady s odstupem více jak 6 let.

5 Odporovatelnost usnesení valné hromady a očekávané typické případy

Jak je již zmíněno výše, účinky úspěšné odporovatelnosti jsou omezeny buď na žalujícího věřitele (mimoinsolvenční poměry) nebo ve vztahu k insolvenčním věřitelům prostřednictvím neúčinnosti vůči majetkové podstatě dlužníka (insolvenční poměry). Cíl je tedy dosáhnout na ušlý majetek či rovnocennou náhradu. Ve vazbě na usnesení valné hromady také platí, že případné vyslovení neúčinnosti tohoto právního jednání obchodní korporace má účinky je vůči omezenému okruhu subjektů – vůči věřitelům/věřiteli korporace, nikoli *erga omnes*. Současně to platí i pro účinky „dovnitř“ korporace, neboť tam účinky vyslovení neúčinnosti budou mít dosah pouze vůči subjektům, které jsou současně věřiteli dané obchodní korporace (nebo dokonce jen vůči jednomu věřiteli).

Výše bylo zmíněno, že nelze očekávat, že by byla odporovatelnost uplatňována na veškerá usnesení valné hromady, což pochopitelně plyne ze samotného účelu daného institutu.

Odpůřčí žaloby nebudou samozřejmě podávány proti rozhodnutím zejména o statusových otázkách obchodních korporací. Obecně nebude možné zpochybňovat odporovatelností rozhodnutí valné hromady všude tam, kde nebude předmětem rozhodnutí majetek korporace, resp. ještě přesněji nakládání s ním na úkor věřitelů korporace.

Nejtypičtějším představitelem usnesení valné hromady napadnutelné odpůřčí žalobou je rozhodnutí o výplatě zisku (ostatně v této otázce byla vydána výše

citovaná rozhodnutí R 80/2010 a R 65/2014), dále lze uvažovat o rozhodnutí ohledně podílu na likvidačním zůstatku, schválení převodu či zastavení závodu, smlouvy o tichém společenství, finanční asistence, smlouvy k vypořádání újmy dle § 53 odst. 3 ZOK, smlouvy o výkonu funkce, ne/poskytnutí plnění dle smlouvy o výkonu funkce (§ 61 odst. 2 ZOK) nebo např. i ohledně některých přeměn korporace.

Shora je ale také zmíněn již názor, že v převážné většině případů není třeba vůbec usnesení valné hromady zpochybňovat odpůrcí žalobou. Plně postačuje odporovat pouze právnímu jednání korporace, které bylo právním jednáním splňujícím usnesení valné hromady (např. splnění závazku vyplatit zisk či podíl na likvidačním zůstatku) nebo právním jednáním, ke kterému valná hromada svým rozhodnutím udělila souhlas, schválila jej (např. projekt přeměny, smlouvu o převodu závodu), a podobně.

V mimoinsolvenčních poměrech si lze ztěžji představit, resp. si to nelze představit vůbec, že by věřitel měl důvod zpochybňovat samotné usnesení valné hromady. Plně mu postačí napadnou odpůrcí žalobou až přímo navazující právní jednání obchodní korporace. Pokud by totiž přeci jen odpůrcí žalobou dosáhl neúčinnosti usnesení valné hromady, bylo by to jen a pouze vůči jeho osobě a dosáhl by zcela shodného účinku jako kdyby odporoval pouze navazujícímu právnímu jednání. Usnesení valné hromady by bylo nadále účinné vůči všem ostatním subjektům. Nepotřebuje tedy zasahovat takovým způsobem vůči svému dlužníku.

V insolvenčních poměrech tomu je však jinak. Jak je zjevné z § 172 insolvenčního zákona, v insolvenčním řízení mohou být uspokojeni v případě, že by byli uspokojeni všichni ostatní věřitelé s pohledávkami za majetkovou podstatou, postavených jim na roveň i všichni věřitelé s přihláškami pohledávek, též společníci dlužníka, kteří mají podřízené pohledávky (což se téměř nikdy fakticky nestává, ale vyloučeno to není). Pokud by insolvenční správce podal odpůrcí žalobu pouze na právní úkon, jímž dlužník splnil usnesení valné hromady např. typicky o vyplacení zisku, tak společníkům zůstane pohledávka zachována a hypoteticky by jim zůstalo i právo obdržet plnění dle § 172 insolvenčního zákona. Pokud by však insolvenční správce úspěšně odporoval i usnesení valné hromady, tak by nebyli v insolvenčním řízení uspokojeni společníci ani z části.

Na tomto místě je vhodné se vypořádat s problematikou výplaty zisku, u které je nutné při odporovatelnosti neopomenout dikci § 35 ZOK. Toto ustanovení váže podmínku vrácení zisku na porušení zákona o obchodních korporacích, nikoli jakéhokoli zákona.

V mimoinsolvenčních poměrech věřitel nejspíše narazí právě na úpravu § 35 ZOK, neboť pokud by korporace při vyplácení zisku neporušila žádná ustanovení ZOK, tak by se přes skutkové podstaty relativní neúčinnosti k možnosti postihnout exekucí/výkonem rozhodnutí vyplacený zisk nemohl dostat.

V insolvenčních poměrech to je ale jiné. Za prvé by nejspíše nebyl problém v tom, že by nebyly porušeny podmínky stanovené zákonem o obchodních korporacích, neboť pokud by se jednalo o právní úkon bez přiměřeného protiplnění (což by nepochybně vyplácení zisku bylo), tak tím se podle § 240 odst. 2 insolvenčního zákona rozumí pouze právní úkon učiněný dlužníkem v době, kdy byl v úpadku, nebo který k jeho úpadku vedl. Pokud by tak byla tato skutečnost prokázána, byl by korporací porušen i § 40 ZOK a tedy by zde nebyla překážka v tom, aby insolvenční správce byl úspěšný s odpůrcí žalobou. Obdobně by to platilo i pro zvýhodňující právní úkon.

Zajímavé by zde bylo, pokud by došlo k navození domněnky úpadku např. u osoby blízké či v koncernu, tedy zda by i za takového případu šlo o porušení § 40 ZOK. Řešení bude spočívat v procesní rovině důkazního břemene, neboť § 35 ZOK naopak zase předpokládá dobrou víru. S ohledem na specialitu insolvenčního zákona je však spíše vhodným přiklonit se k tomu, že důkazní břemeno bude tížit žalovaného, který bude muset vyvrátit domněnku úpadku.

Podstatně problematičtější by byla odporovatelnost dle § 242 insolvenčního zákona (neúčinnost úmyslně zkracujících právních jednání) či podle § 111 insolvenčního zákona (neúčinnost právních úkonů učiněných dlužníkem po zahájení insolvenčního řízení při nedovoleném nakládání s majetkovou podstatou). V těchto případech totiž není nezbytně nutné, aby v tom okamžiku byl dlužník v úpadku. Domnívám se, že by se zde i tak upřednostnila právní úprava insolvenčního zákona jakožto *lex specialis* (viz opět důvodová zpráva) a došlo by tak k prolomení § 35 ZOK.

Závěrem lze uvést zajímavou problematiku odporovatelnosti projektu přeměny nebo dokonce usnesení valné hromady schvalující přeměnu. Lze si totiž představit příkladnou situaci, při které korporace projektem přeměny o rozdělení (např.) rozštěpením způsobí, že na novou společnost po přeměně přejde např. „zdravý“ závod, ačkoli korporaci zůstane problematický závod (obecně lze hovořit o jakémkoli majetku), čímž dojde k tomu, že věřitelům korporace bude ztíženo či znemožněno uspokojení jejich pohledávek. Může totiž dojít k tomu, že takové věřitele neochrání ani úprava zákona o přeměnách ohledně ochrany věřitelů či neplatnosti přeměny. Obdobně jako u § 45 ZOK zákon o přeměnách nikde nevylučuje aplikaci odporovatelnosti. Zákon o přeměnách řeší pouze neplatnost přeměny, stejně tak jako směrnice, které byly tímto zákonem implementovány. Nehovoří o zákazu odporovat přeměně. Avšak důvodová zpráva k zákonu o přeměnách ve zvláštní části k § 52 až 58 výslovně hovoří o absolutní nezvratitelnosti přeměny po zápisu do obchodního rejstříku. Také uvádí, že „platí zákaz jakéhokoliv zpochybňování či zkoumání projektu přeměny po zápisu přeměny do obchodního rejstříku, což je nezbytné nejen z hlediska požadavků uvedených směrnic, ale zejména vzhledem k požadavkům právní jistoty. Tím pochopitelně není dotčeno právo na náhradu škody a na dorovnání u poškozených společníků“. Tím však současně znovu odkazuje na směrnice¹⁵, které řeší pouze neplatnost¹⁶. Nikoli odporovatelnost.

Znovu je zde třeba zdůraznit, že není třeba odporovat projektu přeměny i usnesení valné hromady. S ohledem již na velmi kontroverzní možnost

¹⁵ Druhá směrnice Rady 77/91/EHS ze dne 13. prosince 1976, o koordinaci ochranných opatření, která jsou na ochranu zájmů společníků a třetích osob vyžadována v členských státech od společností ve smyslu čl. 58 druhého pododstavce Smlouvy při zakládání akciových společností a při udržování a změně jejich základního kapitálu, za účelem dosažení rovnocennosti těchto opatření. In: *EUR-Lex* [cit. 28. 5. 2018]; Třetí směrnice Rady 78/855/EHS ze dne 9. října 1978, založená na čl. 54 odst. 3 písm. g) Smlouvy, o fúzích akciových společností. In: *EUR-Lex* [cit. 28. 5. 2018]; Šestá směrnice Rady 82/891/EHS ze dne 17. prosince 1982, založená na čl. 54 odst. 3 písm. g) Smlouvy, o rozdělení akciových společností. In: *EUR-Lex* [cit. 28. 5. 2018]

¹⁶ Např. i v anglické verzi shodných směrnic se hovoří pouze o „nullity“ či „nullification“ a o „void“ či „voidable“ jako relativní neplatnosti, v německé verzi pouze o „Nichtigkeit“, případně „nichtig“ nebo „anfechtbar“ ve smyslu relativní neplatnosti, nikoli odporovatelnosti. Je zde však rozhodně další prostor pro zkoumání a tento příspěvek obsahuje pouze prvotní přiblížení (zejména formou gramatického výkladu cizojazyčných verzí) k problematice.

podat odpůrcí žalobu na právní úkon v podobě projektu přeměny, se jeví vhodným výklad, který co nejméně narušuje právní jistotu a zasahuje do vnitřních poměrů zainteresovaných korporací. Ze stejného důvodu jsem skeptický k aplikaci mimoinsolvenční úpravy. Tam podle mne zájem věřitele nedosahuje vůbec zájmu na zachování právní jistoty. Pro insolvenční poměry však s ohledem na charakter úpravy a specialitu insolvenčního zákona ve vztahu k jiným zákonům při řešení úpadku se přikláním k tomu, že by odpůrcí žalobu na projekt přeměny insolvenční správce mohl podat, a pokud by byly naplněny skutkové podstaty, tak nejspíše i úspěšně.

6 Závěr

Tento příspěvek se věnoval problematice odporovatelnosti, resp. relativní neúčinnosti usnesení valné hromady akciové společnosti, i když většinu závěrů lze použít i v poměrech společnosti s ručením omezeným.

Postupně je nejprve stručně představena právní úprava odporovatelnosti jak v mimoinsolvenčních tak v insolvenčních poměrech, její cíle a účel. Dále je vypořádáván vztah mezi právní úpravou zákona o obchodních korporacích a občanského zákoníku a insolvenčního zákona, a to zejména s ohledem na dikci § 45 ZOK. Je také konstatováno, že usnesení valné hromady lze napadnout odpůrcí žalobou neboť jde o právní jednání obchodní korporace, a je poukázáno na základní podmínky, za nichž je možné odporovat.

Konečně je pak rozebíráno, jaká usnesení valné hromady je možné odpůrcí žalobou napadnout a zda je vůbec vhodné a nutné je zpochybnit, když spíše stačí odporovat následnému právnímu jednání/úkonu. Také je rozebráno proč v insolvenčních poměrech je v určitých situacích třeba i usnesení valné hromady učinit neúčinným.

V textu je věnován prostor i problematice odporovatelnosti vyplácení zisku a přeměnám obchodních korporací.

Jako úvahu *de lege ferenda* lze přednést návrh, aby byl vyjasněn vztah mezi úpravou § 35 a § 45 ZOK a občanského zákoníku a insolvenčního zákona, stejně jako aby bylo ozřejmeno, zda lze úspěšně dosáhnout vyslovení neúčinnosti projektu přeměny. Možná by bylo vhodné tak učinit i legislativní cestou a nikoli pouze výkladem.

Literatura

Monografie

FIALA, Josef, Věra KORECKÁ, Jan HURDÍK a Kateřina RONOVSÁ. *Občanské právo hmotné*. 3. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2002, s. 45–50.

HURDÍK, Jan a Lenka DOBEŠOVÁ. *Občanské právo hmotné: obecná část, absolutní majetková práva*. 2. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014, s. 183.

Kapitoly v knihách, články (i elektronické), příspěvky ve sbornících

PULKRÁBEK, Zdeněk. Oddíl 7 Relativní neúčinnost. In: MELZER, Filip a kolektiv. *Občanský zákoník: velký komentář*. 1. vyd. Praha: Leges, 2014, s. 796–798.

RUBAN, Radek a Pavel KOUKAL. Několik poznámek k otázce nicotnosti v občanském právu. *Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví*. 2011, roč. 19, č. 23, s. 857–865.

RUBAN, Radek. O konstitutivní povaze návrhů na vyslovení neplatnosti usnesení nejvyšších orgánů kapitálových společností a družstev. *Obchodněprávní revue*, 2017, č. 11-12, s. 305.

ŘEHÁČEK, Oldřich a Milan VRBA. Relativní neúčinnost právních jednání dle nového občanského zákoníku. *Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví*. 2013, č. 21, s. 747.

Soudní rozhodnutí a rozhodčí nálezy

Národní soudy

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 1. 1998, sp. zn. 1 Odon 60/97 uveřejněné pod číslem 64/1998 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2009, sp. zn. 29 Cdo 4284/2007, uveřejněný pod číslem 80/2010 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2014, sen. zn. 29 ICdo 6/2012, uveřejněný pod číslem 65/2014 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek.

Nález Ústavního soudu ze dne 7. listopadu 2017, sp. zn. Pl. ÚS 33/15.

Právní předpisy a jiné dokumenty

Císařský patent č. 337/1914 ř. z., kterým se zavádí řád konkursní, vyrovnací a odpůřčí.

Zákon č. 64/1931 Sb., kterým se vydávají řady konkursní, vyrovnací a odpůřčí.

Zákon č. 101/1963 Sb., zákoník mezinárodního obchodu.

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník.

Zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání.

Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád.

Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) a důvodová zpráva k němu.

Zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev (a důvodová zpráva k němu).

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích) spolu s důvodovou zprávou.

Druhá směrnice Rady 77/91/EHS ze dne 13. prosince 1976, o koordinaci ochranných opatření, která jsou na ochranu zájmů společníků a třetích osob vyžadována v členských státech od společností ve smyslu čl. 58 druhého pododstavce Smlouvy při zakládání akciových společností a při udržování a změně jejich základního kapitálu, za účelem dosažení rovnocennosti těchto opatření. In: *EUR-Lex*. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31977L0091:CS:HTML>

Třetí směrnice Rady 78/855/EHS ze dne 9. října 1978, založená na čl. 54 odst. 3 písm. g) Smlouvy, o fúzí akciových společností. In: *EUR-Lex*. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:31978L0855&from=CS>

Šestá směrnice Rady 82/891/EHS ze dne 17. prosince 1982, založená na čl. 54 odst. 3 písm. g) Smlouvy, o rozdělení akciových společností. In: *EUR-Lex*. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:31982L0891&from=EN>

Contact – e-mail

lukas.brusa@centrum.cz

Neplatnost rozhodnutí jiného orgánu obchodní korporace přijatého mimo působnost valné hromady

Radka Klusáčková

Katedra obchodního práva, Právnická fakulta,
Masarykova univerzita, Brno, Česká republika

Abstrakt

Práce je zaměřena na oblast rozhodování představenstva v akciové společnosti s dualistickým systémem vnitřní struktury společnosti. Cílem práce je nalézt odpověď na dvě otázky, které vyplývají z uplatnění ustanovení § 345 zákona č. 90/2012 Sb. o obchodních korporacích a družstvech, jehož předmětem je zejména rozhodnutí představenstva akciové společnosti učiněném mimo působnost valné hromady o vyloučení akcionáře pro nesplnění povinnosti splatit emisní kurz upsaných akcií. První z část problematiky hledá odpověď na otázku, zda je vůbec možné přiznat vyloučenému akcionáři právo brojit proti rozhodnutí představenstva o jeho vyloučení. Druhá část pojednává o způsobu jakým uplatňovat přiznané právo vyloučeného akcionáře brojit proti rozhodnutí představenstva o jeho vyloučení.

Klíčová slova

Rozhodnutí představenstva; vyloučení akcionáře; žaloba o určení neplatnosti.

1 Úvod

O rozhodování v kapitálových společnostech a dovolání se neplatnosti takových rozhodnutí se napsalo již mnohé v době platnosti a účinnosti zákona č. 513/1991 Sb. obchodní zákoník. Některá práva a povinnosti z oblasti rozhodování orgánů kapitálových společností, o nichž zákon mlčel nebo jejichž výklad nebyl zcela jasný, byla vyložena soudními rozhodnutími a dnes jsou tyto závěry implementovány do zákona č. 90/2012 Sb. o obchodních korporacích a družstvech. Některé dílčí otázky však nebyly vyřešeny ani v režimu „starého obchodního zákoníku“ a současná právní úprava je taktéž více nerozvádí.

Jednou z takových otázek je konflikt právní normy omezující právo akcionáře na dovolávání se neplatnosti rozhodnutí orgánu kapitálové společnosti, a subjektivních práv akcionáře zaručených ústavním pořádkem. V poměrech akciové společnosti s dualistickou organizační strukturou se jedná konkrétně o konflikt mezi zákonem stanoveným zákazem dovolávat se neplatnosti rozhodnutí orgánu obchodní korporace, není-li takové dovolání zákonem výslovně připuštěno na straně jedné, a právem akcionáře napadat rozhodnutí představenstva o jeho vyloučení z důvodu nesplacení emisního kurzu na straně druhé. Z obsahového rozporu mezi těmito ustanoveními, vyvstaly dvě základní problematiky, o nichž pojednává má práce.

V první z nich bude řešeno, zda je možné přiznat vyloučenému akcionáři právo brojit proti rozhodnutí představenstva o jeho vyloučení pro nesplacení emisního kurzu i přesto, že zákon č. 90/2012 Sb. o obchodních korporacích a družstvech mu takovou možnost výslovně nepřiznává. Ve druhé se potom zaměřím na to, jakým způsobem takové právo realizovat v případě, že je vyloučenému akcionáři přiznáme.

2 Zákonná úprava

Na základě ustanovení § 45 odst. 3 zákona č. 90/2012 Sb. o obchodních korporacích a družstvech („zok“)¹ je vyloučeno uplatnění zákona č. 89/2012 Sb. občanský zákoník v části upravující právo namítat neplatnost rozhodnutí orgánů spolku pro rozhodnutí orgánů obchodních korporací². Výkladem bylo dovozeno, že upravuje-li zok výslovně možnost dovolávat se neplatnosti rozhodnutí konkrétního orgánu obchodní korporace jedná se o kolizní pravidlo *lex specialis derogat lex generali* a je přípustné v takto vymezených případech neplatnost rozhodnutí orgánu obchodní korporace namítat, jak je tomu např. v ustanovení § 428 zok³, které právě výslovně připouští přezkum platnosti rozhodnutí valné hromady akciové společnosti.⁴

¹ Ustanovení § 45 odst. 3 zok zcela vylučuje užití zákona č. 89/2012 Sb. občanský zákoník ve věci zdánlivosti právního jednání, omylu a následcích neplatnosti právního jednání.

² Upraveno v ustanovení § 258 a násl. zákona č. 89/2012 Sb. občanský zákoník.

³ Ustanovení § 428 zok výslovně určuje, že žaloba o určení neplatnosti je jediným způsobem jakým brojit na obranu práv akcionáře v případě rozhodnutí valné hromady akciové společnosti.

⁴ ŠTENGLOVÁ, I. a B. HAVEL. In: ŠTENGLOVÁ, I., B. HAVEL., F. CILEČEK, P. KUHN a P. ŠUK. *Zákon o obchodních korporacích*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 133–136.

V režimu zákona č. 513/1991 Sb. obchodní zákoník („obchodní zákoník“) bylo Nejvyšším soudem dovozeno, že rozhoduje-li jiný orgán obchodní korporace v přenesené působnosti valné hromady je takovéto rozhodnutí možno taktéž napadnout žalobou o neplatnost rozhodnutí tohoto orgánu⁵. Stávající právní úprava uvedený závěr Nejvyššího soudu implementovala přímo do ustanovení § 430 zok a výslovně připustila možnost domáhat se určení neplatnosti rozhodnutí jiného orgánu akciové společnosti, které bylo učiněno v působnosti valné hromady.

Z uvedených ustanovení je možné přijmout závěr, že rozhodnutí učiněné jiným orgánem mimo působnost valné hromady akciové společnosti nebude na základě zákonné úpravy možné napadnout žalobou o určení neplatnosti rozhodnutí jiného orgánu učiněného mimo působnost valné hromady.

3 Rozpor s ústavním pořádkem zaručenými právy

Aplikujeme-li v předchozí kapitole uvedený závěr na ustanovení § 345 zok⁶ dostaneme stav, kdy rozhodnutí představenstva o vyloučení akcionáře pro nesplacení emisního kurzu upsaných akcií nebude možné přezkoumat co do jeho platnosti. Již na základě znalostí právního minima se takový stav nejvíce jeví jako vhodný a zohledníme-li ústavním pořádkem zaručená práva, zejména právo na nedotknutelnost vlastnictví⁷ v souvislosti s právem domáhat se soudní ochrany⁸ vlastnického práva, bude výsledný stav nepřijatelný.

Je třeba si uvědomit, že chceme-li z jakéhokoliv důvodu omezit uplatnění ústavním pořádkem zaručených práv musí společenská potřeba stojící za takovýmto důvodem převážet nad právy zaručenými právě ústavním pořádkem, která jsou jednotlivci přiznána. Vlastnické právo je v poměrech českého právního řádu v podstatě nedotknutelné. Nepromlčuje se, nelze jej bezdůvodně omezit a bez souhlasu je možné jej odebrat pouze v případě, že nad jeho nedotknutelností převáží odůvodněný veřejný zájem a současně

⁵ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29. června 2005 vedené pod sp. zn. 29 Odo 442/2004.

⁶ Ustanovení § 345 zok mimo jiné dává představenstvu akciové společnosti právo vyloučit akcionáře v rozsahu v jakém nesplnil povinnost splatit emisní kurz upsaných akcií a současně stanovuje i procesní podmínky pro přijetí rozhodnutí o vyloučení akcionáře.

⁷ Právo na nedotknutelnost vlastnictví vyplývá z čl. 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

⁸ Právo na soudní ochranu vyplývá z čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

budou splněny podmínky stanovené zákonem. Obdobně je to s právem na soudní ochranu, kdy zákony upravují uplatnitelnost práva hájit svá práva před soudy co do času, kdy je subjekt oprávněn právo na obranu u soudu uplatnit. Z obojího je zřejmé, že je přípustné určitá omezení ústavním pořádkem zaručených práv přijmout, ale musí za nimi být vážný a ochrany hodný důvod, který svědčí společnosti na úkor jednotlivce.

Chceme-li konkrétně v poměrech akciové společnosti vlastnické právo k akciím omezit tím, že omezíme možnost jeho obrany před soudem musí být důvod pro takovéto rozhodnutí natolik odůvodněný a obhajitelný, že o jeho vyšší společenské potřebě nebude pochyb. Argumenty, které by svědčily pro omezení obrany vlastnického práva před soudem by měly být uvedeny v důvodové zprávě právního předpisu, který takovéto omezení zakládá a zákonodárce by s nimi měl být důkladně obeznámen nebo by měly být zcela zřejmé ze zásad na nichž dané první odvětví stojí. Z důvodové zprávy k zok se argumenty zákonodárce pro omezení obrany vlastnického práva v případě vyloučení akcionáře pro nesplacení emisního kurzu nepodávají a přijmout bez dalšího závěr, že bylo úmyslem zákonodárce omezit možnost vyloučeného akcionáře brojit proti rozhodnutí představenstva by nebylo správné.⁹ Současně nelze jednoznačně říci, že by zásady, na nichž stojí právní odvětví obchodního práva převážily nad právy jednotlivce a bylo by možné bez dalšího přijmout, že vyloučený akcionář nemá právo brojit na obranu svých vlastnických práv.

4 Odpověď na otázky aneb co v zákoně není jasně řečeno

4.1 Právo brojit proti rozhodnutí představenstva

Ustanovení § 345 zok umožňuje představenstvu akciové společnosti vyloučit akcionáře, který porušil povinnost splatit upsaný emisní kurz. Z ustanovení § 345 zok ani jiného, které by na něj navazovalo či jinak s ním souviselo se výslovně nepodává, zda je vyloučený akcionář oprávněn brojit proti vylučujícímu rozhodnutí. Právo vyloučeného akcionáře brojit proti rozhodnutí představenstva o jeho vyloučení Nejvyšší soud České republiky

⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 90/2012 Sb. o obchodních korporacích a družstvech.

potvrdil v rozhodnutí sp. zn. 29 Cdo 1736/2013 ze dne 28. ledna 2015¹⁰, když výslovně uvedl, že vyloučený akcionář musí mít možnost brojit proti rozhodnutí představenstva o jeho vyloučení pro nesplacení emisního kurzu, kterým je zasahováno do jeho vlastnického práva.

Tímto rozhodnutím bylo jednoznačně odpovězeno na první položenou otázku, zda je vyloučený akcionář oprávněn brojit proti rozhodnutí představenstva akciové společnosti o jeho vyloučení pro nesplacení emisního kurzu, když zákon výslovně možnost brojit proti rozhodnutí představenstva o jeho vyloučení vyloučenému akcionáři nepřiznává.

4.2 Obrana práv vyloučeného akcionáře ve světle rozhodnutí Nejvyššího soudu

Pro druhou část řešeného problému, tj. jakým způsobem se přiznaného práva na obranu může vyloučený akcionář domoci, Nejvyšší soud České republiky v rozhodnutí sp. zn. 29 Cdo 1736/2013 ze dne 28. ledna 2015 předestřel řešení formou podání žaloby na určení vlastnického práva k akciím, pro něž byl akcionář vyloučen. Z odůvodnění rozhodnutí je patrné, že Nejvyšší soud vědom si vyloučení práva na přezkum platnosti rozhodnutí jiných orgánů učiněných mimo působnost valné hromady zvolil možnost obrany formou podání žaloby na určení vlastnického práva k akciím, pro něž byl akcionář rozhodnutím představenstva ze společnosti vyloučen. V odůvodnění se Nejvyšší soud argumentačně s otázkou uplatnění práva na přezkum platnosti rozhodnutí představenstva, učiněnému mimo působnost valné hromady, o vyloučení akcionáře pro nesplacení emisního kurzu ovšem nijak širěji nevypořádal a pouze odkázal na vysvětlení uvedené v dřívějším rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29. června 2005 vedené pod sp. zn. 29 Odo 442/2004.

Podstatou staršího rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 29 Odo 442/2004 ze dne 29. června 2005 bylo mimo jiné i řešení otázky přípustnosti žaloby o neplatnost rozhodnutí jiného orgánu obchodní korporace v působnosti valné hromady. Rozhodnutí se věnovalo i otázce zákazu

¹⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky vedené pod sp. zn. 29 Cdo 1736/2013 ze dne 28. ledna 2015 bylo vydáno v režimu obchodního zákoníku. Právní úprava vztahující se k vyloučení akcionáře pro nesplacení emisního kurzu s přechodem na nový zok nedoznala změn, proto je toto rozhodnutí využitelné bez dalšího i v režimu zok.

uplatnění žaloby o neplatnost rozhodnutí jiného orgánu mimo působnost valné hromady, kterou ve zkratce uzavřelo s odkazem na potřebu zachovat běžný chod obchodní korporace.

Z odůvodnění shora uvedeného rozhodnutí je třeba ještě zmínit další závěry, které mohou mít výrazný vliv na posouzení možnosti domáhat se určení neplatnosti rozhodnutí jiného orgánu obchodní korporace učiněnému mimo působnost valné hromady.

Prvním a nejpodstatnějším stanoviskem Nejvyššího soudu uvedeném v rozhodnutí ze dne 29. června 2005 vedeném pod sp. zn. 29 Odo 442/2004 je připomenutí zásady na niž stál zákon č. 513/1991 Sb. obchodní zákoník a kterou převzal i dnes platný a účinný zok. Zásady, která umožňuje soudu zasahovat do vnitřních poměrů obchodní korporace pouze v případě, že je k tomu výslovně opravňuje zákon a pouze způsobem, který zákon určí.¹¹ V návaznosti na uvedené dále Nejvyšší soud vysvětlil účel této zásady s tím, že neslouží k porušení práv jednotlivců, ale naopak má umožnit obchodním korporacím udržovat běžný chod společnosti i v případech, kdy jsou ve vnitřních poměrech obchodní korporace neshody. Tyto si naopak obchodní korporace mají řešit sami bez nutnosti rozhodování soudů.

Druhým podstatným závěrem, který Nejvyšší soud v tomto rozhodnutí učinil bylo vysvětlení účelu právní úpravy umožňující napadat rozhodnutí učiněná v působnosti valné hromady, s tím, že je oprávněné vymezené skupině osob s majetkovou účastí v obchodní korporaci, které nemají vliv na její běžný chod a jejichž postavení může být rozhodnutím valné hromady ohroženo, domoci se prohlášení neplatnosti takového rozhodnutí v případě, že bylo přijato v rozporu se zákonem či stanovami společnosti. Valná hromada či jiný orgán v přenesené působnosti totiž rozhodují o koncepčních otázkách, o otázkách složení statutárních a kontrolních orgánů a nikoliv o otázkách obchodního vedení společnosti či jeho kontrole a bylo by nelogické v takovémto případě, přiznat právo na obranu formou napadení účinného rozhodnutí pouze v poměrech rozhodnutí valné hromady a nikoliv pro rozhodnutí jiného orgánu se stejným dopadem. Při odůvodnění svého

¹¹ Tato zásada je mimo jiné promítnuta i do ustanovení § 45 zok, které právě naplňuje její účel omezení zásahu soudu do vnitřních poměrů obchodní korporace.

závěru Nejvyšší soud také připomněl možnost zneužití práva pokud by připustil jiný než výše uvedený výklad.

Přestože otázka položená Nejvyššímu soudu byla odlišná od problému, který řeší má práce, jsou uvedené závěry velmi podstatné i pro stav, kdy byl vyloučen akcionář pro nesplacení emisního kurzu. Při vědomí, že Nejvyšší soud řešil pouze otázku rozhodování činěného v působnosti valné hromady, mám za to, že dopad rozhodnutí představenstva akciové společnosti, které je učiněno mimo působnost valné hromady, má obdobné znaky jako rozhodnutí činěná valnou hromadou, tedy zasahuje majetkovou sféru akcionáře, který není oprávněn se podílet na běžném chodu akciové společnosti jinak než hlasováním na valné hromadě.

4.2.1 *Shodné znaky*

Shodným znakem, který byl zdůrazněn v rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky vedeném pod sp. zn. 29 Odo 442/2004 ze dne 26. června 2005 je postavení akcionáře a jak bylo uvedeno již dříve i dopad rozhodnutí orgánu obchodní korporace do jeho vlastnických práv. Zmíněným rozhodnutím Nejvyšší soud uzavírá, že není logické a správné přiznat určité skupině osob právo domáhat se neplatnosti rozhodnutí orgánu obchodní korporace s určitou specifickou povahou, v mém případě se jedná o rozhodnutí mající značný dopad do majetkové sféry akcionáře, pouze v případě, že tak rozhodne valná hromada a nikoliv v případě, že tak rozhodne jiný orgán, který rozhoduje na základě přenesené působnosti, kterou umožňuje zákon.

Mám za to, že obdobná situace nastane i tehdy neumožníme-li vyloučenému akcionáři brojit proti rozhodnutí představenstva o jeho vyloučení pro nesplacení emisního kurzu, formou žaloby o neplatnost takového rozhodnutí, neboť tím mimoděk říkáme, že v případě, že do majetkové sféry akcionáře zasáhne valná hromada akcionář je oprávněn se bránit žalobou o neplatnost takového rozhodnutí, ale v případě, že do té stejné majetkové sféry zasáhne představenstvo, tak mimo jiné z důvodu, že jde o rozhodnutí učiněné mimo působnost valné hromady mu neumožníme žalobu o určení neplatnosti rozhodnutí představenstva podat.

Takový postup by neodpovídal logice a mám za to, že by nebyl správný a neodpovídal by požadavku na právní jistotu.

4.2.2 Běžný chod obchodní korporace

Budeme-li se dále zabývat argumentací Nejvyššího soudu České republiky z rozhodnutí vedeným pod sp. zn. 29 Odo 442/2004 ze dne 26. června 2004 ve smyslu, proč je důvodné a obhajitelné, že není možné napadat platnost rozhodnutí jiných orgánů obchodní korporace učiněných mimo působnost valné hromady dostaneme se k polemice co ještě lze a co nelze nazývat běžným chodem obchodní korporace a zda skutečně, tím, že připustíme možnost dovolávat se neplatnosti rozhodnutí představenstva o vyloučení akcionáře pro nesplacení emisního kurzu pozastavujeme běžný chod obchodní korporace.

Pojem běžný chod je velmi neurčitý, definovatelný jako jednání nevybočující ze správy běžných záležitostí nutných pro standardní fungování obchodní korporace. Půjde také o běžné hospodaření a rozhodování v pracovněprávních záležitostech, či projednávání obchodních kontraktů. Nemám však za to, že do kategorie běžného chodu lze zařadit i rozhodování v záležitostech týkajících se upisování nově emitovaných akcií a jejich splacení, neméně také rozhodování o vyloučení akcionáře a současně tedy i skladbě akcionářské základny společnosti.¹²

S ohledem na výše uvedené si nedovedu zcela jasně představit, jak by žaloba o neplatnost rozhodnutí představenstva o vyloučení akcionáře pro nesplacení emisního kurzu mohla či měla pozastavit běžný obchodní korporace, zejména s tím ohledem, že zásadní vliv tato žaloba bude mít pouze na související rozhodování valné hromady jejímž je akcionář členem. Rozhodnutí o vyloučení akcionáře pro nesplacení emisního kurzu jistě není zařaditelné do kategorie běžného chodu obchodní korporace, zejména v případech, kdy je běžně naplňována pouze minimální zákonná povinnost uskutečnění valné hromady pouze jednou ročně.

Z uvedených důvodů bych si dovolila rozhodnutí představenstva o vyloučení akcionáře do kategorie běžného chodu obchodní korporace nezařadit.

¹² KORECKÁ, Věra. Běžné záležitosti. In: HENDRYCH, D. a kol. *Právníký slovník* [online]. Praha: C. H. Beck, 2009 [cit. 1. 3. 2018].

4.3 Povaha soudního rozhodnutí

Jako poslední uvádím asi nejzávažnější problém spojený s využitím žaloby na určení vlastnického práva jako prostředku obrany práv vyloučeného akcionáře. Je nezbytné zvážit otázku volby formy žaloby, tj. jakou povahu bude mít výsledné rozhodnutí, resp. již samotný žalobní návrh.

Pro obranu práv vyloučeného akcionáře nám byla Nejvyšším soudem České republiky v rozhodnutí ze dne 28. ledna 2015 vedeným pod sp. zn. 29 Cdo 1736/2013 nabídnuta cesta formou podání žaloby o určení vlastnického práva k akciím pro něž byl akcionář ze společnosti vyloučen. Povaha výsledného rozhodnutí v případě žaloby na určení vlastnického práva bude pouze deklaratorní, tedy určí, zda tu právo je či není s účinky *ex tunc*.

Naopak žaloba o určení neplatnosti rozhodnutí představenstva o vyloučení akcionáře pro nesplacení emisního kurzu a na jejím základě vydané rozhodnutí bude mít povahu konstitutivní a bude tedy rušit či měnit právní vztahy mezi subjekty s účinky *ex nunc*.¹³

Je současně třeba zamyslet se i nad otázkou, zda vůbec lze rozhodnout o žalobě o určení vlastnického práva k akciím pro něž byl akcionář z obchodní korporace vyloučen bez toho, aniž bychom posoudili otázku platnosti či neplatnosti rozhodnutí představenstva akciové společnosti o vyloučení akcionáře.

Aby se soud mohl vůbec zabývat otázkou existence vlastnického práva musí posoudit skutečnosti, které vedly k samotnému sporu o jeho existenci. V rámci hodnocení předložených důkazů dospěje k okamžiku, kdy nastala skutečnost, která zapříčinila pochybnosti u představenstva o existenci vlastnického práva k akciím jejichž vyjádřením bude rozhodnutí o vyloučení akcionáře pro nesplacení emisního kurzu v rozsahu akcií, v jakém jej vyloučený akcionář nesplatil. Uvedenou skutečnost bude muset soud vyhodnotit, neboť ona sama je základem zpochybnění vlastnického práva vyloučeného akcionáře.

¹³ RUBAN, Radek. O konstitutivní povaze návrhů na vyslovení neplatnosti usnesení nejvyšších orgánů kapitálových společností a družstev. *Obchodněprávní revue* [online]. 2017. č. 11–12, s. 305 a násl. [cit. 25. 1. 2018].

Je zjevné, že soud se posouzení otázky platnosti či neplatnosti rozhodnutí představenstva o vyloučení akcionáře nedokáže vyhnout ani v případě, že určí vlastnické právo k akciím, pro něž byl akcionář z obchodní korporace vyloučen. Naopak by takovýmto postupem musela být otázka platnosti rozhodnutí představenstva řešena jako prejudiciální, což ovšem z důvodu její konstitutivní povahy, jak bylo uvedeno výše, a současně nezávaznosti odůvodnění rozhodnutí v rámci kterého by byl takový závěr učiněn není přípustné. Nemožnost řešení obrany práv vyloučeného akcionáře formou žaloby na určení vlastnictví tak nevyplývá pouze z povahy vlastního rozhodnutí, ale také z podstaty procesního práva a závaznosti výroku soudního rozhodnutí.¹⁴

Soud by tedy neměl být schopen do doby vydání závazného konstitutivní rozhodnutí o platnosti či neplatnosti rozhodnutí představenstva o vyloučení akcionáře pro nesplacení emisního kurzu, rozhodnout ve věci určení vlastnictví k akciím pro něž byl akcionář z obchodní korporace vyloučen. Řízení o určení vlastnictví k akciím, pro něž by akcionář z akciové společnosti vyloučen, by mělo být do této doby přerušeno.

Na základě výše uvedeného je možné říci, že z povahy obou forem žalob bude žaloba o neplatnost rozhodnutí představenstva o vyloučení akcionáře pro nesplacení emisního kurzu mít silnější postavení, současně bude nezbytné, aby bylo rozhodnuto o nároku v této žalobě uplatněném dříve, než soud bude moci rozhodnout o vlastnickém právu, když s ohledem na konstitutivní povahu rozhodnutí o neplatnosti není možné učinit toto rozhodnutí jako součást rozhodování ve sporu o vlastnictví.

5 Lze nalézt jednoznačné řešení?

Odpověď na otázku přípustnosti obrany vyloučeného akcionáře nám podal ve svém rozhodnutí zcela jasně Nejvyšší soud.

Druhou část problematiky již nelze, takto jednoduše uzavřít. I přesto, že Nejvyšší soud zcela jasně vyslovil závěr o způsobu obrany práv vyloučeného akcionáře formou žaloby na určení vlastnického práva k akciím, pro něž vyloučený akcionář nesplnil povinnost splatit emisní kurz, nelze se s tímto jednoznačně ztotožnit.

¹⁴ Ustanovení § 159a zákona č. 99/1963 Sb. občanský soudní řád.

Výše uvedené argumenty jsou spíše logickými závěry, kdy dogmatické uplatnění psaného práva a argumentů užívaných soudy v případě vyloučení akcionáře pro nesplacení emisního kurzu postrádají logiku.

Předestřené dílčí závěry hovoří o potřebě brojit proti rozhodnutí představenstva o vyloučení akcionáře pro nesplnění povinnosti splatit emisní kurz ve formě žaloby na určení neplatnosti rozhodnutí představenstva, když je zjevné, že rozhodnutí představenstva nepozastavuje běžný chod obchodní korporace, spíše rozhodnutím činěným v rámci běžného chodu obchodní korporace vůbec není a ve svém účelu a dopadu do práv akcionáře je blíže rozhodnutím činěným valnou hromadou než představenstvem v rámci obchodního vedení akciové společnosti.

Ovšem nejsilnějším argumentem, proč je žaloba o určení neplatnosti rozhodnutí představenstva o vyloučení akcionáře je samotná povaha tohoto rozhodnutí a procesní stránka, kdy soud není schopen vyhnout se žádným možným způsobem přijetí závěru o platnosti či neplatnosti rozhodnutí, které bylo představenstvem akciové společnosti učiněno ve věci vyloučení akcionáře.

Zda se Nejvyšší soud při svém rozhodování ve věci sp. zn. 29 Cdo 1736/2013 ze dne 28. ledna 2015 touto otázkou zabýval se z obsahu odůvodnění rozhodnutí nijak nepodává a nelze tak s určitostí říci, zda při vyslovení závěru o obraně vlastnických práv vyloučeného akcionáře formou žaloby o určení vlastnictví byla otázka povahy výsledného rozhodnutí vůbec řešena.

6 Závěr

Zasahování soudů do vnitřních poměrů obchodních korporací je vždy situací výjimečnou a nemělo by tak být bez dalšího přípustelné. Vnitřní záležitosti by měla být obchodní korporace schopna řešit efektivně sama. Zásahy soudu do právního jednání činěného valnou hromadou jsou tak spíše výjimkou potvrzující pravidlo. Není však přípustné, aby byla poškozována ústavním pořádkem zaručená práva vyloučeného akcionáře z důvodu konstrukce a výkladu zákona nižší právní síly. Z tohoto důvodu je třeba zvážit užití principu analogie.

Je zjevné, že bez rozhodnutí soudu o platnosti či neplatnosti rozhodnutí představenstva o vyloučení akcionáře se v případě žaloby na určení

vlastnictví k akciím pro něž by akcionáře ze společnosti vyloučen neobejdeme a bude nezbytné vyřešit otázku odstranění prokazatelně vadného rozhodnutí představenstva. Argumenty pro zapovězení možnosti přezkoumávat platnost rozhodnutí představenstva v rámci běžného chodu obchodní korporace jsou opodstatněné, ale jak bylo uvedeno dříve předmětné rozhodnutí, je z běžného chodu obchodní korporace vyloučeno. Rozhodnutí představenstva o vyloučení akcionáře pro nesplacení emisního kurzu svojí povahou a dopadem do práv akcionáře více odpovídá rozhodnutím, která činí valná hromada, než právě představenstvo jako statutární orgán a proto se domnívám, že ani zásada zákazu ingerence soudu do vnitřních poměrů obchodní korporace nebude v takovéto případě neodůvodněně porušena. Mimo uvedené byla na misku vah při samotném připuštění práva brojit proti rozhodnutí představenstva postavena ústavním pořádkem zaručená práva akcionáře a na základě ústavně konformního výkladu nám nezbyvá jiné řešení než připustit uplatnění principu analogie a dovodit možnost užití žaloby o neplatnost rozhodnutí představenstva o vyloučení akcionáře pro nesplacení emisního kurzu.

Nevyřešenou stále zůstává otázka, zda je uplatitelný princip analogie pro úpravu uvedenou v ustanovení § 430 zok či je třeba využít úpravy ustanovení § 258 a násl. zákona č. 89/2012 Sb. občanský zákoník a prolomit tak zákaz výslovně upravený v ustanovení § 45 odst. 3 zok.

Literatura

Monografie

ŠTENGLOVÁ, I., B. HAVEL, F. CILEČEK, P. KUHN a P. ŠUK. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 1128. ISBN 978-80-7400-540-4. Dostupné z <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrg5pwk5tlgizs443cl4zdamj444tax3qmy2deoa>

LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 2400. ISBN 978-80-7400-529-9. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgrpwk5tlge2c443cl4zdamj444dsx3qmyzdkoa>

HENDRYCH, D. a kol. *Právníký slovník*, [online]. 3. vyd. Praha C. H. Beck, 2009, [cit. 1. 3. 2018]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembqhfwp64zrgu&tocid=nnptembqhfwp64zrgu>

Články

RUBAN, Radek. O konstitutivní povaze návrhů na vyslovení neplatnosti usnesení nejvyšších orgánů kapitálových společností a družstev. *Obchodněprávní revue* [online]. 2017, č. 11–12, s. 305 a násl. [cit. 25. 1. 2018]. ISSN 1803-6554. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapter-view-document.seam?documentId=nrptembrg5pw64s7geyv6mjsl5zv6mzqgu>

ŠUK, Petr, Ingerence soudů do vnitřních poměrů obchodních korporací. *Bulletin advokacie* [online]. 2017, č. 11, s. 21 a násl. [cit. 19. 1. 2018]. ISSN 1210-6348. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrg5pweyk7geyv6427giyq&groupIndex=0&rowIndex=0>

Soudní rozhodnutí

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. ledna 2013, sp. zn. 29 Cdo 1736/2013.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. června 2005, sp. zn. 29 Odo 422/2004.

Právní předpisy a jiné dokumenty

Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích a družstvech.

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Důvodová zpráva k zákonu č. 90/2012 Sb. o obchodních korporacích a družstvech.

Ústavní zákon č. 2/1993 Sb. Listina základních práv a svobod.

Contact – e-mail

r.klusackova@gmail.com

O povaze svolání valné hromady

Viktor Kolmačka

Právnická fakulta, Masarykova univerzita, Brno, Česká republika

Abstrakt

Svolání valné hromady je nezbytným předpokladem pro to, aby valná hromada mohla vůbec vykonávat svoji kompetenci, kterou ji svěřuje zákon a stanovy. Zákon stanovuje rigidní podmínky, které musí být ze strany svolavatele dodrženy, aby příp. přijaté usnesení valné hromady nebylo zatíženo vadou. Předkládaný příspěvek se zabývá právní povahou svolání a snaží se vypořádat s tím, zda svolání valné hromady má charakter právního jednání či nikoliv. Vedle toho zkoumá odchylná pravidla aplikující se u svolání valné hromady na rozdíl od obecných ustanovení o právním jednání. Práce se také zamýšlí nad správností závěru komentářové literatury, dle něhož lze dojít k odlišným řešením charakteru svolání valné hromady ve společnosti s ručením omezeným a u akciové společnosti.

Klíčová slova

Svolání valné hromady; vnitřní opatření organizační povahy.

1 Úvod

V rámci české právní vědy se objevuje závěr, jenž považuje svolání valné hromady (dále jen „svolání VH“) akciové společnosti v režimu ZOK (viz § 402 a násl. ZOK) za projev vůle společnosti vůči jejím akcionářům, tedy za právní jednání.¹ Dvořák uvádí, že svolavatel vystupuje jako zákonný zástupce jednající jménem společnosti, přičemž odkazuje na komentářovou literaturu k ObchZ.²

¹ V literatuře kupř. DVOŘÁK, Tomáš. *Akciová společnost*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 463; shodně FILIP, Václav a Jan LAŠÁK. § 402 (Svolání valné hromady). In: LAŠÁK, Jan, Jarmila POKORNÁ, Zdeněk ČÁP, Tomáš DOLEŽIL a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1790; shodně OSWALDOVÁ, Michaela. Svolání valné hromady ve společnosti s ručením omezeným a v akciové společnosti. *Ad Notam*, 2016, č. 2, s. 10–15.

² Srov. DVOŘÁK, Tomáš. *Akciová společnost*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 463. Dvořák zde odkazuje na komentářovou literaturu (Srov. PELIKÁNOVÁ, Irena. *Komentář k obchodnímu zákoníku: paragraf 56-260*. 2. díl. 2. přeprac. a dopl. vyd. Praha: Linde, 1998, s. 486), která se váže k zák. č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění zákona č. 15/1998 Sb. *Pelikánová* zde vyjadřuje tento závěr ve vztahu ke svolání VH společností s ručením omezeným.

Tento závěr však nelze s jistotou označit za ojedinělý. *Pokorná* ve vztahu k povaze svolání VH ve společnosti s ručením omezeným uvádí, že se jedná o nevyjasněnou otázku. Poukazuje na to, že svolání nevyvolává bezprostředně následky, nýbrž umožňuje, aby mohl fungovat určitý rozhodovací proces, jehož výsledkem je rozhodnutí, přičemž až s tímto jsou spojeny právní následky. Z toho důvodu označuje svolání za vnitřní opatření organizační povahy (podrobněji viz níže).³

K doposud uvedenému se sluší poznamenat, že již za účinnosti obchodního zákoníku se vyskytovala judikatura a dále i některé závěry v literatuře, které nepřipisovaly svolání VH povahu právního jednání (úkonu). Ve vztahu k úpravě svolání VH akciové společnosti v ObchZ *Štenglová* vyslovila závěr, „že svolání valné hromady nelze považovat za jednání společnosti ve vztahu ke třetím osobám“, neboť akcionáři nejsou ve vztahu ke společnosti třetími osobami; jde zde o vnitřní záležitost společnosti.⁴ S tímto závěrem se nepřímou ztotožnil také Nejvyšší soud, který ve své judikatuře k ObchZ konstatoval, že svolání VH nemá povahu právního úkonu, a proto není obecně třeba, aby pozvánka na valnou hromadu obsahovala podpis svolatele.^{5,6}

Zajímavostí je dále to, že jak zákonná úprava u spol. s ručením omezeným, tak u akciové společnosti se značně vzájemně podobají (podrobněji níže). Přesto se v literatuře objevují ohledně povahy svolání VH odlišné závěry.⁷

³ Viz POKORNÁ, Jarmila. § 181 (Svolání valné hromady). In: LASÁK, Jan, Jarmila POKORNÁ a kol. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 984.

⁴ Viz ŠTENGLOVÁ, Ivana. Oddíl 1 (Oprávnění svolat valnou hromadu). In: DĚDIČ, Jan a kol. *Akciové společnosti*. 7. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 404.

⁵ Srov. „Pozvánka na valnou hromadu či oznámení o jejím konání nejsou právním úkonem.“ (Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. prosince 2006, sp. zn. 35 Odo 755/2005, uveřejněné v R 102/2007 civ.).

⁶ Na tento závěr judikatury poukazuje bez dalšího, zřejmě tedy souhlasně, také POKORNÁ, Jarmila. § 184 (Svolání valné hromady). In: POKORNÁ, Jarmila a kol. *Obchodní zákoník: komentář. I. díl, (§ 1 až 220)*. Praha: Wolters Kluwer, 2009, s. 860.

⁷ Za pozornost stojí, že i v rámci německé doktríny se objevují protichůdné závěry o tom, jakou povahu má svolání VH. Závěry se však neliší v závislosti na tom, zda jde o společnost s ručením omezeným nebo o akciovou společnost. Převažující názor považuje svolání VH za vnitřní opatření organizační povahy, nicméně objevuje se i menšinový názor, který jej chápe jako právní jednání (mezi zastánce menšinového názoru patří např. RÖMERMANN, Volker. § 49 (Einberufung der Versammlung). In: MICHALSKI, Lutz a kol. *Kommentar zum Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung (GmbH-Gesetz)*. 3. Aufl. 2017 [online]. GmbHG § 49 m. č. 14. [cit. 26. 3. 2018]; nebo SCHINDELR, Hendrik. § 49 (Einberufung der Versammlung). In: ZIEMONS, Hildegard, Carsten JAEGER a kol. *Beck-Online-Kommentar GmbHG*. 33. Ed. 1. 11. 2017 [online]. GmbHG § 49 m. č. 8. [cit. 26. 3. 2018]).

V důsledku výše uvedených rozporných závěrů si příspěvek klade základní otázku, zda svolání valné hromady akciové společnosti má tedy povahu právního jednání či nikoliv a současně jaké jsou dopady tohoto závěru.

2 Rozdílná povaha svolání valné hromady ve spol. s ručením omezeným a v akciové společnosti

V předcházející kapitole bylo poukázáno na to, že někteří autoři v kontextu právní úpravy ZOK dovozují pro svolání VH akciové společnosti charakter právního jednání, přičemž argumentaci opírají o komentovaná ustanovení k ObchZ vztahující se ke spol. s ručením omezeným. Naopak jiní pro svolání VH ve spol. s ručením omezeným dovozují s odkazem na výše citované rozhodnutí Nejvyššího soudu, které se vztahovalo k akciové společnosti za úpravy ObchZ, že se o právní jednání nejedná. Odlišné názory se vyskytují i v rámci jednoho autorského kolektivu.⁸

Dle mého názoru však zde není rozumného důvodu pro to, abychom v rámci úpravy svolání VH spol. s ručením omezeným dospěli k odlišnému závěru než u společnosti akciové, přestože se v zákoně vyskytují rozdílné předpoklady pro řádné svolání. Mám za to, že základní konstrukce a zákonem předvídaný svolávací mechanismus je naopak velmi obdobný.⁹

2.1 Shodné rysy svolání valné hromady

Svolání valné hromady má v obou společnostech totožný cíl, a to zajištění účasti společníka (akcionáře) na valné hromadě, umožnění přiměřené přípravy a možnost výkonu a reprezentace společníkových (akcionářských) práv.¹⁰

⁸ Tak tomu je v komentáři od nakladatelství WK z roku 2014 [Srov. FILIP, Václav a Jan LASÁK. § 402 (Svolání valné hromady). In: LASÁK, Jan, Jarmila POKORNÁ, Zdeněk ČÁP, Tomáš DOLEŽIL a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1790; a srov. POKORNÁ, Jarmila. § 181 (Svolání valné hromady). In: LASÁK, Jan, Jarmila POKORNÁ a kol. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 984].

⁹ V důsledku tohoto přístupu, pak celá řada závěrů zde uvedených platí obecně pro svolání VH bez ohledu na to, zda jde o společnost s ručením omezeným či společnost akciovou. Tam, kde tento článek hovoří obecně o svolání VH, má tak na mysli svolání VH v obou společnostech.

¹⁰ Např. viz KÖCH, Jens. § 121 (Einberufung der Hauptversammlung). In: HÜFFER, Uwe a Jens KOCH. *Beck'sche Kurz-Kommentar: Aktiengesetz* 12. Aufl. 2016 [online]. AktG § 121 m. č. 1 [cit. 26. 3. 2018].

Akcentován v literatuře bývá zejména na poslední uvedený účel,¹¹ neboť k němu samotné svolání směřuje. Společníkovi vždy zůstává na vůli, zda se valné hromady účastní osobně, prostřednictvím zástupce nebo nikoliv.

Defaultním a primárním svolavatelem VH je v obou společnostech statutární orgán (srov. § 181 a § 402 ZOK). V rámci spol. s ručením omezeným je svolavatelem jednatel, příp. jednatele, a to v závislosti na tom, zda tvoří kolektivní orgán.¹² Judikatura však zde navíc připouští, že vadou svolání není, pokud v případě kolektivního orgánu svolá VH toliko jeden jednatel bez součinnosti ostatních.¹³ Ustanovení § 181 odst. 1 ZOK při svolání VH hovoří o jednatele jako o svolavateli. Vzhledem k tomu, že dle defaultního pravidla jednatele netvoří kolektivní orgán, a tudíž společnost je oprávněn zastupovat každý samostatně (§ 44 odst. 5 ZOK), pak z hlediska systematického výkladu je třeba § 181 odst. 1 ZOK chápat zde zmíněného jednatele jako individuální statutární orgán. Pokud tedy zastáváme názor, že svolání VH je právní jednání, pak by v případě odchylné úpravy ve spol. smlouvě společnosti s ručením omezeným zavádějící pravidlo čtyř očí museli být svolavatelé alespoň dva jednatele.¹⁴ Jediný jednatel totiž nemůže účinně zavazovat společnost. Tento závěr je však očividně nesouladný se závěrem judikatury Nejvyššího soudu k ObchZ. Pokud bychom chtěli tedy zastávat závěr, že svolání VH jednatelem je právní jednání, pak musíme chápat § 181 odst. 1 ZOK jako zvl. zákonné zmocnění, které opravňuje jednatele svolat VH bez ohledu na to, zda společenská smlouva obsahuje pravidlo čtyř očí či nikoliv. Argument dle mého názoru logicky opřený o systematický výklad by pak bylo třeba považovat za nesprávný.

V akciové společnosti je svolavatelem představenstvo, přičemž za určitých podmínek jím může být i dokonce samotný člen představenstva. Zákon umožňuje, aby svolavatelem mohly být za specifikovaných podmínek i jiné

¹¹ Viz kupř. BRIX, Rupert. *Die Hauptversammlung der Aktiengesellschaft: Einberufung, Vorbereitung, Satzungsanpassung nach dem AktRAG 2009*. Wien: Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 2009, s. 31.

¹² Podrobněji viz POKORNÁ, Jarmila. § 181 (Svolání valné hromady). LASÁK, Jan, Jarmila POKORNÁ a kol. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 983–984.

¹³ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. dubna 1997, sp. zn. 1 Odon 2/97.

¹⁴ Obdobnou argumentací vylučují *Filip a Fyrbach* možnost svolání VH jedním jednatelem ve spol. s ručením omezeným, kde jednatele tvoří kolektivní orgán (Srov. FILIP, Václav a David FYRBACH. *Společnost s ručením omezeným*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 228).

„subjekty“ (srov. spol. s ručením omezeným – společník [183 ZOK], kvalifikovaný společník [§ 187 odst. 1, 2 ZOK]; akciová společnost – dozorčí rada, člen dozorčí rady [§ 404 ZOK]; kvalifikovaný akcionář [§ 366 až 368 ZOK]).^{15, 16}

Zákon o obchodních korporacích podobně u obou korporací vyžaduje, aby byly splněny formální náležitosti svolání. Aby došlo k řádnému svolání, tak je nezbytné zaslat písemnou pozvánku (ve spol. s ručením omezeným písemná pozvánka postačí [§ 184 odst. 1], v akciové společnosti písemně a elektronicky [§ 406 odst. 1 ZOK]). Zákon přesně stanovuje obsahové náležitosti pozvánky, a to písemnou (příp. elektronickou) formu (§ 184 odst. 1 ZOK, § 406 odst. 1 ZOK), program jednání valné hromady (§ 184 odst. 1 ZOK, § 407 odst. 1 písm. d) ZOK), návrh usnesení valné hromady (§ 184 odst. 1 *in fine* ZOK, § 407 odst. 1 písm. f) ZOK), termín konání uvedením dne a hodiny, místo konání (§ 184 odst. 1 ZOK, § 407 odst. 1 písm. b) ZOK).¹⁷ Pro svolání VH musí být rovněž dodržena zákonem stanovená lhůta mezi konáním valné hromady a doručením (event. odesláním) pozvánky akcionáři (§ 184 odst. 1 ZOK vyžaduje, aby byla pozvánka společníkovi doručena 15 dní předem; § 406 odst. 1 ZOK stanovuje, aby byla akcionáři odeslána pozvánka alespoň 30 dní před konáním valné hromady).

Příkládá-li zákon svolání VH „shodný účel“ jak u spol. s ručením omezeným, tak u akciové společnosti a je-li „primárním svolatelem statutární orgán“, *in eventum* jeho člen, dozorčí orgán, člen dozorčího orgánu či zákonem stanovený společník zmocněný soudem, a současně stanovuje-li zákon pro svolání „téměř totožné formální náležitosti“, pak se jeví vnitřně nekonzistentní závěr, že svolání v jednom případě je právním jednáním a v druhém nikoli.

¹⁵ Výčet není taxativní. V úvahu přichází dále insolvenční správce či opatrovník.

¹⁶ Podobně i něm. („dAktG“) a rak. („öAktG“) akciový zákon svěřuje kompetenci svolání do rukou představenstva (§ 121 odst. 2 dAktG, § 105 odst. 1 öAktRAG), dozorčí rady (§ 111 odst. 3 dAktG, § 95 odst. 4 öAktG), menšiny akcionářů (jak § 122 dAktG, tak § 105 odst. 3, 4 öAktG vyžadují souhrnně podíl, jenž tvoří alespoň 5 % základního kapitálu – v obou případech je obdobný mechanismus svolání jako v ZOK).

¹⁷ Nejde zde o vyčerpávající výčet náležitostí pozvánky na valnou hromadu. Kromě výše uvedených § 407 odst. 1 ZOK některé náležitosti přidává. Ve specifických případech figurují i další náležitosti či podmínky v ZOK neupravené (Např. srov. § 121 zák. č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev, ve znění pozdějších předpisů, nebo § 15 odst. 2, § 32 odst. 4 zák. č. 104/2008 Sb., o nabídkách převzetí, ve znění pozdějších předpisů.).

Právní úprava ostatně nepodporuje v žádném ohledu závěr, který by ospravedlňoval rozdílnost řešení.

2.2 Právní povaha svolání dle svolavatele

Dle mého názoru není pro povahu svolání VH podstatné, který svolavatel svolání činí, tedy zda je svolavatelem statutární orgán, příp. jeho člen, nebo dozorčí orgán, příp. jeho člen, či společník (akcionář) zmocněný soudem.

Zákon oprávnění svolat VH svěřuje primárně do rukou statutárního orgánu, skutečnost, že může svolat valnou hromadu jiný orgán, event. subjekt, je až důsledkem dysfunkčnosti statutárního orgánu, příp. taktéž porušení povinnosti svolat VH.¹⁸

Pokud bychom rozlišovali povahu svolání dle subjektu, pak bychom museli dospět k závěru, že svolává-li valnou hromadu např. kvalifikovaný akcionář, pak by stejná vada jeho svolání musela vést k odlišnému důsledku, než kdyby tutéž vadu učinil statutární orgán. S tím totiž souvisí pravidlo normované v § 45 odst. 3 ZOK, které vylučuje aplikaci některých ustanovení OZ toliko pro rozhodnutí orgánu korporace. *A contrario* k § 45 odst. 3 ZOK je pak vyloučena možnost dovozování shodných účinků i v případech, kdy valná hromada rozhodnutím orgánu svolána nebyla. Konečně tento závěr podporuje také shodný účel svolávacího procesu – konstituování orgánu společnosti.

Na základě výše uvedeného za využití argumentu *ad absurdum* je tak třeba odmítnout dle mého názoru výklad, který by rozlišoval mezi povahou svolání podle toho, kdo svolání VH činí. Formální náležitosti a účel svolání VH platí pro všechny svolatele bez rozdílu.

¹⁸ Podobnou „hierarchizaci“ svolavatelů lze nalézt též v něm. a rak. právu. Dozorčí rada dle § 95 odst. 4 öAktG může svolat VH, pokud to vyžaduje „blaho“ (*Wohl*) společnosti. Dle názoru rak. literatury však musí být nejprve splněna podmínka, že představenstvo si je vědomo existence určité významné události, a přesto valnou hromadu nesvolá. Až po uplynutí přiměřené lhůty, příp. i bez uplynutí s ohledem k okolnostem případu, může dozorčí rada valnou hromadu svolat (Srov. BRIX, Rupert. *Die Hauptversammlung der Aktiengesellschaft: Einberufung, Vorbereitung, Satzungsanpassung nach dem AktRÄG* 2009. Wien: Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 2009, s. 32–33). Shodné pravidlo i výklad se vyskytuje také v něm. právu dle § 111 odst. 3 dAktG (Srov. obdobný výklad KUBIS, Dietmar. § 121 (Einberufung der Hauptversammlung). In: GOETTJE, Wulf, Mathis HABERSACK, Susanne KALSS a kol. *Münchener Kommentar zum Aktiengesetz*, 4. Aufl. 2018 [online]. AktG § 121 m. č. 21 [cit. 26. 3. 2018]).

2.3 Shrnutí

Na základě výše uvedeného lze tedy shrnout, že dle mého názoru nejsou dány legitimní důvody pro odlišné dovozování právní povahy svolání VH ve spol. s ručením omezeným a akciové společnosti. Stejně tak není důvod pro to, abychom přisouvali odlišnou právní povahu svolání VH tehdy, jsou-li svolatelem rozdílné osoby (entity).

3 Základní elementy svolání

Soudobá komentářová literatura na podkladě § 45 ZOK vychází z premisy, že „rozhodnutí orgánu obchodní korporace, je zásadně právním jednáním“.¹⁹ Domnívám se však, že o správnosti tohoto závěr lze pochybovat, neboť se neopírá ani o konkrétní právní normu a ani o právní nauku o právním jednání.

Civilistická nauka vychází ze základního poznatku, že pouze zákon stanoví, co je právním jednáním,²⁰ a proto se často hovoří o postulátu „*nullum negotium sine lege*“.²¹ Skutečnost, že vůle právnické osoby je vytvořena v rámci jeho orgánu a projevena skrze rozhodnutí tohoto orgánu,²² přeci neznamená, že každé rozhodnutí orgánu právnické osoby je zásadně právním jednáním. Obdobně také neplatí výrok, že každý projev vůle fyzické osoby je (zásadně) právním jednání.

Rozhodnutí orgánu právnické osoby je dle mého názoru v podstatě pouze zobecněním toho, jak orgán právnické osoby projeví vůli. Zda toto

¹⁹ Viz LASÁK, Jan. § 45 (Orgány obchodní korporace). In: LASÁK, Jan, Jarmila POKORNÁ, Zdeněk ČÁP, Tomáš DOLEŽIL a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 352; shodně také ŠTENGLOVÁ, Ivana, Bohumil HAVEL a Petr KUHN. § 45 (Rozhodnutí orgánu obchodní korporace). In: ŠTENGLOVÁ, Ivana, Bohumil HAVEL, Filip CILEČEK, Petr KUHN a Petr SÚK. *Zákon o obchodních korporacích*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 133.

²⁰ Shodně také HANDLAR, Jiří. § 545 (Pojem právního jednání). In: LAVICKÝ, Petr, a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654)*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1939.

²¹ Literatura často cituje přiléhavou větu pandektisty Brinze: „*Nicht irgendeine Absicht oder der Wille des Handelnden, sondern wie schon der Name andeutet, der Wille des Rechts gibt einer Handlung den Charakter eines Rechtsgeschäfts. Nicht Handlungen, welche erst vom Handelnden, sondern Handlungen, welche schon vom Recht aus und generell zur Gründung und Aufhebung von Rechten bestimmt werden, - Geschäfte des Rechtes, seine Geschäfte, sind Rechtsgeschäfte*“ (Srov. BRINZ, Pandekten, 2., von LOTMAR besorgte Auflage Bd. IV § 522 N. 12. citováno z: FLUME, Werner. *Allgemeiner Teil des Bürgerlichen Rechts*, 2. Band, Das Rechtsgeschäft. 3. ergänzte Aufl. Berlin: Springer-Verlag, 1979, s. 24).

²² Viz LASÁK, Jan. § 151 (Vůle a dobrá víra právnické osoby). In: LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654)*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 777.

rozhodnutí má povahu právního jednání či nikoliv, lze určit zjednodušeně až podle toho, jestli jde o rozhodnutí, jehož obsahem je projev vůle aprobovaný právním řádem, který směřuje ke vzniku, změně či zániku právního poměru.

Mám tak za to, že nelze *a priori* připisovat každému rozhodnutí orgánu právnické osoby charakter právního jednání, nýbrž je potřeba zkoumat každý druh rozhodnutí a zodpovědět otázku, zda dané rozhodnutí naplňuje pojmové znaky právního jednání.

Následující text představuje polemiku nad těmi aspekty svolání VH, které oslabují závěr, že zde jde o právní jednání.

3.1 Svolání jako jednání adresanta ve vztahu k adresátovi

Proces svolání je podrobně upraven zákonem. Zákonná dikce určuje, kdo konkrétně a za jakých podmínek je oprávněn svolat VH. Entitou oprávněnou ke svolání VH je primárně statutární orgán. Zpravidla tak bude VH akciové společnosti svolávat představenstvo prostřednictvím usnesení dle pravidel vyjádřených v § 440 ZOK.²³ Z toho plyne, že představenstvo nejprve musí vydat usnesení, a až pak může dle § 406 odst. 1 ZOK uveřejnit a zaslat pozvánku.

Základním rysem v rámci subjektů právního jednání je to, že se jím buď realizuje autonomie vůle více právních subjektů (např. uzavření smlouvy), nebo jen subjektu jednoho. Osoby na právním jednání zúčastněné jsou vždy právní subjekty.²⁴

Statutární orgán jako primární svolavatel jedná jménem a na účet společnosti. Dikce § 406 odst. 1 ZOK a § 181 odst. 1 ZOK však naznačují, že původcem svolání je samotný statutární orgán, nikoliv společnost.²⁵ Hovoří-li zákon

²³ Shodně FILIP, Václav a Jan LASÁK. § 402 (Svolání valné hromady). In: LASÁK, Jan, Jarmila POKORNÁ, Zdeněk ČÁP, Tomáš DOLEŽIL a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1789.

²⁴ Do tohoto přístupu koncepčně nezapadá svěrenský fond, který nemá právní subjektivitu, ale jeho povaha je „obligačně-věcné“ právní (Srov. RONOVSÁ, Kateřina. *Metamorfózy nadačního práva v Evropě a České republice na počátku 21. století*. Brno: Masarykova univerzita, 2015, s. 125), přesto však do jisté míry takové znaky vykazuje (Srov. § 118a zák. č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících, v účinném znění, kdy v zákonem stanovených případech může soud dokonce zrušit svěrenský fond).

²⁵ Shodně ŠTENGLOVÁ, Ivana. Oddíl 1 (Oprávnění svolat valnou hromadu). In: DĚDIČ, Jan, Ivana ŠTENGLOVÁ, Radim KRÍŽ a Petr ČECH. *Akciové společnosti*. 7. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 404.

o tom, že určité jednání je konáno na účet společnosti, pak zákon společnost přímo zmiňuje. Dospěli bychom však k závěru, že v případě statutárního orgánu se jednání připisuje společnosti z titulu zástupčího oprávnění, pak téže závěr nelze dovodit pro situaci, kdy je svolavatelem toliko člen představenstva, neboť člen představenstva je pouze elementem statutárního orgánu (není zástupcem). Obdobně v situaci, kdy soud zmocní dle § 368 odst. 1 ZOK ke svolání VH kvalifikované akcionáře. Soud zde nezmocňuje akcionáře k zástupčímu oprávnění. Z povahy věci soudím, že zde nelze např. vůbec uplatnit pravidlo o překročení zástupčího oprávnění. Z tohoto plyne, že stěžít lze považovat společnost ve všech těchto případech za adresanta právního jednání. Pokud bychom však přesto chtěli dovozovat charakter právního jednání pro svolání VH, pak musíme hovořit o zastoupení společnosti, kdy zástupcem může být non subjekt a toto zastoupení má povahu *sui generis*.

Podobné obtíže souvisí také s tím, kdo je adresátem svolání. Pokud má být svolání právním jednáním, tak to musí být třetí osoby, tj. osoby od společnosti rozdílné. Z tohoto důvodu bychom museli přitakat závěru, že společníci jsou třetími osobami. To by platilo i tehdy, pokud svolavatelé jsou kvalifikovaní akcionáři, protože jednají jako zástupci společnosti a současně i činí právní jednání vůči sobě.

3.2 Právní následky svolání

Právními následky právního jednání jsou vznik, změna a zánik práv a povinností. V případě svolání VH však soudím, že žádná práva a povinnosti nevznikají. Akcionář nezískává svoláním žádné právo, nýbrž dochází jen k „aktivaci“ některých jeho práv.²⁶ Skutečnost, že právo podat protinávrh je zpravidla spojeno s okolností, kdy se konkrétní akcionář dozví o konkrétním návrhu, se kterým nesouhlasí, neznamená, že svolání VH, kterým takový návrh bude

²⁶ Primárně sem spadá právo účastnit se valné hromady, právo podávat návrh či vyjádřit se; dále také právo hlasovat na valné hromadě, právo na informace a právo navrhnout neplatnost usnesení valné hromady (Srov. HOFFMAN, Jochen. § 118 (Rechte der Hauptversammlung). In: SPINDLER, Gerald, Eberhard STILZ a kol. *Kommentar zum Aktiengesetz*. 3. Aufl. 2015 [online]. AktG § 118 m. č. 8 [cit. 26. 3. 2018]). Žádné z těchto práv nevzniká, nemění se a ani nezaniká v důsledku svolání VH. Svolání VH tak umožňuje realizaci těchto práv, proto hovoří právní věda o tzv. *versammlungsgebundene Rechten* (Tj. práva, která slouží ke „spoluspravování“ společnosti a která nelze uplatnit mimo valnou hromadu [Viz Ibid.]).

doručen, je právní jednání. Obdobně právo navrhnout neplatnost usnesení valné hromady lze až okamžikem, kdy usnesení valné hromady bylo vydáno či stejně nelze hlasovat o návrhu mimo valnou hromadu.

Svolání VH si klade za cíl konstituování orgánu společnosti, který vytváří její vůli.²⁷ Svolání tak v podstatě umožňuje vznik jednoho z orgánů společnosti, který však není právním subjektem. Zjednodušeně lze říci, že tento orgán je fakticky nástroj sloužící k realizaci některých akcionářských práv.

3.3 Vznik, platnost a účinnost svolání

Právní nauka rozeznává u právního jednání vznik, platnost a účinnost.²⁸ Ztotožníme-li se se závěrem, že svolání VH je právním jednáním, pak by zřejmě dle mého názoru platil závěr, že toto právní jednání bude účinné v okamžiku svého vzniku, a všechny tyto „milníky“ právního jednání budou spadat v jeden okamžik.

Není však zřejmé, zda svolání VH představuje právní jednání adresované, neadresované či adresované neurčitému adresátovi,²⁹ jinými slovy kdy se vlastně svolání stává perfektním, tedy vzniká.

Jednotný okamžik lze v této situaci velmi těžko nalézt. Jako přiléhavý by se jevil závěr, že svolání je perfektní v okamžiku, kdy dojde dle § 406 odst. 1 ZOK k uveřejnění pozvánky na valnou hromadu na internetových stránkách společnosti. Tento závěr však oslabují následující dva argumenty.

1. Předně § 411 odst. 2 ZOK stanoví, že za splnění dvou předpokladů (tj. souhlasu všech akcionářů a přípustnosti takového postupu ve stanovách) se valná hromada může konat i bez splnění některých

²⁷ Valná hromada sama je orgánem akciové společnosti, nikoliv souhrn akcionářů (Viz KUBIS, Dietmar. § 118 (Rechte der Hauptversammlung). In: GOETTE, Wulf, Mathis HABERSACK, Susanne KALSS a kol. *Münchener Kommentar zum Aktiengesetz*. 4. Aufl. 2018 [online]. AktG § 118 m. č. 8 [cit. 26. 3. 2018]). Prostřednictvím tohoto orgánu je utvářena kolektivní vůle (*kollektive Willensbildung*) společnosti (Srov. HOFFMAN, Jochen. § 118 (Rechte der Hauptversammlung). In: SPINDLER, Gerald, Eberhard STILZ a kol. *Kommentar zum Aktiengesetz*. 3. Aufl. 2015 [online]. AktG § 118 m. č. 5 [cit. 26. 3. 2018]).

²⁸ BERAN, Vladimír. § 545 (Právní skutečnosti). In: PETROV, Jan a kol. *Občanský zákoník: komentář*. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 582–584.

²⁹ Blíže MELZER, Filip. (Úvodní výklad k § 545 an.). In: MELZER, Filip a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III*. Praha: Leges, 2014, s. 476–477.

zákonných požadavků svolání.³⁰ Tento postup tedy implicitně předvídá, že valná hromada byla svolána, ale nedošlo k dodržení některých zákonných požadavků (např. pozvánka nebyla zveřejněna). Z toho plyne, že svolání nemůže být perfektní okamžikem uveřejnění pozvánky, neboť svolání je *conditio sine qua non*, aby se valná hromada mohla vůbec konat, přičemž se může konat za určitých okolností i tehdy, není-li pozvánka doručena. S tím souvisí i názor *Kubise* (citován viz výše), dle něhož souhrn všech akcionářů není orgánem společnosti, tím je až valná hromada.³¹

2. Ustanovení § 406 odst. 2 první věta ZOK stanovuje právní fikci doručení, podle níž uveřejnění pozvánky má za následek její doručení akcionářům vlastnícím akcie na majitele. Z toho lze *a contrario* dovozovat, že pro akcionáře vlastnící akcie na jméno by měla být pozvánka účinná až okamžikem dojití do jejich sféry. Podpůrně tomuto závěru svědčí také argument, že ve spol. s ručením omezeným je třeba společníkům doručit pozvánku k valné hromadě alespoň s předstihem 15 dnů.

Proti okamžiku doručení však na druhou stranu hovoří judikatorní závěr Nejvyššího soudu vyslovený za účinnosti ObchZ.³² Z citovaného výňatku plyne, že pro perfekci svolání VH není rozhodující, zda dojde do sféru vlivu adresáta či nikoliv. Při vynaložení náležité péče dojde k řádnému svolání i tehdy, aniž by pozvánka došla do sféry adresáta. Tento závěr není slučitelný s teorií dojití, dle které riziko za doručení adresovaného právního jednání leží na adresantovi právního jednání.

Pokud bychom chtěli perfekci svolání VH dovozovat k okamžiku rozhodnutí představenstva o tom, kdy se bude konat valná hromada, pak tento závěr nelze uplatnit u ostatních svolatelů. Svolává-li totiž valnou hromadu člen představenstva, člen dozorčí rady nebo kvalifikovaný akcionář, tak

³⁰ Dle závěru literatury lze zhojit nedodržení kteréhokoliv pravidla. Viz FILIP, Václav a Jan LASÁK. § 411 (Svolání valné hromady). In: LASÁK, Jan, Jarmila POKORNÁ, Zdeněk ČÁP, Tomáš DOLEŽIL a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1848.

³¹ Z toho plyne závěr, že setkají-li se všichni akcionáři nezávisle na vůli představenstva, aby mohli rozhodovat o záležitostech společnosti, pak nejde o valnou hromadu.

³² „Odeslala-li společnost pozvánku na valnou hromadu s dostatečným časovým předstihem společníkům doporučeným dopisem na jejich poslední známou adresu a pozvánka nebyla společníkovi doručena z příčin, jež nespočívají na straně společnosti, nelze společnosti vytýkat nesplnění její povinnosti“. Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. ledna 2008, sp. zn. 29 Odo 1429/2006.

žádné takové „rozhodnutí“ jako předpoklad pro zaslání pozvánky a jejího uveřejnění nepřichází z povahy věci v úvahu.

Dospěli-li bychom nakonec k závěru, že svolání má charakter právního jednání, pak nám nezbyde nic jiného, než abychom rozlišovali perfekci svolání jednotlivě dle toho, kdo je svolatelem.

3.4 Vady svolání

Vady právního jednání se rozlišují na vady vedoucí k relativní neplatnosti, absolutní neplatnosti, či nicotnosti. U svolání se však vady vztahují až k případně přijatému usnesení valné hromady.³³ Soudím, že rozlišování vad na vady vedoucí k relativní či absolutní neplatnosti, event. zdánlivosti, nepřipadá ve vztahu ke svolání VH z povahy věci vůbec v úvahu.

Může nastat dokonce situace, kdy dojde k vadě svolání, nicméně soud ponechá usnesení valné hromady v platnosti (srov. § 430 odst. 2 ZOK a § 260 OZ v kombinaci s § 428 ZOK). Vady svolání ve vztahu k samotnému jednání svolavatele tedy nemusí mít za určitých předpokladů vůbec žádný význam. Jejich relevance vždy vyplývá na povrch až v kontextu přijetí usnesení valné hromady, které i přes vadu může být soudem ponecháno v platnosti.

Dle § 45 odst. 3 ZOK nelze použít ustanovení občanského zákoníku o zdánlivém právním jednání, o neplatnosti právních jednání, omylu a následcích neplatnosti právního. Pokud však došlo ke svolání VH zmocněným kvalifikovaným akcionářem či členem představenstva nebo dozorčí rady, pak se toto ustanovení nemůže automaticky bez dalšího uplatnit, neboť se dle mého názoru s ohledem na systematický výklad – právní norma pojednává o rozhodnutí orgánu právnické osoby – nacházíme mimo působnost pravidla. Abychom však mohli předejít nežádoucím a iracionálně rozdílným právním důsledkům na základě toho, kdo byl svolatelem, pak se dle mého názoru musí použít toto pravidlo *per analogiam* i v případě, že svolatelem nebyl orgán korporace.

3.5 Odvolání konání valné hromady

Dalším specifikem, které podlamuje přisuzování svolání VH charakter právního jednání, je právo svolatele dle § 410 odst. 1 ZOK odvolat konání svolané valné hromady.

³³ Srov. např. usnesení Nejvyšší soudu ze dne 3. února 2009, sp. zn. 29 Cdo 4223/2007.

Sporný může být závěr, kdo v určitých případech může revokovat svolání VH. Z dikce § 410 odst. 1 ZOK by mohl být dovozen závěr, že odvolatelem může být vždy představenstvo jako zákonný zástupce společnosti. Podpurným argumentem pro toto tvrzení může být to, že dikce hovoří o společnosti a § 410 odst. 2 ZOK v případě kvalifikovaných akcionářů hovoří pouze o souhlasu těchto akcionářů.

Mám však za to, že odvolat konání valné hromady může toliko ten, kdo valnou hromadu svolal.³⁴ Jinak totiž dochází k popření zákonných důvodů, které na základě dysfunkčnosti statutárního orgánu umožňují svolání VH dozorčí radě. Pokud dozorčí rada svolá VH, jelikož představenstvo tak neučinilo, ale mělo učinit, pak je neudržitelný závěr, že představenstvo může takto svolanou VH revokovat. Figuruje-li v rámci svolání kvalifikovaný akcionář, pak je na místě rozlišovat mezi tím, zda kvalifikovaný akcionář je sám svolatelem na základě zmocnění soudem (§ 368 odst. 1 ZOK) či zda je svolavatelem představenstvo, které svolalo VH na základě žádosti kvalifikovaného akcionáře (§ 367 odst. 1 ZOK).³⁵ Pravidlo stanovené v § 410 odst. 2 ZOK totiž dopadá pouze na druhou situaci. Touto interpretací

³⁴ Shodný závěr se dovozuje i v německé literatuře (Srov. KOCH, Jens. § 121 (Einberufung der Hauptversammlung). In: HÜFFER, Uwe a Jens KOCH. *Beck'sche Kurz-Kommentar: Aktiengesetz* 12. Aufl. 2016, [online]. AktG § 121 m. č. 18 [cit. 26. 3. 2018]; také RIECKERS, Oliver. § 121 (Einberufung der Hauptversammlung). In: SPINDLER, Gerald, Eberhard STILZ a kol. *Kommentar zum Aktiengesetz* 3. Aufl. 2015 [online]. AktG § 121 m. č. 81 [cit. 26. 3. 2018]).

³⁵ V daném kontextu by mohla také nastat situace, kdy představenstvo odvolá konání valné hromady, přestože si nevyžádalo souhlas kvalifikovaných akcionářů, na jejichž popud původně valnou hromadu svolalo. K tomu se již vyjádřil něm. BGH. „Die Einberufung der Hauptversammlung einer Aktiengesellschaft kann grundsätzlich von dem Organ, das die Versammlung einberufen hat, wieder zurückgenommen werden. Dass eine Hauptversammlung vom Vorstand auf Grund eines Verlangens von Aktionären gem. § 122 I 1 AktG einberufen worden ist, ändert an der grundsätzlichen Kompetenz des Vorstands zur Zurücknahme der Einladung nichts.“ (Rozhodnutí BGH ze dne. 30. června 2015, sp. zn. II ZR 142/14 (OLG Frankfurt a. M.) [online] Neue Zeitschrift für Gesellschaftsrecht (NZG) 2015, 1227 [cit. 26. 3. 2018]). BGH ve svém rozhodnutí uvádí, že je třeba rozlišovat, zda orgán právnické osoby rozhodne mimo rozsah své kompetence či za situace, kdy nejsou splněny zákonem stanovené předpoklady. Pokud tedy představenstvo odvolá konání valné hromady i přesto, že s tím kvalifikovaní akcionáři, na jejichž žádost byla valná hromada svolána, nesouhlasí, pak toto rozhodnutí představenstva vyvolává právní následky a kvalifikovaní akcionáři mohou proti tomuto rozhodnutí brojit stejně, jako by se jednalo o jiné nezákonné rozhodnutí orgánu právnické osoby. V tomto případě totiž představenstvo rozhodlo v rámci své kompetence. To, že zákonné předpoklady nebyly splněny, a tudíž jde o rozhodnutí nezákonné, na tom nic nemění.

zůstane *ratio* pravidel, které jsou zde pro případ dysfunkčnosti představenstva, zachováno. Domnívám se, že kompetence odvolat konání valného hromady, jež byla svolána představenstvem na žádost kvalifikovaných akcionářů, zůstává představenstvu nedotčena i tehdy, neobdrželo-li souhlas k odvolání konání valné hromady. Skutečnost, že rozhodnutí představenstva bylo vydáno v rozporu se zákonem, nemění dle mého názoru nic na tom, že valná hromada byla platně odvolána. To, že se v dané chvíli může jednat o zneužití práva nebo porušení péče řádného hospodáře, je až otázkou příp. odpovědnosti, nikoliv kompetence.

Pokud bychom otázku revokace řešili v situaci, kdy svolání VH považujeme za právní jednání, pak bychom spíše museli dospět k závěru, že představenstvo jako zákonný zástupce společnosti může svolání odvolat bez ohledu na to, kdo jej svolal. Svolání jako právní jednání totiž může být činěno jen jménem a na účet společnosti, proto nemůže být rozhodující, zda svolal valnou hromadu dozorčí orgán, člen představenstva či kvalifikovaný akcionář. Všichni svolavatelé při této argumentaci totiž jednají jménem společnosti.

4 Svolání jako právní čin v užším slova smyslu

V rámci předcházející kapitoly bylo demonstrativně poukázáno na celou řadu odlišností svolání VH od „standardního“ právního jednání.

Tyto atypické rysy ve svém souhrnu mohou vést ke dvěma možným výsledkům. Buď přiznáme svolání VH charakter právního jednání se spoustou výjimek, kdy prakticky musíme zkoumat uplatnitelnost kteréhokoliv pravidla o právním jednání, nebo dospějeme k závěru, že nelze přiznat svolání VH charakter právního jednání.

Osobně se přikláním k závěru, že svolání VH není právním jednáním, ale má specifickou povahu. Je dle mého názoru nepochybné, že jde o právní skutečnost.

V komentářové literatuře *Melzer* v souvislosti s právním jednáním zavádí pojem právní čin v širším slova smyslu, jenž zahrnuje právní jednání, protiprávní činy a právní činy v užším smyslu. Posledně uvedená skupina zahrnuje

právní činy, které nejsou ani právním a ani protiprávním jednáním.³⁶ Právě do této kategorie by mělo být svolání VH dle mého názoru zařazeno.

Přestože právní doktrína se snaží kategorizovat právní činy v užším smyslu, svolání VH má specifický charakter.³⁷ Podle mého názoru jej lze ve shodě s jinými názory označit za vnitřní opatření organizační povahy,³⁸ příp. za korporace právní akt.³⁹

5 Důsledky plynoucí z odmítnutí povahy právního jednání

Rozlišování, zda svolání VH má charakter právního jednání či nikoliv, vyvolává důsledky, které jsou však teoretické povahy. Z hlediska praxe lze dosáhnout téhož za předpokladu, že se bude dodržovat celá řada výjimek z obecných pravidel o právním jednání, jejichž odůvodnění se bude zřejmě opírat o účel a smysl svolání VH či o racionální výklad (např. že odvolatelem valné hromady nemůže být představenstvo, je-li svolavatelem dozorčí rada).

Liebscher odmítá uznat, že svolání VH je projevem vůle právního jednání, protože nesměruje k právnímu následku, nýbrž směřuje ke konstituování valné hromady. Existence a způsobilost valné hromady není dle jeho názoru odvislá od vůle svolavatele, nýbrž od dodržení ustanovení zákona o svolání.⁴⁰

S tímto závěrem se ztotožňuji, neboť vystihuje podstatu svolání a pomáhá odůvodnit závěr, kterým odmítneme přiznat relevanci některých nedostatků,

³⁶ Srov. MELZER, Filip (Úvodní výklad k § 545 an.). In: MELZER, Filip a kol. *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek III. Praha: Leges, 2014, s. 466. Mezi právní činy v užším slova smyslu řadí *Melzer* právní jednání zdánlivé, informační úkony a jednání, jejichž záměrem je způsobení nějakého faktického následku.

³⁷ K jednotlivým subtypům právního činu v užším smyslu srov. NEUNER, Jörg, § 28 (Der Tatbestand des Rechtsgeschäfts). In: NEUNER, Jörg a Manfred WOLF. *Allgemeiner Teil des Bürgerlichen Rechts*. 11. Auf. München: C. H. Beck, 2016, s. 329–335.

³⁸ Ztotožňuji se tedy se závěrem *Pokorné* (Viz POKORNÁ, Jarmila. § 181 (Svolání valné hromady). In: LASÁK, Jan, Jarmila POKORNÁ a kol. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 984.).

³⁹ Převládající názor německé literatury (Např. RÖMERMANN, Volker. § 49 (Einberufung der Versammlung). In: MICHALSKI, Lutz a kol. *Kommentar zum Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung (GmbH-Gesetz)*, 3. Aufl. 2017, [online]. GmbHG § 49 m. č. 14 [cit. 26. 3. 2018]., nebo KOCH, Jens. § 121 (Einberufung der Hauptversammlung). In: HÜFFER, Uwe a Jens KOCH. *Beck'sche Kurz-Kommentar: Aktiengesetz*. 12. Aufl. 2016 [online]. AktG § 121 m. č. 1 [cit. 26. 3. 2018]).

⁴⁰ Srov. LIEBSCHER, Thomas. § 49 (Einberufung der Versammlung). In: FLEISCHER, Holger, Wulf GOETTE a kol. *Münchener Kommentar zum GmbHG*. 2. Aufl. 2016 [online]. GmbHG § 49 m. č. 8 [cit. 26. 3. 2018].

kteře se týkají vůle svolatele. Při svolání VH se tak nemohou uplatnit vady projevu vůle, neboť zde chybí zájem na ochraně svolatele.⁴¹ Tímto lze překlenout také nedostatek platné právní úpravy, jež neobsahuje pravidlo, které by vylučovalo aplikaci pravidel ohledně vady projevu vůle pro případ, že valnou hromadu svolá někdo, kdo není orgánem korporace.

Vyloučení aplikovatelnosti pravidel o právním jednání však neznamená, že svolání VH může být neurčité nebo nesrozumitelné. Není přeci sporu o tom, že smyslem svolání je zejména informovat společníky (akcionáře) o tom, za jakých podmínek se bude konat valná hromada. Na základě zmatečných informací nemůže koneckonců dojít k tomu, aby valná hromada mohla být konstituována.

Domnívám se, že pro všechny případy svolání (tj. i tehdy, není-li svolatelem orgán korporace) je třeba obdobně aplikovat § 45 odst. 3 ZOK, dle něhož se ustanovení OZ o zdánlivém právním jednání, o neplatnosti právních jednání, omylu a následcích neplatnosti právního jednání nepoužijí. Soudím, že tento závěr by měl být dovozen i tehdy, pokud budeme svolání VH za právní jednání považovat. Samotná neplatnost svolání VH zde nepřichází dle mého názoru vůbec v úvahu, poněvadž se posuzuje až případná neplatnost usnesení valné hromady.

Myslím si, že nelze uplatnit v rámci svolání VH ani ustanovení o podmínce či o doložení času (§ 548-550 OZ), neboť zákonná úprava svolání VH a její povaha tomu odporuje.

Rovněž se dle mého názoru neuplatní ani § 561 OZ, který vyžaduje podpis svolatelem na pozvánce.⁴² Třebaže zákon předvídá, že akcionářům bude zaslána písemná pozvánka (event. elektronicky uveřejněna), pak požadavek podpisu se mezi těmito náležitostmi v ustanoveních ZOK neobje-

⁴¹ Ibid.

⁴² K této otázce se za účinnosti ObchZ již vyjadřoval také Nejvyšší soud, kdy v usnesení ze dne 13. prosince 2006, sp. zn. 35 Odo 755/2005, uvedl: „*Kdyby pozvánka na valnou hromadu či oznámení o jejím konání měly povahu právního úkonu, měly by vady takové pozvánky či oznámení za následek neplatnosti tohoto právního úkonu podle obecných ustanovení o neplatnosti právního úkonu. Tím by se otevřel prostor pro samostatný soudní přezkum této platnosti, což by snížilo míru právní jistoty ve vztazích uvnitř společnosti, ale také odporovalo zásadě, podle níž může soud do vnitřních záležitostí akciové společnosti ingerovat zásadně jen v případech, kdy tak stanoví zákon.*“ I za účinnosti ZOK však pravidlo připouštějící ingerenci při absenci podpisu u pozvánky na valnou hromadu chybí.

vuje. Mj. tento závěr by se měl uplatnit i v případě, kdy bychom svolání VH za právní jednání považovali. Nauka řadí mezi základní funkce podpisu tzv. funkci uzavřenosti (*Abschlussfunktion*), dle které je předložený text úplný, a podepisující podpisem tak potvrzuje správnost a úplnost jeho obsahu, a funkci přiřazující (*Zuordnungsfunktion*), která umožňuje v právním styku přiřadit projev vůle konkrétní osobě.⁴³ Z toho plyne, že pokud je vzhledem k okolnostem nepochybné, kdo pozvánku zaslal, pak chybějící podpis nemůže zabránit účinkům, neboť účel byl naplněn.⁴⁴

Konečně budeme-li svolání VH považovat za korporační akt (příp. vnitřní opatření organizační povahy), pak tím zřetelněji vylučujeme i možnost zastoupení.⁴⁵ Zastoupení se totiž zásadně týká právního jednání.⁴⁶ V literatuře se objevuje názor, který připouští zastoupení pro svolání VH jen na základě argumentu, že jde o právní jednání.⁴⁷ Domnívám se však, že zastoupení by nemělo být připuštěno právě proto, že zákon přesně stanovuje, že primárně má svolat VH statutární orgán. O potřebnosti svolání VH má tak rozhodovat představenstvo, až v případě jeho dysfunkčnosti nebo nesprávného posouzení může svolat valnou hromadu dozorčí rada. Osobně neshledávám za rozumné, aby mohl orgán společnosti konstituovat subjekt stojící vně společnosti jako zástupce, který nemá vůči společnosti

⁴³ Viz EINSELE, Dorothee. (§ 126 Schriftform). In: SÄCKER, Jürgen a kol. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch*. 7. Aufl. 2015 [online]. BGB § 126 m. č. 10 [cit. 26. 3. 2018].

⁴⁴ Nezतोžňuji se tedy se závěrem *Oswaldové*, která označuje pozvánku za písemné právní jednání, které ke své platnosti vyžaduje nezbytně podpis (event. faksimile) svolatele (Viz OSWALDOVÁ, Michaela. Svolání valné hromady ve společnosti s ručením omezeným a v akciové společnosti. *Ad Notam*, 2016, č. 2, s. 10–15).

⁴⁵ Stejný závěr uvádí i *Pokorná* (Viz POKORNÁ, Jarmila. § 181 (Svolání valné hromady). In: LASÁK, Jan, Jarmila POKORNÁ a kol. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 984).

⁴⁶ Viz MELZER, Filip (Úvodní výklad k § 436 an.). In: MELZER, Filip a kol. *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek III. Praha: Leges, 2014, s. 39. *Melzer* však píše, že tento závěr není paušální, protože se připouští tzv. pasivní zastoupení.

⁴⁷ FILIP, Václav a David FYRBACH. *Společnost s ručením omezeným*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 230.

žádný vztah. Ani v zahraničí se nepřipouští, aby mohlo představenstvo udělit určité osobě plnou moc pro svolání VH.⁴⁸

6 Závěr

Prostřednictvím tohoto příspěvku jsem se snažil poukázat na to, že svolání VH vykazuje specifické znaky, na základě kterých se razantně odlišuje od „standardních“ právních jednání. Třebaže mám za to, že svolání nemá povahu právního jednání, domnívám se, že rozměr tohoto sporu je toliko akademický, nikoliv praktický. Soudím, že pokud svolání VH vykazuje tak značné odlišnosti, pročez nelze celou řadu ustanovení OZ o právním jednání na tento institut aplikovat, pak z právně vědeckého hlediska se nelze spokojit s pouhým označením právní jednání, ale přinejmenším hovořit alespoň o právním jednání *sui generis*.

At' už tedy z hlediska praktického budeme svolání VH označovat za korporačně právní akt (event. vnitřní opatření organizační povahy), nebo za právní jednání s velkým počtem výjimek, je v konečném důsledku pro praxi nepodstatné. Je třeba si však uvědomit, že v rámci právní argumentace pro dovozování určitých závěrů ohledně svolání VH si nelze vystačit s jednoduchým sylogismem, že ohledně VH platí určitý závěr právě proto, že svolání je právní jednání.

Literatura

Monografie

BRIX, Rupert. *Die Hauptversammlung der Aktiengesellschaft: Einberufung, Vorbereitung, Satzungsanpassung nach dem AktRÄG 2009*. Wien: Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 2009, 296 s. ISBN 978-3-214-00553-5.

DĚDIČ, Jan. *Akcioné společnosti*. 7., přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, 672 s. ISBN 978-80-7400-404-9.

---

⁴⁸ Od zastoupení ke svolání VH je však třeba odlišit pověření k provedení svolání, tj. že na základě rozhodnutí představenstva je pověřen jeden z jeho členů k řádnému informování akcionáře. Tento postup je nepochybně přípustný, protože účel a smysl zákonných ustanovení zůstal zachován (Srov. RIÉCKERS, Oliver. § 121 (Einberufung der Hauptversammlung). In: SPINDLER, Gerald, Eberhard STILZ a kol. *Kommentar zum Aktiengesetz*. 3. Aufl. 2015 [online]. AktG § 121 m. č. 12 [cit. 26. 3. 2018].).

- DVOŘÁK, Tomáš. *Akciová společnost*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, 984 s. ISBN 978-80-7478-961-8.
- FILIP, Václav a David FYRBACH. *Společnost s ručením omezeným*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, 588 s. ISBN 978-80-7552-231-3.
- FLUME, Werner. *Allgemeiner Teil des Bürgerlichen Rechts, 2. Band. Das Rechtsgeschäft*. 3. ergänzte Aufl. Berlin: Springer-Verlag, 1979, 987 s. ISBN 978-3-642-96491-6.
- LASÁK, Jan, Jarmila POKORNÁ, Zdeněk ČÁP, Tomáš DOLEŽIL a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, 2872 s. ISBN 978-80-7478-537-5.
- LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník: komentář. I, Obecná část (§ 1–654)*. Praha: C. H. Beck, 2014, 2380 s. ISBN 978-80-7400-529-9.
- MELZER, Filip a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III*. Praha: Leges, 2014, 1234 s. ISBN 978-80-7502-003-1.
- NEUNER, Jörg a Manfred WOLF. *Allgemeiner Teil des Bürgerlichen Rechts*. 11. Aufl. München: C. H. Beck, 2016, 746 s. ISBN 978-3-406-69698-5.
- PELIKÁNOVÁ, Irena. *Komentář k obchodnímu zákoníku: paragraf 56-260. 2. díl*. 2. přeprac. a dopl. vyd. Praha: Linde, 1998, 1307 s. ISBN 80-7201-130-8.
- PETROV, Jan a kol. *Občanský zákoník: komentář*. Praha: C. H. Beck, 2017, 3053 s. ISBN 978-80-7400-653-1.
- POKORNÁ, Jarmila. *Obchodní zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2009, 1927 s. ISBN 978-80-7357-491-8.
- RONOVSKÁ, Kateřina. *Metamorfózy nadačního práva v Evropě a České republice na počátku 21. století*. Brno: Masarykova univerzita, 2015, 202 s. ISBN 978-80-210-7747-8. Dostupné z: http://science.law.muni.cz/knihy/monografie/Ronovska_Metamorfozy_nadacniho_prava.pdf
- ŠTENGLOVÁ, Ivana, Bohumil HAVEL, Filip CILEČEK, Petr KUHN a Petr ŠUK. *Zákon o obchodních korporacích*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017, 1128 s. ISBN 978-80-7400-540-4.

Články, příspěvky ve sbornících

OSWALDOVÁ, Michaela. Svolání valné hromady ve společnosti s ručením omezeným a v akciové společnosti. *Ad Notam*, 2016, č. 2, s. 10–15. ISSN 1211-0558.

Elektronické zdroje

FLEISCHER, Holger, Wulf GOETTE a kol. *Münchener Kommentar zum GmbHG*, 2. Aufl. 2016. Dostupné z: <https://beck-online.beck.de/?vpath=bibdata/komm/MuekoGmbHG/cont/MuekoGmbHG%2Ehtm>

GOETTE, Wulf, Mathis HABERSACK, Susanne KALSS a kol. *Münchener Kommentar zum Aktiengesetz*, 4. Aufl. 2018. Dostupné z: <https://beck-online.beck.de/?vpath=bibdata/komm/MuekoAktG/cont/MuekoAktG%2Ehtm>

HÜFFER, Uwe a Jens KOCH. *Beck'sche Kurz-Kommentar: Aktiengesetz* 12. Aufl. 2016. Dostupné z: https://beck-online.beck.de/?vpath=bibdata/komm/HuefKoAktG_12/cont/HuefKoAktG%2Ehtm

MICHALKI, Lutz a kol. *Kommentar zum Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung (GmbH-Gesetz)*, 3. Aufl. 2017. Dostupné z: <https://beck-online.beck.de/?vpath=bibdata/komm/MichalskiKoGmbHG/cont/MichalskiKoGmbHG%2Ehtm>

SÄCKER, Jürgen a kol. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch*, 7. Aufl. 2015. Dostupné z: <https://beck-online.beck.de/?vpath=bibdata/komm/MueKoBGB/cont/MueKoBGB%2Ehtm>

SPINDLER, Gerald, Eberhard STILZ a kol. *Kommentar zum Aktiengesetz*. 3. Aufl. 2015. Dostupné z: <https://beck-online.beck.de/?vpath=bibdata/komm/SpindlerStilzKoAktG/cont/SpindlerStilzKoAktG%2Ehtm>

ZIEMONS, Hildegard, Carsten JAEGER a kol. *Beck-Online-Kommentar GmbHG*. 33. Ed. Dostupné z: https://beck-online.beck.de/?vpath=bibdata%2fkomm%2fBeckOK_33_BandGmbHG%2fcont%2fBECKOK%2eGMBHG%2ehtm

Soudní rozhodnutí

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. dubna. 1997, sp. zn. 1 Odon 2/97.

Usnesení Nejvyšší soudu ze dne 3. února 2009, sp. zn. 29 Cdo 4223/2007.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. ledna 2008, sp. zn. 29 Odo 1429/2006.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. prosince 2006, sp. zn. 35 Odo 755/2005.

Rozhodnutí BGH ze dne. 30. června 2015, sp. zn. II ZR 142/14 (OLG Frankfurt a. M.). *Neue Zeitschrift für Gesellschaftsrecht (NZG)*, 2015, s. 1227. Dostupné z: <https://beck-online.beck.de/Dokument?vpath=bibdata/%2Fzeits%2Fzng%2F2015%2Fcont%2Fzng.2015.1227.1.htm&anchor=Y-300-Z-NZG-B-2015-S-1227>

Právní předpisy

Německý akciový zákon ze dne 6. září 1965 (BGBl. I S. 1089), v účinném znění.

Rakouský akciový zákon ze dne 6. března 1965 (BGBl. Nr. 98/1965), v účinném znění.

Zákon č. 104/2008 Sb., o nabídkách převzetí, v účinném znění.

Zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev, v účinném znění.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v účinném znění.

Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), v účinném znění.

Zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob, v účinném znění.

Contact – e-mail

viktorkolmacka@gmail.com

Přípustnost nedobrovolného příplatku v akciové společnosti

Kamil Kovářiček

Právnická fakulta, Masarykova univerzita, Brno, Česká republika

Abstrakt

Příplatek mimo základní kapitál je praxí frekventovaně využívaný korporátní nástroj financování obchodních společností za současného zachování stávajícího rozložení vlastnické struktury společnosti. V rozporu s jeho častou aplikací je však strohá zákonná úprava obsažena v části zákona týkající se pouze společnosti s ručením omezeným. S touto zákonnou mezerou vyvstávají otázky samotné využitelnosti tohoto nástroje v poměrech akciové společnosti. Cílem tohoto příspěvku je poskytnout odpověď na přípustnost a limity využívání příplatků mimo základní kapitál v rámci akciové společnosti a objasnění působnosti valné hromady, jakožto nejvyššího orgánu akciové společnosti, v případě využívání příplatků od akcionářů.

Klíčová slova

Akciová společnost; analogie; nedobrovolný příplatek.

1 Úvod¹

Příplatky slouží jako jeden z možných korporátních nástrojů, kterými lze posílit vlastní kapitál společnosti z prostředků jejich vlastních společníků. V praxi mohou najít široké využití nejen pro případy odvrácení negativního hospodářského výsledku společnosti. Rovněž slouží k posílení kapitálu v případě snahy o využití určité investiční příležitosti, dále jako interní systém financování společností v dlouhodobém horizontu, například ze strany investora vstupujícího do start-upu nebo mohou být alternativním nástrojem pro různé skupinové restrukturalizace nebo přeliv kapitálu uvnitř

---

¹ Jedná se o závěry o přípustnosti příplatků v akciové společnosti, které jsou částečně obsaženy v KOVÁŘIČEK, Kamil. *Příplatky v korporátním právu*. Diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2018.

skupiny. Příznačné pro ně je, že se jejich poskytováním nemění vlastnická struktura za současného posilování vlastního kapitálu společnosti.

Jejich praktické využívání však komplikují některé výkladové obtíže, které se pojí se stručnou zákonnou úpravou. Ta je navíc obsažena pouze v části týkající se společnosti s ručením omezeným, což otevírá otázku využitelnosti příplatků zejména v akciové společnosti. V tuzemských poměrech nejsou přitom vzácné situace, kdy se akciové společnosti svým fungováním a především nerozvětvenou akcionářskou strukturou právě společností s ručením omezeným podobají. Příplatky jako možný nástroj financování v poměrech akciové společnosti tak je ústředním tématem této práce.

Práce je věnována výhradně příplatkům nedobrovolným, jelikož právě v nich se koncentrují výše popsané nejasnosti. Dobrovolné příplatky jsou totiž na straně druhé téměř čistě závazkovým vztahem, vznikajícím společnou vůlí stran za dodržení všech zásad smluvní volnosti. Jsou tak svojí intenzitou nižším zásahem do majetkových práv akcionářů a domnívám se, že závěr o jejich přípustnosti nečiní výraznější rozpory.

Za účelem objasnění přípustnosti používání příplatků je tato práce rozdělena na dvě části. První část je věnována samotným limitům korporátního práva a možnosti spojení příplatkové povinnosti s akciemi. V této části je také kapitola věnující se případnému připuštění příplatků v akciové společnosti a následkům s tím spojeným, a to zejména s ohledem na úplně chybějící právní úpravu u akciové společnosti. Středem pozornosti tak bude hlavně možnost dotvoření mezer v právní úpravě skrze analogické využití ustanovení u společnosti s ručením omezeným.

Poslední část poté krátce shrne procesy, které by akciová společnost musela dodržet, aby bylo možné nedobrovolných příplatků využívat, a popíše roli valné hromady v jednotlivých krocích. V samotné realizaci poskytnutí příplatku mimo základní kapitál lze rozlišit tři základní fáze – umožnění poskytování příplatků v korporaci; samotné uložení příplatkové povinnosti a případně nenároková možnost vrácení příplatku společností zpět společníkovi. Těmto fázím bude odpovídat i rozdělení této části na jednotlivé kapitoly.

2 Přípustnost využití příplatků v akciové společnosti

Jednou z nejpálčivějších otázek ve vztahu k příplatkům je jejich možné použití v akciové společnosti, a to vzhledem k tomu, že úprava akciové společnosti v ZOK² o takové možnosti mlčí.

Mám za to, že příplatků bude možné využít i v poměrech akciové společnosti, a to mj. s přihlédnutím k jedné z hlavních zásad soukromého práva, která říká, že je povoleno činit toliko to, co není zákonem zakázáno³. V minulosti se na téma liberalitu soukromého práva hojně vyjadřoval i Nejvyšší soud, který mj. konstatoval obecnou platnost toho, že neupravuje-li obchodní zákoník (či jiný soukromoprávní předpis) určitý postup či chování a pokud ani nelze z kontextu ustanovení právního předpisu či ze zásad, jimiž se řídí obchodní zákoník nebo český právní řád, dovodit, že jde o postup nebo jednání nedovolené, je takový postup či jednání možné a dovolené.⁴ Z tohoto generálního pravidla vyplývá, že pokud určitý institut není výslovně upraven (zakázán), není nutné hledat argumenty pro přípustnost takového nástroje, ale postačuje prokázání, že z těchto hledisek zákon takovou možnost nevyklučuje.

Na tomto místě si dovoluji krátkou odbočku k dobrovolnému příplatku. Ten je závazkovým vztahem mezi společností a společníkem, respektive akcionářem. Při jeho použití se nemění stanovy společnosti v tom smyslu, že by bylo možné opakovaně ukládání příplatkové povinnosti akcionáři. Jedná se o vzájemnou vůli příplatek poskytnout na straně jedné a přijmout na straně druhé. Vzhledem k tomu, že dobrovolný příplatek se vyznačuje závazkovým charakterem a v něm poté vysokou smluvní volností, domnívám se, že není pochyb, že dobrovolného příplatku v akciových společnostech je možné využít bez dalšího.

Nedobrovolný příplatek zakládá možnost vzniku specifických povinností spojených s akcií nad rámec díkce zákona. Jedná se tak o často diskutovanou

² Zák. č. 90/2012 Sb., Zákon o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění pozdějších předpisů.

³ Např. čl. 2 odst. 3 usnesení č. 2/1993 Sb., Usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součástí ústavního pořádku České republiky; § 1 odst. 2 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů („OZ“).

⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 8. 2004, sp. zn. 29 Odo 1107/2003, k výslovnosti zákazu dále usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 8. 2003, sp. zn. 29 Odo 185/2003.

problematiku odebírání práv nebo přidávání povinností souvisejících s akcií nad základní vymezení zákona, kterou je rovněž nutné brát při posouzení přípustnosti tohoto nástroje v úvahu. Domnívám se, že tato otázka byla doktrinálně již dostatečně popsána, přičemž závěr by se dal v obecnosti formulovat tak, že právní normy regulující obsah a druh akcií nejsou zásadně kogentní. Jistým minimem, na kterém v současné době panuje doktrinální většinová shoda, je, že zásadně lze s akcií spojovat i další povinnosti, případně odebírat některá práva, pokud by se nejednalo o zasažení pojmového práva spojeného s akcií.⁵⁶

Závěr o nekogentnosti daného ustanovení však sám o sobě není dostačující. Je nutné rovněž zkoumat konkrétní zamýšlené ujednání z hlediska jeho dovolenosti ve smyslu § 1 odst. 2 OZ in fine⁷, zejména tak půjde o nedovolený zásah do postavení osob, především s ohledem na zachování ochrany akcionářů.

Samotným příplatkem však do elementárního postavení akcionářem zasaženo nebude, zůstanou mu všechna základní akcionářská práva, která mu zákon svěřuje. Mimoto litera zákona nabízí akcionářům několik ochranných ustanovení, která dle mého názoru dávají akcionářům dostatečný prostor, aby chránili své zájmy již při samotném procesu změny stanov společnosti tak, aby nedobrovolné příplatky připouštěly. Typicky je nutné zákonem nejvyšší vyžadované kvorum pro přijetí usnesení valnou hromadou akciové společnost, tedy dvě třetiny přítomných akcionářů a tři čtvrtiny hlasů těch akciích, jejich druh se mění. Pro představu přísnosti takového hlasovacího kvora si dovolím srovnat příplatek s případem zvýšení základního kapitálu. Zvýšení základního kapitálu upsáním nových akcií postupem dle § 474 a násl. ZOK je v mnohém obdobné příplatkové povinnosti – jedná se o založení

5 ŠTENGLOVÁ, Ivana a Bohumil HAVEL. § 276 Možnost vydání akcií se zvláštními právy. In: ŠTENGLOVÁ, Ivana, Bohumil HAVEL, Filip CILEČEK, Petr KUHN a Petr ŠUK. *Zákon o obchodních korporacích*. 2. vyd. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 535.

6 Obdobné doktrinální závěry, které tíhnou k liberálnějšímu pojetí v otázce dispozice s právy a povinnostmi spojenými s akciemi např.: LASÁK, Jan. O limitech lidské představitosti: glosa k akciím bez hlasovacího práva (jiným než prioritním). *Právní rozhledy*, 2017, č. 2, s. 58–62; VYBÍRAL, Petr. § 276 Druhy akcií. In: LASÁK, Jan, Jarmila POKORNÁ, Zdeněk ČÁP, Tomáš DOLEŽIL a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář. I. díl*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 1401–1402; nebo DOLEŽIL, T. a M. SZTEFÉK. Zpráva o staronovém druhu ve středu Evropy. *Rekondifikace & praxe*, 2015, č. 7–8, s. 42.

7 Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 9. 2017, sp. zn. 29 Cdo 5719/2016.

kapitálové pohledávky společnosti za akcionářem, která v případě nesplnění akcionářem může způsobit určité konsekvence do majetkové struktury společnosti. V případě nevyužití přednostního práva akcionáře dle § 484 ZOK se jedná o tzv. *zředění hlasovacích práv* zvýšením základního kapitálu⁸ a tedy snížení vlivu akcionáře ve společnosti; nesplnění příplatkové povinnosti pak může mít za následek vedení kadučního řízení ohledně těch akcií, které jsou takovou povinností zatíženy.

V kontextu uvedeného je pak nutné zdůraznit, že pro přijetí zmocňujícího ustanovení k poskytování nedobrovolného příplatku je nutné naplnění vyššího kvora než v případě zvýšení základního kapitálu, kde postačuje naplnění dvoutřetinového kvora přítomných akcionářů a dvou třetin akcionářů, jejichž akcií se zvýšení základního kapitálu týká v souladu s § 416 odst. 1 a 417 odst. 1 ZOK. Připomínám, že akciová společnost je založena na principu, který dovoluje přijmout i takovou změnu akcií, která bude proti vůli menšinovým akcionářům. Ti však mají určité exitové mechanismy, které je v takových situacích brání - § 335 ZOK obecně (k tomu viz dále) a § 89 ZOK a § 212 odst. 2 OZ před excesy, kdy by bylo zneužíváno příplatků primárně k újmě jiného akcionáře. Sám zákon je tak dle mého názoru již na vnější implementaci dostatečně připraven.

Potencialita poskytnutí příplatku akciové společnosti obecně neohrožuje rovněž práva věřitelů společnosti, samotné společnosti (v obojím případě se zvyšuje likvidita společnosti, jedná se tak o pravý opak) ani jejich akcionářů (zvyšuje se hodnota jejich akcií a zároveň nejsou dotčeny podílové poměry ve společnosti), ze stejných důvodů nestojí ani v rozporu s veřejným pořádkem či dobrými mravý⁹ (pokud samozřejmě vynecháme určité výjimečné situace, které lze označit za excesy, jak bylo již uvedeno výše v souvislosti s § 89 ZOK a § 212 OZ, a které dle mého názoru nemohou být relevantním argumentem pro hledání generální interpretace či aplikace právní úpravy).

S obdobnými závěry se k otázce příplatkové povinnosti spojené s akciemi vyjadřují i dva nejvýznamnější zdroje, které se tomuto tématu věnují.

⁸ KUBÍK, Martin. § 484 Přednostní právo akcionářů na upsání nových akcií. In: LASÁK, POKORNÁ, ČÁP, DOLEŽIL a kol., 2014, op. cit., s. 2264.

⁹ Obdobně rovněž *Výkladové stanovisko č. 26 Expertní skupiny Komise pro aplikaci nové civilní legislativy při Ministerstvu spravedlnosti ze dne 25. 6. 2014* [online] [cit. 29. 4. 2018].

První z nich, výkladové stanovisko expertní skupiny „KANCL“¹⁰ příplatkovou povinnost v akciové společnosti výslovně připouští, je ale nutné upozornit, že však nedostatečně rozlišuje mezi jednotlivými režimy, když od začátku mluví obecně o příplatku. Jsou však určité pochybnosti, zdali se stanovisko nevyjadřuje pouze k příplatkům dobrovolným, a to s přihlédnutím k poslední větě, kde hovoří o nepojmenované smlouvě jako o titulu k poskytnutí příplatku, kdy smluvní vztah je typický pro příplatek dobrovolný (ačkoliv ani tam se nejedná o smlouvu nepojmenovanou). Druhým je pak nejnovější komentářová literatura¹¹, která rovněž uvádí, že příplatkovou povinnost je možné s akcií spojit, avšak neposkytuje k tomuto závěru relevantní argumentaci.

Z výše mnou uvedených důvodů se domnívám, že u akciové společnosti je přípustné využití příplatku nejen dobrovolného, ale rovněž také povinného, který by svojí integrací do vnitřního systému obchodní korporace neznamenal žádný excesivní zásah do postavení akcionáře v porovnání s ostatními již známými korporátními prostředky, a to i s přihlédnutím k tomu, že ZOK zajišťuje určitý standard ochrany akcionářů před zneužitím příplatků. S těmito závěry je v souladu i současná literatura, která se tomuto tématu věnuje, ačkoliv lze mít větší či menší pochyby o argumentačním postupu, který k těmto závěrům vedl.

2.1 Analogické použití zákonné úpravy

V kontextu předchozí podkapitoly vyslovují někteří autoři názor, že ačkoliv je možné využít nástroje povinného příplatku u akciové společnosti, právní úprava příplatku u společnosti s ručením omezeným se na ně nepoužije ani analogicky.¹² Zdánlivě čistě teoretická otázka má přitom silný praktický dopad, a to například ve vztahu k udělování korporátních souhlasů s poskytnutím a vrácením příplatku, celkovým mechanismem nebo například v situacích, kdy jsou příplatky nedostatečně upraveny ve stanovách akciové společnosti.

¹⁰ Obdobně rovněž *Výkladové stanovisko č. 26 Expertní skupiny Komise pro aplikaci nové civilní legislativy při Ministerstvu spravedlnosti ze dne 25. 6. 2014* [online] [cit. 29. 4. 2018].

¹¹ ŠTENGLOVÁ, Ivana, Bohumil HÁVEL, Filip CILEČEK, Petr KUHN a Petr ŠUK. § 162 Příplatková povinnost. In: ŠTENGLOVÁ, HÁVEL, CILEČEK, KUHN, ŠUK, 2017, op. cit., s. 306.

¹² Ibid.

Domnívám se, že i s přihlédnutím k § 10 odst. 1 OZ musíme dospět k opačnému závěru. Zmíněné ustanovení nezakládá použití analogie pouze jako fakultativní možnost interpretace (dotvoření) zákona, jedná se o obligatorní použití jeho interpretace v situacích, které jsou doktrínou relativně exaktně vymezené.¹³ Analogie legis se totiž aplikuje na situace, které nejsou zákonem výslovně upraveny, a tedy vzniká tzv. mezera v právu (za podmínky, že taková mezera není úmyslnou mezerou, k tomu viz dále) a zároveň existuje podobná norma s obdobným předmětem.¹⁴ Podmínkami pro úvahy o možnosti využití analogie tedy jsou: reálná existence neplánované mezery v zákoně a přítomnost takové právní úpravy, která by na danou mezeru byla z hlediska obdobného účelu aplikovatelná.¹⁵

Východiskem pro závěr, že je analogii nutné využít, je zejména posouzení, zdali oba zkoumané případy mají alespoň v podstatných bodech podobný teleologický základ.¹⁶ Při zkoumání podobnosti obou případů (užití úpravy příplatků u společnosti s ručením omezeným a možnosti přenesení této úpravy pro poměry akciové společnosti) tedy musíme předně nalézt účel, který tato úprava sleduje u společnosti s ručením omezeným, a následně zhodnotit, zdali se takový teleologický účel má uplatnit i v případě akciové společnosti, nebo je akciová společnost natolik rozdílná, že tyto cíle vyplývající ze zákonné úpravy u ní není nutné sledovat.

Z obsahu úpravy příplatků (respektive z ukotvení jejich mechanismu) vyplývá, že sleduje zejména nastolení právní jistoty mezi společníky a společností, která se týká úpravy mechanismu poskytnutí a vracení příplatku (zejména zakotvuje, které korporátní souhlasy jsou pro příslušný krok v procesu poskytování příplatků zapotřebí), přičemž tyto mechanismy fungují také jako nástroj, který zamezuje svévolnému přelivu kapitálu mezi společníky společnosti a společností samotnou, dále obsahuje některá ochranná ustanovení (typicky právo na vystoupení ze společnosti, případně ochrana ostatních

¹³ MELZER, Filip, Petr TĚGL a kol. *Občanský zákoník I. svazek, § 1–117 Obecná ustanovení*. 1. vyd. Olomouc: Leges, 2013, s. 194.

¹⁴ BOGUSZAK, Jiří, Jiří ČAPEK a Aleš GERLOCH. *Teorie Práva*. 2. vyd. Praha: ASPI Publishing, 2004, s. 348.

¹⁵ PRESSFREUNDOVÁ, Erika. *Mezery v zákoně a úloha analogie*. Rigorózní práce. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2012, s. 7.

¹⁶ MELZER, Filip. *Metodologie nalézání práva. Úvod do právní argumentace*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2011, s. 245.

společníků skrze kaduční řízení). V této fázi interpretace se pak musíme ptát, zdali rozdíl v tom, že se jedná o společnost s ručením omezeným, respektive akciovou společnost, by mělo být důvodem pro odlišné právní posouzení, a tedy závěr, že tato pravidla jistě nelze použít z důvodu odlišnosti akciové společnosti.¹⁷ Jinými slovy jde o to, zda můžeme dojít k závěru, že u akciové společnosti není potřeba obdobných korporátních nástrojů pro kontrolu toku prostředků mezi společností a jejími akcionáři.

Jsem toho názoru, že v daném případě nenalezneme podstatné okolnosti, ve kterých by se oba případy lišily a na jejichž základě by se dalo se silnými argumenty dojít k závěru, že společnost s ručením omezeným a akciová společnost jsou natolik rozdílné, že toto rozlišení způsobuje nemožnost analogické aplikace těchto zejména technických norem. Předně je nutné říci, že zákonodárce výslovnou úpravou institutu příplatku zřejmě primárně sledoval zakotvení jistého standardu ochrany společníků, jelikož samotné poskytnutí příplatku by na základě dispozitivnosti norem soukromého práva bylo možné zakotvit do stanov i bez zákonného znění. Akcionáři na základě ZOK mají ve většinové části obdobné postavení jako společníci, kdy zpravidla svá práva uplatňují skrze valnou hromadu (která je svým pojetím vzájemně obdobná), a jejich vklad je zhodnocován zejména skrze obchodní vedení v rámci statutárního orgánu, vůči němuž jsou v informační asymetrii. Ve vztahu ke kapitálové participaci a ustanovením chránících účast ve společnosti je postavení obou subjektů v základních bodech natolik podobné, že neexistuje rozumný důvod, proč jednomu subjektu ochranu přitknout a druhému nikoliv. Dle mého názoru je pak zejména nepřijatelná taková interpretace v návaznosti na závěr o přípustnosti povinných příplatků v akciové společnosti – ačkoliv se akcionáři mohou skrze valnou hromadu snažit o zakotvení určitých ochranných ustanovení do stanov, úplná absence na zajištění minimálního standardu ochrany by mohla mít závažné praktické důsledky (k tomu viz níže).

Je samozřejmé, že ne každé mlčení zákona je bez dalšího jeho mezerou. V určitých situacích se může jednat o argumentum a contrario, tedy vyjádření zákonodárce, že pro určitý případ nemá platit právní úprava na rozdíl od jiného případu výslovně upraveného. Z těchto důvodů jsem přesvědčen,

¹⁷ MELZER, 2011, op. cit., s. 167.

že se však v daném případě jedná o tzv. teleologickou (nepravou) mezeru v zákoně, a to mezeru otevřenou, která spočívá mimo jiné v tom, že neexistuje rozumný důvod, proč by měla být jedna z alternativ posuzována právně odlišně a v jiném režimu. Uvedený závěr by byl v přímém konfliktu se zásadou bezrozpornosti právního řádu. Legitimačním důvodem analogie je přitom právě dotváření práva v souladu s principem rovnosti hodnotové bezrozpornosti zákona. Vyše nabídnutý teleologický argument je důvodem otevření mezery a zároveň nástrojem jejího uzavření. Otevřená teleologická mezera poté vyjadřuje situace, kdy argumenty objektivně teleologického výkladu platí i pro skutkový stav (akciovou společnost), který nelze podřadit pod nejširší jazykový (a systematický) výklad daného ustanovení (tedy úpravu společnosti s ručením omezeným).¹⁸ Nutné je také poznamenat, že argument a *contrario* o záměrné mezeře v právu je možné připustit až poté, co bude vyloučena aplikace analogie¹⁹, *v daném případě tak argument e contrario není použitelný*. S jistotou tak lze odmítnout současný doktrinální stav, kdy je pouze konstatována neaplikovatelnost analogie bez dalšího podrobnějšího zdůvodnění.

Závěr o absolutním vyloučení analogie by také působil nemalé praktické problémy, a to zejména v situacích, kdy by stanovy sice připustily příplatkovou povinnost, ale pouze nedokonale, bez podrobnějšího určení působnosti příslušných orgánů společnosti apod. Takové ustanovení ve stanovách by mohlo být ve strohé podobě: „Povinné příplatky se připouští“. V případě, kdy by tedy akcionáři sami připustili zásah do svých práv ve stanovách, ale neurčili orgán, kterou by příplatkovou povinnost aplikoval, by zřejmě o příplatkové povinnosti rozhodovalo představenstvo na základě obecné zbytkové působnosti statutárního orgánu. Akcionáři by tak přišli i o elementární ochranu před příplatkovou povinností v podobě hlasování o takovém plnění na valné hromadě, a to zřejmě v neomezené výši. Odmítnutím analogie jako celku by akcionáři přišli i o možnost rozhodnout o vrácení příplatku, využití kadučního řízení proti akcionáři v prodlení apod. Analogie tak ve svém důsledku působí ve prospěch ochrany akcionářů a zachování funkčnosti toho nástroje jako celku.

¹⁸ MELZER, 2011, op. cit., s. 221–229.

¹⁹ Ibid., s. 245.

Na základě uvedeného se tak domnívám, že právní úprava týkající se poskytování dobrovolných příplatků v hlavě IV. ZOK je plně využitelná (a musí se aplikovat) i pro akciové společnosti, tedy včetně důsledků spojených s prodloužením se splněním příplatkové povinnosti dle § 165 respektive § 151 ZOK (analogicky § 345 ZOK) a ustanovení zakotvující korporátní mechanismy samotného poskytnutí a vrácení příplatku (k tomu viz dále).

3 Role valné hromady v procesu poskytování příplatků

Se závěrem o přípustnosti využití příplatků v akciových společnostech se pojí zejména otázka korporátního postupu, který je za tímto účelem nezbytně splnit. Je tak nutné identifikovat rozsah přenositelných pravidel ze společnosti s ručením omezeným na akciovou společnost a jejich podobu v praxi, a to se zřetelem k nejvyššímu orgánu akciové společnosti.

V případě příplatků v poměrech společností s ručením omezeným má valná hromada výhradní postavení. Ta má totiž téměř výlučnou pravomoc v celém procesu od uložení příplatkové povinnosti až do okamžiku jeho vrácení.

Akciová společnost je svojí povahou odlišná korporace od společnosti s ručením omezeným. Vzhledem k potenciální roztržiténosti akcionářské struktury a její případné odcizenosti od identity společnosti a odbornosti představenstva, lze v zákoně o obchodních korporacích nalézt některé odchylky, které obecnou působnost valné hromady snižují (typicky například § 421 odst. 3 ZOK).

Cílem této části je popsat roli valné hromady v celém procesu uložení příplatkovém povinnosti a jeho případném vrácení a zodpovězení otázky, týkající se důležitosti valné hromady. Za tímto účelem bude rozdělen dle fází poskytování příplatku – fáze před samotnou možností uložení nedobrovolného příplatku, jeho samotné uložení a následně jeho vrácení. Následující text se přitom rovněž omezí výhradně na situace nedobrovolného příplatku, jelikož působnost valné hromady v dobrovolném příplatku se stejně jako ve společnosti s ručením omezeným koncentruje jen a pouze do okamžiku rozhodnutí o vrácení příplatku valnou hromadou.

3.1 Zmocnění k uložení nedobrovolného příplatku

Pro možnost uložení nedobrovolného příplatku valnou hromadou je prvně nutné přijmout příslušnou změnu stanov, a to i vzhledem k ustanovení § 421 odst. 3 ZOK, který valné hromadě akciových společností zakazuje rozhodování o takových případech, jež nejsou do její působnosti svěřeny zákonem nebo stanovami. Vzhledem k tomu, že zákon pro akciovou společnost nedobrovolné příplatky neupravuje vůbec, jedná se o ukotvení zmocňující klauzule do stanov, která bude poskytování nedobrovolného příplatku připouštět. V poměrech společnosti s ručením omezeným je taková klauzule upravena v § 162 odst. 2 ZOK. Její smysl je především ochranný a dá se tak očekávat, že její použitelnost je přenositelná i pro akciovou společnost.

Pro přijetí usnesení valné hromady, které by ukotvilo zmocňující klauzuli k využití povinných příplatků do stanov akciové společnosti, je nutná dvojitá kvalifikovaná většina a notářský zápis – dle § 416 odst. 1 ZOK by pro takové usnesení musely hlasovat dvě třetiny přítomných akcionářů a zároveň také dle § 417 odst. 2 ZOK tři čtvrtiny hlasů těch akcionářů, jejichž akcie se tímto rozhodnutím valné hromady mění.

Jak již bylo uvedeno, zákon tedy nevyžaduje souhlas všech akcionářů a dle mého názoru se v tomto případě ani nevyužije analogie naznačena v předchozí kapitole. Nejenže v tomto případě zákon pravidlo výslovně upravuje (hlasovací kvorum) a mezera tedy nevzniká, ale i kdyby vznikala, tak v tomto případě je rozdíl mezi společníky a akcionáři opodstatněný, jelikož možnost přehlasování akcionářů v otázkách zakládání druhu akcií je dán od začátku. Jejich ochrana je na druhé straně posílena určitými mechanismy, na základě kterých mohou společnost opustit. Domnívám se, že pokud bude hrozit zneužití příplatků v akciové společnosti, bude se jednat o postup protežovaný majoritním akcionářem. Taková osoba bude zpravidla osobou ovládající ve smyslu § 74 ZOK, respektive dle právních domněnek v ustanovení následujícím. Menšinovému společníkovi nabízí zákon v reakci na popsanou situaci možnost využít postup dle § 89 ZOK, kdy může dojít k aktivaci práva na odkup akcionáře, u kterého došlo k výraznému zhoršení postavení ve společnosti z důvodu chování osoby ovládající (v našem případě by takové chování spočívalo v přijetí usnesení o změně stanov ve smyslu přípustnosti povinného příplatku).

Je vhodné rovněž upozornit, že umožněním uložení příplatkové povinnosti ve stanovách se nadále nebude jednat o kmenové akcie ve smyslu § 276 odst. 1 ZOK²⁰. V takovém případě má společnost navíc dle § 335 odst. 1 ZOK povinnost do 30 dnů ode dne zápisu informace o změně druhu akcií do obchodního rejstříku vyhotovit veřejný návrh smlouvy pro odkup těchto akcií. V tomto případě jsou tak chráněny rovněž hospodářské zájmy akcionáře nesouhlasícího s příplatkem.

Připuštění nedobrovolného příplatku tedy musí být zohledněno v obchodním rejstříku u dané akciové společnosti dle § 48 odst. 1 písm. j), k) ZVŘ. Tím spíše, že se v případě akciové společnosti jedná o obligatorní zápis a popis druhu akcie v obchodním rejstříku je pro práva a povinnosti plynoucí z dané akcie konstitutivní dle § 431 odst. 1 ZOK, který váže účinnost změny stanov právě na okamžik zápisu skutečnosti o novém druhu akcií do obchodního rejstříku²¹. Jazykový výklad přímo určuje, že se jedná o odložení účinnosti samotné změny stanov, nikoliv pouze o odložení účinnosti rozhodnutí valné hromady vůči třetím osobám – to obecně stanovuje § 45 odst. 4 ZOK a v souladu s tímto pravidlem bude zpravidla usnesení valné hromady účinné erga omnes zápisem do obchodního rejstříku nebo zveřejněním ve sbírce listin. Jinými slovy pokud bychom přistoupili na úvahu, že se § 431 odst. 1 ZOK vztahuje pouze na účinnost vůči třetím osobám, toto ustanovení by pro vybrané případy nestanovovalo zvláštní režim, ale režim velmi obdobný tomu, který platí obecně (norma by tak byla do určité míry obsolentní).

Bez zápisu příslušné změny práv a povinností souvisejících s akciemi do obchodního rejstříku tak tyto akcie svůj druh nezmění. Jedná se o stvrzení principu materiální publicity veřejných rejstříků, které je také výslovně uvedeno v § 8 ZVŘ a jež tak chrání případné investory před nabytím akcie s příplatkovou povinností, o které by se jinak nemohli z veřejně dostupných zdrojů snadno dozvědět.

²⁰ Dále k principu odchyly např.: ŠTENGLOVÁ, Ivana, Bohumil HAVEL, Filip CILEČEK, Petr KUHN a Petr ŠUK. § 135 Druhy podílů. In: ŠTENGLOVÁ, HAVEL, CILEČEK, KUHN, ŠUK, 2017, op. cit., s. 307.

²¹ ŠUK, Petr. § 431 Účinnost změny stanov. In: ŠTENGLOVÁ, HAVEL, CILEČEK, KUHN, ŠUK, 2017, op. cit., s. 770.

3.2 Role valné hromady při ukládání a plnění nedobrovolného příplatku

Po přijetí zmocňujícího ustanovení do stanov společnosti, bude dále stačit prostá většina hlasů usnášeníschopné valné hromady akciové společnosti, pokud stanovy neurčí jinak. Tento závěr odvozují analogicky z § 162 odst. 1 ZOK avšak i kdybychom analogii nepřipustili, dané usnesení o příplatkové povinnosti nespadá do žádné z kategorií rozhodnutí vyžadující kvalifikovanou většinu dle § 416 a 417 ZOK.

Usnesení o příplatkové povinnosti nemá zákonem výslovně stanovené žádné náležitosti. Bude tak muset obsahovat takové informace, aby bylo dostatečně srozumitelné a nejednalo se o zdánlivé usnesení dle § 45 odst. 2 ZOK. Jistě tak musí stanovit výši příplatkové povinnosti. Vhodné bude rovněž uvést informaci o způsobu splnění příplatkové povinnosti a zároveň její splatnost.

Nesplnění příplatkové povinnosti akcionářem bude mít rovněž jako v případě společnosti s ručením omezeným závažné následky. Nejpředvídatelnějším následkem je možnost vymáhání své pohledávky společností po akcionáři. Uvážení o vymáhání takové pohledávky bude součástí obchodního vedení statutárního orgánu akciové společnosti stejně jako samotná realizace případného vymožení.

Dalším následkem nesplnění příplatkové povinnosti bude obdoba kadučního řízení ve společnosti s ručením omezeným dle § 165 ZOK. Domnívám se, že pro jeho analogickou aplikaci pro příplatkovou povinnost bude svědčit snaha o zachování základního fungování nedobrovolného příplatku, který se v tomto ohledu přibližuje samotnému vkladu do základního kapitálu. Nadto mechanismus kadučního řízení v akciové společnosti má dle § 345 ZOK stejné předpoklady pro jeho využití jako společnost s ručením omezeným a dá se tak usuzovat, že není důvod proč ho tak nepoužít pro obdobné případy. Rozdíl se společností s ručením omezeným však u akciové společnosti je, že o vyloučení společníka dle § 345 odst. 2 ZOK nerozhoduje valná hromada, ale představenstvo společnosti. I v tomto případě je tak omezena obecná působnost valné hromady akciové společnosti oproti druhé kapitálové společnosti.

3.3 Valná hromada při vracení příplatku akcionáři

Otázka vracení příplatku je další ukázkou potřebnosti využití analogie zákonné úpravy u společnosti s ručením omezeným. Vzhledem k tomu, že u akciové společnosti pravomoc obdobná § 166 odst. 1 ZOK úplně abscentuje (nadto si valná hromada akciové společnosti nemůže sama vyhradit rozhodování o jiných záležitostech, než jsou ty, které do její působnosti svěří zákon nebo její stanovy), je nutné analogicky toto ustanovení vztáhnout i na akciové společnosti.

V opačném případě by příplatek (a to i dobrovolný) nebylo nikdy možné vrátit pouze poskytovateli, ale musel by se rozdělit mezi všechny akcionáře rozdělením ostatních kapitálových fondů postupem dle § 421 odst. 2 písm. h) ZOK. Takový postup by byl v rozporu se smyslem a fungováním příplatku. Mimo samotné esenciální fungování příplatku, jsem nadto toho názoru, že v obou případech nejsou dány důvodné rozdíly pro jiný závěr, jelikož rozdílnost akciové společnosti v tomto ohledu zřejmě nepůsobí odlišnou funkčností příplatků. Příplatek tak bude vracen toliko těm akcionářům, na jejichž akcie připadala poskytnutá příplatková povinnost, nikoliv všem akcionářům společnosti.

Vzhledem k tomu, že na vrácení příplatku neexistuje subjektivní nárok, tím spíše je v dispozici valné hromady rozhodnutí o výši, v jakém se příplatek akcionářům vrací. Rozhodnuto může být rovněž i tak, že se příplatek vrátí pouze některým z akcionářů, kteří nedobrovolný příplatek poskytlí, a to opět analogicky k § 166 odst. 2 ZOK.

4 Závěr

Úvodem byla vytyčena ústřední otázka přípustnosti příplatků a jejich případné fungování v akciové společnosti. Této otázce byly věnovány dvě kapitoly, které se této otázce věnují nejprve z hlediska teoretického a poté praktického.

Z pohledu obecné dispozitivnosti soukromoprávních norem se domnívám, že připuštění nedobrovolných příplatků neporuší některou ze základních hodnot, které je nutné vždy zohlednit. Jedná se zejména o takové hodnoty a zásady, které jsou stanoveny v § 1 odst. 2 OZ. Vzhledem k relativně

velkému množství ochranných mechanismů, které poskytuje ZOK akcionářům (ale i společnosti), nelze očekávat, že by bylo excesivně zasaženo některé z akcionářských práv. Rovněž s přihlédnutím k samotnému účelu příplatků, který slouží zejména k posílení vlastního kapitálu společnosti a tím tedy její likviditě i vůči třetím osobám, nelze hledat v závěru o přípustnosti povinného příplatku porušení práv věřitelů či dalších osob nebo porušení dobrých mravů. Na obecný závěr přípustnosti příplatků je nutné sledovat i limity v korporátním právu. Jde zejména o možnost spojení nové povinnosti s konkrétními akciemi z hlediska úpravy akciové společnosti. Vzhledem k tomu, že v současné době převažují doktrinární názory, které zásadně připouští odebírání práv, nebo přidání povinností k akciím, ani z tohoto pohledu není používání příplatků v akciové společnosti vyloučeno. Potenciální používání příplatků v akciové společnosti však činí potíže zejména s ohledem na chybějící právní úpravu. Z toho důvodu byla další kapitola věnována povinnosti aplikovat analogicky některá ustanovení platící pro poměry společnosti s ručením omezeným. Vzhledem k tomu, že mezi společností s ručením omezeným a akciovou společností s ohledem na používání příplatků není velkých rozdílů a zároveň vzhledem k tomu, že nejvýraznějším účelem ustanovení regulujících příplatky je jejich ochranná funkce, není důvodu proč analogii nepoužít. Použití analogie za splnění konkrétních je navíc povinností ve vztahu k dotváření mezer práva, ne pouhou možností, jak stanovuje § 10 OZ.

Analogické použití právních norem vztahujících se ke společnosti s ručením omezeným nám nejen poskytuje určitý ochranný standard pro akcionáře, ale rovněž nám umožňuje relativně přesně popsat fungování příplatků uvnitř akciové společnosti. Postup je kvůli analogické úpravě velmi podobný postupu ve společnosti s ručením omezeným. Prvně je nutné přijmout zmocňující klauzuli včetně maximálního limitu příplatků do stanov společnosti. Obdobně i v poměrech akciové společnosti plní tato klauzule výrazné ochranné funkce pro akcionáře. V návaznosti na přijetí takové klauzule je poté již plně v působnosti valné hromady rozhodnout o uložení příplatkové povinnosti, respektive případně o vrácení poskytnutého příplatku, a to prostou většinou. Role valné hromady je při poskytování příplatku v akciové společnosti přitom o něco menší než v případě společnosti

s ručením omezeným. Nepřísluší jí mimo jiné působnost při vedení kadučního řízení s akcionářem pro nesplnění jeho příplatkové povinnosti.

Pevně věřím, že se v brzké době dočkáme i soudního rozhodnutí, které by potvrzovalo liberální přístup k příplatkům a umožňovalo jejich využití v akciové společnosti a zároveň rozhodnutí, které si bude plně vědomo nutnosti využití analogického dotvoření mezer v právu a tak zajištění dostatečné ochrany akcionářů před případnými snahy o zneužití tohoto nástroje.

Literatura

Monografie a odborné články

BOGUSZAK, Jiří, Jiří ČAPEK a Aleš GERLOCH. *Teorie Práva*. 2. vyd. Praha: ASPI Publishing, 2004, s. 348. ISBN 80-7357-030-0.

LASÁK, Jan, Jarmila POKORNÁ, Zdeněk ČÁP, Tomáš DOLEŽIL a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář. I. díl*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, 1608 s. ISBN 978-80-7478-537-5.

MELZER, Filip. *Metodologie nalézáni práva. Úvod do právní argumentace*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011, 296 s. ISBN 978-80-7400-382-0.

ŠTENGLOVÁ, Ivana, Bohumil HAVEL, Filip CILEČEK, Petr KUHN a Petr ŠUK. *Zákon o obchodních korporacích*. 2. vyd. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, 1144 s. ISBN 978-80-7400-540-4.

DOLEŽIL, T. a M. SZTEFEK. *Zpráva o staronovém druhu ve středu Evropy*. Rekodifikace & praxe, 2015, č. 7–8, s. 42.

LASÁK, Jan. O limitech lidské představivosti: glosa k akcím bez hlasovacího práva (jiným než prioritním). *Právní rozhledy*, 2017, č. 2, s. 58–62.

Elektronické zdroje

KOVAŘÍČEK, Kamil. *Příplatek v korporátním právu*. Diplomová práce. Brno: Masarykova Univerzita, Právnická fakulta, 2018, 55 s. Dostupné z: https://is.muni.cz/auth/th/o91dy/421884_Priplatky_v_korporatnim_pravu.pdf?zpet=%2Fauth%2Fvyhledavani%2F%3Fsearch%3Dkamil%20kova%20%99%3AD%4%8Dek%26start%3D1

PRESSFREUNDOVÁ, Erika. *Mezery v zákoně a úloha analogie*. Rigorózní práce. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2012, 116 s. Dostupná z: http://is.muni.cz/th/389547/pravf_r_a2/Mezery_v_zakone_a_uloha_analogie_final.pdf

Výkladové stanovisko č. 26 Expertní skupiny Komise pro aplikaci nové civilní legislativy při Ministerstvu spravedlnosti, ze dne 25. 6. 2014 [online]. Expertní skupina Komise pro aplikaci nové civilní legislativy [cit. 19. 3. 2018]. Dostupné z: http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Stanovisko_c_26__resp_30_k_priplatku_akcionare_do_vlastniho_kapitalu_mimo_zakladni_kapital.pdf

Soudní rozhodnutí

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 8. 2004, sp. zn. 29 Odo 1107/2003. *Nejvyšší soud* [online]. Nejvyšší soud, © 2004 [cit. 23. 2. 2017]. Dostupné z: http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/38D3B41628C090A1C1257A4E00686AE9?openDocument&Highlight=0

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 9. 2017, sp. zn. 29 Cdo 5719/2016. *Nejvyšší soud* [online]. Nejvyšší soud, © 2017 [cit. 5. 2. 2018]. Dostupné z: http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/41AE07803EC5F9DFC12581F0002B851C?openDocument&Highlight=0

Právní předpisy a jiné dokumenty

Usnesení č. 2/1993 Sb., předsednictva České národní rady o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součásti ústavního pořádku České republiky. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 23. 2. 2017].

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 23. 2. 2017].

Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích). In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 23. 2. 2017].

Contact – e-mail

kamil.kovaricek@mail.muni.cz

Odpovědnost předsedy valné hromady

Jan Kupčík

Katedra obchodního práva, Právnická fakulta,
Masarykova univerzita, Brno, Česká republika

Abstrakt

Již dříve bylo postaveno najisto, že předsedou valné hromady může být (a z hlediska kolize zájmů je dokonce i vhodnější) osoba mimo stojící akcionáře nebo jiné členy orgánů společnosti. Taková osoba potom není vázána žádnou odpovědností specifickou pro členy orgánů. Spornou otázkou nicméně zůstává, zda může funkci předsedy vykonávat právnická osoba. V případě osoby stojící mimo strukturu akciové společnosti lze identifikovat práva a povinnosti inherentní pro předsedu valné hromady, když se tyto nemísí s právy a povinnostmi vyplývajících z vnitřních vztahů společnosti. Jelikož předseda valné hromady nemá žádnou specificky stanovenou odpovědnost, použijí se na něj obecná pravidla odpovědnosti, a to nejen občanskoprávní, ale i trestněprávní (a potenciálně i správněprávní). Povinnosti předsedy, ač s výjimkou § 80c notářského řádu nejsou explicitně stanoveny zákonem, jsou relativně rozsáhlé, což se zakládá na obecné odpovědnosti za řádný průběh valné hromady. Problematickou otázkou nicméně je charakter této občanskoprávní odpovědnosti. Dle judikatury je také možné uvažovat i o trestněprávní odpovědnosti. Tento příspěvek identifikuje různá jednání předsedy valné hromady při vedení jejího průběhu, která mohou zavdat příčinu k aktivaci odpovědnostních vztahů.

Klíčová slova

Odpovědnost; průběh valné hromady; předseda; valná hromada; právnické osoby; smluvní odpovědnost; zákonná odpovědnost.

1 Úvod

V současnosti již není ničím neobvyklým, že do funkce předsedy valné hromady je ustanovena osoba z vně právnické osoby. Dřívější spor o legitimitě

takového postupu byl autoritativně rozsouzen usnesením Nejvyššího soudu ze dne 13. 12. 2006, sp. zn. 35 Odo 755/2005 (publikováno ve Sbírce rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu pod č. 102/2007). Závěr o možnosti zvolení osoby mimo řady akcionářů předsedou valné hromady již dále nebyl zásadně rozporován. Ustálení tohoto řešení se projevuje i v tom, že při rekonstrukci nebyla spatřována potřeba tuto otázku explicitně upravit. Současná literatura již v této otázce nespaturuje žádný větší problém.¹

V takovém případě není předseda valné hromady vázán odpovědnostními vztahy vůči korporaci z titulu jeho členství v některém z orgánů nebo postavením společníka nebo akcionáře. To nicméně neznamená, že ze samotného titulu výkonu funkce předsedy valné hromady nemohou vznikat určité odpovědnostní vztahy. Právě v případě předsedy valné hromady z vně obchodní korporace lze tyto vztahy lépe identifikovat, když nejsou zastíněny jinými vztahy mezi takovou osobou a korporací. Proto se níže budu zaměřovat právě na tuto situaci. Číním tak nicméně pro lepší názornost, ale níže uvedené závěry a identifikované možné odpovědnostní vztahy se aplikují i v případě, že je předsedou valné hromady jmenován člen jejího orgánu nebo jiná osoba spjatá s touto společností.

Taktéž v souladu s tématem této sekce již dále omezují svůj příspěvek na předsedu valné hromady akciové společnosti. Domnívám se, že hlavní závěry lze nicméně analogicky použít případně i pro předsedu valné hromady společnosti s ručením omezeným.

Ve svém příspěvku nejdříve stručně popíšu postavení předsedy valné hromady v kontextu průběhu valné hromady a také v širším kontextu jeho postavení vůči společnosti. Zaměřím se na otázku, zda tuto funkci může vykonávat právnická osoba. Dále postupně rozeberu jednotlivé aspekty jeho občanskoprávní, trestněprávní a správněprávní odpovědnosti. U občansko-právní odpovědnosti se zaměřím zejména na identifikaci norem, z nichž tato odpovědnost vyplývá, a na určení charakteru této odpovědnosti.

¹ Srov. FILIP, Václav a Jan LASÁK. § 422 (Volba orgánů valné hromady). In: LASÁK, Jan, Jarmila POKORNÁ, Zdeněk ČÁP, Tomáš DOLEŽIL a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1938; ŠUK, Petr. § 422 [Volba funkcionářů valné hromady]. In: ŠTENGLOVÁ, Ivana, Bohumil HAVEL, Filip CILEČEK, Petr KUHN a Petr ŠUK. *Zákon o obchodních korporacích*. 2. vyd. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 744.

2 Postavení předsedy valné hromady

Předseda valné hromady je stěžejní osobou. Jeho úkolem je, obecně řečeno, zajistit řádný průběh valné hromady. Měl by tedy zajistit, aby byly projednány všechny záležitosti zařazené na pořad valné hromady (s výjimkou záležitostí přeložených na další valnou hromadu ve smyslu § 409 zákona o obchodních korporacích), ověřit, že je valná hromada při každém² hlasování usnášeníschopná a v případě přijetí usnesení zajistit, že je přijato dostatečnou většinou hlasů. Zároveň řídí průběh valné hromady, zejména uděluje slovo účastníkům.

Zákon o obchodních korporacích výslovně řeší otázku výkonu více funkcí na valné hromadě jednou osobou. V základním případě (srov. § 422 odst. 1 zákona o obchodních korporacích) jsou zvoleni čtyři „funkcionáři“ – předseda, zapisovatel, ověřovatel zápisu a skrutátor. Pro větší efektivitu již zákon o obchodních korporacích, na rozdíl od obchodního zákoníku, připouští, aby jedna osoba vykonávala funkci předsedy, ověřovatele a skrutátora.³ Pro řádný průběh valné hromady tak v důsledku postačí pouze dvě osoby. Předseda valné hromady tak může, kromě svých povinností inherentních jeho funkci, odpovídat i za řádný výkon funkce ověřovatele zápisu a skrutátora.⁴

Jak už jsem uvedl výše, v této chvíli již není sporu o tom, že předsedou valné hromady nemusí být akcionář. S ohledem na požadavek řádného průběhu valné hromady lze dokonce doporučit, aby se jednalo o osobu bez majetkových vazeb ke společnosti.⁵ V takovém případě nehrozí zájmový střet, který si lze představit při výkonu funkce předsedy valné hromady akcionářem a který se může projevat i v rámci limitů výkonu funkce. Předseda

² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. 11. 2002, sp. zn. 29 Odo 41/2002.

³ § 422 odst. 1 *in fine* a odst. 2 zákona o obchodních korporacích.

⁴ Tyto otázky nicméně přesahují hranice tohoto příspěvku a tedy se jimi nebudu dále zabývat.

⁵ Viz i ŠTENGOVÁ, Ivana. Díl 5 [Rozhodování valné hromady]. In: DĚDIČ, Jan, Ivana ŠTENGOVÁ, Radim KRÍŽ a Petr ČECH. *Akciové společnosti*. 7. vyd. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012, s. 418; nebo ŠTENGOVÁ, Ivana. § 188 [Zápis]. In: ŠTENGOVÁ, Ivana, Stanislav PLÍVA, Bohumil HAVEL, Josef MACEK, Miloš TOMSA, Milan PEKÁREK, Vlastislav ZUNT, Miroslava BARTOŠÍKOVÁ a Jindřiška MUNKOVÁ. *Obchodní zákoník*. 13. vyd. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2010, s. 679.

valné hromady totiž musí udělit slovo všem oprávněným mluvčím,⁶ ale také smí rozhodovat o pořadí mluvčích a může učinit přiměřená pořádková opatření – může tedy např. vykázat některého akcionáře ze sálu.⁷ Ačkoliv taková opatření musí být vždy přiměřená situaci, i tak má bezpochyby předseda valné hromady jistou míru diskrece.⁸ Rozhodování v jejich mezích pak může být jistě ovlivněno vlastními akcionářskými zájmy. Pro vyloučení tohoto stínu podezření je proto nejlepším řešením jmenovat profesionála z řad advokátů či notářů, u něž taková situace nehrozí.⁹

Předsedou valné hromady může být každý, jehož svéprávnost nebyla pro takovou funkci omezena. V. Filip a J. Lasák uvádějí, že předsedou valné hromady může být zvolena i právnická osoba.¹⁰ Odkazují se přitom na změnu právní úpravy u členů orgánu společnosti, jimiž od rekonstrukce mohou být i právnické osoby. Osobně se přikláním k témuž názoru, nicméně se domnívám, že pouhá analogie s úpravou statutárních orgánů je pro tento závěr nedostatečná.

Nelze totiž pominout osobní charakter této funkce (na něž také sami autoři upozorňují). Výkon funkce předsedy valné hromady vyžaduje operativní a efektivní rozhodování. Tvorba vůle právnické osoby přitom může být komplikovanou záležitostí, která tuto efektivitu rozhodování narušuje. K tomu může dojít zejména v případě společností, jejichž orgány jsou kolektivní. V takovém případě by zřejmě bylo vhodné zmocnit jedinou osobu právě k výkonu funkce předsedy valné hromady. Na druhou stranu je třeba přiznat, že ač zákon nijak neupravuje kolektivní výkon funkce

⁶ FILIP, Václav a Jan LASÁK. § 422 (Volba orgánů valné hromady). In: LASÁK, Jan, Jarmila POKORNÁ, Zdeněk ČÁP, Tomáš DOLEŽIL a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1939.

⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 6. 2012, sp. zn. 29 Cdo 1717/2011.

⁸ Lze se zřejmě ztotožnit s judikaturou německého Spolkového soudního dvora, které tuto diskreci omezuje „*zásadami věcnosti, přiměřenosti a rovného zacházení, aniž by toto muselo být výslovně stanoveno*“ (rozsudek Spolkového soudního dvora ze dne 8. 2. 2010, sp. zn. II ZR 94/08. In: *Právní rozhledy*, č. 10, 2010, s. 379).

⁹ Shodně usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 12. 2006, sp. zn. 35 Odo 755/2005 (publikováno ve Sbírce rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu pod č. 102/2007).

¹⁰ FILIP, Václav a Jan LASÁK. § 422 (Volba orgánů valné hromady). In: LASÁK, Jan, Jarmila POKORNÁ, Zdeněk ČÁP, Tomáš DOLEŽIL a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1938.

předsedy (a velmi pravděpodobně s tím ani nepočítal),¹¹ nevylučuje to žádná právní norma.¹² Praktické obtíže s tím spojené nemohou být argumentem pro vyloučení této možnosti, proto lze uzavřít, že i kolektivní výkon funkce předsedy je přípustný.

Pro možnost výkonu funkce právníkem osobou hovoří i to, že i v jiných případech lze uvažovat o přeneseném výkonu funkce. Ani v případě advokátů či notářů (ač tedy vždy fyzických osob) nemusí nutně tuto funkci vykonávat přímo oni, ale mohou se nechat zastoupit např. koncipienty, přesto by dle právní úpravy byli zřejmě odpovědní oni.

Domnívám se tedy, že není vyloučeno, aby do funkce předsedy valné hromady byla zvolena právnícká osoba.¹³ Nejsm si nicméně vědom toho, že by tato otázka činila v praxi problémy, jelikož k takovým situacím nedochází, když by zřejmě potenciální zvolení právnícké osoby do funkce předsedy nepřinášelo žádné výhody.

Pro úplnost považuji za vhodné také upozornit na to, že předseda valné hromady, ač jej lze označit za orgán valné hromady, není členem orgánů společnosti. Tudíž se na něj neuplatní nároky na jednání členů orgánů obchodní korporace ve smyslu § 51 a násl. zákona o obchodních korporacích. Jelikož není ani členem společnosti, není u něj vyžadována ani loajalita nižšího řádu¹⁴ dle § 212 občanského zákoníku.

3 Občanskoprávní odpovědnost předsedy valné hromady

3.1 Povinnosti předsedy valné hromady

Jedinou explicitně stanovenou povinností předsedy valné hromady je jeho povinnost „vést jednání orgánu právnícké osoby takovým způsobem, který umožní

¹¹ Srov. dikci všech relevantních ustanovení zákona o obchodních korporacích (zejm. § 422 a násl.), které hovoří o předsedovi vždy v jednotném čísle, na rozdíl např. od tzv. skrutátorů nebo ověřovatelů zápisu.

¹² A to ani implicitně prostřednictvím § 1 odst. 2 občanského zákoníku.

¹³ Opačně HAMPEL, Petr. § 422. In: BĚLOHLÁVEK, Alexander J. a kol. *Komentář k zákonu o obchodních korporacích*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 1743.

¹⁴ Jak ji shodně označuje LASÁK, Jan. § 212 [Vztahy korporace a člena]. In: LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654)*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 1075; a KOŽIAK, Jaromír. Otázky – odpovědi: Jaké povinnosti je povinen společník obchodní korporace dodržovat při hlasování na valné hromadě? Je vázán standardem loajalita?. *Rekodifikace a Praxe*, 2015, roč. 3, č. 7–8, s. 53.

pořízení notářského zápisu předepsaným způsobem“ (§ 80c odst. 3 notářského řádu).¹⁵ Jak ale uvedl i Nejvyšší soud, význam předsedy se rozhodně nevyčerpává v jeho odpovědnosti za náležitosti, pravdivost a úplnost notářského zápisu.¹⁶

Předseda valné hromady zejména z titulu své funkce odpovídá za řádný průběh valné hromady. Pravidla, jejichž dodržení je nezbytné pro řádný průběh valné hromady, stanoví zákon o obchodních korporacích a případně i stanovy. V případě předsedy valné hromady nemůže vznikat spor o to, zda za plnění povinností vyplývajících ze stanov předseda valné hromady odpovídá z titulu smluvní nebo zákonné odpovědnosti. Pro předsedu valné hromady totiž nemohou stanovy být zavazující ve smyslu smluvní teorie, když předseda ke společenské smlouvě nikdy nepřistoupil jakožto „outsider“. Je jimi nicméně vázán ze zákona, neboť je povinen zajistit řádný průběh valné hromady, přičemž podrobnosti „řádosti“ průběhu valné hromady mohou bezpochyby určit i stanovy.

V rámci odpovědnosti za řádný průběh valné hromady lze identifikovat několik stěžejních úkolů, které má předseda valné hromady povinnost splnit. V první řadě se jedná o projednání návrhů zařazených na pořad jednání valné hromady ve stanoveném pořadí.¹⁷ U každého návrhu je nutné ověření usnášedischopnosti při každém hlasování podle § 412 zákona o obchodních korporacích. Ověření usnášedischopnosti v každém jednotlivém případě je důležité nejen z důvodu možné volatility počtu přítomných akcionářů, ale u specifických hlasování i s ohledem na § 412 odst. 2 zákona o obchodních korporacích, kdy u různých hlasování mohou být vyloučeny jiné skupiny akcionářů pro účely výpočtu usnášedischopnosti.

Předseda valné hromady je také povinen po sečtení hlasů v souladu s § 415 – 417 zákona o obchodních korporacích ověřit, zda byla dosažena potřebná

¹⁵ Resp. ještě v případě, kdy neschválí nebo nepodepíše notářský zápis, jej stíhá povinnost uvést notáři důvody, pro které neschválil notářský zápis o rozhodnutí orgánu právnické osoby, popřípadě důvody, pro které tento notářský zápis nepodepsal [viz § 80c odst. 3 písm. b) notářského řádu].

¹⁶ Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 2007, sp. zn. 29 Odo 984/2005.

¹⁷ Změnu pořadí nicméně lze v odůvodněných případech připustit, jak uvádí např. FILIP, Václav a Jan LASÁK. § 422 (Volba orgánů valné hromady). In: LASÁK, Jan, Jarmila POKORNÁ, Zdeněk ČÁP, Tomáš DOLEŽIL a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1939.

většina a tudíž zda bylo rozhodnutí přijato. Dále se vyžaduje, aby předseda správně určil pořadí hlasování o jednotlivých návrzích. Výchozím pravidlem je přednost návrhu akcionáře, ale společnosti často využívají možnost se od tohoto pravidla odchýlit a preferují návrhy svolavatele (představenstva).¹⁸ Konečně nelze opomenout povinnost předsedy valné hromady udělit slovo všem, kteří jsou k tomu oprávněni.¹⁹

Občanskoprávní povinnosti předsedy valné hromady však nekončí s ukončením valné hromady. Ač je jeho funkce omezena právě na tuto dobu,²⁰ její „dozvuky“ se objevují i následně. Hlavním projevem je povinnost podepsat zápis dle § 423 odst. 1 zákona o obchodních korporacích. V případě, že zápis není podepsán, nelze jej považovat za dokončený a tedy jej společnost zřejmě ani nemůže zveřejnit.

3.2 Porušení povinností předsedou valné hromady

Pro vznik sekundární odpovědnosti předsedy valné hromady je nezbytné určit titul, na základě kterého tato odpovědnost vzniká. Lze uvažovat o vzniku zákonné, anebo smluvní odpovědnosti. Odpovědnostní vztahy vyplývající z občanského práva budou v případě předsedy valné hromady zřejmě nejčastější.

Již veskrze praktickou otázkou je, zda rozlišení smluvní a zákonné, resp. objektivní a subjektivní odpovědnosti, má v důsledku opravdu dopad na konkrétní případy.²¹ Dovolím si tvrdit, že v případě výkonu funkce předsedy valné hromady se rozdíl mezi objektivní smluvní a subjektivní zákonnou odpovědností stírá s ohledem na praktickou složitost až nemožnost vyvrátit domněnku nedbalosti dle § 2911 občanského zákoníku.

¹⁸ FILIP, Václav a Jan LASÁK. § 422 (Volba orgánů valné hromady). In: LASÁK, Jan, Jarmila POKORNÁ, Zdeněk ČÁP, Tomáš DOLEŽIL a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1940.

¹⁹ Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 12. 2006, sp. zn. 35 Odo 755/2005 (publikováno ve Sbírce rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu pod č. 102/2007).

²⁰ FILIP, Václav a Jan LASÁK. § 422 (Volba orgánů valné hromady). In: LASÁK, Jan, Jarmila POKORNÁ, Zdeněk ČÁP, Tomáš DOLEŽIL a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1937.

²¹ Přičemž v literatuře odkazovaná obdobná úprava fiduciární odpovědnosti členů statutárních orgánů prakticky tento rozdíl úplně stírá – viz HOUDEK, Zdeněk. Nad charakterem porušení fiduciárních povinností člena voleného orgánu. *Časopis pro právní vědu a praxi*, ročník XXIV, 2016, č. 4, s. 541–553. DOI: <https://doi.org/10.5817/CPVP2016-4-3>. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/cpvp/article/view/6246>

3.2.1 Zákonná odpovědnost

Na rozdíl od odpovědnosti členů statutárních orgánů zde nelze vycházet ani z § 159 občanského zákoníku, ani z jeho § 212. Jelikož totiž předseda valné hromady bude osobou mimo korporaci, nemůže na něj být vztažena žádná speciální korporátní úprava standardu odpovědnosti. Domnívám se, že právní povinnost předsedy valné hromady spočívá již implicitně v jeho úkolu řádně vést valnou hromadu, který vyvěrá z ustanovení zákona o obchodních korporacích upravujících průběh valné hromady.

Prakticky však bude v případě zvolení předsedy valné hromady bez vztahu k oné společnosti velmi často docházet k tomu, že taková osoba bude odborníkem ve smyslu § 5 občanského zákoníku (ať už advokátem, notářem nebo jen odborníkem na řízení valných hromad). V tom ohledu jsem tedy toho názoru, že jeho povinnost bude vycházet také právě z ustanovení § 5 občanského zákoníku.

Výše uvedené tak poukazuje na zákonný charakter odpovědnosti předsedy valné hromady.

3.2.2 Smluvní odpovědnost

Lze předpokládat, že v případě zvolení předem dohodnutého předsedy valné hromady – profesionála, může mezi společností (prostřednictvím představenstva) a předsedou valné hromady být uzavřena minimálně ústní dohoda o odměně za výkon této funkce. V této souvislosti si lze představit, že společnost navrhne uzavření smlouvy o výkonu funkce předsedy valné hromady, v níž stanoví další povinnosti předsedy nad rámec jeho zákonných povinností. V případě, že předseda valné hromady dobrovolně návrh takové dohody přijme, bude vůči společnosti smluvně odpovědný. Rozsah takové odpovědnosti pak vyplývá z konkrétního znění uzavřené smlouvy.

Takové řešení může být výhodné z pohledu společnosti, jelikož je zejména výše odměny postavena najisto. Současně také nepochybně vzniká objektivní odpovědnost předsedy valné hromady, pokud jde o jinak zákonné povinnosti, které však budou uvedeny ve smlouvě.

Zajímavá situace nicméně nastane, pokud předseda valné hromady odmítne uzavřít takovou smlouvu. Ač první zdání může svádět ke směřování následujících dvou otázek, je třeba odlišovat odmítnutí návrhu uzavřít smlouvu

a odstoupení z funkce předsedy valné hromady. Předseda valné hromady tedy může odmítnout uzavřít smlouvu o výkonu jeho funkce, pokud ale zároveň výslovně neodstoupí (a bude moci dále vykonávat svou funkci), zůstává předsedou valné hromady.

Lze tedy uzavřít, že objektivní smluvní odpovědnost se na předsedu valné hromady rozhodně bude vztahovat v případě, že na sebe dobrovolně převezme určité závazky vztahující se k průběhu valné hromady. Takováto odpovědnost pak bude závislá na konkrétní smluvní úpravě a není tedy možné její aplikaci nijak zobecnit.

Sporné je nicméně, zda lze i bez výslovného návrhu a výslovného přijetí předsedou dovozovat určitý smluvní vztah (a tedy objektivní odpovědnost). V tomto ohledu přichází zřejmě v úvahu analogické použití úpravy smlouvy o výkonu funkce, resp. příkazní smlouvy. Pro upřesnění dodávám, že ani v případě smlouvy o výkonu funkce by se dle mého názoru neuplatnil § 159 občanského zákoníku, ale pouze ustanovení § 59 a 60 zákona o obchodních korporacích, tj. ustanovení regulující obsah a náležitosti této smlouvy, a současně ustanovení občanského zákoníku o příkazu, na něž zákon o obchodních korporacích výslovně odkazuje.

Analogická aplikace příkazu by také mohla vycházet z připodobnění předsedy valné hromady ke správci vkladů, v jehož případě také zákon o obchodních korporacích na občanskoprávní úpravu příkazu výslovně odkazuje. Zásadní problém s analogickým použitím ustanovení o příkazu nicméně spatřuji v následujícím. Právě na rozdíl od výše odkazovaných ustanovení zákona o obchodních korporacích (tj. § 18 odst. 2 a § 59 odst. 1) se v úpravě týkající se předsedy valné hromady nikde výslovně analogická aplikace občanskoprávní úpravy nezakotvuje. I s ohledem na obecné vyloučení subsidiárního použití občanského zákoníku v § 3 zákona o obchodních korporacích se domnívám, že to nelze vykládat jako „opomenutí“, ale spíše jako úmysl zákonodárce občanskoprávní úpravu vyloučit. I pokud bychom dovedli analogii s obchodněprávní úpravou postavení správce vkladů, resp. člena orgánu, byla by následná (zde již výslovná) analogie s příkazní smlouvou něčím jako „analogií na druhou“. Domnívám se, že to by právní teorie připustit neměla.

3.2.3 Závěr o charakteru odpovědnosti předsedy valné hromady

Z výše uvedeného tak dle mého názoru vyplývá, že bez výslovného návrhu a výslovného přijetí nelze dovodit smluvní charakter výkonu funkce předsedy valné hromady. Implicitní přijetí je dle mého názoru obecně vyloučeno na základě principu „kdo mlčí, nesouhlasí“, vyjádřeného např. v § 1740 občanského zákoníku. V této souvislosti se také domnívám, že nelze ztotožňovat přijetí funkce předsedy valné hromady a přijetí smluvního zakotvení takového výkonu.

Pouhé analogie odpovědnosti předsedy valné hromady s úpravou fiduciární odpovědnosti členů statutárních orgánů je potom bez smluvního charakteru tohoto vztahu nepřípustná. Současně je třeba připustit, že ani v případě fiduciární odpovědnosti se odborná veřejnost nemůže shodnout na jejím charakteru.²² Zákon o obchodních korporacích pouze normuje jednání okruhu osob vymezeného společnou charakteristikou – výkonem funkce předsedy valné hromady.

Mým názorem proto je, že odpovědnost předsedy valné hromady má charakteristiku zákonné, a tedy subjektivní odpovědnosti. Vyvracení domněnky nedbalosti nicméně bude nepochybně velmi obtížné.

3.3 Újma způsobená porušením povinností předsedy valné hromady

Nesplnění výše uvedených povinností může mít a často má důsledek v podobě neplatnosti usnesení valné hromady.²³ Zde tedy nastupuje sekundární odpovědnost předsedy valné hromady. Lze si přitom představit jak scénář odpovědnosti za újmu vůči společnosti samotné, tak i vůči jednotlivým akcionářům.

První scénář může mít podobu odpovědnosti za škodu vzniklou nezbytným svoláním další valné hromady, kde se schválí usnesení sice dříve přijatá na předchozí valné hromadě, ale z důvodu procesního pochybení předsedy valné hromady neplatná. Zároveň je jistě možné uvažovat o újmě na pověsti společnosti. Také v případě, že předseda nesplní svou povinnost podepsat zápis z valné hromady, může tímto společnosti vzniknout škoda. Akcionář totiž může bez ohledu na splnění či nesplnění povinností ze strany předsedy

²² Pro shrnutí názorů různých stran v této diskuzi se opakovaně odkazují na článek Z. Houdka (HOUDEK, Z., op. cit., s. 541–553).

²³ HAMPEL, Petr. § 422. In: BÉLOHLÁVEK, Alexander J. a kol. *Komentář ke zákonu o obchodních korporacích*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 1744.

valné hromady požadovat kopii zápisu v souladu s § 425 zákona o obchodních korporacích a následně jej např. i vymáhat soudní cestou. V takovém případě má dle mého názoru společnost nárok na náhradu škody způsobené tímto vymáhacím procesem vůči předsedovi valné hromady, který svou povinnost podpisu nesplnil.

Druhý scénář pak může mít podobu stejné odpovědnosti za škodu způsobené konáním nové valné hromady, jíž se akcionář hodlá znovu zúčastnit. Akcionář samozřejmě může být také poškozen nemožností vystoupit na valné hromadě, přednést svůj návrh atp. Konečně lze příčinnou souvislost spatřovat i v nesprávném vedení valné hromady předsedou a škodou způsobenou výkonem usnesení valné hromady, které je pro akcionáře nevýhodné (např. nevyplacení zisku – v takovém případě lze minimálně uvažovat o škodě způsobené jeho opožděným vyplacením).

S již notnou dávkou představitosti lze o nepřiměřeném odebrání slova, vykázání ze sálu či pouhém neudělení slova uvažovat jako o protiprávním jednání potenciálně vedoucím k nemajetkové újmě akcionáře na jeho přirozených právech.²⁴

4 Trestněprávní odpovědnost předsedy valné hromady

Otázku trestněprávní odpovědnosti předsedy valné hromady lze rozdělit na část zabývající se trestnými činy, které by mohl spáchat sám předseda valné hromady, a trestnými činy, u nichž lze uvažovat o předsedově účastenství.

4.1 Předseda valné hromady jako pachatel

Tato varianta je v praxi velmi sporadická. Přesto takové případy v minulosti nastaly. Dokladem toho budiž usnesení Ústavního soudu ze dne 18. 8. 2005, sp. zn. I. ÚS 303/05. Ústavní soud zde odmítl ústavní stížnost a aproboval postup obecných soudů, které uznaly vinným obžalovaného z trestného činu porušování závazných pravidel hospodářského styku (§ 127 trestního zákona). Tento trestný čin spočíval mj. v neoprávněném akceptování zvolení

²⁴ Pro úplnost doplňuji, že z hlediska procesního je vyloučena jak derivativní žaloba, tak žaloba na náhradu reflexní újmy (ve smyslu § 213 občanského zákoníku), jelikož v obou případech se vyžaduje újma způsobená akcionářem, resp. členem orgánu společnosti. Tím předseda valné hromady není a ani zde nepovažují analogii za přípustnou. Mělo by se tedy jednat o klasickou žalobu na náhradu škody. Právo požadovat reflexní škodu (i pokud by se hodnota společnosti, resp. akcie, snížila) je podle mého názoru vyloučeno.

předsedou valné hromady a následným neoprávněným přijímáním hlasů v rozporu s relevantními ustanoveními obchodního zákoníku.

Úmyslným nesprávným vedením valné hromady tedy došlo k výše uvedenému trestnému činu. Tento závěr je dle mého názoru nicméně platný pouze pro předchozí právní úpravu, když trestní zákoník již takovou či obdobnou skutkovou podstatu neobsahuje. Proto si za aktuální úpravy již nedovedu představit skutkovou podstatu, která by byla naplněna jednáním předsedy valné hromady v rámci výkonu jeho funkce. V současnosti tak lze nesprávným výkonem funkce předsedy nanejvýše naplnit některou ze skutkových podstat jakožto účastník takového trestného činu.

4.2 Předseda valné hromady jako účastník

Předseda valné hromady může být považován nejméně za pomocníka u řady trestných činů. Z těch nejčastějších by se mohlo jednat o legalizaci výnosů z trestné činnosti (§ 216 trestního zákoníku), porušení povinnosti při správě cizího majetku z nedbalosti (§ 221), poškození cizího věřitele (§ 222), zvýhodnění věřitele (§ 223), způsobení úpadku (§ 224), neoprávněné vydání cenného papíru (§ 249), manipulaci s kurzem investičních nástrojů (§ 250), zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění (§ 254) nebo zneužití informace v obchodním styku (§ 255).

Zde již vše závisí na skutkových okolnostech. Na rozdíl od občanskoprávní odpovědnosti však zde neexistuje domněnka nedbalosti, která se zpravidla velmi těžko vyvrací (k čemuž by docházelo i v případech zákonné odpovědnosti uvedené výše). Proto lze považovat trestněprávní odpovědnost předsedy valné hromady za spíše výjimečnou, nikoliv však vyloučenou.

5 Správněprávní odpovědnost předsedy valné hromady

Shledání předsedy valné hromady správně odpovědným za výkon jeho funkce je velmi obdobná situace jako v případě trestněprávní odpovědnosti. Zřejmě si nelze představit situaci, kdy by předseda valné hromady byl samotným pachatelem.²⁵

²⁵ Zde pro jistotu podotýkám, že se nezabývám situacemi, kdy by předseda valné hromady způsobem výkonu své funkce připravoval spáchání přestupku nebo trestného činu, resp. tímto postupem počal v páčení trestného činu. Zabývám se pouze tím, jak by samotným výkonem funkce bez dalšího mohl spáchat trestný čin nebo přestupek.

Naopak účastníkem přestupku by nepochybně být mohl u množství přestupků, zejména v případě přestupků proti majetku dle zákona č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích. I zde platí výhrada, že posouzení silně závisí na skutkových okolnostech. Jelikož i správněprávní odpovědnost je subjektivní (ač, na rozdíl od trestněprávní postačuje obecně nedbalost²⁶), lze její nastoupení očekávat pouze ve výjimečných případech.

6 Závěr

Ačkoliv současná právní úprava výslovně neupravuje povinnosti předsedy valné hromady, jeho odpovědnost je relativně široká a stojí zejména na zákonné odpovědnosti za řádný průběh valné hromady. Podrobnosti průběhu valné hromady pak mohou určit také stanovy, jimiž se tedy z titulu oné odpovědnosti za řádný průběh valné hromady musí řídit i její předseda. Jelikož v případě porušení procesního postupu reálně hrozí vyslovení neplatnosti takto přijatého usnesení soudem, rozhodně nelze vyloučit vznik škody, za níž by předseda valné hromady odpovídal. Ta může vznikat jak na straně společnosti, tak i z hlediska jednotlivých akcionářů.

Jelikož není předseda vázán žádnými obchodněprávními standardy odpovědnosti (tedy není vázán ani standardem péče řádného hospodáře, ani žádným standardem loajality), zodpovídá za újmu podle obecné občansko-právní úpravy. Pokud dobrovolně nepřevzme objektivní smluvní odpovědnost, pak je vázán „pouze“ subjektivní odpovědností zákonnou. Domnívám se ale, že vyvrácení domněnky nedbalosti bude nicméně v mnoha případech velmi složité.

Literatura

Monografie

BĚLOHLÁVEK, Alexander J. a kol. *Komentář ke zákonu o obchodních korporacích*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, 2733 s. ISBN 978-7380-451-0.

DĚDIČ, Jan, Ivana ŠTENGLOVÁ, Radim KŘÍŽ a Petr ČECH. *Akciové společnosti*. 7. vyd. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012, 704 s. ISBN 978-80-7400-404-9.

²⁶ Viz § 15 zákona č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich.

LASÁK, Jan, Jarmila POKORNÁ, Zdeněk ČÁP, Tomáš DOLEŽIL a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, 2000 s. ISBN 978-80-7478-537-5.

LAVICKÝ, Petr, a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654)*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, 2400 s. ISBN 978-80-7400-529-9.

ŠTENGLOVÁ, Ivana, Stanislav PLÍVA, Bohumil HAVEL, Josef MACEK, Miloš TOMSA, Milan PEKÁREK, Vlastislav ZUNT, Miroslava BARTOŠÍKOVÁ a Jindřiška MUNKOVÁ. *Obchodní zákoník*. 13. vyd. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2010, 1477 s. ISBN 978-80-7400-354-7.

ŠTENGLOVÁ, Ivana, Bohumil HAVEL, Filip CILEČEK, Petr KUHN a Petr ŠUK. *Zákon o obchodních korporacích*. 2. vyd. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, 1144 s. ISBN 978-80-7400-540-4.

Kapitoly v knihách, články (i elektronické), příspěvky ve sbornících

LASÁK, Jan. § 212 [Vztahy korporace a člena]. In: LAVICKÝ, Petr, a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654)*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, 2400 s. ISBN 978-80-7400-529-9.

HAMPEL, Petr. § 422. In: BĚLOHLÁVEK, Alexander J. a kol. *Komentář ke zákonu o obchodních korporacích*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, 2733 s. ISBN 978-7380-451-0.

HOUDEK, Zdeněk. Nad charakterem porušení fiduciárních povinností člena voleného orgánu. *Časopis pro právní vědu a praxi*, ročník XXIV, 2016, č. 4, s. 541–553. DOI: <https://doi.org/10.5817/CPVP2016-4-3>. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/cpvp/article/view/6246>

ŠTENGLOVÁ, Ivana. Díl 5 [Rozhodování valné hromady]. In: DĚDIČ, Jan, Ivana ŠTENGLOVÁ, Radim KRÍŽ a Petr ČECH. *Akcionář společnosti*. 7. vyd. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012, s. 418–421. ISBN 978-80-7400-404-9.

KOŽIAK, Jaromír. Otázky – odpovědi: Jaké povinnosti je povinen společník obchodní korporace dodržovat při hlasování na valné hromadě? Je vázán standardem loajality? *Rekodifikace & Praxe*, 2015, roč. 3, č. 7–8, s. 53–54.

Soudní rozhodnutí a rozhodčí nálezy

Národní soudy

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. 11. 2002, sp. zn. 29 Odo 41/2002.

Usnesení Ústavního soudu ze dne 18. 8. 2005, sp. zn. I. ÚS 303/05.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 12. 2006, sp. zn. 35 Odo 755/2005
(publikován ve Sbírce rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu pod
č. 102/2007).

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 2007, sp. zn. 29 Odo 984/2005.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 6. 2012, sp. zn. 29 Cdo 1717/2011.

Zahraniční soudy

Rozsudek německého Spolkového soudního dvora ze dne 8. 2. 2010, sp.
zn. II ZR 94/08. In: *Právní rozhledy*, č. 10, 2010, s. 379.

Právní předpisy a jiné dokumenty

Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění
pozdějších předpisů.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon
o obchodních korporacích), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich.

Zákon č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích.

Contact – e-mail

jan.kupcik@mail.muni.cz

Rozhodnutí valné hromady akciové společnosti o vyřazení účastnických cenných papírů z obchodování na evropském regulovaném trhu

Luboš Mazanec

Katedra finančního práva a finanční vědy, Právnická fakulta, Univerzita Karlova, Praha, Česká republika

Abstrakt

Pokud jsou účastnické cenné papíry vydané akciovou společností přijaty k obchodování na evropském regulovaném trhu, jedná se v mnoha ohledech o velmi zásadní atribut účastnických cenných papírů pro jejich vlastníky i pro akciovou společnost, která tyto vydala. Z tohoto důvodu stanoví právní řád, konkrétně pak zákon 90/2012 Sb., o obchodních korporacích, poměrně specifický režim pro rozhodování valné hromady akciové společnosti o vyřazení účastnických cenných papírů z obchodování na evropském regulovaném trhu, tedy pro rozhodnutí o ukončení jejich veřejné obchodovatelnosti. V příspěvku budou detailně analyzovány hlavní aspekty týkající se procesu rozhodování o vyřazení účastnických cenných papírů, především se však jeho autor soustředí na specifika tohoto druhu rozhodnutí oproti jiným, byť v praxi výrazně častějším rozhodnutím spadajícím do působnosti valné hromady akciové společnosti. Pozornost bude rovněž věnována specifikům pro zaznamenání průběhu valné hromady a pro komunikaci jejích výsledků. V přiměřené míře bude rovněž přiblížena obdobná zahraniční právní úprava.

Klíčová slova

Akcie; evropský regulovaný trh; účastnický cenný papír; valná hromada; vyřazení.

1 Úvod

Česká republika disponuje stále ještě poměrně krátkou zkušeností s fungováním moderního kapitálového trhu a jeho regulací. S ohledem na proces

privatizace státního majetku cestou několika vln kuponové privatizace v průběhu 1. poloviny 90. let ovšem relativně široký okruh osob získal osobní zkušenosti s tím, být akcionářem veřejně obchodované akciové společnosti. Ne vždy tyto zkušenosti byly pozitivní. Od roku 1997 totiž stovky akciových společností veřejný trh opustily a v řadě případů za sebou bohužel nechaly zklamaná očekávání svých akcionářů.¹ Tento historický kontext je potřeba mít na paměti v případech, kdy na akademické úrovni diskutujeme o jakémkoliv aspektu problematiky vyřazení účastnických cenných papírů z obchodování na evropském regulovaném trhu, jak tomu bude v případě tohoto příspěvku. Spojení vyřazení účastnických cenných papírů z obchodování je legislativně-technické spojení, které užívá zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích (dále jen jako „ZOK“) a rovněž zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu (dále jen jako „ZPKT“) pro označení procesu ukončení obchodování na evropském regulovaném trhu. V právní i ekonomické literatuře se tento proces často označuje rovněž anglickým pojmem „delisting“. Vyřazení účastnických cenných papírů z obchodování na evropském regulovaném trhu představuje mimořádně zásadní zásah do práv menšinových akcionářů akciové společnosti, kteří přitom mají omezené možnosti, jak se proti takovému rozhodnutí bránit, a to hlavně v případech, kdy má společnost jednoho silného akcionáře či případně skupinu akcionářů jednajících ve shodě. Proto právní řády většiny zemí s fungujícím kapitálovým trhem více či méně komplexně a soudržně proces vyřazení regulují. A v tomto příspěvku se budeme zabývat částí takové regulace v právním řádu ČR, konkrétně pravidly pro rozhodování valné hromady o vyřazení účastnických cenných papírů z obchodování na evropském regulovaném trhu². V příspěvku se naopak nebudeme věnovat dalším souvisejícím

¹ Problematika ukončení veřejné obchodovatelnosti účastnických cenných papírů je samozřejmě historicky stará téměř stejně, jako kapitálový trh v České republice. Viz např. DĚDIČ, Jan a Jan PAULY. *Cenné papíry*, Praha: PROSPEKTUM, 1994, s. 153–154.

² V souladu s ustanovením § 394 odst. 1 ZOK lze dovodit, že čistě technicky jsou do kategorie vyřazení účastnických cenných papírů zahrnuty i případy, kdy dochází k nucenému přechodu účastnických cenných papírů přijatých k obchodování na evropském regulovaném trhu. Takovým případům vyřazení se nicméně s ohledem na rozsah příspěvku věnovat nebudeme. K procesu nuceného přechodu blíže viz např.: LASÁK, Jan, Jarmila POKORNÁ, Zdeněk ČÁP a Tomáš DOLEŽIL. *Zákon o obchodních korporacích – Komentář, I. – II. Díl*, 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, s. 1695 a násl.

aspektům, především pak právní úpravě povinného odkupu vyřazovaných účastnických cenných papírů, jež je rovněž upravena v ZOK. Byť úzce souvisí s tématem vyřazení, nesouvisí přímo s problematikou rozhodování o vyřazení v rámci valné hromady společnosti a přesahuje tak rámce tohoto příspěvku.

2 Vymezení některých pojmů

Před tím, než se budeme v příspěvku detailněji zabývat klíčovými aspekty procesu rozhodování valné hromady o vyřazení účastnických cenných papírů z obchodování na evropském regulovaném, je dle názoru autora vhodné stručně vymezit pojmy zásadních pro toto téma – a to pojmy „evropský regulovaný trh, „vyřazení z obchodování“, „účastnické cenné papíry“.

2.1 Evropský regulovaný trh

Spojení evropský regulovaný trh (dále jen jako „ERT“) pro účely ZOK vymezuje § 26 odst. 2 ZOK. Toto ustanovení stanoví, že jako ERT se označuje regulovaný trh³ se sídlem v členském státě Evropské unie (dále jen jako „EU“). ZPKT k tomuto ještě blíže v § 55 odst. 2 specifikuje, že ERT je označení pro trh s investičními nástroji, který je obdobný regulovanému trhu a je uveden na seznamu regulovaných trhů členského státu EU. Detailní definici pojmu regulovaný trh obsahuje ustanovení článku 4 odst. 21 Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/65/EU ze dne 15. května 2014 o trzích finančních nástrojů a o změně směrnic 2002/92/ES a 2011/61/EU (dále jen jako „MiFID II“) uvádějící, že: „*regulovaným trhem je mnohostranný systém, který provozuje nebo řídí organizátor trhu a který sdružuje nebo usnadňuje sdružování zájmů více třetích stran týkajících se nákupu či prodeje finančních nástrojů, uvnitř systému a v souladu s jeho závaznými pravidly, tak, že výsledkem je uzavření smlouvy týkající se finančních nástrojů přijatých k obchodování podle jeho pravidel nebo systémů, a který má povolení a funguje pravidelně a v souladu s hlavou III této směrnice*„. Výše uvedenou definici z podstatné části přebírá § 55 odst. 1 ZPKT, dle něž je ve zkratce regulovaný trh trhem se sídlem na území České republiky,

³ K pojmu „regulovaný trh“ srovnej například: KOHAJDA, Michael a Petr KOTÁB. Finanční trh a jeho instrumenty. In: BAKĚŠ, Milan, Marie KARFÍKOVÁ, Petr KOTÁB, Hana MARKOVÁ a kol. *Finanční právo*. 6. upravené vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 435; K významu regulovaného trhu rovněž viz: REJNUŠ, Oldřich. *Finanční trhy*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2016, s. 49.

příčemž dle ustanovení § 55 odst. 2 ZPKT se za ERT označuje jakýkoliv trh tohoto typu organizovaný na území EU⁴. Spojení ERT a regulovaný trh jsou tedy v principu ekvivalentní, přičemž české právní předpisy častěji pracují se spojením ERT. Proto budeme v tomto příspěvku pracovat se spojením evropský regulovaný trh (ERT) i tam, kde relevantní právní předpisy (především ZPKT) užívají pouze označení regulovaný trh.

2.2 Vyřazení z obchodování

Jako vyřazení účastnických cenných papírů z obchodování na evropském regulovaném trhu (dále budeme v tomto příspěvku pro zjednodušení užívat rovněž pouze termín „vyřazení“ či spojení „vyřazení z obchodování“) se označuje proces, při kterém dochází k ukončení obchodování s účastnickými cennými papíry na evropském regulovaném trhu. K vyřazení dochází výlučně na žádost emitenta účastnického cenného papíru⁵. Právní úprava, která se vyřazením zabývá, je ovšem poněkud nekoncepčně roztržštěna mezi ZOK (především § 333 a následující ZOK) a ZPKT (§ 60 ZPKT)⁶. Základní povinnosti v případě, že se má dojít k vyřazení účastnických cenných papírů vydaných akciovou společností, jejíž vnitřní poměry se řídí ZOK, je provedení povinného veřejného návrhu smlouvy na koupi ve vztahu k těmto účastnickým cenným papírům dle § 333 a násl. ZOK (dále jen jako „povinný odkup“). Akciová společnost také při rozhodování o vyřazení musí splnit celou řadu procesních i formálních podmínek. Jak již bylo nastíněno, v tomto příspěvku se nebudeme zabývat problematikou povinného odkupu. Omezíme se na jiné velmi zásadní téma, a to na procesní povinnosti, které jsou akciové společnosti uloženy relevantními právními předpisy (především pak ZOK) v situaci, kdy se tato z jakéhokoliv důvodu rozhodne zahájit proces rozhodování o vyřazení z obchodování.

⁴ Spojení evropský regulovaný trh je tedy v podstatě ekvivalentem označení regulovaný trh ve směrnici MiFID II.

⁵ Právní řád zná rovněž proces vyloučení investiční nástroj z obchodování, k němuž dochází z moci úřední v případě, že investiční nástroj či jeho emitent neplní povinnosti vyplývající z relevantních právních norem. K tomuto blíže viz např. HUSTÁK, Zdeněk, Michal FRANĚK, Aleš SMUTNÝ, Klára CETLOVÁ a Daniela DOLEŽALOVÁ. *Zákon o podnikání na kapitálovém trhu – komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 485–486.

⁶ K úpravě § 60 ZPKT blíže viz HUSTÁK, Zdeněk, Michal FRANĚK, Aleš SMUTNÝ, Klára CETLOVÁ a Daniela DOLEŽALOVÁ. *Zákon o podnikání na kapitálovém trhu – komentář*, 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 483–485.

2.3 Účastnické cenné papíry

Definici pojmu účastnický cenný papír obsahuje § 245 ZOK, který stanoví, že: „*Účastnickými cennými papíry jsou cenné papíry vydané společností, se kterými je spojen podíl na základním kapitálu nebo hlasovacích právech v této společnosti, a dále cenné papíry vydané společností, se kterými je spojeno právo takové cenné papíry získat.*“ Z uvedené definice tedy účastnické cenné papíry může vydávat pouze akciová společnost, respektive případně evropská společnost, jejíž vnitřní poměry se řídí ZOK⁷. Pojem účastnické cenné papíry zahrnuje zejména akcie všech druhů (včetně kusových akcií vymezených v § 257 ZOK), dále zatímní listy, opční listy, také vyměnitelné a prioritní dluhopisy (vymezené v § 286 a následujících ZOK) a rovněž jakékoliv nepojmenované cenné papíry vydané danou akciovou společností, z nichž by vyplývalo právo nabýt cenné papíry, s nimiž je spojen podíl na základním kapitálu nebo hlasovacích právech akciové společnosti (v praxi kapitálového trhu tyto mohou být často označovány jako warranty, konvertibilní certifikáty apod.). Je nezbytné zdůraznit, že ačkoliv ZOK obecně stanoví shodné podmínky pro vyřazené jakéhokoliv účastnického cenného papíru, v praxi se bude až na výjimky týkat výlučně akcií. Ostatní druhy účastnických cenných papírů nejsou v praxi příliš často využívány, anebo není reálné uvažovat o jejich obchodování na ERT, jak je tomu v případě zatímních listů^{8,9}.

K výše uvedenému lze doplnit, že ZOK sice v celé řadě ustanovení konzistentně užívá celé spojení „vyřazení účastnických cenných papírů“, z čehož lze dovodit, že o něm hovoří jako o samostatném a specifickém právním

⁷ Pro zjednodušení v tomto příspěvku hovoříme pouze o akciové společnosti, nicméně předmětná ustanovení ZOK se shodně aplikují i na evropskou společnost usídlenou na území České republiky, jejíž vnitřní poměry se řídí ZOK. V příspěvku budeme rovněž používat označení emitent, kdy takto budeme označovat akciovou či evropskou společnost, která vydala účastnické cenné papíry, jež jsou předmětem vyřazení.

⁸ Zatímní list může dle § 285 odst. 2 ZOK vydán výhradně jako cenný papír na řad, u nějž lze jen velmi obtížně realizovat organizované obchodování. K tomuto blíže viz např.: ŠTENGLOVÁ, Ivana, Bohumil HAVEL, Filip CILEČEK, Petr KUHN a Petr ŠUK. *Zákon o obchodních korporacích - Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 478.

⁹ K pojmu účastnický cenný papír blíže detailněji srovnej: HUSTÁK, Zdeněk. a SMUTNÝ Aleš. *Investiční nástroje a služby po rekonstrukci*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 135–137, BĚLOHLÁVEK, Alexander J. a kol. *Komentář ke zákonu o obchodních korporacích I. – III*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 1131–1132; či ŠTENGLOVÁ, Ivana, Bohumil HAVEL, Filip CILEČEK, Petr KUHN a Petr ŠUK. *Zákon o obchodních korporacích - Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 429.

institutu (nehovoří tedy výlučně o vyřazení akcií či o vyřazení vyměnitelných či prioritních dluhopisů), pak obsah a kontext některých z těchto ustanovení je aplikovatelný výlučně na nejčastější druh účastnického cenného papíru, a to na akcie.

3 Iniciace procesu vyřazení účastnických cenných papírů

Pokud pohlédneme na vyřazení jako na komplexní proces, do něhož je zapojena řada aktérů, pak za jeho faktický počátek lze označit okamžik, kdy relevantní osoba (fyzická či právnická, případně statutární orgán takové osoby) případně skupina osob dospějí k závěru, že je v zájmu emitenta či v jejich zájmu postupovat tak, aby jim vydané účastnické cenné papíry nebyly nadále přijaty k obchodování na ERT, a emitent tedy nebyl povinen plnit související povinnosti vyplývající z relevantních právních předpisů¹⁰. Ustanovení § 421 odst. 2 písm. i) ZOK stanoví, že rozhodování o vyřazení účastnických cenných papírů z obchodování na ERT náleží výhradně do působnosti valné hromady akciové společnosti. Toto ustanovení je kogentní, nelze se od něj ve stanovách společnosti odchýlit. Valná hromada je způsobilá k tomu, rozhodovat o vyřazení jakéhokoliv druhu účastnického cenného papíru, tedy nejen o vyřazení akcií.

Ustanovení § 421 odst. 2 ZOK svěčuje do působnosti valné hromady pouze rozhodování o vyřazení účastnických cenných papírů z obchodování na ERT. Pojem evropského regulovaného trhu (ERT) a jeho obsah byl již vymezen v části 2 tohoto příspěvku. Rozhodnutí o ukončení obchodování účastnických cenných papírů na jiném organizovaném trhu, který není ERT, tedy a *contratio* přísluší statutárnímu orgánu společnosti, pokud stanovy akciové společnosti nestanoví jinak. V případě „delistingu“ akcií vydaných akciovou společností se sídlem v ČR z regulovaného trhu ve Spojených státech či Ruské federaci postačuje schválení takového kroku představenstvem společnosti bez jakýchkoliv dalších požadavků. Právní řády některých zemí v právních předpisech upravujících fungování kapitálového trhu ovšem právě pro tyto případy stanoví dodatečná pravidla. Vždy je tedy nezbytné

¹⁰ Tyto povinnosti stanoví především § 118 a následující ZPKT. Blíže k jejich obsahu viz např. HUSTÁK, Zdeněk, Michal FRANĚK, Aleš SMUTNÝ, Klára CETLOVÁ a Daniela DOLEŽALOVÁ. *Zákon o podnikání na kapitálovém trhu – komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012.

postupovat rovněž v souladu s relevantními právními předpisy platnými v zemi, kde se takový zahraniční trh nachází. ZOK v každém případě neposkytuje pro případy „delistingu“ z veřejného trhu, který není ERT, ochranu investorů ve formě povinného odkupu. Není bez zajímavosti, že zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník ve znění účinném do 31. 12. 2013 v ustanovení § 186a nehovořil o vyřazení z evropského regulovaného, ale o vyřazení ze zahraničního regulovaného trhu¹¹. Ve shodě s jinými autory¹² a s ohledem na kontext dalších ustanovení obchodního zákona lze nicméně dovodit, že spojení zahraniční regulovaný trh se v principu obsahově shodovalo se spojením ERT užívaným v ZOK.

Rozhodnutí valné hromady jako takové představuje finalizaci řady předcházejících kroků. Toto výsledné rozhodnutí může být nepochybně ovlivněno i zdůvodněním, kterého se valné hromadě dostane. Pokud si vymezíme okruh subjektů, které mohou iniciovat proces vyřazení, pak se v první řadě jedná o statutární orgán emitenta, tedy o představenstvo či správní radu. Impuls k zahájení procesu vyřazení samozřejmě může vzejít také od členů vrcholného vedení akciové společnosti, kteří nejsou členy statutárního orgánu. V těchto případech by smysl vyřazení měl vždy vycházet z nejlepších zájmů společnosti, které mohou kupříkladu spočívat v tom, že emitent není schopen plnit povinnosti „veřejně obchodovatelné společnosti“ či je plní za cenu neúměrných nákladů a vystavuje se tak riziku sankcí ze strany dohledových orgánů, alternativně rizikům reputačním. Otevřenost související s těmito povinnostmi může především ty společnosti, které se pohybují ve vysoce konkurenčních oborech, znevýhodňovat oproti konkurenci. Vyřazení účastnických cenných papírů také může poskytnout jejich emitentovi jistý oddechový čas pro konsolidaci finanční a podnikatelské situace mimo pozornost médií a investorské veřejnosti. Pokud zahájení procesu vyřazení iniciuje statutární orgán emitenta a předloží tuto záležitost k rozhodnutí valné hromadě, měl by skutečně odpovídajícím způsobem takový postup zdůvodnit, a to včetně toho, že tento krok je v souladu s § 51 odst. 1 ZOK činěn v obhajitelném zájmu obchodní korporace a rovněž s nezbytnou loajalitou.

¹¹ Více viz např. ŠTENGLOVÁ, Ivana, Stanislav PLÍVA a Miloš TOMSA. *Obchodní zákoník – Komentář*. 13. vyd., Praha: C. H. Beck, 2010, s. 663–667.

¹² Více viz SMUTNÝ, Aleš. K vyřazení z obchodování na regulovaném trhu na žádost emitenta. *Právní rozhledy*, 2008, roč. 16, č. 22, s. 819.

V praxi je ovšem častější situace, kdy vyřazení iniciuje většinový akcionář či více akcionářů jednajících ve shodě ve smyslu ustanovení § 78 odst. 1 ZOK, často navíc v pozici ovládající osoby. Motivací pro takový krok může být mnoho. Za poměrně časté lze ovšem označit ty případy, kdy je proces „delistingu“ iniciován v rámci širší snahy o navýšení podílu akcionáře či více akcionářů na emitentovi, respektive snahou o jeho úplné ovládnutí po dokončení procesu nuceného přechodu účastnických cenných papírů. Takový postup je přirozeně spojen s řadou kontroverzí, protože menšinová akcionáři mohou mít pocit (a často nejspíše oprávněný), že jsou tlačeni do situace, kdy jsou v důsledku vyřazení tlačeni k tomu, předmětné účastnické cenné papíry odprodat, neboť by jinak čelili riziku, že budou vlastnit nelikvidní investiční nástroj. Navíc některé kategorie institucionálních investorů investují do účastnických cenných papírů pouze v případě, že jsou přijaty na ERT či obdobný trh organizovaný mimo Evropskou unii. Pokud tedy dojde k jejich vyřazení, jsou nuceni tyto zcizit ještě před tím, než je proces vyřazení dokončen. I kvůli takovým případům tak musí být v rámci procesu vyřazení poskytnuta nejen možnost odprodeje účastnických cenných papírů, ale také jistá záruka toho, že odprodej proběhne za spravedlivou cenu.

Ne každý akcionář přirozeně disponuje oprávněním a nástroji k tomu, iniciovat proces vyřazení. V souladu s ustanovením § 361 odst. 1 ZOK je sice každý akcionář oprávněn k tomu, uplatňovat návrhy a protinávrhy k záležitostem zařazeným na pořad valné hromady, ovšem obdobné ustanovení opravňující každého akcionáře k tomu, zařadit na pořad valné hromady novou záležitost, v ZOK absentuje¹³. Jakýkoliv akcionář sice může adresovat statutárnímu orgánu emitenta formální či neformální podnět vyzývající k iniciaci procesu vyřazení a zařazení této záležitosti na pořad nejbližší valné hromady, statutární orgán se ale takovým návrhem nemusí zabývat. Poněkud jiná situace nastává v případě, že se jedná o akcionáře, který

¹³ K tomuto shodně BĚLOHLÁVEK, Alexander J. a kol. *Komentář k zákonu o obchodních korporacích I. – III.* 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 1546; a LASÁK, Jan, Jarmila POKORNÁ, Zdeněk ČÁP a Tomáš DOLEŽIL. *Zákon o obchodních korporacích – Komentář, I. – II. Díl.* 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, s. 1645–1647.

naplňuje definici kvalifikovaného akcionáře¹⁴ ve smyslu § 365 odst. 1, 2 a 3 ZOK¹⁵. Takový akcionář (případně samozřejmě více akcionářů jednajících ve shodě)¹⁶ může požádat o zařazení jimi požadované záležitosti na pořad valné hromady v souladu s ustanovením § 369 odst. 1 ZOK, či dokonce v souladu s § 366 ZOK instruovat statutární orgán ke svolání valné hromady k projednání jimi navržených záležitostí¹⁷. Lze přitom vyslovit domněnku, že z povahy věci bude varianta, kdy je proces vyřazení účastnických cenných papírů iniciován kvalifikovaným akcionářem vymezeným v § 365 ZOK, tím nejčastějším případem.

4 Svolaání valné hromady rozhodující o vyřazení a pozvánka na valnou hromadu

Způsob svolání valné hromady rozhodující o vyřazení se přirozeně nijak neliší od způsobu svolání jiných valných hromad¹⁸. Je nicméně nezbytné upozornit na skutečnost, že v těchto případech je akciová společnost emitentem investičního přijatého k obchodování na ERT. Způsob uveřejnění pozvánky na valnou hromadu se řídí § 406 odst. 1 ZOK a obsah pozvánky § 407 ZOK. Obsah pozvánky na valnou hromadu ale musí vyhovět i požadavkům § 120a ZPKT a také obsahovat i další přílohy, které vyžaduje § 120 b

¹⁴ Tedy akcionář či akcionáři, kteří mají akcie o souhrnné jmenovité hodnotě dosahující alespoň 3 % základního kapitálu u akciové společnosti se základním kapitálem vyšším, než 100 000 000 Kč, respektive o souhrnné jmenovité hodnotě dosahující alespoň 5 % základního kapitálu s akciové společnosti se základním kapitálem 100 000 000 Kč nebo nižším, či respektive o souhrnné jmenovité hodnotě dosahující alespoň 1 % základního kapitálu u akciové společnosti se základním kapitálem ve výši alespoň 500 000 000 Kč či více.

¹⁵ K definici kvalifikovaného akcionáře blíže viz BĚLOHLÁVEK, Alexander J. a kol. *Komentář ke zákonu o obchodních korporacích I. – III.* 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 1553–1562; LASÁK, Jan, Jarmila POKORNÁ, Zdeněk ČÁP a Tomáš DOLEŽIL. *Zákon o obchodních korporacích – Komentář, I. – II. Díl.* 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, s. 1654–1659; či ŠTENGLŮVÁ, Ivana, Bohumil HAVEL, Filip CILEČEK, Petr KUHN a Petr ŠUK. *Zákon o obchodních korporacích – Komentář.* 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 554–555.

¹⁶ Lze se samozřejmě důvodně domnívat, že pokud kvalifikovaný akcionář (či akcionáři) iniciují zahájení procesu vyřazení, bude podíl jím či jimi vlastněných akcií na základním kapitálu emitenta výrazně přesahovat prahy pro kvalifikované akcionáře.

¹⁷ V případech, kdy takový akcionář (či akcionáři) budou mít rovněž své zástupce ve statutárním orgánu emitenta.

¹⁸ K tomuto blíže například viz BĚLOHLÁVEK, Alexander J. a kol. *Komentář ke zákonu o obchodních korporacích I. – III.* 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 1678; a následující nebo LASÁK, Jan, Jarmila POKORNÁ, Zdeněk ČÁP a Tomáš DOLEŽIL. *Zákon o obchodních korporacích – Komentář, I. – II. Díl.* 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, s. 1787 a násled.

ZPKT. Navíc pozvánka na valnou hromadu musí být následně uveřejněna způsobem stanoveným v § 127 ZPKT pro zpřístupnění povinně uveřejňovaných informací, a rovněž v souladu s vyhláškou České národní banky č. 234/2009 Sb., o ochraně proti zneužívání trhu a transparentci. Pozvánka na valnou hromadu by měla být zaslána i organizátorovi regulovaného trhu, na němž jsou předmětné účastnické cenné papíry přijaty k obchodování, a to v souladu s pravidly tohoto regulovaného trhu¹⁹. Kombinace pravidel obsažených ve výše uvedených ustanoveních relevantních právních předpisů v zásadě garantuje, že se akcionáři emitenta dozví o možnosti vyřazení nejpozději 30 dní před dnem konání valné hromady rozhodující o vyřazení prostřednictvím pozvánky na valnou hromadu. V praxi by nicméně tato informace měla být veřejnou ještě dříve, a to v rámci širší komunikační strategie většinového akcionáře vztahující se k emitentovi.

Spíše na okraj lze doplnit, že okruh akcionářů, kteří se mohou účastnit valné hromady rozhodující o vyřazení, v případě společností, jejichž akcie jsou obchodovány na ERT, výrazně ovlivňuje ustanovení § 405 odst. 3 ZOK upravující rozhodný den pro účast na valné hromadě akciové společnosti, jejíž akcie jsou přijaty k obchodování na ERT²⁰. Dle tohoto ustanovení má právo účastnit se valné hromady a hlasovat na této osoba, která je zapsána na seznamu akcionářů či v evidenci zaknihovaných cenných papírů sedmý den předcházející dni konání valné hromady (rozhodný den). Není tedy zásadní, kdo je vlastníkem akcií ke dni konání valné hromady, ale v rozhodný den. Smyslem tohoto ustanovení je poskytnout akciové společnosti dostatek času pro zpracování seznamu osob oprávněných k účasti na valné hromadě za situace, kdy se struktura jejich akcionářů každý den mění v důsledku obchodování se jejichmi akciemi.

5 Specifika průběhu valné hromady

Obdobně, jako tomu bylo v případě svolání valné hromady, i ve vztahu k otázkám průběhu valné hromady rozhodující o vyřazení přirozeně platí,

¹⁹ Regulované trhy mají standardně schváleny pravidla pro emitenty zde obchodovaných investičních nástrojů, a to v rámci pravidel fungování takového regulovaného trhu, jenž jsou standardně vypracována dle § 38 odst. 1 písm. h) ZPKT.

²⁰ Toto ustanovení by se tedy neaplikovalo v případě, že by měla akciová společnost přijaty k obchodování na ERT pouze účastnické cenné papíry odlišné od akcií.

že toto rozhodování se primárně řídí obecnými pravidly pro průběh valné hromady, která vymezují § 412 a následující ZOK. Smyslem tohoto příspěvku ovšem není analýza všech pravidel pro rozhodování valné hromady, zaměříme se proto pouze na ta, která jsou specifická pro rozhodování valné hromady o vyřazení z obchodování.

Jak jsme již v tomto příspěvku nastínili, rozhodnutí o vyřazení bude v drtivé většině případů alespoň částí vlastníků účastnických cenných papírů přijímáno kontroverzně. I pokud nebudou bojovat formou návrhů a protinávrhů k tomuto bodu valné hromady, lze důvodně očekávat, že alespoň část z nich využije svého práva účasti na valné hromadě, ať už osobně, v zastoupení zmocněnce, či dokonce cestou společného zmocněnce zastupujícího více akcionářů. ZOK v ustanovení § 398 odst. 2 a 4 připouští možnost hlasování na valné hromadě za využití technických prostředků či korespondenční formou (což je jev poměrně častý například u společností, jejichž vnitřní poměry se řídí anglosaskými právními řády), tuto možnost hlasování ovšem musejí výslovně připouštět a blíže upravovat stanovy akciové společnosti. U akciových společností, jejichž účastnické cenné papíry jsou přijaty k obchodování na ERT, sice nelze očekávat automatické využití takové formy hlasování, nicméně právě tento okruh společností může k jeho využití inklinovat spíše, nežli akciové společnosti „neverejné“.

Ke schválení rozhodnutí o vyřazení akcií (stejně jako v případech rozhodnutí o změně druhu a formy akcií, změně práv spojených s určitých druhem akcií či o omezení převoditelnosti) je vyžadován souhlas alespoň $\frac{3}{4}$ hlasů akcionářů vlastních vyřazované akcie, kteří jsou přítomni na předmětné valné hromadě. Poněkud nesourodě může působit skutečnost, že ačkoliv ZOK systematicky hovoří o vyřazení účastnických cenných papírů z obchodování (což jsme již v tomto příspěvku zmínili), tak ustanovení § 417 odst. 2 ZOK uvádí: „*K rozhodnutí o... vyřazení účastnických cenných papírů z obchodování na evropském regulovaném trhu se vyžaduje také souhlas alespoň tříčtvrtinové většiny hlasů přítomných akcionářů vlastních tyto akcie.*“ Nehovoří tedy o vlastních účastnických cenných papírů²¹, ale o akcionářích vlastních předmětné akcie. To může působit zmatečně v případech, kdy by kupříkladu docházelo k vyřazení vyměnitelných či prioritních dluhopisů. Čistě gramatickým (jazykovým)

²¹ Viz část 2.3 tohoto příspěvku.

výkladem²² uvedeného ustanovení by bylo možné dojít k v podstatě protichůdnému závěru, dle něž pode první části souvětí je pro rozhodnutí o vyřazení jakéhokoliv účastnického cenného papíru vyžadován souhlas $\frac{3}{4}$ hlasů přítomných osob, které jsou akcionáři a zároveň držitelé vyřazovaných účastnických cenných papírů, ovšem závěr ustanovení § 417 odst. 2 ZOK hovoří naopak výslovně o osobách vlastnících akcie, což svědčí spíše výkladu, dle něž se požadovaná kvalifikovaná většina se aplikuje výlučně na případy vyřazení akcií. Systematický výklad uvedeného ustanovení, založený na analýze jeho umístění v rámci ZOK, rovněž nepřináší zásadní vysvětlení. Dle názoru autora pak zásadní posun při výkladu ustanovení § 417 odst. 2 ZOK nepřináší ani metoda logická, neboť obě uvedené varianty by měly logické opodstatnění. První z pohledu potřeby ochrany práv vlastníků účastnických cenných papírů odlišných od akcií, druhá naopak s ohledem na určitou nekoncepčnost situace, kdy by nebyla vyžadována kvalifikovaná většina hlasů všech vlastníků vyřazovaných účastnických cenných papírů odlišných od akcií, ale pouze těch, kteří jsou akcionáři a mohou hlasovat na valné hromadě. Je ovšem zároveň nezbytné přisvědčit závěru, že logičtějším je ten výklad, že předmětná kvalifikovaná většina je vyžadována toliko pouze při vyřazení akcií. Více světla do této záležitosti bohužel nevnáší ani důvodová zpráva k ZOK, která k obsahu celého § 417 ZOK v podstatě mlčí²³. Dle názoru autora lze zásadní vodítko k výkladu ustanovení § 417 odst. 2 ZOK hledat v jiné formě aplikace historické metody výkladu právní normy. Pokud totiž konfrontujeme obsah § 417 odst. 2 ZOK s obsahem ustanovení § 186 odst. 3 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník (dále jen „ObchZ“), zjistíme, že se jedná o v podstatě formulačně shodná ustanovení. Zásadnější terminologický rozdíl mezi nimi je pouze v tom, že § 186 odst. 3 ObchZ hovoří výslovně o „vyřazení akcií z obchodování“, zatímco § 417 odst. 2 ZOK o „vyřazení účastnických cenných papírů“. S ohledem na skutečnost, že klíčová poslední část obou uvedených ustanovení je fakticky zcela totožná²⁴, autor tohoto příspěvku se domnívá, že úmyslem zákonodárce

²² K metodám výkladu práva více viz KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Praha: C. H. Beck, 1995, s. 170–172.

²³ Důvodová zpráva k zákonu č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích, s. 63.

²⁴ Specificky zní takto: „...se vyžaduje i souhlas alespoň tří čtvrtin hlasů přítomných akcionářů majících tyto akcie.“ v § 186 odst. 2 ObchZ, respektive „...se vyžaduje také souhlas alespoň třičtvrtinové většiny hlasů přítomných akcionářů vlastnících tyto akcie.“ v § 417 odst. 2 ZOK.

bylo formulovat příslušnou úpravu v ZOK shodně s předchozí úpravou v ObchZ. Což vede k závěru, že správný výklad ustanovení § 417 odst. 2 ZOK je ten, že kvalifikovaná (3/4) většina hlasů přítomných akcionářů je vyžadována výlučně pro případy, kdy dochází k vyřazení akcií.

V případech, kdy valná hromada rozhoduje o vyřazení z obchodování (a rovněž o změně druhu akcií a omezení jejich převoditelnosti) musí být rozhodování valné hromady v souladu s § 336 ZOK osvědčeno veřejnou listinou. Tou se dle § 776 odst. 2 rozumí notářský zápis o rozhodnutí orgánu právnické osoby vyhotovený dle § 80a č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (dále jen jako „NotŘ“). To samozřejmě není nadstandardní požadavek. Osvědčení právního jednání se vyžaduje u všech významných kroků souvisejících s fungováním akciové společnosti obecně (např. změny stanov, změny výše základního kapitálu, rozhodnutí o zrušení společnosti s likvidací apod.). Obsah notářského zápisu tak musí být souladný jak s požadavky § 80 b NotŘ, tak i s ustanovením § 80a odst. 2 NotŘ, které stanoví, že: *„Notář je povinen...osvědčit existenci právních jednání a formalit, ke kterým je právnická osoba, popřípadě její orgán povinen a při kterých byl notář přítomen, včetně jeho vyjádření o souladu s právními předpisy, a současně je povinen osvědčit, zda rozhodnutí orgánu právnické osoby...bylo přijato nebo přijato nebylo, a uvést své vyjádření, zda obsah rozhodnutí, nebo nebylo-li přijato, zda obsah předneseného návrhu na rozhodnutí je či není v souladu s právními předpisy a zakladatelskými dokumenty právnické osoby.“* Z obsahu § 80a odst. 2 NotŘ tedy plyne, že notář má nejen povinnost osvědčit formální údaje týkající se emitenta, valné hromady jako takové či počtu hlasů odevzdaných pro předmětná rozhodnutí, ale rovněž musí přezkoumat a vyjádřit se k souladu obsahu předmětného rozhodnutí se stanovami akciové společnosti a příslušnými právními předpisy. Předsedající valné hromady je rovněž dle § 80c odst. 3 písm. a) NotŘ povinen vést jednání valné hromady takovým způsobem, který umožní pořízení notářského zápisu předepsaným způsobem. To může nepochybně negativně ovlivnit rychlost průběhu valné hromady. Povinnost osvědčit rozhodování valné hromady notářským zápisem se vztahuje toliko pouze k rozhodnutí o vyřazení. Není tedy nezbytné obdobným způsobem osvědčit i jiná rozhodnutí, jež jsou případně předmětem schvalování na stejné valné hromadě.

Ustanovení § 336 ZOK dále stanoví, že v notářském zápise osvědčujícím rozhodnutí o vyřazení musí být jmenovitě uvedeni vlastníci účastnických cenných papírů, kteří hlasovali pro vyřazení z obchodování. Nepostačuje tedy prosté zaznamenání počtu hlasů odevzdaných pro návrh, proti němu či těch, co se zdrželi. Jedná se o kogentní ustanovení²⁵, akciová společnost jej tedy nemůže ve svých stanovách upravit odchylně. Jeho smyslem je zajistit, že bude existovat kompletní seznam akcionářů, kteří hlasovali pro rozhodnutí o vyřazení a nebudou tedy na jedné straně oprávněni k tomu, být adresáty povinného odkupu ve smyslu § 338 ZOK, především však budou v souladu s ustanovením § 341 ZOK povinni od společnosti odkoupit účastnické cenné papíry, které tato v rámci povinného odkupu nabude. Pokud stanovy akciové společnosti připouštějí korespondenční hlasování či hlasování za využití technických prostředků, musí přirozeně notářský zápis obsahovat i jmenovitě uvedení takto hlasujících osob. Ustanovení § 333 odst. 2 ZOK ovšem stanoví, že povinnost provést povinný odkup vzniká pouze v těch případech, kdy předmětné účastnické cenné papíry nezůstanou obchodovány na jiném ERT, tedy jiném regulovaném trhu organizovaném v členském státě EU či EHS. V § 336 ZOK ale není uvedeno, že by v těchto případech neměl být vyhotoven notářský zápis obsahující předmětný jmenný seznam. Dle názoru autora by tedy měl i v případech, na které dopadá § 333 odst. 2 ZOK, být vyhotoven notářský zápis obsahující jmenovitě uvedené vlastníků účastnických cenných papírů, kteří hlasovali pro vyřazení. A to navzdory skutečnosti, že tento seznam fakticky nebude mít pro jakýkoliv další postup zásadního významu. Tento názor autora se opírá o gramatický výklad předmětného ustanovení, který je dle názoru autora poměrně jednoznačný. Tento závěr lze nepochybně zpochybnit s odkazem na logický kontext předmětného ustanovení, kdy notářský zápis obsahující jmenný seznam vzniká toliko proto, aby sloužil jako podklad pro realizaci následného povinného odkupu. I přesto se autor domnívá, že ustanovení § 338 ZOK musí být i v kontextu ustanovení § 333 odst. 2 ZOK vykládáno tak, že notářským zápisem obsahujícím jmenný seznam musí být osvědčeno každé rozhodnutí valné hromady o vyřazení účastnických cenných papírů z obchodování na ERT.

²⁵ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. a kol. *Komentář k zákonu o obchodních korporacích I. – III.* 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 1461–1462.

Spíše na okraj lze doplnit, že pokud v případech vyřazení akcií pro rozhodnutí o vyřazení v souladu s § 417 odst. 2 ZOK nehlasují $\frac{3}{4}$ akcionářů vlastních vyřazované akcie, kteří jsou přítomni na předmětné valné hromadě, nelze takové rozhodnutí považovat za přijaté a tato informace musí být rovněž uvedena v notářském zápise osvědčujícím průběh valné hromady.

Autor se dále domnívá, že ustanovení § 333 odst. 1 ZOK v kombinaci s § 336 ZOK musí být vykládáno v tom smyslu, že v případech, kdy by valná hromada o vyřazení účastnických cenných papírů sice hlasovala, ovšem nedošlo by ke schválení rozhodnutí či by pro něj nehlasovala kvalifikovaná většina dle § 417 odst. 2 ZOK, nemusí být pořízen notářský zápis osvědčující hlasování valné hromady o tomto rozhodnutí. Což samozřejmě nemění nic na skutečnosti, že emitent musí zajistit přítomnost notáře na předmětné valné hromadě, aby bylo možné zajistit postup dle § 336 ZOK za situace, kdy by rozhodnutí o vyřazení bylo přijato.

Zákonodárce při tvorbě ZOK zohlednil i dřívější negativní zkušenosti s obcházením ochrany investorů ve formě povinného odkupu účastnických cenných papírů a z nich resultující judikaturu²⁶. Ustanovení § 434 odst. 3 ZOK proto stanoví, že: *„Jsou-li akcie přijaty k obchodování na evropském regulovaném trhu, může valná hromada rozhodnout o přeměně podle odstavce 2, jen nebude-li mít tato přeměna za následek vyloučení či vyřazení akcií z obchodování na všech evropských regulovaných trzích, na nichž se s nimi obchoduje, ledaže současně rozhodne o vyřazení účastnických cenných papírů z obchodování na evropském regulovaném trhu.“* Pokud by tedy valná hromada schválila rozhodnutí o přeměně, aniž by vyhověla požadavkům ustanovení § 434 odst. ZOK, bylo by takové rozhodnutí neplatné. Nemohlo by tedy ani dojít k provedení obligatorních zápisů změn do obchodního rejstříku. K výše uvedenému doplňuje ustanovení § 434 odst. 4 ZOK, že i pro jakákoliv rozhodnutí valné hromady akciové společnosti mající za následek vyřazení či vyloučení účastnických cenných papírů vydaných touto společností z obchodování na všech ERT je vyžadován následný postup dle § 331 odst. 1 ZOK a ustanovení § 338 až 341 ZOK, tedy realizace povinného odkupu a následného odprodeje

²⁶ K tomuto blíže srovnej Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. prosince 2007, sp. zn. 29 Odo 524/2006, Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. února 2008 sp. zn. 29 Odo 1320/2006 či Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. března 2008 sp. zn. 29/Cdo 773/2007.

takto odkoupených účastnických cenných papírů akcionářům, kteří hlasovali pro předmětné rozhodnutí. Realizaci povinného odkupu může při aplikaci § 434 odst. 4 ZOK emitentovi poněkud ztížit skutečnost, že nebude pořízen notářský zápis obsahující jmenný seznam akcionářů hlasujících pro schválení předmětného rozhodnutí. Tato skutečnost jde ale zcela legitimně k tíži takového emitenta, jenž se rozhodl postupovat způsobem, jenž lze označit minimálně za kontroverzní.

6 Způsob oznámení rozhodnutí valné hromady

V případech, kdy valná hromada schválí rozhodnutí o vyřazení, musí statutární orgán emitenta v souladu s § 334 ZOK rozhodnutí bez zbytečného odkladu oznámit České národní bance a rovněž organizátorovi regulovaného trhu, na kterém se s účastnickými cennými papíry obchoduje. Jelikož je výslovně hovořeno o regulovaném trhu, na němž se s účastnickými cennými papíry obchoduje, nepřipouští dikce tohoto ustanovení (tedy prostá gramatického výkladu normy) jiný výklad, než že musí dojít k informování všech organizátorů regulovaných trhů, na nichž jsou vyřazované účastnické cenné papíry přijaty k obchodování, a to i v případě, že by mělo dojít k vyřazení pouze u některých z těchto trhů. To je ostatně nejen logické, ale i praktické, neboť takový postup zaručuje informační symetrii mezi jednotlivými trhy. Rozhodnutí o vyřazení musí být uveřejněno způsobem stanoveným ZOK a stanovami společnosti pro svolání valné hromady a rovněž v souladu s § 60 odst. 1 písm. b) ZPKT na internetových stránkách emitenta. Pokud tedy kupříkladu stanovy emitenta ukládají, že pozvánka na valnou hromadu musí být akcionářům distribuována poskytovatelem poštovních služeb, nelze ustanovení § 334 ZOK aplikovat jinak, než že shodně musí být distribuováno i rozhodnutí o vyřazení. S ohledem na skutečnost, že komentované ustanovení hovoří o oznámení a uveřejnění rozhodnutí, lze dovodit, že zde uvedeným subjektům nemusí být zaslán celý notářský zápis vyhotovený v souladu s § 336 ZOK (včetně jmenného seznamu akcionářů, kteří hlasovali pro vyřazení), ale skutečně pouze informace o rozhodnutí o vyřazení. Jistý výkladový problém může působit skutečnost, že § 334 ZOK hovoří pouze o uveřejnění (bez uvedení časové specifikace), zatímco § 60 odst. 1 písm. b) ZPKT o neprodleném uveřejnění. To spolu nicméně není

v rozporu. Ze společného výkladu obou ustanovení lze dle názoru autora dovodit, že informace o vyřazení by měla být uveřejněna maximálně v řádu hodit poté, co bylo rozhodnutí přijato. A to především z toho důvodu, aby byla odstraněna informační asymetrie mezi osobami, které o rozhodnutí o vyřazení mají informace (například proto, že se účastnili předemtné valné hromady) a těmi, co je nemají. Pokud valná hromada schválí více rozhodnutí, bude postačující, pokud ostatní rozhodnutí přijatá touto valnou hromadou budou v souladu s ustanovením § 120 b odst. 2 ZPKT uveřejněna až ve lhůtě 15 dnů ode dne konání valné hromady. Lze ale jen zopakovat, že takový postup zcela určitě nevyhoví požadavkům na neprodlené uveřejnění informace o vyřazení dle § 60 odst. 1 písm. b) ZPKT. Autor tohoto příspěvku se domnívá, že oznámení dle § 120 b odst. 2 ZPKT, obsahující informace o více rozhodnutích valné hromady, by mělo jednoznačně opětovně obsahovat i informace o rozhodnutí o vyřazení, a to obzvláště pokud původní oznámení o vyřazení neobsahovalo informace požadované § 120 b odst. 2 písm. a) a b) ZPKT. S ohledem na skutečnost, že oznámení dle § 60 odst. 1 písm. b) ZPKT i dle § 120 b odst. 2 ZPKT lze klasifikovat jako povinně uveřejňované informace, musejí být vždy uveřejněny v souladu s § 127 ZPKT. Lze se nicméně důvodně domnívat, že „kótovaný“ emitent má obvykle nastaveny odpovídajícím způsobem vnitřní procesy, takže tento způsob nakládání s uvedenými informacemi by pro něj již neměl představovat nadstandardní zátěž.

7 Závěr

Určité specifikum České republiky tkví ve skutečnosti, že disponuje poměrně malým kapitálovým trhem, u něhož je navíc relativně poddimenzována část organizovaných veřejných trhů s akciemi a jinými účastnickými cennými papíry²⁷. Navíc z více důvodů byly (především v minulosti) k uvedení společností na regulované trhy (takzvaná IPO) užívány holdingové společnosti sídlící v zahraničí. To resultuje ve stav, kdy k vyřazení účastnických cenných papírů z obchodování na regulovaných trzích v režimu ZOK (či dříve v režimu ObchZ) docházelo a dochází skutečně velmi zřídka. Nejedná se tedy o právní materii, která by byla vnímána jako zásadní kontroverzní.

²⁷ Tyto lze v ekonomické terminologii označit jako „equity capital markets“.

V minulosti byla situace nepochybně odlišná, ale i judikatura související s problematikou vyřazení, jež byla zmíněna v části tohoto příspěvku, se vztahuje k rozhodnutím valných hromad z let 2003 až 2005, jež byla přeci jen přijata za odlišné politicko-ekonomické situace i za jiného stavu platného práva. Dílčí úprava rozhodování o vyřazení účastnických cenných papírů je v českém korporacním právu již poměrně komplexně a také konsistentně upravena. Objektivně nicméně trpí některými nedostatky, přičemž na některé z nich upozornil i tento příspěvek. Jakkoliv se týkají okrajových a často značně nepravděpodobných situací, bylo by dle názoru autora žádoucí podrobit předmětná ustanovení dílčí revizi, a to i s přihlédnutím k dalším návrhů *de lege ferenda*. Kvalita právního řádu je jedním z podstatných atributů pro zahraniční investory při jejich investičním rozhodování. To by mělo být zákonodárcem zohledněno i navzdory skutečnosti, že zásadní aplikační potíže z důvodu nízké frekvence využívání předmětných ustanovení nevznikají.

Tento příspěvek vznikl v rámci řešení grantového projektu „Proces ukončení obchodování účastnických cenných papírů na regulovaném trhu v České republice a vybraných zahraničních právních rádech (Německo, Rakousko, Polsko, Nizozemí, Lucembursko, Velká Británie, USA, Austrálie)“ podpořeného Grantovou agenturou Univerzity Karlovy v Praze (číslo projektu 1104217).

Literatura

Monografie

- BAKEŠ, Milan, Marie KARFÍKOVÁ, Petr KOTÁB, Hana MARKOVÁ a kol. *Finanční právo*. 6. upravené vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, 519 s., ISBN 978-80-7400-440-7.
- BĚLOHLÁVEK, Alexander J. a kol. *Komentář ke zákonu o obchodních korporacích I. – III*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, 2733 s. ISBN 978-80-7380-451-0.
- DĚDIČ, Jan a Jan PAULY. *Cenné papíry*, Praha: PROSPEKTUM, 1994, 270 s. ISBN 80-85431-98-X.

- HUSTÁK, Zdeněk, Michal FRANĚK, Aleš SMUTNÝ, Klára CETLOVÁ a Daniela DOLEŽALOVÁ. *Zákon o podnikání na kapitálovém trhu – komentář*, 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, 1029 s. ISBN 978-80-7400-433-9.
- HUSTÁK, Zdeněk a Aleš SMUTNÝ. *Investiční nástroje a služby po rekonstrukci*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2016, 292 s. ISBN 978-80-7400-533-6.
- KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Praha: C. H. Beck, 1995, 247 s. ISBN 80-7179-028-1.
- LASÁK, Jan, Jarmila POKORNÁ, Zdeněk ČÁP a Tomáš DOLEŽIL. *Zákon o obchodních korporacích – Komentář, I. – II. Díl*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2872 s. ISBN 978-80-7478-537-5.
- REJNUŠ, Oldřich. *Finanční trhy*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2016, 384 s. ISBN 978-80-247-5871-8.
- ŠTENGLOVÁ, Ivana, Stanislav PLÍVA a Miloš TOMSA. *Obchodní zákoník – Komentář*, 13. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, 1469 s. ISBN 978-80-7400-354-7.
- ŠTENGLOVÁ, Ivana, Bohumil HAVEL, Filip CILEČEK, Petr KUHN a Petr ŠUK. *Zákon o obchodních korporacích – Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, 1008 s. ISBN 978-80-7400-480-3.

Články

SMUTNÝ, Aleš. K vyřazení z obchodování na regulovaném trhu na žádost emitenta. *Právní rozhledy*, 2008, roč. 16, č. 22, s. 815–820. ISSN 1210-6410.

Právní předpisy a jiné dokumenty

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/65/EU ze dne 15. května 2014 o trzích finančních nástrojů a o změně směrnic 2002/92/ES a 2011/61/EU. In: *EUR-Lex*. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex%3A32014L0065>.

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník ve znění účinném do 31. 12. 2013.

Zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád) v platném a účinném znění.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v platném a účinném znění.

Zákon č. 90/2012 Sb., obchodní zákoník v platném a účinném znění.

Vyhláška České národní banky č. 234/2009 o ochraně proti zneužívání trhu a transparentci.

Důvodová zpráva k zákonu č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích.

Soudní rozhodnutí a rozhodčí nálezy

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. prosince 2007, sp. zn. 29 Odo 524/2006.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. února 2008 sp. zn. 29 Odo 1320/2006.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. března 2008 sp. zn. 29/Cdo 773/2007.

Contact – e-mail

l.mazanec@seznam.cz

Některé otázky spojené s výkonem působnosti valné hromady akciové společnosti radou obce (kraje)

Petr Pospíšil

Katedra ekonomie a veřejné správy, Obchodně podnikatelská fakulta v Karviné, Slezská univerzita v Opavě, Česká republika

Abstrakt

Platná právní úprava umožňuje, aby územní samosprávné celky (mj.) zakládaly obchodní společnosti, a to konkrétně akciové společnosti a společnosti s ručením omezeným. Dle českého zákona o obchodních korporacích působnost nejvyššího orgánu vykonává v jednočlenné společnosti její společník. Rozhodování ve věcech obce (kraje) jako jediného společníka obchodní společnosti je vyhrazeno radě obce (kraje). Dochází ke specifické situaci, kdy rada jako kolektivní orgán obce (kraje) vykonává působnost valné hromady akciové společnosti, přičemž musí respektovat jak pravidla vyplývající z veřejnoprávní úpravy správního práva, tak soukromoprávní úpravu zakotvenou v předpisech práva obchodního. Příspěvek se zaměřuje na některé problémy vyvolané prolínáním obchodního a správního práva při výkonu působnosti valné hromady akciové společnosti radou obce (kraje).

Klíčová slova

Akciová společnost; jediný akcionář; valná hromada; kraj; obec; rada obce/kraje; zastupitelstvo obce/kraje.

1 Úvod

Radě jako výkonnému orgánu územního samosprávného celku přísluší přímý výkon zřizovatelských a zakladatelských funkcí ve vztahu ke zřízeným a založeným právnickým osobám, což vyplývá z § 102 odst. 2 písm. b) zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů („obecní zřízení“) a z § 59 odst. 1 písm. i) zákona č. 129/2000 Sb.,

o krajích (krajské zřízení), ve znění pozdějších předpisů („krajské zřízení“). Důležitá z hlediska činnosti rady v této oblasti jsou pak také ustanovení § 102 odst. 2 písm. c) obecního zřízení a § 59 odst. 1 písm. j) krajského zřízení, která zakotvují, že radě obce (kraje) je vyhrazeno rozhodovat ve věcech obce (kraje) jako jediného společníka obchodní společnosti.

Konkrétní obsah pojmu „zřizovatelské a zakladatelské funkce“, jak jej používají příslušná ustanovení obecního a krajského zřízení, přitom není právními předpisy blíže definován, což někdy v praxi obcí a krajů vyvolává určité nejasnosti.

V příspěvku se dále zaměřím na problematiku vztahu rady k akciovým společnostem, které územní samosprávný celek založil, jichž je jediným akcionářem, a vůči nimž tedy rada za jediného akcionáře vykonává působnost valné hromady. Akcentováno přitom bude především specifické hledisko střetu norem práva obchodního a práva správního, a to s cílem popsat a zhodnotit některé problematické otázky, které tento střet (resp. prolínání) může přinášet.¹ Dále popisovaná problematika je zcela v souladu s tím, jak prolínání práva veřejného soukromého či neostře hranice mezi nimi vymezuje např. Nejvyšší soud: „*Mezi právními předpisy veřejného a soukromého práva, tedy i mezi veřejným a soukromým právem nelze vést ostrou hranici též proto, protože mnohé právní předpisy soukromého práva obsahují též normy veřejnoprávní povahy a naopak veřejnoprávní úprava se často neobejde bez uplatnění institutů práva soukromého...*“²

2 Vztah obce (kraje) k založeným obchodním společnostem

Ve smyslu § 102 odst. 2 písm. b) obecního zřízení je radě obce vyhrazeno plnit vůči právníkům osobám a organizačním složkám založeným nebo zřízeným zastupitelstvem obce, s výjimkou obecní policie, úkoly zakladatele nebo zřizovatele podle zvláštních předpisů, nejsou-li vyhrazeny zastupitelstvu obce (§ 84 odst. 2).

¹ Srov. pokus o zevrubný výklad problematiky akciových společností územních samosprávných celků in: POSPÍŠIL, Petr. Akciové společnosti zakládáné územními samosprávnými celky. *Právní rádce*, 2009, roč. XVII, č. 1, s. 23 a násl.

² Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 9. listopadu 2006, sp. zn. 32 Odo 1104/2005.

Je zajímavé, že v podstatě identické pravomoci rady kraje jsou v krajském zřízení textově formulovány jinak, a to bez nějakého zjevného důvodu. Krajské zřízení je v příslušném ustanovení textově poněkud obsažnější. Podle § 59 odst. 1 písm. i) krajského zřízení je radě kraje vyhrazeno vykonávat zakladatelské a zřizovatelské funkce ve vztahu k právníkům osobám, organizačním složkám, které byly zřízeny nebo založeny krajem nebo které byly na kraj převedeny zvláštním zákonem, včetně jmenování a odvolávání jejich ředitelů a stanovení jejich platu a odměň; k tomu pravidelně jedenkrát ročně projednávat zprávu o jejich činnosti, o plnění jejich úkolů, pro které byly založeny nebo zřízeny, a přijímat příslušná opatření k nápravě.

Obecní ani krajské zřízení v citovaných ustanoveních nehovoří o žádných konkrétních typech právnických osob. Pracuje se zde s pojmy „zřizování“ či „zřizovatelské funkce“ typickými pro příspěvkové organizace, stejně jako s pojmy „zakládání“ či „zakladatelské funkce“ používanými běžně ve vztahu k obchodním společnostem. Pokud jde o oprávnění rady kraje jmenovat a odvolávat ředitele „právnických osob“ a stanovit jim plat a odměny, toto je tradičně (a také v intencích zákoníku práce) spojováno se vztahem kraje (i obce) k příspěvkovým organizacím. V případě akciových společností (ani společností s ručením omezeným) navíc „ředitel“ vůbec není ve smyslu zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění zákona č. 458/2016 Sb. („ZOK“), orgánem společnosti (pomineme-li funkci „statutárního ředitele“ jako statutárního orgánu akciové společnosti s monistickým systémem řízení) a funkce ředitele v organizační struktuře společnosti vůbec nemusí být vytvořena. Projednávání „zprávy o činnosti“ je také příznačné pro příspěvkové organizace. Naopak v případě obchodních společností je v souladu se ZOK a dalšími právními předpisy valnou hromadou projednávána „výroční zpráva“ a „účetní závěrka“.

Vzhledem k jisté nejednoznačnosti uvedených ustanovení § 102 odst. 2 písm. b) obecního zřízení a zejména § 59 odst. 1 písm. i) krajského zřízení mám zato, že jejich praktické použití pro vztah kraje (obce) k akciovým (a obecně obchodním) společnostem je problematické. Tento názor je potvrzen také existencí specializovaných ustanovení § 102 odst. 2 písm. c) obecního zřízení a § 59 odst. 1 písm. j) krajského zřízení, která výslovně

stanoví, že radě obce (kraje) je vyhrazeno rozhodovat ve věcech obce (kraje) jako jediného společníka obchodní společnosti. V zásadě jsou tedy, dle mého názoru, ustanovení § 102 odst. 2 písm. b) obecního zřízení a § 59 odst. 1 písm. i) krajského zřízení aplikovatelná pro řešení vztahu obce (kraje) k jí(m) zřizovaným příspěvkovým organizacím, případně také k jiným druhům zřizovaných právnických osob odlišným od obchodních společností.

Dikce § 102 odst. 2 písm. c) obecního zřízení resp. § 59 odst. 1 písm. j) krajského zřízení je, naopak, zcela jednoznačná a o jejich aplikovatelnosti na vztah obce a kraje k jejich 100% vlastněným obchodním společnostem není pochyb. Radě je vyhrazeno rozhodovat ve věcech obce (kraje) jako jediného společníka obchodní společnosti. Obecní i krajské zřízení určují, že ze všech orgánů územního samosprávného celku je to právě a výhradně rada, které přísluší rozhodovat jménem obce (kraje) jako jediného společníka (resp. akcionáře) při výkonu působnosti valné hromady obchodní společnosti v souladu s § 12 odst. 1 ZOK. Tento závěr sdílí také Cogan, když uvádí: „*co se týče obchodních společností, je rada příslušná k řízení jen tehdy, pokud je kraj jediným společníkem; pak je její postavení monopolní a není nijak omezena, rozhoduje tedy ve všech věcech kromě založení a zrušení takových společností.*”³

3 Obecně k výkonu působnosti valné hromady jediným akcionářem a některým rozdílům mezi aktuální a dříve platnou právní úpravou

Podle § 44 odst. 1 ZOK je nejvyšším orgánem v kapitálové společnosti valná hromada. Ve smyslu § 398 odst. 1 ZOK právě na valné hromadě (nebo mimo ni) vykonávají akcionáři své právo podílet se na řízení společnosti.

Odišná situace nastává v případě, kdy má společnost jen jediného akcionáře. Možnost založení jednočlenné společnosti se primárně opírá o § 125 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, který uvádí, že zákon stanoví, ve kterých případech lze právnickou osobu založit i právním jednáním jedné osoby obsaženým v zakladatelské listině. Pokud jde o působnost nejvyššího orgánu v jednočlenné společnosti, tak ZOK v § 12 odst. 1 vlastně jen konstatuje jediné možné řešení, a sice že tuto působnost vykonává jediný společník. Tzn., že z podstaty věci v případě

³ COGAN, Rudolf. *Krajské zřízení*. 1. vyd. Praha: ASPI, 2004, s. 205.

jednočlenné společnosti valná hromada vůbec neexistuje, ale její působnost vykonává právě jediný společník. Podle Dědiče: „... má-li společnost pouze jediného akcionáře, ať již proto, že ji založil jeden zakladatel, právnická osoba, nebo proto, že se v průběhu trvání společnosti soustředily všechny akcie v ruce jednoho akcionáře (právnické nebo fyzické osoby), nekoná se valná hromada a působnost valné hromady vykonává tento jediný akcionář.“⁴ Obdobně potvrzuje Havel, že: „... výkon působnosti valné hromady v jednočlenných kapitálových společnostech padá na jediného společníka – není valnou hromadou, nicméně vykonává její působnost.“⁵

Současně se v odst. 2 téhož zákonného ustanovení stanoví, že v případě, kdy vyžaduje tento zákon (viz situace resp. právní jednání uvedená např. v § 421 odst. 2 ZOK) nebo jiný právní předpis, aby rozhodnutí nejvyššího orgánu společnosti bylo osvědčeno veřejnou listinou, má rozhodnutí jediného společníka formu veřejné listiny.

Dříve platná právní úprava obsažená v zákoně č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, striktně vyžadovala, aby rozhodnutí jediného akcionáře při výkonu působnosti valné hromady mělo písemnou formu, bylo podepsáno tímto akcionářem a také, aby bylo doručeno představenstvu a dozorčí radě společnosti. V ZOK již takto jednoznačně a přímo formulovaný požadavek na písemnou formu rozhodnutí jediného akcionáře a na nutnost jeho podpisu nenalezneme, vyjma případů, kdy je vyžadováno, aby rozhodnutí jediného akcionáře jako nejvyššího orgánu společnosti bylo osvědčeno veřejnou listinou. Rozhodnutí jediného akcionáře v působnosti orgánu obchodní korporace je však, dle § 45 odst. 4 ZOK, vůči této korporaci účinné, až jakmile jí dojde. Sotva si přitom lze představit rozhodnutí jediného akcionáře při výkonu působnosti valné hromady, které by nemělo žádný dopad na samotnou společnost, a tedy by se jí nemuselo doručovat. S přihlédnutím k této zákonné podmínce doručení rozhodnutí jako podmínky jeho účinnosti vůči společnosti, je tedy zřejmé, že rozhodnutí jediného společníka i v současnosti *de facto* písemnou formu mít musí, resp. byt' by bylo učiněno ústně, musí být zhmotněno do písemného dokumentu, který se doručí společnosti. Štenglová s Havlem v této souvislosti připouštějí,

⁴ DĚDIČ, Jan, Ivana ŠTENGLOVÁ, Radim KRÍŽ a Petr ČECH. *Akcioné společnosti*. 7. přepracované vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 431.

⁵ ŠTENGLOVÁ, Ivana, Bohumil HAVEL, Filip CILEČEK, Petr KUHN a Petr ŠUK. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 26.

že: „rozhodnutí jediného akcionáře samo o sobě písemnou formu mít nemusí, ledaže by zákon stanovil jinak.“⁶

Pokud jde o další rozdíly mezi aktuální a dříve platnou právní úpravou vztahující se k rozhodování jediného akcionáře, lze rovněž zmínit, že dle obchodního zákoníku byl jediný akcionář výslovně oprávněn vyžadovat, aby se jeho rozhodování při výkonu působnosti valné hromady účastnilo představenstvo a dozorčí rada společnosti. Jednalo se o oprávnění jediného akcionáře a záleželo tedy jen na něm, zda jej v konkrétním případě skutečně využije. V ZOK již takto výslovně stanovené oprávnění pro případ jednočlenné společnosti nenalezneme. Podle § 402 odst. 3 ZOK se členové představenstva vždy účastní valné hromady a členovi představenstva musí být na valné hromadě uděleno slovo vždy, když o to požádá. Dle judikatury Nejvyššího soudu jsou členové představenstva zásadně povinni účastnit se jednání valné hromady, nebrání-li jim v tom vážné důvody; neúčast členů představenstva na valné hromadě nemůže být sama o sobě důvodem pro vyslovení neplatnosti usnesení přijatých valnou hromadou.⁷ Nelze zřejmě uvažovat o analogickém použití ustanovení o povinné účasti členů představenstva (příp. dalších osob) na jednání valné hromady i pro rozhodování jediného akcionáře. Pro vyšší právní jistotu a eliminaci případných nejasností či rozporů mezi orgány společnosti, nic nebrání tomu, aby oprávnění jediného akcionáře přizvat k jednání ostatní orgány společnosti či jejich členy bylo výslovně zapracováno ve stanovách společnosti. S ohledem na požadavky praktického fungování a vzájemné spolupráce mezi orgány společnosti lze toto řešení doporučit, přičemž bude opět jen na rozhodnutí jediného akcionáře, zda v konkrétním případě k tomuto přizvání přistoupí.

4 Procedurální otázky spojené s rozhodováním rady jménem jediného akcionáře

Ve smyslu § 402 odst. 1 ZOK valnou hromadu svolává představenstvo (resp. statutární ředitel v případě monistického systému řízení společnosti) alespoň jednou za účetní období, ledaže stanovy určí, že valná hromada má být svolána častěji. Z příslušných ustanovení ZOK však vyplývá,

⁶ ŠTENGLOVÁ, Ivana, Bohumil HAVEL, Filip CILEČEK, Petr KUHN a Petr ŠUK. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 123.

⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. ledna 2009, sp. zn. 29 Cdo 3009/2007.

že u společnosti s jediným společníkem (resp. akcionářem) se valná hromada nekoná, z čehož lze také usuzovat, že pro takovou společnost neplatí ani v tomto zákoně stanovená procedurální pravidla pro svolávání a jednání valné hromady. Není tedy nezbytné ani vyhotovovat, zveřejňovat a doručovat pozvánku na jednání rady obce (kraje) v působnosti valné hromady způsoby předpokládanými v ZOK pro společnosti s více společníky. *Pokorná* tyto závěry potvrzuje, když uvádí, že: „je zřejmé, že se neuplatní ustanovení o svolávání valné hromady, a že jediný akcionář není vázán na žádná formální omezení, pokud chce uplatnit akcionářská práva, která ve vícečlenných společnostech vykonávají společníci na valné hromadě.”⁸ Jelikož ve věcech jediného společníka (resp. akcionáře) přísluší jménem obce (kraje) rozhodovat radě, použijí se v praxi obvykle na proces rozhodování pravidla platná dle obecního a krajského zřízení pro jednání rady obce (kraje). Jednání rady v působnosti valné hromady obchodní společnosti bude zpravidla součástí standardně svolané schůze rady, na níž budou projednávány i „běžné” samosprávné záležitosti obce (kraje) příslušející radě dle obecního a krajského zřízení. Není ovšem, samozřejmě, vyloučeno, aby se rada obce (kraje) sešla výhradně za účelem projednání záležitostí obchodní společnosti mimo plánované termíny svých běžných jednání.

V praxi obcí a krajů bývá zvykem upravit pravidla jednání rady jako jediného společníka (akcionáře) v působnosti valné hromady obchodní společnosti v jednacím řádu rady, který tak může stanovit konkrétnější organizační pokyny či procedurální pravidla k jednání rady v působnosti valné hromady. Tyto organizační pokyny, pro vyloučení veškerých pochybností, zpravidla zakotvují některé principy vyplývající ze ZOK jako např. již výše zmíněné pravidlo, že písemné rozhodnutí (usnesení) jediného společníka (resp. akcionáře) se doručí představenstvu a dozorčí radě. Ve vztahu k těmto ostatním orgánům společnosti jednacím řádu rady nemá závazný charakter, ale zde zakotvená pravidla pro ně mají doporučující povahu. Jednacím řádem rady je principiálně vnitřním předpisem rady jako orgánu obce (kraje), nikoliv jako orgánu společnosti. Klíčovým dokumentem pro nastavení vzájemných vztahů orgánů společnosti zůstávají její stanovy.

⁸ POKORNÁ, Jarmila, Zdeněk KOVAŘÍK, Zdeněk ČÁP a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. I. Díl (§ 1 až 220)*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2009, s. 895.

Pro jednoznačné rozlišení, že v daném případě rozhodovala rada v působnosti valné hromady, se usnesení rady v působnosti valné hromady uvozuje větou „Rada obce (kraje) v působnosti valné hromady...“ s uvedením názvu příslušné obchodní společnosti. Rozhodnutí rady v působnosti valné hromady musí mít formu notářského zápisu v těch případech, kdy se o rozhodnutí valné hromady dle příslušných ustanovení ZOK pořízuje notářský zápis (viz výše).

V souladu s § 101 odst. 1 obecního zřízení a § 58 odst. 1 krajského zřízení se rada schází ke svým schůzím podle potřeby a její schůze svolává starosta (hejtman). Schůze rady jsou neveřejné. Rada však může k jednotlivým bodům svého jednání přizvat dalšího člena zastupitelstva nebo i jiné osoby. Toto oprávnění rady přizvat ke svému jednání další osoby, které vyplývá z norem správního práva, je třeba vnímat v kontextu již výše diskutované úpravy vyplývající ze ZOK. I kdyby z hlediska norem práva obchodního byla pochybnost o oprávnění jediného společníka přizvat další orgány či jejich členy ke svému jednání (např. za situace, kdy by toto oprávnění nebylo řešeno ve stanovách), je zde jednoznačné oprávnění rady přizvat tyto osoby k účasti, vyplývající z norem veřejného (správního) práva.

Aby rada vůbec mohla v působnosti valné hromady projednávat záležitosti týkající se obchodních společností, je nutné, aby jí příslušná společnost připravila potřebné materiály k projednání. Termíny schůzí rady jsou zpravidla stanoveny pro určité časové období (např. pololetí či rok) dopředu. Statutární orgán společnosti (tzn. představenstvo nebo statutární ředitel) ve stanovených termínech předloží určeným způsobem a v požadované formě materiály pro jednání rady v působnosti valné hromady. Statutární orgán společnosti většinou prostřednictvím určených útvarů obecního (krajského) úřadu, které připravují schůzi rady obce (kraje), předkládá zejména následující podklady nezbytné pro zajištění rozhodnutí rady za jediného akcionáře:

1. návrh programu jednání,
2. písemný materiál obsahující návrh rozhodnutí (usnesení),
3. důvodovou zprávu,
4. případné další listinné dokumenty vztahující se k navrženému programu,

5. jména pozvaných členů orgánů obchodní společnosti a dalších případně pozvaných osob,
6. jméno pozvaného notáře a adresu jeho notářské kanceláře, pokud je dle ZOK nutné pořídit o rozhodnutí valné hromady notářský zápis.

V případech, kdy ZOK příp. stanovy akciové společnosti vyžadují, aby rozhodnutí valné hromady předcházelo projednání v dozorčí (resp. správní) radě,⁹ je nutné tento požadavek dodržet i v případě jednočlenné společnosti, kdy se formálně valná hromada nekoná a rozhoduje jediný společník. V takovém případě je povinností představenstva (resp. statutárního ředitele) společnosti toto předchozí projednání v dozorčí (resp. správní) radě zabezpečit. Součástí materiálů pro jednání rady v působnosti valné hromady pak bude také výpis ze zápisu z příslušného zasedání dozorčí (správní) rady společnosti osvědčující stanovisko dozorčí (správní) rady v dané věci. Členové dozorčí (správní) rady (příp. alespoň její předseda nebo jiný vybraný člen) mohou být také k jednání rady kraje v působnosti valné hromady akciové společnosti přizváni (viz výklad výše).

Pro samotné rozhodování rady obce (kraje) a přijímání usnesení (rozhodnutí) v působnosti valné hromady akciové společnosti platí všechna pravidla vyplývající pro „běžné“ rozhodování rady z obecního resp. krajského zřízení. Stále jde totiž o jednání rady jako orgánu územního samosprávného celku, byť v konkrétní věci rozhoduje jako nejvyšší orgán akciové společnosti. Tzn., že k platnému rozhodnutí rady v působnosti valné hromady je zapotřebí souhlasu nadpoloviční většiny všech jejích členů. Jak konstatuje *Netolický*: „*usnesení přijaté radou při výkonu působnosti valné hromady je pak rozhodnutím jediného společníka obchodní společnosti.*”¹⁰

V uváděných souvislostech je na místě zmínit také otázku možnosti hlasování rady obce (kraje) při výkonu působnosti valné hromady akciové společnosti korespondenčním způsobem resp. formou *per rollam*. V § 418 ZOK je hlasování valné hromady akciové společnosti formou *per rollam* připuštěno, pokud to výslovně umožňují stanovy společnosti. V případě rozhodování rady

⁹ DĚDIČ, Jan, Ivana ŠTENGLOVÁ, Radim KRÍŽ a Petr ČECH. *Akciové společnosti*. 7. přepracované vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 465.

¹⁰ NETOLICKÝ, Martin. Co všechno může a nemůže kontrolní výbor zastupitelstva obce? *Moderní obec*, 2008, roč. XIV, č. 6, s. 52.

obce (kraje) v působnosti valné hromady se však nejedná o rozhodování valné hromady jako kolektivního orgánu, ale jde o specifickou situaci, kdy za obec (kraj) jako jediného společníka (jeden subjekt práva) přísluší rozhodovat jednomu z jeho kolektivních orgánů. Tzn, že rozhodnutí akcionáře jako právnické osoby je vytvářeno hlasováním jednotlivých fyzických osob tvořících kolektivní orgán této právnické osoby. Zde je nutno zdůraznit, že obecní ani krajské zřízení možnost přijímání rozhodnutí rady formou *per rollam* nepřipouští a požadují (byť ne zcela pregnantně), aby jednání vždy proběhlo jako prezenční (i když v dřívějším období nebyly výjimkou případy, kdy rozhodnutí rady bylo formou *per rollam* přijímáno). I kdybychom tedy (ovšem zcela hypoteticky) ve sféře soukromého práva mohli dojít k závěru, že rozhodnutí jediného akcionáře by mohlo být přijímáno formou *per rollam* (pokud by to umožňovaly stanovy společnosti a vysloveně konstruovaly tuto možnost pro hlasování kolektivního orgánu za jediného akcionáře), tak ve sféře veřejného práva, které reguluje jednání orgánů obcí (krajů), je tato možnost vyloučena. Tento názor jednoznačně potvrzuje i Ministerstvo vnitra, které ve svém metodickém stanovisku možnost jednání orgánů územních samosprávných celků formou *per rollam* zcela vylučuje s tím, že jakékoliv usnesení přijaté radou obce *per rollam* je tak od počátku neplatné, neboť nebylo přijato na schůzi rady obce (pro kraje to platí identicky).¹¹

5 Vady rozhodnutí rady obce (kraje) při výkonu působnosti jediného akcionáře a procedura jejich přezkoumání

Specifickou otázkou, u níž se projevuje možný veřejnoprávní i soukromoprávní náhled, jsou případné vady rozhodnutí rady při výkonu působnosti jediného akcionáře a procedura jejich přezkoumání.

Přezkum platnosti rozhodnutí jediného akcionáře je v soukromoprávní úpravě ZOK limitován poměrně přísně (stejně jako u rozhodnutí valné hromady). Důvodem neplatnosti rozhodnutí jediného akcionáře může být pouze rozpor rozhodnutí se zákonem nebo stanovami podle § 428 odst. 1 ZOK a podle odstavce 2 téhož ustanovení pak rozpor s dobrými mravy. Další důvody zakládající jinak neplatnost právních jednání podle občanského

¹¹ *Metodické doporučení k činnosti územních samosprávných celků vydané odborem veřejné správy, dozoru a kontroly Ministerstva vnitra* [online]. Ministerstvo vnitra [cit. 17. 3. 2018].

zákoníku se na rozhodnutí jediného akcionáře nepoužijí. Dovolávat se takto neplatnosti rozhodnutí jediného akcionáře může dle ZOK člen představenstva (příp. statutární ředitel), člen dozorčí rady nebo likvidátor, a to v subjektivní lhůtě 3 měsíců ode dne, kdy se navrhovatel dozvěděl nebo mohl dozvědět o přijetí rozhodnutí, nejdéle však v objektivní lhůtě 1 roku ode dne přijetí rozhodnutí.

Rozhodnutí rady při výkonu působnosti valné hromady však stále zůstává rozhodnutím orgánu obce (kraje), které podléhá veřejnoprávním principům přezkumu ve smyslu § 124 obecního zřízení a § 82 krajského zřízení. V případě rozporu usnesení se zákonem nebo jiným právním předpisem nastupují dozorové kompetence ministerstva vnitra zahrnující u závažného rozporu i možnost okamžitého pozastavení výkonu takového usnesení bez předchozí výzvy ke zjednáání nápravy. Pokud obec (kraj) ve stanovené lhůtě nezjedná nápravu, podává ministerstvo vnitra příslušnému soudu návrh na zrušení usnesení.

Z hlediska úplnosti výkladu o veřejnoprávních možnostech přezkumu rozhodnutí rady obce (kraje) jako jediného akcionáře je třeba ještě zmínit specifické oprávnění starosty a hejtmana vyplývající z § 105 obecního zřízení resp. z § 62 krajského zřízení, které spočívá v možnosti pozastavit výkon usnesení rady, pokud má starosta (hejtman) za to, že je toto rozhodnutí nesprávné. Starosta (hejtman) pak věc předloží k rozhodnutí nejbližšímu zasedání zastupitelstva. Pro aplikaci tohoto postupu tedy postačí subjektivní přesvědčení starosty (hejtmana) o nesprávnosti přijatého usnesení rady. V praxi je toto oprávnění starosty (hejtmana) obecně používáno velice zřídka, neboť je projevem politické nejednotnosti rady obce (kraje). Toto sistační právo starosty a hejtmana nelze vyloučit ani ve vztahu k rozhodnutí rady při výkonu působnosti valné hromady, avšak považují jej v tomto případě spíše za hypotetické a není mi ani znám žádný případ, kdy by takto bylo využito.

Důležité kritérium pro určení, zda v konkrétním případě pro přezkum rozhodnutí rady při výkonu působnosti valné hromady použít veřejnoprávní či soukromoprávní proceduru, stanoví § 124 odst. 6 obecního zřízení a § 82 odst. 6 krajského zřízení. Podle těchto ustanovení se dozorová procedura dle obecního a krajského zřízení nepoužije v případě porušení právních

předpisů občanského, obchodního nebo pracovního práva a v případě, kdy jsou dozor nebo kontrola výkonu samostatné působnosti obcí (kraje) upraveny zvláštním právním předpisem. Dle *Kopecského* se „*takto formulované omezení jeví jako problematické, neboť může být sporné, do jakého odvětví některé právní normy vůbec zařadit, navíc i z věcného hlediska není jasné, proč nemá být možné zjednat nápravu některých nezákonných úkonů orgánů samosprávných celků. Nicméně výklad bude třeba provést takový, že v případě, kdy opatření orgánu obce porušuje jen normu soukromého práva, nebude možné ustanovení o dozoru použít.*“¹²

Vždy je proto nutné posoudit, zda důvod, pro nějž je rozhodnutí rady při výkonu působnosti valné hromady napadáno, spočívá v porušení pravidel veřejného (správního) či soukromého (občanského, obchodního) práva. V případě tvrzeného porušení pravidel zakotvených ve stanovách či v ZOK nebo rozporu s dobrými mravy bude na místě postupovat dle pravidel uvedených v § 428 ZOK. Příkladem takovéto situace by mohlo být např. rozhodnutí rady, které by v rozporu s principy ZOK zasahovalo do obchodního vedení společnosti, které přísluší jejímu statutárnímu orgánu. Pokud by však problém spočíval v porušení pravidel vyplývajících z norem veřejného práva, pak by měly být primárně aktivovány dozorové mechanismy předpokládané obecním resp. krajským zřízením. Příkladem porušení veřejnoprávních pravidel může být situace, kdy rada obce (kraje) rozhodne při výkonu působnosti valné hromady bez předchozího rozhodnutí zastupitelstva tam, kde to obecní resp. krajské zřízení vyžaduje (viz dále uvedený příklad schvalování změn stanov společnosti).

6 Nejdůležitější kompetence rady při výkonu působnosti valné hromady

Rada v působnosti valné hromady akciové společnosti rozhoduje jménem obce (kraje) jako jediného akcionáře v souladu s § 12 odst. 1 ZOK o všech záležitostech svěřených nejvyššímu orgánu společnosti ZOK (viz zejména § 421) nebo stanovami společnosti.

¹² KOPECKÝ, Martin a kol. *Zákon o obcích. Komentář*. 3. vyd. 2017, Praha: Wolters Kluwer, citováno dle ASPI – komentář k § 124 odst. 6 [cit. 15. 4. 2018].

Rada tak při výkonu působnosti valné hromady akciové společnosti může např. rozhodovat o:

1. změně stanov, nejde-li o změnu, ke které došlo na základě jiných právních skutečností;
2. zvýšení či snížení základního kapitálu nebo o možnosti započtení peněžité pohledávky vůči společnosti proti pohledávce na splacení vkladu (resp. emisního kurzu);
3. volbě (resp. jmenování), odvolání a odměňování členů představenstva (resp. statutárního ředitele), pokud stanovy neurčují, že tato působnost náleží dozorčí radě;
4. volbě (resp. jmenování) a odvolání členů dozorčí nebo správní rady, s výjimkou členů dozorčí rady, které nevolí valná hromada;
5. schválení řádné nebo mimořádné účetní závěrky a konsolidované účetní závěrky a v zákonem stanovených případech i mezitímní účetní závěrky;
6. rozdělení zisku nebo o úhradě ztráty;
7. zrušení společnosti s likvidací, jmenování a odvolání likvidátora včetně určení výše jeho odměny, schválení návrhu rozdělení likvidačního zůstatku;
8. uzavření smlouvy, jejímž předmětem je převod podniku nebo jeho části a jeho nájem, nebo o uzavření takové smlouvy ovládanou osobou;
9. schválení ovládací smlouvy, smlouvy o převodu zisku a smlouvy o tichém společenství a jejich změn;
10. schválení jednání učiněných jménem společnosti do jejího vzniku;
11. schvalování smluv o výkonu funkce se členy představenstva (resp. statutárním ředitelem) a dozorčí rady;
12. schvalování střednědobého záměru;
13. schválení investic nad stanovami stanovený limit;
14. dalších otázkách, které ZOK nebo stanovy zahrnují do působnosti valné hromady.

Vedle pravomocí svěřených radě při výkonu působnosti valné hromady akciové společnosti na základě příslušných ustanovení ZOK je na místě zmínit také specifické oprávnění vyplývající z § 17 odst. 1 zákona

č. 93/2009 Sb., o auditorech a o změně některých zákonů (zákon o auditorech), ve znění pozdějších předpisů. Rada tak při výkonu působnosti valné hromady akciové společnosti, jako nejvyšší orgán společnosti, určuje auditora, pokud má společnost povinnost mít účetní závěrku nebo konsolidovanou účetní závěrku ověřenu auditorem.

Je ovšem třeba podotknout, že některé z výše uvedených kompetencí rady v působnosti valné hromady jsou v podmínkách územních samosprávných celků významně ovlivněny pravomocemi dalšího kolektivního orgánu obce (kraje), a sice zastupitelstva.

7 Kompetence zastupitelstva omezující radu při výkonu působnosti valné hromady

Podle § 84 odst. 2 písm. e) obecního zřízení a identicky podle § 35 odst. 2 písm. k) krajského zřízení je zastupitelstvu vyhrazeno rozhodovat o založení nebo rušení právnických osob, schvalovat jejich zakladatelské listiny, společenské smlouvy, zakládací smlouvy a stanovy a rozhodovat o účasti v již založených právnických osobách. Zastupitelstvo obce (kraje) tak hraje nezastupitelnou roli při vzniku i zániku akciové společnosti. Při vzniku společnosti fakticky jedná jako ustavující valná hromada resp. činí za jediného zakladatele právní jednání spočívající v rozhodnutí o založení společnosti. V případě zrušení společnosti musí o zrušení akciové společnosti rozhodnout zastupitelstvo a teprve pak může rada v roli nejvyššího orgánu společnosti rozhodovat o jejím zrušení se všemi náležitostmi dle ZOK.

Dle výše uvedených ustanovení obecního a krajského zřízení také zastupitelstvu mj. přísluší schvalovat stanovy právnických osob. V praxi územních samosprávných celků lze vysledovat různý přístup k tomu, zda zastupitelstvu je vyhrazeno schvalovat nejen stanovy společnosti při jejím vzniku, ale také změny stanov v době, kdy společnost již existuje. V posledním období, především s ohledem na dozorová stanoviska Ministerstva vnitra k této otázce,¹³ se praxe z opatrnosti začíná přiklánět k závěru, že zastupitelstvo musí schválit také každou změnu stanov 100 % vlastněných obchodních

¹³ *Stanovisko odboru veřejné správy, dozoru a kontroly Ministerstva vnitra* ze dne 17. prosince 2015 [online]. Ministerstvo vnitra [cit. 17. 3. 2018].

společností.¹⁴ Při respektování tohoto výkladu teprve poté může změnu stanov schválit a vydat rada obce (kraje) v působnosti valné hromady jako nejvyšší orgán společnosti, a to za přítomnosti notáře.

Zastupitelstvu obce (kraje) je dále ve smyslu § 84 odst. 2 písm. g) obecního zřízení resp. § 35 odst. 2 písm. m) krajského zřízení vyhrazeno navrhnout zástupce obce (kraje) do ostatních orgánů obchodních společností, v nichž má obec (kraj) majetkovou účast, a navrhnout jejich odvolání; to neplatí, rozhoduje-li rada obce (kraje) ve věcech jediného společníka obchodní společnosti podle § 102 odst. 2 písm. c) obecního zřízení resp. § 59 odst. 1 písm. j) krajského zřízení. Výjimka, která omezuje pravomoc zastupitelstva obce (kraje) navrhnout zástupce územního samosprávného celku do orgánů právě ve vztahu k těm společnostem, vůči nimž rada rozhoduje ve věcech jediného společníka, byla do právní úpravy vložena novelizací s účinností od 1. července 2017. Až do té doby zastupitelstvo navrhovalo zástupce (příp. jejich odvolání) do orgánů (představenstvo, statutární ředitel, dozorčí rada správní rada) také obcí (krajem) 100% vlastněných akciových společností.¹⁵ Teprve na základě návrhu zastupitelstva kraje pak mohla rada při výkonu působnosti valné hromady zvolit nebo odvolat člena orgánu společnosti. Od 1. července 2017 však již u 100% vlastněných společností může rada rozhodovat o personálních opatřeních v orgánech společností bez návrhu zastupitelstva. Podle odůvodnění předkladatele návrhu poslance Tomáše Pletichy byla zákonná změna motivována potřebou praxe učinit personální změnu v orgánech společnosti obratem, a to např. při závažných zjištěných nedostatcích v činnosti členů těchto orgánů.¹⁶

Ve smyslu § 85 písm. e) obecního zřízení a § 36 písm. m) krajského zřízení je také zastupitelstvu vyhrazeno rozhodovat o peněžitých a nepeněžitých vkladech do právnických osob. Také u akciových společností 100%

¹⁴ Ministerstvo vnitra dokonce v září 2016 podalo *Správní žalobu na zrušení rozhodnutí Rady Hlavního města Prahy o změně stanov společnosti Operátor OpenCARD, a. s.* [online]. Ministerstvo vnitra [cit. 17. 3. 2018]. Ke dni odevzdání tohoto příspěvku není ve věci rozhodnuto.

¹⁵ NETOLICKÝ, Martin a Lukáš POTĚŠIL. Delegování zástupců obce do orgánů obchodních společností. *Moderní obec*, 2008, roč. XIV, č. 3, s. 42.

¹⁶ *Pozměňovací návrh č. 5820 předložený poslancem Lukášem Pletichou ke sněmovnímu tisku č. 929 – Vládní návrh zákona ke návrhu zákona, kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich a zákona o některých přestupcích* [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR [cit. 17. 3. 2018].

vlastněných územním samosprávným celkem musí tedy zastupitelstvo vždy za jediného akcionáře rozhodnout o jakémkoliv peněžitém i nepeněžitým vkladu do společnosti. Současně zastupitelstvo rozhodne o uzavření smlouvy o upsání akcií se společností. Tyto kroky činí zastupitelstvo za obec (kraj) jako (jediného) akcionáře obchodní společnosti. Samotné rozhodnutí o zvýšení základního kapitálu peněžitým či nepeněžitým vkladem (jediného) akcionáře (resp. společníka) pak již přísluší valné hromadě jako nejvyššímu orgánu obchodní společnosti, tedy u společnosti 100 % vlastněné územním samosprávným celkem radě při výkonu působnosti valné hromady.

8 Závěr

V předloženém příspěvku jsem se zaměřil na specifický okruh akciových společností založených a 100 % ovládaných územními samosprávnými celky. Existence a fungování těchto společností jsou významně podřízeny pravidlům stanoveným v předpisech práva soukromého, zejména tedy občanského zákoníku a ZOK. S ohledem na to, že obce a kraje, jako akcionáři těchto společností, jsou veřejnoprávními korporacemi, však předpisy práva veřejného, především obecní a krajské zřízení, stanoví určitá speciální pravidla pro vzájemné vztahy obce (kraje) a těchto společností.

Poukázal jsem na jistou nejednoznačnost formulací v § 102 odst. 2 písm. b) obecního zřízení a zejména § 59 odst. 1 písm. i) krajského zřízení a z toho pramenící jejich problematickou aplikovatelnost na vztah územních samosprávných celků k obchodním společnostem. V této souvislosti dlouhodobě doporučuji do budoucna upřesnění těchto zákonných ustanovení.¹⁷ Naopak, zcela jednoznačná je dikce § 102 odst. 2 písm. c) obecního zřízení resp. § 59 odst. 1 písm. j) krajského zřízení, a o jejich aplikovatelnosti na vztah obce a kraje k jejich 100 % vlastněným obchodním společnostem není pochyb. Radě je vyhrazeno rozhodovat ve věcech obce (kraje) jako jediného společníka obchodní společnosti.

Z hlediska obchodního práva se rozhodování rady obce (kraje) ve věcech jediného akcionáře odehrává především v režimu § 12 odst. 1 ZOK, dle kterého působnost nejvyššího orgánu vykonává v jednočlenné společnosti

¹⁷ POSPÍŠIL, Petr a kol. *Právníké osoby obcí a krajů*. 1. vyd. 2013, Praha: Wolters Kluwer ČR, s. 227.

její společník. Upozornil jsem na některé rozdíly mezi dříve platnou a aktuální právní úpravou vztahující se k rozhodnutí jediného akcionáře jako nejvyššího orgánu společnosti. Věnoval jsem se zejména otázce písemnosti rozhodnutí jediného akcionáře a jeho oprávnění přizvat ke svému rozhodnutí představitele dalších orgánů společnosti. Ačkoliv stávající právní úprava vyvolává jisté teoretické otázky ohledně těchto povinností a oprávnění jediného akcionáře, nastínil jsem, že v praxi by větší problémy nastávat nemusely. Představa ústního rozhodnutí rady v působnosti valné hromady je spíše hypotetická s ohledem na další zákonné souvislosti a pokud jde o oprávnění jediného akcionáře přizvat k rozhodnutí zástupce dalších orgánů společností, lze se vždy opřít o oprávnění rady obce (kraje) přizvat k jednotlivým bodům jednání další osoby vyplývající z příslušných ustanovení obecního a krajského zřízení.

Z hlediska procedurálních pravidel jednání rady obce (kraje) při výkonu působnosti valné hromady je zcela dominující úprava vyplývající z obecního a krajského zřízení, neboť i jednání při výkonu působnosti jediného akcionáře je jedním z jednání rady jako kolektivního orgánu obce (kraje). Vzhledem k pravidlům stanoveným pro jednání rady obce (kraje) v obecním a krajském zřízení je vyloučeno, aby její rozhodnutí při výkonu působnosti valné hromady bylo přijato *per rollam*.

Specifickou otázkou, u níž se projevuje možný veřejnoprávní i soukromoprávní náhled, jsou případné vady rozhodnutí rady při výkonu působnosti jediného akcionáře a procedura jejich přezkoumání. Ačkoliv to v konkrétním případě nemusí být vždy snadné, je nutné posoudit, zda důvod, pro nějž je rozhodnutí rady při výkonu působnosti valné hromady napadáno, spočívá v porušení pravidel veřejného (správního) či soukromého (občanského, obchodního) práva a podle toho zvolit proceduru přezkoumání rozhodnutí rady dle pravidel vyplývajících ze ZOK, anebo dle postupů vyplývajících z obecního či krajského zřízení.

Radě obce (kraje) při výkonu působnosti jediného akcionáře přísluší rozhodování o všech záležitostech, které ZOK či stanovy společnosti svěřují valné hromadě. Upozornil jsem rovněž na relativně novou kompetenci nejvyššího orgánu určit auditora pro ověření účetní závěrky společnosti.

V podmínkách územních samosprávných celků jsou kompetence rady při výkonu působnosti jediného akcionáře v některých případech významně limitovány vyhrazenými pravomocemi zastupitelstva. Jde zejména o oprávnění zastupitelstva rozhodovat o založení či zrušení společnosti, schvalovat stanovy společnosti (včetně jejích změn) či rozhodovat o jakémkoliv vkladu do společnosti. Ve všech těchto případech je nutné, aby nejprve ve věci rozhodlo zastupitelstvo jako nejvyšší orgán obce (kraje), a teprve následně může rozhodnout rada v působnosti nejvyššího orgánu společnosti. V posledním období byla novelizací obecního a krajského zřízení posílena role rady při rozhodování o personálním obsazení orgánů 100% ovládaných společností, když zastupitelstvu byla v těchto případech odebrána pravomoc navrhnout osoby do těchto orgánů či jejich odvolání.

Na základě výše uvedených skutečností lze shrnout, že akciové (a obecně obchodní) společnosti 100% vlastněné územními samosprávnými celky představují zvláštní skupinu obchodních korporací, do jejichž fungování významně zasahuje prolínání pravidel práva soukromého a práva veřejného. Toto prolínání přináší specifická procesní pravidla a také problémy, s nimiž se u „standardních“ společností s jediným akcionářem nesetkáme. Je důležité, aby příslušní funkcionáři územních samosprávných celků při rozhodování za nejvyšší orgán společnosti vnímali tento „hybridní“ charakter municipálních obchodních společností a dbali důsledně na dodržování pravidel vyplývajících z předpisů práva veřejného i soukromého.

Literatura

COGAN, Rudolf. *Krajské zřízení*. 1. vyd. Praha: ASPI, 2004, 440 s. ISBN 80-7357-041-6.

DĚDIČ, Jan, Ivana ŠTENGLOVÁ, Radim KRÍŽ a Petr ČECH. *Akciové společnosti*. 7. přepracované vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, 704 s. ISBN 978-80-7400-404-9.

Metodické doporučení k činnosti územních samosprávných celků vydané Odborem veřejné správy, dozoru a kontroly Ministerstva vnitra. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/odk2/clanek/metodicke-materialy-k-zakonnym-zmocnenim.aspx>.

KOPECKÝ, Martin a kol. *Zákon o obcích. Komentář*. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2017, 376 s. ISBN 978-80-7552-862-9.

- NETOLICKÝ, Martin. Co všechno může a nemůže kontrolní výbor zastupitelstva obce? *Moderní obec*. 2008, roč. XIV, č. 6, s. 52. ISSN 1211-0507.
- NETOLICKÝ, Martin a Lukáš POTĚŠIL. Delegování zástupců obce do orgánů obchodních společností. *Moderní obec*, 2008, roč. XIV, č. 3, s. 42. ISSN 1211-0507.
- POKORNÁ, Jarmila, Zdeněk KOVAŘÍK, Zdeněk ČÁP a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. I. Díl (§ 1 až 220)*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2009, 1996 s. ISBN 978-80-7357-491-8.
- POSPÍŠIL, Petr. Akciové společnosti zakládáné územními samosprávnými celky. *Právní rádce*, 2009, roč. XVII, č. 1, s. 23–29. ISSN 1210-4817.
- POSPÍŠIL, Petr a kol. *Právnícké osoby obcí a krajů*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, 262 s. ISBN 978-80-7357-982-1.
- Pozměňovací návrh č. 5820 předložený poslancem Lukášem Pletichou k sněmovnímu tisku č. 929 – Vládní návrh zákona k návrhu zákona, kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich a zákona o některých přestupcích. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/tisky.sqw?O=7 & T=929>.
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 32 Odo 1104/2005, ze dne 9. listopadu 2006.
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 29 Cdo 3009/2007, ze dne 27. ledna 2009.
- Správní žaloba Ministerstva vnitra na zrušení rozhodnutí Rady Hlavního města Prahy o změně stanov společnosti Operátor Opencard, a. s.* Dostupné z: https://www.oziveni.cz/wp-content/uploads/2016/07/spravni-zaloba_mvcr_operator-opencard1.pdf.
- Stanovisko odboru veřejné správy, dozoru a kontroly Ministerstva vnitra ze dne 17. prosince 2015 k problematice změně stanov municipálních obchodních společností.* Dostupné z: <https://www.oziveni.cz/wp-content/uploads/2014/08/Nazor-MVCR-zmena-stanov.pdf>
- ŠTENGLOVÁ, Ivana, Bohumil HAVEL, Filip CILEČEK, Petr KUHN a Petr ŠUK. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, 1008 s. ISBN 978-80-7400-480-3.

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 93/2009 Sb., o auditorech a o změně některých zákonů (zákon o auditorech), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění zákona č. 458/2016 Sb.

Contact – e-mail

pospisil@opf.slu.cz

Společná účast společníka a jeho zástupce na valné hromadě

Monika Příkazská

Katedra obchodního práva, Právnická fakulta,
Masarykova univerzita, Brno, Česká republika

Abstrakt

Aktuální judikatura nepřipouští, aby se zasedání valné hromady účastnil společník (akcionář) a současně jeho zástupce. V takovém případě však ve skutečnosti není důvodem potřeba zastoupení společníka, neboť ten se valné hromady fyzicky účastní. Doktrína pak navazuje dalšími argumenty. Právní úprava před, ani po rekodifikaci tuto otázku výslovně neupravovala, resp. neupravuje (a tedy ji ani nezakazuje). Příspěvek se vyhledává jednotlivé důvody jednotlivých důvodů, proč by společná účast společníka a jeho zástupce na valné hromadě měla, resp. neměla být možná. Následně je zhodnotí a pokusí se předložit argumenty pro závěr, proč společnou účast společníka a zástupce obecně připustit.

Klíčová slova

Společník; valná hromada; zástupce; zastoupení.

1 Úvod

Ustanovení § 168 a 399 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích (dále také jen „zákon o obchodních korporacích“ nebo „ZOK“) shodně uvádějí, že společník (akcionář) se může účastnit valné hromady osobně nebo v zastoupení. Dále potom stanoví zvláštní formální a obsahový požadavek na udělenou plnou moc – plná moc musí být udělena písemně a musí obsahovat určení, zda se uděluje pro zastoupení na jedné nebo na více valných hromadách. Ze znění zákona je tedy zřejmé, že společník, resp. akcionář může vykonávat jedno z řídicích práv – právo účastnit se valné hromady – i prostřednictvím svého zástupce, kterého si za tímto účelem zvolí.

Zákon postupně doplnila judikatura, která se otázkou zastoupení společníka na valné hromadě zabývala podrobněji. Doposud judikatura dospěla k následujícím závěrům, které je také možné chápat jako východiska pro další úvahy:

1. Společník může být ve vztahu k jednomu podílu zastoupen pouze jediným zástupcem (není možné, aby za něj jednalo a hlasovalo více zmocněnců).¹ Pokud však společník vlastní více podílů, je možné udělit plnou moc pouze k některým z nich a ve zbytku vykonávat své právo účastnit se valné hromady osobně.²
2. Pokud se valné hromady účastní společník, nemůže se této valné hromady současně účastnit zástupce společníka.³
3. Plná moc udělená k zastupování na valné hromadě je zvláštní plná moc (nepostačuje plná moc generální)⁴, kterou lze udělit i pro více valných hromad téže společnosti konaných v budoucnosti.⁵ Udělit lze také substituční plnou moc.⁶
4. Plná moc udělená k účasti na valné hromadě není plnou mocí k právnímu jednání.⁷
5. Pokud zmocnitel udělí zástupci plnou moc bez informace nebo pokynu o tom, jak má na valné hromadě hlasovat, nejedná se o obcházení zákona, resp. obcházení omezení převoditelnosti akcií.⁸

Po rekodifikaci se již neuplatní závěr o tom, že plná moc udělená zástupci k účasti na valné hromadě není plnou mocí k právnímu jednání, což souvisí

¹ Např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2002, sp. zn. 29 Odo 215/2002.

² Např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2009, sp. zn. 29 Cdo 5297/2008.

³ Např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2005, sp. zn. 29 Odo 701/2004 pro poměry družstva a následně novější usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2013, sp. zn. 29 Cdo 1110/2012 pro poměry společnosti s ručením omezeným.

⁴ Např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2002, sp. zn. 29 Odo 215/2002 a dále usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2009, sp. zn. 29 Cdo 5297/2008.

⁵ Např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2009, sp. zn. 29 Cdo 5297/2008.

⁶ Např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2009, sp. zn. 29 Cdo 5297/2008, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 9. 2015, sp. zn. 29 Cdo 2133/2013 (toto rozhodnutí bylo zrušeno nálezem Ústavního soudu ze dne 10. 10. 2017, sp. zn. III. ÚS 3733/15, avšak citovaný dílčí závěr patrně i s ohledem na dosavadní vývoj judikatury zůstane zachován).

⁷ Např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2009, sp. zn. 29 Cdo 5297/2008.

⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 2. 2011, sp. zn. 29 Cdo 3880/2009, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 9. 2015, sp. zn. 29 Cdo 2133/2013.

s novým pojetím usnesení valné hromady, které je nyní právním jednáním (a tím, že i hlasování na valné hromadě je právním jednáním).⁹

Pro další uvedené závěry judikatury je pak rekonstrukce soukromého práva přirozenou příležitostí ke zvážení, zda jsou opravdu veškeré shora uvedené judikaturní závěry i nadále obhajitelné. Zvláště zajímavým je z tohoto pohledu především závěr Nejvyššího soudu, že se zasedání valné hromady vedle zástupce společníka (zmocněného na základě plné moci) nemůže účastnit také samotný společník. K těmto závěrům se kloní se i významná část doktríny.¹⁰ Lze se však setkat také se spíše kritickými (ale ojedinělými) ohlasy k nepřipustnosti souběžné účasti společníka a jeho zástupce na valné hromadě, které akceptují myšlenku, že přítomnost společníka na valné hromadě může být významná z pohledu práv na řízení společnosti i tehdy, pokud je v účasti na ní zastoupen (zejména pokud jde o možnost zastoupeného operativně udílet pokyny s ohledem na aktuální vývoj situace).¹¹

Patrně není sporu o tom, že samotná „holá“ účast na valné hromadě rozhodně může být pro společníka přínosná, a to – zvláště v případě společnosti s ručením omezeným – především pro realizaci dalších práv týkajících se řízení společnosti, která může společník sám využít v budoucnu

⁹ Srov. např. ŠUK, P. Komentář k § 190. In: ŠTENGLOVÁ, Ivana, Bohumil HAVEL, Filip CILEČEK, Zdeněk KUHN a Petr ŠUK. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 405; dále LASÁK, J. Komentář k § 45. In: LASÁK, Jan, Jarmila POKORNÁ, Zdeněk ČÁP, Tomáš DOLEŽIL a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář. I. Díl (§ 1 až 343)*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 352; dále také POKORNÁ J. Komentář k § 190. In: LASÁK, Jan, Jarmila POKORNÁ, Zdeněk ČÁP, Tomáš DOLEŽIL a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář. I. Díl (§ 1 až 343)*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 1004.

¹⁰ DVOŘÁK, Tomáš. *Valná hromada, s. r. o.*, s. 177. Dále srov. DĚDIČ, J. Komentář k § 180. In: DĚDIČ, Jan a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. III. Díl, § 176–§ 220zlb*. Praha: Polygon, 2002, s. 1800; či KRŮTA, Jan. Zastoupení na valné hromadě od 1. 12. 2009 s ohledem na dosavadní judikaturu. *Obchodněprávní revue*, 2010, č. 5, s. 139. K témuž závěru se dále kloní i ŠUK, P. Komentář k § 168. In: ŠTENGLOVÁ, Ivana, Bohumil HAVEL, Filip CILEČEK, Zdeněk KUHN a Petr ŠUK. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 357. Konečně tento závěr zastává i POKORNÁ J. Komentář k § 168. In: LASÁK, Jan, Jarmila POKORNÁ, Zdeněk ČÁP, Tomáš DOLEŽIL a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář. I. Díl (§ 1 až 343)*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 956; a LASÁK J. a V. FILIP. Komentář k § 399. In: LASÁK, Jan, Jarmila POKORNÁ, Zdeněk ČÁP, Tomáš DOLEŽIL a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář. II. díl (§ 344 až 786)*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 1775.

¹¹ HOLEJŠOVSKÝ, Josef. *Valné hromady společnosti s ručením omezeným*. Praha: C. H. Beck, 2011. Beckova edice právo a hospodářství, s. 105 a 106.

(např. právo na informace). Lze se dokonce domnívat, že bezprostřední účast na zasedání valné hromady může být pro společníka klíčová. Nevyřešené otázky paralelní účasti vynikají především v případech, kdy společník udělí plnou moc například advokátovi.

Právní úprava souběžnou účast společníka a zástupce výslovně neřeší, z čehož mimo jiné plyne – a to je velmi podstatné – že ji výslovně nezakazuje. Východiskem by proto mělo být, že se společná účast obecně povoluje. Pro opačný závěr je třeba hledat přesvědčivý argument, proč společníkovi upírat právo „holé“ účasti na valné hromadě, byť tento společník usoudil, že samotný výkon jednotlivých oprávnění přenechá (třeba více kvalifikovanému) zástupci.

Vyřešení položené otázky do značné míry závisí na vyvažování oprávněných zájmů společníka a společnosti. Který zájem má mít ale přednost? Při vyvažování jednotlivých zájmů je třeba zvažovat, na kolik lze vyhovět oprávněnému zájmu společníka, aby na tom netratil oprávněný zájem společnosti.

2 Souběžná (ne)účast a účel zastoupení

Judikatura se odvolává především na teleologický a logický výklad, podle něhož je účelem institutu zastoupení umožnit nepřítomnému společníkovi (členovi družstva), aby se na rozhodování valné hromady (členské schůze) podílel alespoň prostřednictvím zástupce.¹² Judikatura uvádí, že pokud se valné hromady hodlá účastnit spolu se zástupcem i zastoupený, je zřejmé, že důvodem jeho účasti musí být něco jiného.¹³ V takovém případě společníkovi bez dalšího nevzniká právo na zastoupení ze zákona¹⁴; naopak je vnitřní záležitostí společnosti, zda společnou účast zástupce i zastoupeného na zasedání valné hromady povolí. Po rekonstrukci se pak argumentuje tím, že se nová právní úprava nezměnila (účel zastoupení zůstává stejný a i nadále chybí právní úprava účasti dalších osob na valné hromadě).¹⁵

¹² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2005, sp. zn. 29 Odo 701/2004 pro poměry družstva a následně také usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2013, sp. zn. 29 Cdo 1110/2012 pro poměry společnosti s ručením omezeným.

¹³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2005, sp. zn. 29 Odo 701/2004.

¹⁴ *Ibid.*

¹⁵ ŠUK, P. Komentář k § 168. In: ŠTENGLOVÁ, Ivana, Bohumil HAVEL, Filip CILEČEK, Zdeněk KUHN a Petr ŠUK. *Zákon o obchodních korporacích*. Komentář. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 357.

Společník přitom skutečně může mít různé důvody pro to, aby se účastnil valné hromady spolu se svým zástupcem. Zastoupení totiž neřeší pouze situace, kdy zastoupený určité právní jednání učinit nemůže. Dopadá i na případy, kdy na zástupce deleguje právní jednání, která by sice osobně učinit mohl, ale patrně se domnívá, že je zástupce v danou chvíli učiní lépe, kvalifikovaněji; současná přítomnost společníka i jeho zástupce také umožní, aby zastoupený uděloval zástupci pokyny v reálném čase, což je značnou výhodou (využití moderních komunikačních technologií vždy působí určitou prodlevu). V takovém případě se sice do odvolání plné moci připravuje o možnost činit tato jednání osobně; i nadále však může mít legitimní zájem na tom, aby byl na zasedání valné hromady osobně přítomen. Zkoumání důvodů, pro které se zastoupený rozhodl využít možnosti nechat se na valné hromadě zastoupit, společnosti nenáleží (dokud to nezasahuje do jejích oprávněných zájmů). Z odůvodnění rozhodnutí Nejvyššího soudu se naopak zdá¹⁶, že jiné důvody zastoupení (než fyzická nepřítomnost společníka) vlastně nejsou ospravedlnitelné. Přenechává k úvaze společnosti, zda současnou účast zástupce i zastoupeného na konkrétním zasedání valné hromady povolí či nikoliv.

Tím se tedy zastoupení rozděluje na dvě kategorie – zastoupení pro případ, kdy se zastoupený účastnit valné hromady skutečně nemůže (resp. nechce a nehodlá být fyzicky přítomen), a dále zastoupení pro případ, kdy k udělení plné moci vedly zastoupeného jiné důvody než nemožnost fyzické účasti (a naopak fyzicky přítomen být chce). V podstatě se tak odlišuje zastoupení nezbytné a dobrovolné. Je však otázkou, zda lze s různými druhy zastoupení spojovat tak závažné důsledky, jako je vyloučení účasti zastoupeného v případě, kdy se na valnou hromadu dostavit sice může, ale preferuje činit právní jednání v zastoupení. Dokud tím není dotčen průběh zasedání valné hromady, neměla by společnost (natož soud) zkoumat, jaké důvody vedly společníka k tomu, aby se na valné hromadě nechal zastoupit. Současně se lze opřít i o obecnou povahu zastoupení – smluvní zastoupení se využívá tehdy, pokud zastoupený nemůže učinit právní jednání osobně. Tuto nemožnost lze ale asi chápat nejen jako nemožnost fyzickou, ale také jako nemožnost „psychickou“ – zastoupený nemůže právní jednání učinit

¹⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2005, sp. zn. 29 Odo 701/2004.

(či spíše nechce učinit), protože se domnívá, že jeho zástupce učiní toto jednání kvalifikovaněji. V případě obecného zastoupení však asi dovodíme, že účastnit jednotlivých právních jednání se může jak zástupce, tak zastoupený (příčemž samotné právní jednání může učinit pouze jeden z nich). Procesním odrazem je potom možnost společné účasti účastníka řízení a jeho zástupce podle zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále také „občanský soudní řád“ nebo „OSŘ“) a dalších procesněprávních předpisů; účel společné účasti se však v hmotněprávní a procesněprávní rovině příliš neliší.¹⁷

Judikatura dále dovodila, že ve vztahu k více podílům (akciím) je možné se valné hromady účastnit osobně i v zastoupení.¹⁸ V tom případě by bylo ale možné namítat, že – pokud se ohledně některých podílů (akcií) společník účastní valné hromady osobně – není účelem takového zastoupení umožnit zastoupenému, aby se prostřednictvím zástupce účastnil valné hromady (protože sám zastoupený se jí účastnit nemůže). V daném případě – právě s ohledem na mnohost podílu – je zcela na místě připustit, že se valné hromady může zástupce i zastoupený. V konečném důsledku jsou tedy závěry obdobné jako v případě jediného podílu – společník má určité důvody, proč se účastní ve vztahu k různým podílům valné hromady v zastoupení i osobně. Těmito důvody zjevně není, že by se valné hromady fyzicky (osobně) účastnit nemohl. Přesto je řešení odlišné – holá „účast“ v obdobné situaci u jediného podílu se nepřipouští, ačkoliv z pohledu společnosti (které by případně mohlo takové jednání škodit) není mezi oběma případy vlastně žádný rozdíl.

Ke společné účasti společníka a jeho zástupce na valné hromadě tak mohou společníka motivovat různé důvody; pokud touto motivací ovšem nebude zneužití práva, je motivace pro možnost samotné společné účasti z pohledu společnosti v podstatě nerozhodná (resp. rozhodnutí pro společnou účast je součástí společníkovy autonomie vůle).

¹⁷ Srov. argumentace J. Holejšovského, z níž vycházím. HOLEJŠOVSKÝ, Josef. *Valné hromady společností s ručením omezeným*. Praha: C. H. Beck, 2011, Beckova edice právo a hospodářství, s. 106.

¹⁸ Např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2009, sp. zn. 29 Cdo 5297/2008.

Závěrem lze doplnit ještě další argument pro možnou společnou účast společníka a jeho zástupce, který nezohledňuje účel zastoupení a spočívá v samotné podstatě akcie, resp. podílu jako věci, která se nachází ve vlastnictví akcionáře (společníka). Společnou účast společníka a jeho zástupce lze totiž chápat také jako součást výkonu vlastnického práva k akcií (podílu).¹⁹

3 Otevřenost valné hromady

Dalším argumentem, o který se někteří autoři opírají, je skutečnost, že valná hromada obchodní společnosti není otevřeným fórem a právo účastnit se valné hromady mají pouze společníci či oprávněné osoby.²⁰ Účast dalších osob (především poradců, resp. hostů) pak může zvažít (a povolit) sama obchodní společnost; není však nároková. Uvádí se pouze, že potřeba zastoupení společníka při paralelní účasti zaniká.²¹ Je otázkou, zda z této skutečnosti dovodit i to, že se již zmocněný zástupce nepovažuje za oprávněnou osobu. Tato úvaha však uspokojivě neřeší to, že vznikl vztah mezi zástupcem a zastoupeným a ten i nadále trvá (ačkoliv se může jevit, že potřeba zastoupení mezitím zanikla).²²

V prvé řadě je třeba odlišit zánik potřeby nechat se zastoupit a zánik samotného zástupčího oprávnění. Zmocnění může zaniknout vykonáním právního jednání, na které bylo zastoupení omezeno, odvoláním ze strany zmocnítele, výpovědí ze strany zmocněnce a smrtí zmocněnce nebo zmocnítele.²³ Ze samotné souběžné účasti zastoupeného a zástupce na valné hromadě

¹⁹ Především za doplnění tohoto argumentu děkuji B. Havlovi, který tento pohled předeštel v rámci podnětné diskuze po ústním přednesu tohoto příspěvku.

²⁰ Srov. POKORNÁ J. Komentář k § 168. In: LASÁK, Jan, Jarmila POKORNÁ, Zdeněk ČÁP, Tomáš DOLEŽIL a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář. I. Díl (§ 1 až 343)*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 956; a LASÁK J. a V. FILIP. Komentář k § 399. In: LASÁK, Jan, Jarmila POKORNÁ, Zdeněk ČÁP, Tomáš DOLEŽIL a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář. II. díl (§ 344 až 786)*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 1775.

²¹ LASÁK J. a V. FILIP. Komentář k § 399. In: LASÁK, Jan, Jarmila POKORNÁ, Zdeněk ČÁP, Tomáš DOLEŽIL a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář. II. díl (§ 344 až 786)*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 1775.

²² Názky řešení zmiňuje např. i doktrína (opírající se patrně o judikaturu), která poukazuje na pomyslnou pyramidu jednotlivých zúčastněných osob, přičemž platí, že „vyšší bere“ – osoba se zmocněním nižší úrovně není oprávněna se účastnit, pokud se objeví osoba se zmocněním vyšší úrovně. Srov. KRŮTA, Jan. Zastoupení na valné hromadě od 1. 12. 2009 s ohledem na dosavadní judikaturu. *Obchodněprávní revue*, 2010, č. 5, s. 139.

²³ Srov. § 448 OZ.

však nelze dovodit zánik zmocnění (a tedy zástupčího oprávnění) ani jedním z výše uvedených způsobů, z čehož plyne, že zmocněnec je z vůle zmocnitele oprávněnou osobou i tehdy, pokud se oba společně dostaví na valnou hromadu. Určitě nelze dovodit zánik zmocnění z pouhé skutečnosti, že se obchodní korporaci (jako osobě stojící mimo dohodu o zastoupení) jeví, že neexistuje potřeba zastoupení.

Z výše uvedeného plyne, že společná účast společníka a jeho zástupce nemusí narušit uzavřenost valné hromady, pokud vycházíme z předpokladu, že valná hromada je fórum, k němuž mají přístup pouze oprávněné osoby. Společníkovi zakládá oprávnění k účasti jeho členství ve valné hromadě a jeho zástupci zmocnění společníkem. Byť se tedy fakticky počet účastníků valné hromady může rozšířit, nijak se tím nenarušuje uzavřenost a neveřejnost zasedání valné hromady. Není proto zřejmé, proč by měla souběžná účast škodit společnosti či jiným společníkům, když jde pouze o alternativní výkon práva účastnit se na valné hromadě, přičemž společník i jeho zástupce oba disponují oprávněním k účasti.

Pokud se argumentuje obavou z toho, že by se valná hromada stala otevřeným fórem, znamenalo by to, že na valnou hromadu je umožněn přístup komukoliv. V daném případě se ale valná hromada ani při souběžné účasti společníka a jeho zástupce nestává „otevřeným fórem, kterého se může kdokoli účastnit.“²⁴ Jak společníkovi, tak jeho zástupci svědčí oprávnění k účasti na valné hromadě.

Společník i zástupce (každý zvlášť a každý z jiného důvodu) se tak podle judikatury do vnitřních poměrů obchodní společnosti vmísit mohou, ale oba současně nikoliv. Obecně lze předpokládat, že pokud společnosti či společníkům neškodí daný stav v každém z jednotlivých případů, nebude jí škodit ani tehdy, pokud se oba ocitnou v souběhu. Současná účast (přičemž společník bude pouze „pasivním“ účastníkem) přece násobně neohrožuje oprávněné zájmy obchodní společnosti (rozdílně od souběžného výkonu jednotlivých řídicích oprávnění, zejména hlasovacího práva – takový stav

²⁴ Čímž argumentují proti společné účasti LASÁK J. a V. FILIP. Komentář k § 399. In: LASÁK, Jan, Jarmila POKORNÁ, Zdeněk ČÁP, Tomáš DOLEŽIL a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář. II. díl (§ 344 až 786)*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 1774.

rozhodně je závadný a z pohledu korporace nastává kumulativní účinek). Jde v podstatě o aplikaci testu proporcionality – střet dvou zájmů by se měl řešit regulatorním zásahem, který respektuje oba soukromoprávní zájmy a snaží se je v co nejvyšší míře šetřit. K ochraně oprávněných zájmů korporace zjevně postačuje, pokud odlišíme u obou účastníků „pasivní“ a „aktivní“ účast; „pasivní“ účast se odvíjí od oprávnění účastnit se valné hromady, které náleží jak společníkovi, tak jeho zástupci, což by obchodní korporace měla respektovat.

Nepřípustnost společné účasti zástupce a zastoupeného je důvodná tam, kde se možnost nechat se zastoupit při účasti na valné hromadě zneužívá; takové případy ale nejsou ničím jiným než zneužitím práva a mělo by se na ně reagovat jinak než úplným zákazem. Nabízí se odepření účasti s odkazem na obecný § 6 nebo 8 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále také „občanský zákoník“ nebo „OZ“), a to podle intenzity zneužití práva. Asi by v takovém případě bylo součástí provozně-technického uvážení členů statutárního orgánu, zda při podezření ze zneužití práva na zastoupení (např. zpřístupnění důvěrných informací nepovolaným osobám s cílem následně je využít v neprospěch společnosti) společnou účast nepřipustí. Bude pak na společníkovi, zda se valné hromady zúčastní sám nebo zda vyšle pouze zástupce. Uvážení členů statutárního orgánu bude součástí obchodního vedení a bude podléhat péči řádného hospodáře (nikoliv již „změkčení“ v podobě pravidla podnikatelského úsudku, neboť se nejedná o podnikatelské rozhodování²⁵). Odepření společné účasti společníka a jeho zástupce, aniž je zneužito právo na zastoupení, by současně mohlo být důvodem pro neplatnost usnesení valné hromady (nabízí se rozpor s dobrými mravy i právními předpisy). Naopak snaha o společnou účast společníka a jeho zástupce, která směřuje ke zjevnému zneužití práva, bude současně porušením povinnosti loajality podle § 212 odst. 1 OZ a společník by mohl odpovídat za škodu vzniklou porušením jeho povinnosti.²⁶

²⁵ Podle § 51 odst. 1 ZOK.

²⁶ Podle § 2913 OZ. Srov. také HRABÁNEK D. Komentář k § 212. In: PETROV, Jan, Michal VÝTISK, Vladimír BERAN a kol. *Občanský zákoník: komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 274.

4 Paralelní účast vs. paralelní výkon práv

Dalším argumentem – který však nesměřuje ani tak k problematice společné účasti zástupce a zastoupeného – je potom především obava z maření průběhu zasedání valné hromady. Uvádí se příkladem situace, kdy zástupce i zastoupený hlasují každý jinak (hrozí tedy riziko střetu projevů vůle společníka a jeho zástupce, které se nemusí projevit pouze u hlasování, ale také například v žádostech o vysvětlení či v uplatňování návrhů a protinávrhů).²⁷

V tomto případě se však jedná o dvojí (souběžný) výkon hlasovacího práva, resp. dalších práv směřujících k řízení společnosti. Patrně není pochyb o tom, že dvojí výkon hlasovacího práva různými osobami (zástupcem i zastoupeným) není možný. Jiné řešení s ohledem na jednotu podílu²⁸, ale také vzhledem k charakteru a smyslu hlasovacího práva ani připustit nelze.

Ani v tomto případě však nelze odůvodnit závěr, proč by se zástupce i zastoupený nemohli valné hromady společně *pouze* účastnit – samotná pasivní účast (resp. pouhá přítomnost) na zasedání valné hromady samozřejmě nepředpokládá, že by zastoupený zástupci do výkonu hlasovacích a jiných práv mohl zasahovat. Zatímco zástupce může vykonávat veškerá oprávnění spadající pod účast na valné hromadě, společník se bude nacházet v pozici „holého“ účastenství (pasivní přítomnosti), a to až do případného odvolání plné moci. Při řešení otázky souběžné účasti proto tento argument nelze využít.

5 Organizační otázky a šikanózní výkon oprávnění

Legitimní by mohly být obavy organizačního charakteru²⁹ – pokud by se každé valné hromady mohl účastnit zastoupený i zástupce (nebo dokonce více zástupců), je zřejmé, že počet osob účastnících se valné

²⁷ LASÁK J. a V. FILIP. Komentář k § 399. In: LASÁK, Jan, Jarmila POKORNÁ, Zdeněk ČÁP, Tomáš DOLEŽIL a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář. II. díl (§ 344 až 786)*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 1775. Dále lze ve vztahu k tomuto argumentu odkázat na KRŮTA, Jan. Zastoupení na valné hromadě od 1. 12. 2009 s ohledem na dosavadní judikaturu. *Obchodněprávní revue*, 2010, č. 5, s. 139.

²⁸ Srov. obecně § 32 ZOK. K obdobným závěrům ostatně mimo jiné dospívá právě i dřívější, shora citovaná judikatura, která uvádí, že za společníka nemůže na valné hromadě jednat a hlasovat více zmocněnců. K tomu srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2002, sp. zn. 29 Odo 215/2002.

²⁹ Zčásti tyto obavy reflektuje s obecným odkazem na efektivní průběh valné hromady KRŮTA, Jan. Zastoupení na valné hromadě od 1. 12. 2009 s ohledem na dosavadní judikaturu. *Obchodněprávní revue*, 2010, č. 5, s. 139.

hromady může neúměrně narůstat. Členové statutárního orgánu by proto například jen stěží mohli dopředu odhadnout velikost prostoru, v němž se má valná hromada konat, případně by organizace valné hromady s větším počtem (byť i jen pasivních účastníků) mohla zapříčinit časové prodlevy v průběhu valné hromady. Byť se jedná o případy spíše hypotetické, v praxi by mohly být obtížně řešitelné. Dále je možné počítat i s rizikem šikanózního výkonu práva účastnit se valné hromady.

Předně je třeba zdůraznit, že šikanózně může být vykonáváno jakékoliv právo a samotná hrozba toho, že bude jednáno nepoctivě, nemůže být argumentem pro apriorní omezení práva. Obdobně to platí například při excesivním uplatnění práva na vysvětlení, jehož výkon by mohl taktéž narušit nebo ohrozit (zejména časový) průběh valné hromady. Samo o sobě možné zneužití určitého institutu nemůže vést k tomu, že se tento institut (či určité jednání) zakáže.

Závažnějším argumentem jsou však organizační otázky průběhu valné hromady. Lze souhlasit se závěry judikatury, že společník nemůže udělit plnou moc k zastupování na valné hromadě společně více zmocněncům.³⁰ Co když ale společník udělí plnou moc více zmocněncům, z nichž každý může za společníka jednat samostatně? Protože soukromoprávní úprava tuto otázku (na rozdíl od občanského soudního řádu)³¹ výslovně neřeší, je patrně možné zmocnit v téže věci více zmocněnců současně.³² Ke stejnému závěru lze tedy dospět i v případě společníka a jeho zástupců při účasti na valné hromadě. Přesto je však třeba vzít v úvahu zvláštní pravidla v zákoně o obchodních korporacích, která právě reflektují oprávněné zájmy obchodní korporace. Mnohost zmocněnců je totiž z pohledu obchodní korporace obdobná (byť se samozřejmě o totožnou situaci nejedná) jako mnohost společníků u jednoho podílu. Tuto situaci přitom řeší zvláštní pravidlo v § 32 odst. 4 ZOK, a to institutem společného společníka a správce podílu vůči společnosti. Použitelné jsou především úvahy o správcovství podílu. Jejich účelem je právě jednoznačně (defaultně) vyřešit, kdo konkrétně bude ve vztahu k obchodní korporaci jednat (a zpřehlednit tak pro obě strany vztah komplikovaný mnohostí účastníků).

³⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2002, sp. zn. 29 Odo 215/2002.

³¹ Srov. § 24 odst. 1 OSŘ.

³² I když literatura to již dříve odmítala. Srov. DĚDIČ J. Komentář k § 126. In: DĚDIČ, Jan a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. II. Díl., § 93–§ 175*. Praha: Polygon, 2002, s. 1113.

Protože chybí výslovná právní úprava pro zastoupení společníka více zmocněnci, bylo by možné dovodit, že z pohledu korporace (a vzhledem k účelu daného ustanovení) se vlastně příliš neliší situace, kdy na valné hromadě hrozí účast více společníků od situace, kdy se hodlá účastnit více zmocněnců jediného společníka. Pokud zákon vyžaduje jediného správce podílu v případě více společníků – spoluvlastníků, tím spíše by měl obdobný závěr platit tam, kde existuje více osob s (*pouze*) odvozenými oprávněními k účasti (zmocněnců).

K oprávnění k účasti na valné hromadě tak společník sice může zmocnit současně dvě a více odlišných osob, ale s ohledem na analogické použití § 32 odst. 4 ZOK bude třeba, aby si zmocněnci dohodli, který z nich bude vystupovat na valné hromadě, tj. vůči společnosti. Účast na valné hromadě lze podřadit pod správu podílu vůči společnosti. Analogicky k § 32 odst. 4 ZOK potom platí, že pokud se více zmocněnců nedohodne (případně mezi nimi společník nezvolí a plné moci ostatních neodvolá), nemohou podíl vůči společnosti spravovat, a tedy se ani účastnit valné hromady (plné moci se tedy z pohledu korporace ztrácejí relevanci a oprávnění k účasti zůstává pouze společníkovi).

Oprávnění účastnit se valné hromady ze strany samotného společníka má jiný původ a s oprávněními zmocněnců si nekonkuruje. Z výše uvedeného lze dovodit, že valné hromady se tak může účastnit účast společníka a (pouze) jeden jeho zástupce.

Valnou hromadu je dále třeba chápat jako nejvyšší a kolektivní orgán, jehož prostřednictvím mají společníci vlastně jedinou příležitost zasahovat do chodu společnosti a rozhodovat o něm. Možná je proto třeba poupravit chápání účasti na valné hromadě – protože společníkům náleží oprávnění účastnit se valné hromady, je třeba umožnit jim co nejvyšší komfort při jeho realizaci (který může zahrnovat právě společnou účast společníka a jeho zástupce – typicky advokáta). Jinými slovy lze s trochou nadsázky hovořit o tom, že valná hromada je tu pro společníky, nikoliv obráceně. I s ohledem na tuto skutečnost je třeba volit míru vstřícnosti (či restrikce) při interpretaci dotčených právních norem. Vstřícnost pak pochopitelně není na místě, pokud společník kteréhokoliv oprávnění zneužívá.

Dále je možné se ptát, zda se nejedná o riziko, které by měla předem řešit spíše sama společnost. Pokud má společnost početnou personální základnu, riziko společné účasti více oprávněných osob obecně narůstá. Pak by ale mohli (či spíše měli) ostražitost projevit zřejmě již otcové – zakladatelé výslovnou úpravou této otázky přímo v zakladatelském právním jednání. Zřejmě nic nebrání smluvním dispozicím s oprávněním společné účasti společníka a jeho zástupce. Zakladatelské právní jednání například může společnou účast společníka a jeho zástupce předem omezit, případně přesněji vymezit podmínky, za nichž je souběžná účast (ne)přípustná; dokonce by asi mohlo společnou účast i úplně vyloučit.

Lze však snad uzavřít, že autonomii vůle účastníků soukromoprávních vztahů svědčí více, pokud se společná účast chápe jako něco spíše povoleného (a na bázi „*opt-out*“ třeba následně vyloučeného, případně v excesivních a šikanózních případech nepřipustného), než obráceně jako něco, co je všeobecně nepřipustné a sama společnost může z obecného zákazu učinit výjimku.

6 Navazující úvahy

Ze znění § 168 a 399 ZOK nelze dovodit závěr o nemožnosti společné účasti zástupce a zastoupeného na zasedání valné hromady. Účelem daných ustanovení je rozšířit možnosti společníka, jak vykonávat práva směřující k řízení společnosti. Z výslovného povolení (je možné, aby se společník valné hromady účastnil i v zastoupení) nelze dovozovat, že se mohou varianty uplatnit pouze alternativně – buď osobně, anebo v zastoupení. To ostatně – ač se jedná o argument velmi podpůrný – neplyne ani z jazykového výkladu (nejedná se o poměr vylučovací).

Konečně se nabízí srovnání smluvního zastoupení společníka s případy zákonného zastoupení. Typickým případem zákonného zastoupení je zastoupení nezletilého společníka³³, zčásti mimo systém ale stojí také některé zvláštní případy zastoupení – zejména požadavek zvláštního zastoupení správcem podílu v případech, kdy se podíl nachází ve spoluvlastnictví. Podle některých názorů je legitimní, aby se zasedání valné hromady účastnil v případech

³³ Ustanovení § 27 a 28 OZ.

zákonného zastoupení a zastoupení společného společníka i zastoupený.³⁴ V čem je pak ovšem z pohledu společnosti rozdíl, pokud jde o zastoupení smluvní? Z pohledu jednotlivých případů je rozdíl zřejmý – v případě zákonného zastoupení, resp. v případě správce podílu ve spoluvlastnictví se jedná o jedinou možnost, jak může společník vůči společnosti vystupovat. V případě smluvního zastoupení se jedná o výsledek uvážení společníka, který se může valné hromady účastnit alternativně i osobně. Řešení však spočívá možná právě ve smluvním základu zastoupení na základě plné moci udělené společníkem – u zákonného zastoupení zákon nepřipouští alternativu, a přesto je patrně možné, aby se valné hromady účastnil zástupce i zastoupený. Tím spíše je pak možné, aby se valné hromady účastnil i společník, který udělil třetí osobě plnou moc, protože – rozdílně od případů zákonného zmocnění nebo podílu ve spoluvlastnictví – je sám nositelem tohoto oprávnění a je pravděpodobné, že se bude následně účastnit valné hromady i osobně (a tedy toto oprávnění vykonávat).

7 Závěr

Pro závěr, že není přípustná společná účast společníka a jeho zástupce, lze argumentovat čtyřmi skupinami argumentů:

- „nárokovým“ účelem zastoupení – pokud se společník valné hromady fyzicky může účastnit, motivují ho k zastoupení jiné důvody, které společnost nemusí respektovat,
- uzavřeností valné hromady, která není otevřeným fórem, a mohou se jí účastnit jen oprávněné osoby,
- organizačními překážkami a průtahy, které mohou vzniknout v důsledku společné účasti společníka a zástupce,
- obavou z paralelního výkonu práv na valné hromadě.

V případě posledního argumentu se vlastně nejedná o argument, který by skutečně směřoval k závěru o vyloučení možnosti společné účasti společníka a zástupce (nezdůvodňuje zákaz pasivní účasti společníka).

³⁴ Takový názor uvádí J. Holejšovský, byť s odvoláním na důvodné případy a v podstatě bez bližší argumentace. Obdobně uvádí tento náhled i v případě spoluvlastníků podílu, neboť každý z nich je společníkem, a proto má právo na oznámení termínu a programu konání valné hromady. Samotná účast společníků vedle zástupce je tedy možná, avšak právně jednat může jen společný zástupce. HOLEJŠOVSKÝ, Josef. *Valné hromady společnosti s ručením omezeným*. Praha: C. H. Beck, 2011, Beckova edice právo a hospodářství, s. 99 a 100.

První tři argumenty samy o sobě také nepostačují k odepření možnosti společné účasti; jejich společným jmenovatelem je však zneužití práva účasti na valné hromadě, které ohrožuje oprávněné zájmy společnosti. Tyto excesy je však možné řešit *ad hoc* v konkrétním případě odepřením společné účasti, pokud statutární orgán uváží, že společná účast je skutečně zneužitím práva (přičemž uvážení člena statutárního orgánu podléhá péči řádného hospodáře a následně zřejmě i přezkumu platnosti usnesení valné hromady).

Pokud však současná právní úprava o souběžné účasti společníka a jeho zástupce mlčí, nenacházíme oporu pro kategorický závěr, že společná účast společníka a jeho zástupce na zasedání valné hromady není možná. Paralelní účast naopak může být pro společníka velmi prospěšná – legitimním důvodem pro zastoupení jsou i situace, kdy se zastoupený sice může (a chce) právního jednání pasivně účastnit, ale domnívá se, že zástupce vykoná dané právní jednání lépe (výmluvným příkladem je společná účast společníka a jeho právního zástupce).

Literatura

Monografie

DĚDIČ, Jan a kol. *Obchodní zákoník: komentář. Díl II., § 93–§ 175*. Praha: Polygon, 2002, 896 s. ISBN 80-7273-071-1.

DĚDIČ, Jan a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. Díl III., § 176–§ 220z.b.* Praha: Polygon, 2002, 1312 s. ISBN 80-7273-071-1.

HOLEJŠOVSKÝ, Josef. *Valné hromady společností s ručením omezeným*. Praha: C. H. Beck, 2011, Beckova edice právo a hospodářství, 526 s. ISBN 978-80-7400-391-2.

LASÁK, Jan, Jarmila POKORNÁ, Zdeněk ČÁP, Tomáš DOLEŽIL a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář. I. Díl (§ 1 až 343)*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, 1608 s. ISBN 978-80-7478-537-5.

LASÁK, Jan, Jarmila POKORNÁ, Zdeněk ČÁP, Tomáš DOLEŽIL a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář. II. díl (§ 344 až 786)*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, 1264 s. ISBN 978-80-7478-537-5.

PETROV, Jan, Michal VÝTISK, Vladimír BERAN a kol. *Občanský zákoník: komentář. 1. vyd.* Praha: C. H. Beck, 2017, 3053 s. ISBN 978-80-7400-653-1.

ŠTENGLOVÁ, Ivana, Bohumil HAVEL, Filip CILEČEK, Zdeněk KUHN a Petr ŠUK. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017, 1128 s. ISBN 978-80-7400-540-4.

Kapitoly v knihách, články (i elektronické), příspěvky ve sbornících

KRŮTA, Jan. Zastoupení na valné hromadě od 1. 12. 2009 s ohledem na dosavadní judikaturu. *Obchodněprávní revue*, 2010, č. 5, s. 135–141. ISSN 1803-6554.

Národní soudy

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2002, sp. zn. 29 Odo 215/2002.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2009, sp. zn. 29 Cdo 5297/2008.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2005, sp. zn. 29 Odo 701/2004.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2013, sp. zn. 29 Cdo 1110/2012.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 9. 2015, sp. zn. 29 Cdo 2133/2013.

Nález Ústavního soudu ze dne 10. 10. 2017, sp. zn. III. ÚS 3733/15.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 2. 2011, sp. zn. 29 Cdo 3880/2009.

Právní předpisy a jiné dokumenty

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 90/1012 Sb., zákon o obchodních korporacích, ve znění pozdějších předpisů.

Contact – e-mail

Monika.Prikazska@law.muni.cz

Usnášeníschopnost valné hromady akciové společnosti

Roman Šafář

Katedra obchodního práva, Právnická fakulta,
Masarykova univerzita, Brno, Česká republika

Abstrakt

Otázka usnášeníschopnosti valné hromady je velmi důležitá pro dobré vnitřní fungování každé akciové společnosti. Usnášeníschopnost je úzce propojena s účastnickými cennými papíry (akciemi, zatímními listy), které musejí akcionáři vlastnit, aby se mohli valné hromady zúčastnit. S účastnickými cennými papíry bývají spojena práva, přičemž jedno z nejdůležitějších je právo hlasovat na valné hromadě a možnost toto právo vykonávat. Od hlasovacího práva a možnosti jeho výkonu se dále stanovuje kvorum pro každé jednotlivé hlasování o (ne)přijetí rozhodnutí valnou hromadou.

V tomto příspěvku krátce naznačuji, jakým způsobem a za jakých okolností (v jakých okamžicích) se zjišťuje, jestli je valná hromada usnášeníschopná, či nikoli. Hlavní otázkou mého příspěvku však je, jak je ohraničen prostor ponechaný „volně k dispozici“ akcionářům, resp. valné hromadě, k úpravě pravidel pro určení usnášeníschopnosti. Jinými slovy mou snahou je najít odpověď na otázku, jak široká je míra dispozitivnosti ustanovení § 412 zákona o obchodních korporacích. V příspěvku též stručněji naznačuji, jakými možnými způsoby si akcionáři mohou pravidla pro určování usnášeníschopnosti valné hromady upravit. Závěrem se zamýšlím nad nutností existence zákonného ustanovení a navrhuji jiné možné řešení.

Klíčová slova

Akciová společnost; akcie; dispozitivnost; rozhodování; usnášeníschopnost; valná hromada.

1 Úvod

Valná hromada rozhoduje o vnitřních záležitostech dané akciové společnosti. Rozhodování se koná na základě řádného svolání valné hromady. V tomto

příspěvku se však zaměřuji na otázku pravidel určování usnášeníschopnosti řádně svolané valné hromady. Usnášeníschopnost je jedním ze základních kamenů rozhodování nejvyššího orgánu každé akciové společnosti.

Je nutné vyjasnit hned v úvodu, že nelze zaměňovat (1) kvorum pro konání valné hromady, která může přijímat usnesení, tedy usnášeníschopnost valné hromady, a (2) kvantitativní vyjádření souhlasu či nesouhlasu s daným usnesením, v důsledku čehož je toto buď přijato, nebo odmítnuto. Tento příspěvek je zaměřen na bod první, tedy otázky spojené s otázkami minimální účasti nutné k přijímání platných usnesení.

Ve svém příspěvku nejdříve vymezím pojem usnášeníschopnosti. Ve vymezení ústředního pojmu tohoto příspěvku se omezím především na stávající právní úpravu. Pokračuji stanovením pravidel, podle kterých je nutné postupovat při zjišťování, zdali je svolaná valná hromada usnášeníschopná, či nikoli. V souvislosti s faktickým zjišťováním usnášeníschopnosti se zaměřuji na otázky, jaké účastnické cenné papíry se započítávají do kvora, jakou formou se kvorum zjišťuje a také v jakých okamžicích dochází k zjišťování usnášeníschopnosti.

Hlavní otázkou tohoto příspěvku pak je, do jaké míry jsou příslušná zákonná ustanovení v zákoně č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů („OZ“) a v zákoně č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (obchodních korporacích), ve znění pozdějších předpisů („ZOK“), dispozitivní, resp. kde a zda vůbec jsou určeny hranice možné libovůle akcionářů určit si pravidla usnášeníschopnosti dle svého uvážení. S tím souvisí další kapitola příspěvku zabývající se možnými způsoby, jakými mohou akcionáři postupovat při stanovování pravidel usnášeníschopnosti valné hromady. Před závěrečným shrnutím se zamyslím nad stavem *de lege lata* a současně navrhuji úpravu *de lege ferenda*.

2 Usnášeníschopnost – pojem a vývoj v českém právním řádu

Obsahem pojmu usnášeníschopnosti je, že se řádně svolané valné hromady zúčastní dostatečný počet akcionářů, případně jejich zástupců. Na základě přítomného počtu akcionářů vlastnících akcie v určité jmenovité hodnotě

tvořící určitý podíl na základním kapitálu společnosti, případně určitý počet akcií je potom možné, aby valná hromada přijímala platná usnesení.

Takto abstraktně popisují pojem usnášeníschopnosti z důvodu dispozitivnosti stanovené aktuální právní úpravou. Jednotlivé akciové společnosti si totiž mohou pravidla pro určování usnášeníschopnosti upravovat dle svého uvážení ve svých stanovách. Tuto změnu s sebou přinesla rekodifikace soukromého práva.

2.1 Stávající právní úprava ovlivněna úpravou předrekodifikační?

Právní úprava platná do konce roku 2013 (§ 185 odst. 1 zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů) byla oproti stávající právní úpravě pravidel určování usnášeníschopnosti valné hromady přísnější. Akcionářům totiž bylo umožněno, aby si kvorum upravili pouze přísněji (tj. aby byl podíl na základním kapitálu vyšší než 30 %), nikoli i mírněji, jak je tomu dnes.²

Stávající právní úprava schopnosti valné hromady se usnášet je nyní obecně vymezena v § 158 odst. 1 OZ, který stanoví, že „*zakladatelské právní jednání může stanovit pro schopnost orgánu usnášet se vyšší počet zúčastněných...*“. Vedle této obecné úpravy však existuje i právní úprava speciální. Pravidlo pro určování usnášeníschopnosti valné hromady akciové společnosti je obsaženo v § 412 odst. 1 ZOK. Toto ustanovení je pro akcionáře ještě mírnější, než je tomu v OZ. Umožňuje totiž upravit hranici ve stanovách jakýmkoli jiným způsobem, než jak stanoví zákon. Vzhledem k jednomu z kolizních pravidel (*lex specialis derogat generali*) se tedy aplikuje pravidlo obsažené v ZOK.

Porekodifikační pravidla pro určování usnášeníschopnosti valné hromady akciové společnosti jsou zcela dispozitivní. Navíc oproti obchodnímu zákoníku umožňuje ZOK v § 257 akciovým společnostem emitovat kusové akcie, v důsledku čehož vzniklo druhé pravidlo pro určování usnášeníschopnosti, kdy není podstatná pouze jmenovitá hodnota akcií (pravidlo č. 1), nýbrž i prostý počet (kusových) akcií (pravidlo č. 2). Dle *Václava Filipa* a *Jana*

¹ V případě kusových akcií ve smyslu ustanovení § 257 ZOK.

² ŠUK, Petr. § 412 [Schopnost valné hromady se usnášet]. In: ŠTENGLOVÁ, Ivana, Bohumil HAVEL, Filip CILEČEK, Petr KUHN a Petr ŠUK. *Zákon o obchodních korporacích*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 712.

Lasáka však u druhého pravidla „v praxi bude nezbytné zjistit účetní hodnotu připadající na jednotlivou kusovou akcií.“⁶

Jak je tedy zřejmé, aktuální právní úprava se již neplatnou právní úpravou z obchodního zákoníku inspirovala snad pouze kvantitativním určením hranice usnášeníschopnosti svolané valné hromady. Podobnost je ještě možné najít v možnosti danou akcionářům stanovit hranici usnášeníschopnosti přísněji, než jak jim nabízí zákonná úprava. V tomto bodě však podobnost končí. Výše jsem již zmínil, že soudobá porekodifikační právní úprava je pro akcionáře více liberálnější.

2.1.1 Pravidla určení usnášeníschopnosti

Od počátku roku 2014 tedy lze usnášeníschopnost určit čtyřmi následujícími způsoby. Prvním (1) je „zákonné kvorum“, tedy že podíl jmenovitých hodnot či počet (v případě kusových) akcií přítomných akcionářů je vyšší než 30 % na základním kapitálu. Obsahem druhého (2) pravidla je možnost, aby si akcionáři ve stanovách určili, že hranice usnášeníschopnosti se oproti zákonnému vymezení snižuje, či zvyšuje. To je možné díky dodatku „ledaže stanovy určí jinak“, který určuje, že je norma § 412 odst. 1 ZOK dispoziitivní. V dalším případě (3) je, opět díky dispoziitivnosti, možné, aby akcionáři ve stanovách učili hranici usnášeníschopnosti jen pro některé, z pohledu dané akciové společnosti, důležité otázky. Posledním (4) pravidlem je situace, kdy by akcionáři ve stanovách zcela vyloučili nutnost dosažení, respektive překročení určité hranice usnášeníschopnosti. Stanovy by tedy připouštěly, že každá valná hromada, nehledě na počet zúčastněných akcionářů, je usnášeníschopná.⁴

³ FILIP, Václav a Jan LASÁK. § 412 [Schopnost valné hromady se usnášet]. In: LASÁK, Jan, Jarmila POKORNÁ, Zdeněk ČÁP, Tomáš DOLEŽIL a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář. II. díl*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1849–1850.

⁴ ŠUK, Petr. § 412 [Schopnost valné hromady se usnášet]. In: ŠTENGLOVÁ, Ivana, Bohumil HAVEL, Filip CILEČEK, Petr KUHN a Petr ŠUK. *Zákon o obchodních korporacích*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 712. Stejně tak LASÁK, Jan. *Akciová společnost*. In: POKORNÁ, Jarmila, Josef HOLEJŠOVSKÝ, Jan LASÁK, Milan PEKÁREK a kol. *Obchodní společnosti a družstva*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 297.

Okruh pravidel nemusí být uzavřený⁵, nicméně pro účely tohoto příspěvku je dostačující.

2.1.2 Možné problémy vyplývající z pravidel usnášeníschopnosti a návrhy jejich řešení

Vrátíme-li se k prvnímu pravidlu určení usnášeníschopnosti valné hromady, můžeme narazit na několik problematických bodů. Tak například, pokud by v dané akciové společnosti byl jeden akcionář⁶ vlastníci akcie (ať už kmenové, nebo kusové) v takové výši, že by jeho podíl na základním kapitálu byl vyšší než zákonem požadovaných více než 30 %⁷, a teoreticky by se valné hromady zúčastnil sám⁸, tím spíše by záleželo na tom, jak by byla pravidla pro určení usnášeníschopnosti upravena ve stanovách, ať už celkově (tedy aby valná hromada byla usnášeníschopná), nebo též pro přijímání určitých druhů usnesení⁹. Pro účely tohoto v praxi se vyskytujícího příkladu připustíme, že by ve stanovách nebyla vyloučena možnost, že by usnesení mohl přijmout i jeden akcionář, a tudíž by tento jediný zúčastněný akcionář mohl přijmout jakékoli usnesení, s výjimkou usnesení týkajících se statusových otázek, o kterých musejí rozhodovat všichni akcionáři. To by vedlo k závěru, že by stačilo, kdyby za podmínek stanovených výše rozhodoval o celé společnosti jeden akcionář.

Řešením první nastíněné problémové situace by mohlo být pravidlo zakotvené ve stanovách dané akciové společnosti o tom, že rozhodovat musí určitý minimální počet akcionářů. Akcionáři by tak inkorporací této podmínky mohli zamezit „zvůli“ jednoho z akcionářů vlastníciho dostatečně velký počet akcií, nebo počet akcií s dostatečnou jmenovitou hodnotou. Otázkou

⁵ Pouze rámcově zmíním, že Petr Šuk ve svém komentáři uvádí, že je možné, aby si akcionáři ve stanovách určili, že se quorum nebude vypočítávat z podílu na základním kapitálu, ale např. z podílu na hlasovacích právech.

Rovněž zmiňuje, že je také možné, aby akciová společnost emitovala tzv. kvorální akcie, jejichž vlastníci by určovali, zda svolaná valná hromada bude, či nebude usnášeníschopná. Autorem navrhované kvorální akcie jsou však obdobou tzv. zlatých akcií, které však český právní řád neumožňuje emitovat. Vizte ŠUK, Petr. § 412 [Schopnost valné hromady se usnášet]. In: ŠTENGLOVÁ, Ivana, Bohumil HAVEL, Filip CILEČEK, Petr KUHN a Petr ŠUK. *Zákon o obchodních korporacích*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 712. Šlo by o kvalifikovaného akcionáře ve smyslu ustanovení § 365 ZOK.

⁶ Nejednalo by se tedy o jednočlennou společnost upravenou v § 11–14 ZOK.

⁷ A berme v potaz, že daná valná hromada byla svolána řádně dle zákona.

⁸ Příkladem, u některých usnesení by vedle podmínky splnění překročení hranice usnášeníschopnosti byla stanovena podmínka minimálního počtu akcionářů, kteří mohou dané usnesení přijmout.

nikoli právní by však bylo, jestli by nebylo vinou na valné hromadě absentujících akcionářů, že i za ně rozhoduje pouze jeden z nich. Proti případné neochotě účastnit se valných hromad, a tak společnost řídit není možné přijmout žádné usnesení ve stanovách.

Problém může nastat v hledání optimálního nastavení hranice usnášedischopnosti. Jak uvádí *Petr Hampel*, „u některých (akciových společností) bude výhodné, aby usnášedischopnost byla stanovena například při účasti nejméně poloviny základního kapitálu, u jiných pouze za přítomnosti všech akcionářů“⁴⁰ Autor klade důraz na funkčnost valné hromady. Pokud by totiž byla ve stanovách vytvořena příliš vysoká hranice usnášedischopnosti, mohlo by to být pro danou společnost velmi ne hospodárné. V případě, že by totiž nebyla valná hromada usnášedischopná (ať už od samého jejího počátku, nebo v jejím průběhu), musela by být svolána náhradní valná hromada dle ustanovení § 414 ZOK. Pokud by případ nutnosti svolání náhradní valné hromady nebyl výjimkou, nýbrž pravidlem, konaly by se fakticky vždy dvě valné hromady.¹¹

Výhodou náhradní valné hromady z hlediska usnášedischopnosti je, že se k ustanovení § 412 odst. 1 ZOK nepřihlíží, pokud však stanovy neurčí jinak. Zde je opět nutné, aby akcionáři stanovili hranici usnášedischopnosti velmi citlivě s ohledem například na ukázněnost všech akcionářů, tedy valné hromady jako celku. Nastala-li by totiž situace obdobná té u „běžné“ valné hromady, byla by taková akciová společnost paralyzována.

Petr Hampel navrhuje, aby si akcionáři stanovili hranici usnášedischopnosti mírně, a přísností, aby užili až při stanovování hranice nutné k přijetí usnesení¹². I kdyby totiž z valné hromady nevzešlo žádné usnesení, protože by akcionáři nic neschválili, nebylo by z hlediska formálních pravidel nutné svolávat náhradní valnou hromadu.¹³ Výsledek by byl sice stejný jako v situaci, kdy by byla i pro náhradní valnou hromadu stanovena příliš přísná hranice

¹⁰ HAMPEL, Petr. § 412 [Schopnost valné hromady se usnášet]. In: BĚLOHLÁVEK, Alexander J. a kol. *Komentář ke zákonu o obchodních korporacích*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 1714–1715.

¹¹ Ibid.

¹² Výše této hranice by se samozřejmě odvíjela od důležitosti otázky, o/na níž by se valná hromada usnášela.

¹³ HAMPEL, Petr. § 412 [Schopnost valné hromady se usnášet]. In: BĚLOHLÁVEK, Alexander J. a kol. *Komentář ke zákonu o obchodních korporacích*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 1715.

usnášeníschopnosti, nicméně by tento postup byl alespoň hospodárnější. Otázkou, opět nikoli právní, je, kterému akcionáři by stálo za to v takovéto neperspektivní společnosti být.

V návaznosti na dispozitivní charakter právní normy § 412 odst. 1 ZOK i na případnou hranici usnášeníschopnosti náhradní valné hromady autoři Zdeněk ČÁP a kol. tvrdí, že „*takové určení by však dle našeho názoru mělo být nějakým způsobem ospravedlnitelné, či ještě přesněji – nemělo by být zcela absurdní.*“¹⁴ Kolektiv autorů tohoto tvrzení tedy přidává jakýsi kvalitativní apel na akcionáře, a to, aby s volností při tvorbě některých pravidel ve stanovách zacházeli obezřetně a s rozumem.

Třetí pravidlo, kdy by tedy byla hranice usnášeníschopnosti určená jen pro vybrané důležité otázky, by kladlo vysoké nároky na akcionáře, aby byli schopni rozlišit mezi otázkami důležitými, těmi méně důležitými a nedůležitými. Rozčlenění kvanta otázek do jednotlivých, předem určených kategorií by byl první krok, na který by byl navázán krok druhý, v němž by museli akcionáři stanovit konkrétní postupy při určení usnášeníschopnosti. Těchto kvor by tedy mohlo být i více, což by mohlo působit zmatky při mnohdy emočně vypjatých valných hromadách. Pokud by totiž předseda valné hromady chybně dospěl k závěru, že je valná hromada pro projednání a případné přijetí usnesení usnášeníschopná, avšak nebylo by tomu tak, mohlo by být dané usnesení, respektive postup jeho přijetí napaden u soudu, jenž by mohl v daném případě vyslovit neplatnost přijatého usnesení. Zřejmě by nešlo o zlý úmysl ze strany předsedy při zjišťování usnášeníschopnosti, nýbrž pouze o chybu plynoucí z nepozornosti, že se například projednává otázka označená ve stanovách jako důležitá.

Poslední pravidlo v příspěvku zmíněné je projevem velmi liberálního přístupu. Pokud by jej některá akciová společnost aplikovala, dávala by tím jasný vzkaz, jehož obsahem by bylo, že věří, že akcionářům není lhostejný chod společnosti, na níž jsou účastni. V praxi toto pravidlo pravděpodobně nebude mnoho akciových společností využívat. Jistota této teze se zvyšuje s velikostí dané akciové společnosti.

¹⁴ ČÁP, Zdeněk, Petr JAHELKA, Lucie JOSKOVÁ a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Výtisk jednorázových ustanovení včetně návaznosti na české a evropské předpisy*. 1. vyd. Praha: Linde, 2013, s. 459.

3 Postup zjišťování usnášeníschopnosti

Když je hranice usnášeníschopnosti podle některého z výše uvedených pravidel stanovená, je zapotřebí určit postup faktického zjišťování, zda je valná hromada usnášeníschopná, či nikoli. S tím souvisejí dvě základní otázky – (1) kdy se usnášeníschopnost zjišťuje a (2) jakým způsobem se zjišťuje.

Abychom mohli odpovědět na tyto dvě základní otázky, je nejdříve nutné, abychom určili, který akcionář, respektive akcionář, s kterým druhem akcií, je pro postup vypočítávání kvora dané valné hromady klíčový, a naopak účast kterého je z pohledu určování usnášeníschopnosti bezvýznamná. Těto problematice se ve svém příspěvku věnuje *Monika Příkazská*.

3.1 Kdy a jakým způsobem se zjišťuje (ne)usnášeníschopnost

Usnášeníschopnost se kontroluje před začátkem valné hromady a pak také před každým jednotlivým hlasováním o přijetí, či nepřijetí daného usnesení. Počet akcionářů¹⁵ přítomných na valné hromadě je totiž v jejím průběhu proměnlivý.¹⁶ Akcionáři mohou valnou hromadu opustit z vlastní vůle. Může však být také z valné hromady vykázán, pokud hrubým způsobem narušuje průběh valné hromady, nebo dokonce slovně či fyzicky útočí na ostatní akcionáře. Vykázání by měla předcházet výzva, aby se daný akcionář choval tak, aby valná hromada mohla probíhat pokojně. Vykázání takového akcionáře z valné hromady by však měla předcházet výzva, protože se jedná o podstatný zásah do akcionářských práv.¹⁷ Údaj o usnášeníschopnosti se uvádí v zápisu u každého jednotlivého hlasování.¹⁸ Toto potvrdil i *Nejvyšší soud ČR*, který judikoval, že pokud nebude ze zápisu z valné hromady zjevné, že byla zjištěna usnášeníschopnost před každým jednotlivým hlasováním o (ne)přijetí daného usnesení, může být takto přijaté usnesení shledáno neplatným.¹⁹

¹⁵ Těch, jež vlastní akcie nebo zatímní listy, s nimiž je spojeno hlasovací právo a které zároveň je vykonatelné.

¹⁶ ŠUK, Petr. § 412 [Schopnost valné hromady se usnášet]. In: ŠTENGLOVÁ, Ivana, Bohumil HAVEL, Filip CILEČEK, Petr KUHN a Petr ŠUK. *Zákon o obchodních korporacích*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 714.

¹⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 6. 2012, sp. zn. 29 Cdo 1717/2011.

¹⁸ FILIP, Václav a Jan LASÁK. § 412 [Schopnost valné hromady se usnášet]. In: LASÁK, Jan, Jarmila POKORNÁ, Zdeněk ČÁP, Tomáš DOLEŽIL a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář. II. díl*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1849.

¹⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. 11. 2002, sp. zn. 29 Odo 41/2002.

Podle *Petra Hampela* má být tento údaj vyjádřen procentuálně, nestačí, pokud by byla hranice usnášeníschopnosti odhadnuta a vyjádřena tzv. „optickou většinou“.²⁰ Dle mého názoru nelze uplatňovat bezvýjimečnou přísnost vyjádřenou *Petrem Hamplem*. Konala-li by se totiž valná hromada velké akciové společnosti, na níž jsou účastny stovky akcionářů, samotné přesné počítání by zabralo mnoho času a na valné hromadě by nebylo možné téměř nic projednat. Naopak v případě akciové společnosti s malým počtem akcionářů je možné i žádoucí, aby usnášeníschopnost byla určena přesně před každým hlasováním.

3.1.1 *Nedůležité akcie pro určení výchozího bodu při určování usnášeníschopnosti*

Pro zodpovězení otázky, které účastnické cenné papíry jsou relevantní pro postup zjišťování (ne)usnášeníschopnosti dané valné hromady, je nutné uvést negativní výčet akcií nebo zatímních listů²¹. Takovými akciemi jsou (1) akcie, s nimiž není spojeno hlasovací právo, a (2) akcie, u nichž je výkon hlasovacího práva omezen.

Dle zákonného nastavení hlasovací právo není spojeno s prioritními akciemi (§ 278 ZOK). Stanovy však mohou určit i opačně. Navzdory zákonnému pravidlu mohou vlastníci prioritních akcií hlasovat v situaci, kdy zákon vyžaduje hlasování na valné hromadě podle druhů akcií.²² Do kvora se prioritní akcie započítávají i tehdy, když valná hromada rozhoduje o nevyplacení přednostního podílu na zisku²³. Vlastník prioritní akcie pak může vykonávat hlasovací právo na valné hromadě ode dne následujícího po dni vydání usnesení o nevyplacení přednostního podílu na zisku do doby, než bude rozhodnuto o vyplacení přednostního podílu na zisku, nebo do doby, než bude přednostní podíl fakticky vyplacen v případě, že bude akciová společnost s jeho výplatou v prodlení (§ 280 odst. 1 ZOK). Akcionář vlastníci přednostní akcie pak má právo hlasovat i po celou dobu konání valné hromady, jejímž bodem programu je výplata přednostního podílu (§ 280

²⁰ HAMPEL, Petr. § 412 [Schopnost valné hromady se usnášet]. In: BĚLOHLÁVEK, Alexander J. a kol. *Komentář k zákonu o obchodních korporacích*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 1715.

²¹ Pro zjednodušení budu užívat pouze pojem „akcie“.

²² FILIP, Václav a Jan LASÁK. § 412 [Schopnost valné hromady se usnášet]. In: LASÁK, Jan, Jarmila POKORNÁ, Zdeněk ČÁP, Tomáš DOLEŽIL a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář. II. díl*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1850.

²³ Tedy takovým rozhodnutím, kterým je popřen účel prioritní akcie.

odst. 2 ZOK).²⁴ Stejně tomu je i v případě, že valná hromada hlasuje dle § 382 odst. 1 ZOK, tedy v případě, kdy se koná hlasování o protiplnění za nucený převod akcií (*squeeze-out*).²⁵

Jiné jsou případy, kdy je do akcií inkorporováno právo hlasovat, nicméně z různých důvodů není možné, případně je přímo zakázáno toto právo vykonávat. Primárně je nutné upozornit, že je opět možné, aby akcionáři omezili výkon hlasovacího práva u určitých druhů akcií (a) pro určitá jednotlivá hlasování, anebo je možné výkon hlasovacích práv (b) zcela zakázat, tedy absolutně vyloučit hlasovací práva u určitých druhů akcií.

Je zde však také zákonná sistance hlasovacích práv. Zákon konkrétně zakazuje výkon hlasovacích práv výčtem v § 426 a § 427 ZOK. V prvně zmíněném ustanovení je uvedeno hned několik situací. První z nich [písm. a)] je sistance hlasovacích práv v případě, že je akcionář v prodlení se splacením emisního kurzu akcie, a to v rozsahu prodlení. Zde bude hrát významnou roli rozhodný den dle § 405 ZOK. Bylo by důležité zkoumat, k jakému datu akcionář emisní kurz splatil. Tento rozhodný den je možné upravit stanovami, nicméně je zde zákonná mez, kterou nelze překonat. Tímto omezením je 30 dní, tedy že „*rozhodný den nemůže předcházet dni konání valné hromady o více jak 30 dnů.*“ Zde je otázkou, jak přísně nastavit tento rozhodný den. Pokud by bylo nastavení příliš přísné, to znamená, že by byl rozhodný den pro účast na valné hromadě stanoven právě na 30. den před konáním valné hromady, mohlo by to být poškozující pro některé akcionáře, kteří splatí emisní kurz později z důvodu pozdějšího nákupu (například 20 dní před konáním valné hromady), anebo i pro akcionáře, kteří jsou v prodlení se splacením emisního kurzu akcie. Pro první skupinu nových akcionářů by to mohlo být ze strany společnosti považováno za diskriminační jednání, zatímco u akcionářů v prodlení by přísné stanovení rozhodného dne mohlo působit sankčním způsobem za jejich nečasné splacení emisního kurzu v plně výši.

²⁴ FILIP, Václav a Jan LASÁK. § 412 [Schopnost valné hromady se usnášet]. In: LASÁK, Jan, Jarmila POKORNÁ, Zdeněk ČÁP, Tomáš DOLEŽIL a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář. II. díl.* Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1852.

²⁵ ŠUK, Petr. § 412 [Schopnost valné hromady se usnášet]. In: ŠTENGLOVÁ, Ivana, Bohumil HAVEL, Filip CILEČEK, Petr KUHN a Petr ŠUK. *Zákon o obchodních korporacích. 2. vyd.* Praha: C. H. Beck, 2017, s. 713.

Na druhou stranu, kdyby byl rozhodný den ve stanovách nastaven například na 5 dnů před konáním valné hromady, mohla by tato benevolentnost vést k nedisciplinovanosti akcionářů. Jejich prodlení se splacením emisního kurzu by bylo či mohlo být záměrné.

Takové situaci by bylo možné předcházet, kdyby bylo ve stanovách zavedeno pravidlo, že se účast na valné hromadě pro akcionáře v prodlení zakazuje, přičemž hranice pro nutnost splacení emisního kurzu by byla například zákonných 30 dní. Pro ostatní případy²⁶ vlastníků akcií by platilo stanovami zavedených 7 dní.

Hlasovací právo je také sistováno v případě, že se na valné hromadě rozhoduje o nepeněžitém vkladu akcionáře [písm. b)], jež nepeněžitý vklad do společnosti vnesl. Stejně je tomu i tehdy, když valná hromada rozhoduje, jestli promine splnění povinnosti akcionáře nebo osoby jednající ve shodě, nebo hlasuje-li o zbavení funkce člena orgánu (akcionář nebo osoba jednající s akcionářem ve shodě), který porušil svou povinnost [písm. c)].

Dle § 426 písm. d) ZOK existují i jiné důvody, pro něž je akcionář dočasně nebo i trvale zbaven hlasovacího práva. Takovým důvodem může například být situace, kdy *„akcionář poruší povinnost oznámit nabytí kvalifikované účasti a získat předchozí souhlas ČNB s nabytím nebo zvýšením takové účasti ve společnostech regulovaných zvláštními zákony, např. ... tuzemská pojišťovna (viz § 26 odst. 1 a § 44 odst. 1 zák. o pojišťovnictví).“*²⁷

Sistace hlasovacích práv může postihnout též osobu, která jedná ve shodě²⁸ s akcionářem, který splňuje všechny podmínky pro sistaci hlasovacích práv u svých akcií, s výjimkou § 426 písm. a) ZOK.

Václav Filip a *Jan Lasák* poukazují ještě na jeden zajímavý důvod, proč by akcionáři mohli omezit hlasovací právo spojené s akcií. Tímto případem je, že by se hlasovací právo omezilo tak, že by akcionáři ve stanovách ve smyslu § 353 odst. 2 ZOK stanovili jakousi mezní hranici jmenovité hodnoty akcií,

²⁶ Jednalo by se například o případy, kdy akcionář nabyl akcie prostřednictvím úplatného převodu od jiného akcionáře.

²⁷ FILIP, Václav a Jan LASÁK. § 412 [Schopnost valné hromady se usnášet]. In: LASÁK, Jan, Jarmila POKORNÁ, Zdeněk ČÁP, Tomáš DOLEŽIL a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář. II. díl*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1850–1851.

²⁸ K podmínkám jednání ve shodě vizte ustanovení § 78 ZOK.

kteřé může vlastnit jeden akcionář.²⁹ Prakticky si lze představit následující situaci: Byla-li by ve stanovách určena konkrétní hranice jmenovité hodnoty akcií, byly by stíženy akcie, které vlastní jeden vlastník, příp. osoby jednající s tímto ve shodě nad takto stanovenou hranici, tím, že by hlasovací právo spojené s těmito akciemi bylo v rozsahu nad rámec uvedený ve stanovách nevykonatelné.

3.1.2 *Sčítání relevantních akcií a zjišťování (ne)překročení hranice usnášeníschopnosti*

Výše uvedené akcie, s nimiž buďto není spojeno hlasovací právo vůbec, nebo je jeho výkon pozastaven, nejsou v procesu zjišťování usnášeníschopnosti brány v potaz. Teprve poté je nutné zjistit, zda je přítomen takový počet akcionářů, jež vlastní akcie, jejichž jmenovitá hodnota, případně jejich počet převyšuje hranici usnášeníschopnosti.³⁰ V případě že ano, valná hromada se koná a je možné přijímat i v budoucnu platná³¹ usnesení.

Pokud však není počet akcionářů vlastníci takový počet akcií, jejichž jmenovitá hodnota či počet by přesáhl hranici usnášeníschopnosti, musela by být svolána náhradní valná hromada.

4 Potřebujeme zákonnou hranici usnášeníschopnosti?

Hned na počátku kapitoly uvedu, že se domnívám, že takováto explicitní právní úprava je nadbytečná. Pro zdůvodnění svého názoru využiji konkrétní příklad. Představme si akciovou společnost, která nemá ve svých stanovách určenou hranici, jejímž dosažením by byla valná hromada usnášeníschopná. Platí tedy zákonem stanovená více než 30% hranice, která představuje podíl na základním kapitálu dané akciové společnosti.

Akcionáři však vědí, že některá z otázek projednávaných na svolané valné hromadě je problematická. Nastane situace, kdy dostatečně velká skupina akcionářů dělá obstrukce, a to tak, že (1) se na valnou hromadu vůbec nedostaví, nebo že (2) před hlasováním o sporné otázce opustí místo konání valné hromady.

²⁹ FILIP, Václav a Jan LASÁK. § 412 [Schopnost valné hromady se usnášet]. In: LASÁK, Jan, Jarmila POKORNÁ, Zdeněk ČÁP, Tomáš DOLEŽIL a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář. II. díl*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1850.

³⁰ Postup pro zjišťování usnášeníschopnosti valné hromady akciové společnosti určil Nejvyšší soud ČR v usnesení ze dne 23. 5. 2007, sp. zn. 29 Odo 1502/2005.

³¹ Pokud by jejich neplatnost nezpůsobil jejich obsah, či jiný právní důvod.

První případ je spíše nepravděpodobný, protože by se museli nedostavit akcionáři vlastníci akcie, jimiž se na základním kapitálu akciové společnosti podílí alespoň 70 %. Druhý případ je reálnější. Obstruující skupina akcionářů opustí místo konání valné hromady před projednáváním nebo hlasováním o sporné otázce, přičemž jejich odchod způsobí, že valná hromada bude neusnášeníschopná. Pokud by i přesto bylo přijato usnesení o této sporné otázce, je vysoce pravděpodobné, že by některý z obstruujících akcionářů podal k soudu návrh na vyslovení neplatnosti takového usnesení, protože bylo přijato neusnášeníschopnou valnou hromadou.

V eventuálním soudním řízení by důkazní břemeno bylo na straně akciové společnosti. Tato by musela prokázat, např. prostřednictvím zápisu o hlasování o sporné otázce, že byl počet akcionářů z hlediska usnášeníschopnosti dostatečný, a tudíž je i usnesení takto přijaté bez právních vad.³²

Z výše uvedeného příkladu je tedy zřejmé, že je stanovení zákonné hranice usnášeníschopnosti v aktuální právní úpravě nadbytečné. Lze jej totiž kdykoli obejít výše popsáním postupem, ačkoli je tento spojen s mnohými obtížemi, jichž jsem si vědom.

Nadbytečnost výslovné právní úpravy v ZOK spatřuji také v plné dispozitivnosti pravidla pro určení usnášeníschopnosti valné hromady. V perekodifikační době není zapotřebí, aby zákon kvantitativně stanovil kvorum, od kterého je však možné se odchýlit, a to i tak, že by ve stanovách dané akciové společnosti mohlo pravidlo pro určení usnášeníschopnosti valné hromady zcela absentovat.

Poté, co by se totiž valná hromada stala neusnášeníschopnou, by musela být valná hromada ukončena a musela by být svolána náhradní valná hromada. Na ní není dle zákona zapotřebí dosáhnout hranice usnášeníschopnosti, avšak pokud by se svolávání náhradních hromad stalo pravidlem, nikoli výjimkou, nejednala by daná společnost s péčí řádného hospodáře, protože by vynakládala dvojnásobné náklady vždy, kdyby se měly konat „zdvojené valné hromady“.

4.1 Návrh de lege ferenda

Jak jsem již výše ve svém příspěvku uvedl, v aktuálně účinné právní úpravě je v § 412 odst. 1 ZOK stanoveno konkrétní procento, které je kvorem

³² Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 8. 6. 2004, sp. zn. 29 Odo 967/2003.

určující (ne)usnášeníschopnost valné hromady dané akciové společnosti. Vyše jsem uvedl důvody, proč je výslovná úprava kvora v zákoně nadbytečná. Řešením by mohlo být, kdyby byla do ustanovení § 250 odst. 2 ZOK přidána obligatorní povinnost ve stanovách nově vznikající akciové společnosti určit, jakým způsobem bude daná akciová společnost ověřovat, zda je valná hromada usnášeníschopná, či nikoli. Tím by tedy bylo znemožněno, aby akciová společnost zcela vyloučila kvorum, jak jsem uvedl u způsobů interpretace pravidel určování usnášeníschopnosti³³. Nicméně by si akciová společnost mohla postup při určování, zda může svolaná valná hromada činit rozhodnutí, přijímat usnesení, určit zcela libovolně.

Tato pravidla by samozřejmě nebyla neměnná. Pokud by akcionáři dospěli k názoru, že je nutné (např. vzhledem ke změně vlastnické struktury dané akciové společnosti) změnit pravidla, dle nichž se dosud určovala usnášeníschopnost valné hromady, bylo by to v souladu s ustanovením § 421 odst. 2 písm. a) ZOK zcela jistě možné.

5 Závěr

Stejně jako celé porekodifikační soukromé právo jsou i pravidla pro určování usnášeníschopnosti ovládány zásadou dispozitivnosti. Proto v porovnání s právní úpravou platnou do konce roku 2013 můžeme říci, že je dnešní právní úprava mírnější. Je zcela ponecháno na vůli zakladatelů a později případně akcionářů, jak si v dané akciové společnosti upraví hodnotu kvora, po jehož dosažení by mohly označit svolanou valnou hromadu za usnášeníschopnou. Dokonce jim je umožněno, aby si hranici nestanovili žádnou, pak by připadala v úvahu zákonná hranice usnášeníschopnosti uvedené v § 412 odst. 1 ZOK, anebo by i tuto zákonem danou možnost akcionáři ve stanovách vyloučili.

S přílišnou volností, kterou v otázce určení usnášeníschopnosti valné hromady akciové společnosti umožňuje právě zásada dispozitivnosti, však mohou být spojena i mnohá rizika. Jako jedno za všechny je nalezení kompromisu mezi příliš nízkou a příliš vysokou hranicí usnášeníschopnosti. Jak jsem v příspěvku zmínil, důsledkem stanovení příliš vysoké hranice může být nefunkčnost a paralýza dané akciové společnosti, protože by valná hromada

³³ Vizte pravidlo č. 4 uvedené v podkapitole 2.1.1.

byla usnášeníschopná velmi zřídka. Naopak pokud by kvorum bylo stanoveno příliš mírně, mohlo by se stát běžnou praxí, že na valné hromadě bude usnesení přijímat velmi malý počet akcionářů a ovládat tak celou společnost. Dispozitivní zásada se objevuje též při určování relevantních účastnických cenných papírů, které se do kvora započítávají a které nikoli. Výrazem dispozitivnosti může být prioritní akcie, s níž zákon nespojuje hlasovací právo, nicméně zakladatelé a akcionáři mohou ve stanovách určit opak. To samé je zřejmé u sistace hlasovacího práva.

Závěrem svého příspěvku jsem uvažoval o nadbytečnosti výslovné právní úpravy v otázce kvora. Dospěl jsem k závěru, že právní úprava nadbytečná je, což jsem podložil příkladem možného obejítí dané zákonné normy. Dalším argumentem podporující můj závěr je, že zakladatelé a případně akcionáři budou znát svou společnost nejlépe, a proto si stanoví hranici usnášeníschopnosti podle této znalosti. Ostatně toto již *de lege lata* umožňuje právě plně dispozitivní ustanovení § 412 odst. 1 ZOK. Jako možné řešení *de lege ferenda* jsem navrhl, aby zákonodárce nově zakládaným akciovým společností stanovil povinnost určit ve stanovách způsob určení kvora (případně že by kvorum pro valné hromady v dané akciové společnosti nebylo využíváno vůbec). Jednalo by se pouze o doplnění jiných obligatorních ustanovení ve stanovách uvedených v § 250 odst. 2 ZOK.

Literatura

- ČÁP, Zdeněk, Petr JAHSELKA, Lucie JOSKOVÁ a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Výtah jednotlivých ustanovení včetně návaznosti na české a evropské předpisy*. 1. vyd. Praha: Linde, 2013, s. 459–460. ISBN 978-80-7201-917-5.
- ČERNÁ, Stanislava. Vedlejší dohody (sideletters) společníků kapitálových společností. *Obchodněprávní revue*, 2011, roč. 3, č. 1, s. 1–10. ISSN 1803-6554.
- FILIP, Václav a Jan LASÁK. § 412 [Schopnost valné hromady se usnášet]. In: LASÁK, Jan, Jarmila POKORNÁ, Zdeněk ČÁP, Tomáš DOLEŽIL a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář. II. díl*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1848–1852. ISBN 978-80-7478-537-5.

- HAMPEL, Petr. § 412 [Schopnost valné hromady se usnášet]. In: BĚLOHLÁVEK, Alexander J. a kol. *Komentář ke zákonu o obchodních korporacích*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 1714–1715. ISBN 978-80-7380-451-0.
- JANOŠEK, Vladimír. Dohody o výkonu hlasovacích práv, akcie bez hlasovacích práv, sistace hlasovacích práv akcionáře (nejen) na základě ujednání stanov. *Obchodněprávní revue*, 2016, roč. 8, č. 4, s. 109–118. ISSN 1803-6554.
- LASÁK, Jan. Akciová společnost. In: POKORNÁ, Jarmila, Josef HOLEJŠOVSKÝ, Jan LASÁK, Milan PEKÁREK a kol. *Obchodní společnost a družstva*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 296–297. ISBN 978-80-7400-475-9.
- ŠUK, Petr. § 412 [Schopnost valné hromady se usnášet]. In: ŠTENGLOVÁ, Ivana, Bohumil HAVEL, Filip CILEČEK, Petr KUHN a Petr ŠUK. *Zákon o obchodních korporacích*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 711–713. ISBN 978-80-7400-540-4.

Soudní rozhodnutí

- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. 11. 2002, sp. zn. 29 Odo 41/2002.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 8. 6. 2004, sp. zn. 29 Odo 967/2003.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 5. 2007, sp. zn. 29 Odo 1502/2005.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 6. 2012, sp. zn. 29 Cdo 1717/2011.

Právní předpisy

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (obchodních korporacích).

Contact – e-mail

427148@mail.muni.cz; romansafar93@gmail.com

Vybrané otázky práva na vysvětlení

Michal Víték

Katedra obchodního práva, Právnická fakulta,
Masarykova univerzita, Brno, Česká republika

Abstrakt

Příspěvek se bude zabývat vybranými otázkami práva na vysvětlení. Po stručném seznámení bude prvním rozebíraným tématem otázka povahy práva na vysvětlení a jeho smyslu a účelu. Dále se chce autor věnovat výkladu péče řádného hospodáře v souvislosti s právem na vysvětlení. Stranou příspěvku nezůstanou ani následky porušení práva na vysvětlení.

Klíčová slova

Právo na vysvětlení; péče řádného hospodáře; právní následky porušení.

1 Úvod

Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích, ve znění pozdějších předpisů („ZOK“) upravuje v ustanoveních § 357–360 právo akcionáře požadovat po společnosti vysvětlení záležitostí týkajících se společnosti nebo jí ovládaných osob. Toto oprávnění je projevem tzv. práva klást otázky obsaženého v čl. 9 Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2007/36/ES ze dne 11. 7. 2007, o výkonu některých práv akcionářů ve společnostech s kótovanými akciemi („směrnice“). Jak již název směrnice napovídá, unijní požadavek na právo klást otázky se vztahuje toliko k akciím kótovaným, český zákonodárce však dopad této povinnosti rozšířil na všechny akciové společnosti.

Předmětem tohoto příspěvku je rozbor tří vybraných otázek práva na vysvětlení. V první řadě půjde o otázku samotného významu, smyslu a účelu práva na informace. Tyto otázky jsou vždy stěžejní pro výklad každého institutu, právo na informace přitom nebude výjimkou. Předmětem této první části bude také systematizace práva na vysvětlení.

Ve druhé části se autor zaměří na otázku péče řádného hospodáře v kontextu práva na informace. S právem na informace jsou spojeny náklady pro společnost, které mohou být, zvláště při využití odborné pomoci, skutečně nemalé. Předmětem druhé části proto bude rozbor a úvaha na téma legitimacy takových nákladů. Součástí této části bude také otázka zneužití práva na informace ze strany akcionáře.

V poslední třetí otázce bude věnována pozornost následkům nikoliv řádného poskytnutí informace ze strany společnosti, a to jak následkům korporátním v podobě rizika vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady, tak potenciální náhradě škody.

2 Povaha, smysl a účel práva na vysvětlení

Právo na vysvětlení je jedním ze základních akcionářských nemajetkových práv individuální povahy¹. Právo na vysvětlení má pouze kvalitativní, nikoliv kvantitativní povahu. Jeho výkon a rozsah je tedy stejný bez ohledu na velikost podílu akcionáře. Jak je patrné již ze zákonné úpravy, kde je v první větě § 357 odst. 1 ZOK uvedeno slovní spojení „na valné hromadě“ a „na ní“, právo na vysvětlení je úzce svázáno s konáním valné hromady². Bylo by však chybou domnívat se, že právo na vysvětlení je svázáno s hlasovacím právem³. Právo na vysvětlení například i akcionář, který je ke konkrétní otázce zbaven hlasovacího práva. Právo na vysvětlení tak může být využito například jako prostředek ovlivnění názoru ostatních akcionářů. Ačkoliv tedy otázku pokládá akcionář, adresátem odpovědi je primárně valná hromada⁴.

Právo na vysvětlení lze systematicky rozdělit na dvě části. Část první můžeme označit za právo na vysvětlení primární nebo originární. Předmětem tohoto příspěvku je pouze primární právo na informace, které je upraveno prakticky v celém textu § 357 až 360 ZOK s výjimkou jedné věty. Tou je poslední

¹ LASÁK, Jan. In: LASÁK, Jan a kol. *Zákon o obchodních korporacích: Komentář II. díl*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1616.

² Shodně ŠUK, Petr. In: ŠTENGLOVÁ, Ivana, Bohumil HAVEL, Filip CILEČEK a kol. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 607; nebo ŠPAČKOVÁ, Michala, Právo akcionáře na tutéž informaci, která byla sdělena jinému akcionáři mimo VH. *Obchodněprávní revue*, 2015, č. 7–8, s. 205.

³ LASÁK, Jan. In: LASÁK, Jan a kol. *Zákon o obchodních korporacích: Komentář II. díl*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1616.

⁴ ŠPAČKOVÁ, Michala, Právo akcionáře na tutéž informaci, která byla sdělena jinému akcionáři mimo VH. *Obchodněprávní revue*, 2015, č. 7–8, s. 205.

věta § 358 odst. 2 ZOK, podle které mají další akcionáři právo na informace, které již byly sděleny jinému akcionáři, a to i bez postupu dle § 357 ZOK. Toto derivativní právo na informaci zajišťuje rovný přístup k informacím o činnosti společnosti mezi akcionáři. V této souvislosti je ale nutné poukázat na ekonomické dopady práva na vysvětlení a jeho důsledky. Právo na vysvětlení mají přirozeně pouze akcionáři společnosti. Jak bude rozvedeno dále, vysvětlení se podává primárně přímo na valné hromadě, ze které je pořizován zápis. Může však dojít k situaci, kdy je vysvětlení poskytnuto přímo jedinému akcionáři, nebo i ostatním akcionářům, avšak nikoliv veřejně⁵. Tím však vzniká informační asymetrie mezi současnými akcionáři a potenciálními zájemci o nabytí akcií společnosti, což může ovlivnit trh akcií společnosti. Právní úprava na toto pak reaguje úpravou § 359 písm. b) ZOK zakazujícího poskytnutí vnitřních informací⁶, na což pak navazuje úprava v Nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 596/2014 ze dne 16. 4. 2014 o zneužívání trhu.

Po vymezení derivativního práva na informace je na čase pokračovat ve vymezení originárního práva na vysvětlení. Ustanovení § 357 odst. 1 ZOK uvádí, že předmětem práva na vysvětlení jsou záležitosti týkající se společnosti nebo jí ovládaných osob, které jsou potřebné pro posouzení obsahu záležitostí zařazených na valnou hromadu nebo pro výkon akcionářských práv na ní. Pojem „záležitosti týkající se společnosti“ je dle Lasáka⁷ třeba vykládat extenzivně, aby mohlo dojít k naplnění informačního práva akcionáře. S tímto názorem se nelze než ztotožnit. Do tohoto pojmu tak můžeme zahrnout dotazy na veškerou činnost společnosti, jak běžnou obchodní činnost, tak i činnost mimořádnou např. prodej majetku⁸. Předmětem práva na vysvětlení mohou být pouze informace, kterými společnost disponuje nebo je povinna disponovat⁹. Dotazovaná informace se musí týkat společnosti a jejich záležitostí, tj. včetně jejich majetkových vztahů směrem dolů. Naopak žádost o vysvětlení nemůže směřovat na záležitosti týkající

⁵ Např. na internetových stránkách společnosti.

⁶ Tedy informací dle čl. 7 Nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 596/2014 ze dne 16. 4. 2014 o zneužívání trhu.

⁷ LASÁK, Jan. In: LASÁK, Jan a kol. *Zákon o obchodních korporacích: Komentář II. díl*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1618.

⁸ Vizte usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 3. 1. 2002, sp. zn. 29 Odo 400/2001.

⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 8. 2001, sp. zn. 29 Odo 71/2001.

se současných akcionářů, ovládajících osob či členů orgánu společnosti, pokud nejde o otázky související s jejich činností.

Současně musí požadované vysvětlení naplnit kritérium potřebnosti, a to buď s ohledem na obsah záležitostí zařazených na valnou hromadu, nebo alternativně s ohledem na výkon akcionářských práv na valné hromadě. Při aplikaci prvního pravidla je situace zdánlivě jednoduchá. Požadované vysvětlení musí být způsobilé poskytnout spolu s dalšími akcionáři dostupnými informacemi natolik přesnou představu o projednávané otázce, že po zodpovězení bude žadatel schopen dojít k informovanému rozhodnutí.

Alternativní kritérium potřebnosti, tedy výkon akcionářských práv na valné hromadě, je zdánlivě širší, není tomu však tak zcela. K většině akcionářských práv realizovaných na valné hromadě totiž právo na vysvětlení nepřipadá v úvahu¹⁰. Reálně tak lze právo na vysvětlení mimo hlasování vztáhnout jen k právu akcionáře na uplatňování návrhů a protinávrhů.

Nabízí se otázka, zda může akcionář v rámci práva na vysvětlení požadovat i informace vztahující se k činnosti osob, které jsou členy orgánů společnosti. Valná hromada volí a odvolává členy těchto orgánů a bylo by proto logické, aby měla i tuto dozorovou pravomoc. V takovém případě by však nebylo naplněno právě kritérium potřebnosti. K otázce se již dříve vyjadřoval Nejvyšší soud ČR ve svém usnesení ze dne 3. 1. 2002 ve věci sp. zn. 29 Odo 400/2001, kde se jednalo dokonce o situace, ve které bylo možné uvažovat nejen o náhradě škody vůči členům orgánů společnosti, ale i o trestním oznámení. Nejvyšší soud v této věci konstatoval, že akcionář má právo na informace o prudkém nárůstu výdajů (který měl být zdrojem škody společnosti) ale pouze v souvislosti se schvalováním účetní závěrky. Akcionář, který bude mít pochybnost o řádnosti výkonu funkce některého z členů volených orgánů, se tak bude muset obracet na (jiné) orgány společnosti, prosadit zařazení jednání o tomto členovi na pořad valné hromady nebo se snažit „naroubovat“ dotaz na některý z již zařazených bodů. Samostatné dotazy na výkon funkce členů naše právní praxe nepřipouští.

¹⁰ Právo na účast na valné hromadě a právo na vysvětlení. Naopak je kryto prvním kritériem potřebnosti v případech práva na hlasování a práva na souhlasnou změnu programu valné hromady.

Pro pochopení smyslu a účelu práva na vysvětlení je také nutno věnovat pozornost ustanovení § 358 odst. 1 ZOK větě druhé. Ta uvádí, že není-li to vzhledem ke složitosti vysvětlení možné, nevztahuje se na vysvětlení běžné pravidlo, podle kterého se vysvětlení poskytuje přímo na valné hromadě, nýbrž je stanovena lhůta 15 dnů ode dne konání valné hromady. Kvůli této skutečnosti a také kvůli tomu, že právo na vysvětlení není svázáno s hlasovacím právem, není možné za smysl a účel práva na vysvětlení považovat informovanost akcionáře pro jeho hlasování na valné hromadě. Na druhou stranu si nelze nepovšimnout skutečnosti, že lhůta pro poskytnutí vysvětlení je výrazně kratší než lhůta dle § 259 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (OZ) pro dovolání se neplatnosti usnesení valné hromady. Taktéž dle § 360 odst. 4 ZOK neběží po dobu řízení o získání vysvětlení lhůty k uplatnění práv, která jsou závislá na požadovaných vysvětleních. Z toho lze dovodit, že právo na vysvětlení složitých otázek má jakousi zpětně kontrolní funkci. Společnost poskytne akcionáři pouze základní informace nutné k vytvoření si názoru nezbytného pro přijetí informovaného rozhodnutí, a v dalších otázkách jej odkáže na následné doplnění. Toto doplnění sice již nemůže sloužit k vytváření názoru pro hlasování na valné hromadě, může však sloužit k přezkumu toho, zda měli akcionáři při tvorbě vůle dostatek informací pro informované rozhodnutí.

Na základě všeho výše uvedeného je tak možné dojít k závěru, že smyslem a účelem práva na vysvětlení je obecná informovanost valné hromady, nikoliv jednotlivého akcionáře, při hlasování.

3 Právo na vysvětlení a péče řádného hospodáře

Jak plyne například z ustanovení § 358 odst. 1 ZOK, poskytovatelem vysvětlení je společnost, tedy její představenstvo. To je také jedním z důvodů, proč je představenstvo povinno se valných hromad dle § 402 odst. 3 ZOK zúčastnit. Již bylo výše zmíněno, že akcionář je oprávněn požadovat vysvětlení pouze v rozsahu informací, kterými společnost (resp. představenstvo) disponuje nebo je povinno disponovat. Této povinnosti představenstva být připraveno na otázky akcionářů odpovídá také požadavek na představenstvo, aby se na tyto otázky náležitě připravilo. Představenstvu je znám program valné hromady a rozsah projednávaných otázek, musí tedy počítat

s možností, že akcionáři budou vznášet dotazy a musí tedy být připraveno na poskytnutí kvalifikovaných odpovědí¹¹. Porušení této povinnosti je porušením péče řádného hospodáře¹².

Členové představenstva samozřejmě nejsou povinni odpovídat na dotazy akcionářů přímo. Mohou své povinnosti plnit prostřednictvím třetích osob. Těmi budou zpravidla zaměstnanci společnosti, kteří mohou mít o konkrétních okolnostech výrazně přesnější a rozsáhlejší informace. Jak dovodil Nejvyšší soud v usnesení ze dne 29. 8. 2001 ve věci sp. zn. 29 Odo 71/2001, jestliže akcionář požaduje odpověď na otázku, která se netýká běžného provozu společnosti, a vyžaduje kvalifikované posouzení (např. právnícké vzdělání)... není povinností představenstva znát na tuto otázku odpověď, musí však v dostatečném předstihu zajistit kvalifikovanou právní pomoc při jejím řešení.

Pokud jsou tedy předmětem valné hromady body, k nimž by akcionáři mohli vznášet kvalifikované dotazy, je povinností představenstva zajistit účast osoby, která bude po odborné stránce schopna tyto dotazy zodpovědět, např. advokáta, technicky znalou osobu apod. Účast takto kvalifikované osoby na valné hromadě, která může probíhat dlouhé hodiny a navíc v nepracovní den, však může být poměrně nákladnou náležitostí.

Nabízí se tedy otázka omezení práva na vysvětlení například toliko na písemné dotazy zodpovídané písemně. Tyto by mohly být zaslány kvalifikovaným osobám, jimi písemně zodpovězeny a ušetřilo by se tak jistě nemalé množství nákladů na jejich fyzickou přítomnost na místě konání valné hromady. Sám ZOK připouští v § 357 odst. 1 *in fine* omezení práva na vysvětlení, pouze však jeho rozsahem. Právní teorie¹³ i praxe¹⁴ pak přijaly závěry, že omezení nesmí zasahovat jak podstatu práva na vysvětlení, která spočívá v informování celé valné hromady, tak ani individuální práva akcionáře, která by mohla být dotčena tím, že při podávání žádosti o vysvětlení by akcionář nemohl současně sledovat průběh valné hromady.

¹¹ Tato povinnost plyne např. z usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 3. 2012, sp. zn. 29 Cdo 1592/2011.

¹² DVOŘÁK, Tomáš. *Akciová společnost*. Praha: Wolters Kluwers, 2016, s. 377.

¹³ Např. ŠUK, Petr. In: ŠTENGLOVÁ, Ivana, Bohumil HAVEL, Filip CILEČEK a kol. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 608.

¹⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 5. 2003, sp. zn. 29 Odo 714/2002.

Existuje tedy nějaká možnost, jak se vyhnout vysokým nákladům na zajištění přítomnosti odborníků na valné hromadě? Dle názoru autora tohoto příspěvku by k tomu bylo možné využít nového institutu dodatečné odpovědi na složitou otázku dle § 357 odst. 1 ZOK věty druhé. Tuto variantu předchozí právní úprava neznala¹⁵ a soudní praxe nepřipouštěla dodatečné podání vysvětlení¹⁶. Aktuální právní úprava však toto již umožňuje u tzv. složitých vysvětlení. Také je třeba si uvědomit, že představenstvo, jakožto výkonný orgán společnosti zodpovědný za obchodní vedení a každodenní činnost společnosti, zřejmě bude mít představu o tom, které konkrétní otázky související body programu valné hromady jsou stěžejní, a které nikoliv. Lze tedy odhadnout případné dotazy akcionářů. Případně bude moci tento odhad provést ona odborně zdatná osoba.

Lze si tedy představit model, kdy před konáním valné hromady připraví odborně zdatná osoba představenstvu písemné vyjádření shrnující okolnosti projednávané věci. Toto vyjádření musí splňovat požadavek podrobnosti do té míry, aby bylo možné na jeho základě provést informované rozhodnutí. S dalšími otázkami je pak možné akcionáře odkázat na dodatečnou odpověď v zákonné patnáctidenní lhůtě. Tento systém by měl zaručit ušetření nákladů společnosti v podobě přítomnosti odborníka na místě konání valné hromady, a současně zajistit, že případné dotazy budou řádně zodpovězeny bez újmy na právech akcionářů.

4 Právní následky porušení práva na vysvětlení

Zákon dává představenstvu několik důvodů, pro které je oprávněno odmítnout poskytnutí vysvětlení žadateli. Těmi jsou dle § 359 ZOK potenciální újma společnosti či jiným osobám, skutečnost, že požadovaná informace je vnitřní informací tak, jak je vymezena výše, nebo utajovanou informací podle jiného právního předpisu, nebo skutečnost, že požadovaná skutečnost je veřejná. Soudní praxe pak dovodila další variantu, kdy je možné odmítnout podat vysvětlení, a to je situace, kdy dochází ke zneužití práva na vysvětlení mimo jeho smysl a účel, například za účelem obstrukcí jednání valné hromady či snahy valnou hromadu zcela paralyzovat, vyřizování

¹⁵ Vizte ustanovení § 180 odst. 1 a 3 zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku, ve znění účinném do 31. 12. 2013.

¹⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 3. 2012, sp. zn. 29 Cdo 1592/2011.

osobních účtů, snaha o zvýšení prodejní hodnoty svých akcií vyděračským způsobem¹⁷ apod. V těchto případech je neposkytnutí vysvětlení v souladu se zákonem.

Mohou však nastat situace, kdy představenstvo společnosti nebude chtít poskytnout vysvětlení i přes to, že tuto zákonnou povinnost má, resp. minimálně má mít. Motivace přitom může být různá. Od snahy o zakrytí vlastních pochybení po monopolizaci informací například pro spřízněného většinového akcionáře. V takovém případě dává § 360 odst. 2 ZOK žadateli možnost, ba přímo povinnost, obrátit se primárně na valnou hromadu společnosti, která rozhodnutí představenstva přezkoumá ve lhůtě do 5 pracovních dnů ode dne konání valné hromady. Jedná se o jakýsi prostředek autoremedury ze strany společnosti. O efektivitě takového postupu však lze pochybovat i s ohledem na skutečnost, že dozorčí rada bude pravděpodobně tíhnout k tomu, aby potvrdila závěry představenstva¹⁸.

Pokud ani dozorčí rada žadateli nevyhoví, dává § 360 odst. 3 ZOK takovému akcionáři právo domáhat se poskytnutí informace soudní cestou. Lhůta pro podání takového návrhu je podle téhož ustanovení 1 měsíc od odmítnutí a tato lhůta je prekluzivní. Vzhledem k tomu, že půjde o spor mezi obchodní korporací a jejím účastníkem, je příslušným soudem soud krajský dle § 9 odst. 2 písm. e) zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů (OSŘ). Místně příslušným soudem je obecný soud žalovaného, tedy společnosti, dle § 84 OSŘ. Zjednodušeně tak lze říci, že příslušným bude ten soud, u kterého je společnost zapsána v obchodním rejstříku. Vzhledem k tomu, že jde o žalobu na plnění¹⁹, vzniká otázka nutnosti podávání předžalobní výzvy ve smyslu § 142a OSŘ. Dle názoru autora tohoto s ohledem na krátkou lhůtu nebude třeba. Primárním účelem předžalobní výzvy je připomenutí závazku dlužníkovi před jeho vymáháním soudní cestou, což v tomto případě jistě nebude potřeba. Alternativně však je možné využít související judikaturu²⁰ uvádějící, že pokud žalovaný popírá

¹⁷ Vizte usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 11. 2014, sp. zn. 29 Cdo 3284/2012.

¹⁸ Shodně FILIP, Václav. Akcionářské právo na informace. *Právní rozhledy*, 2010, č. 14, s. 495.

¹⁹ LASÁK, Jan. In: LASÁK, Jan a kol. *Zákon o obchodních korporacích: Komentář II. díl*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1641.

²⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 2. 5. 2016, sp. zn. 32 Cdo 5256/2015.

svůj nárok i po doručení žaloby, pravděpodobně by jej neuhradil ani před podání žaloby (resp. tím spíše) a proto nemá absence předžalobní výzvy následek ztráty nákladů řízení v případě úspěchu. V samotném řízení se pak uplatní ustanovení § 4 odst. 1 ZOK, podle kterého to bude nikoliv žadající společník, ale naopak společnost, kdo bude prokazovat, že její jednání v podobě odmítnutí poskytnutí vysvětlení bylo v souladu s právem. Tím je tak pozice žadatele výrazně posílena. Dle usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 10. 2010 ve věci sp. zn. 29 Cdo 3839/2009 není třeba, aby v řízení žalobce prokazoval naléhavý právní zájem. Jak uvádí Šuk²¹, k zamítnutí návrhu musí dojít i tehdy, pokud budou naplněny jiné důvody odmítnutí, než kterých se dovolává společnost. Není totiž možné nutit společnost k tomu, aby poskytla informace, které ze zákona poskytovat nemá.

Další právní důsledky se odvíjí od rozhodnutí v otázce, zda měl či neměl akcionář právo na poskytnutí vysvětlení. Pokud soud v řízení o poskytnutí vysvětlení dojde k závěru, že neposkytnutí vysvětlení bylo v rozporu s právem, vzniká akcionáři také právo napadnout příslušné usnesení valné hromady. Toto řízení bude vedeno dle § 428–430 ZOK ve spojení s § 258–261 OZ. Lhůta pro podání návrhu je tříměsíční se subjektivně určeným počátkem, který však v tomto případě bude naplněn vždy. Místní a věcná příslušnost je opět u rejstříkového soudu akciové společnosti. Na rozdíl oproti předchozímu odstavci je však nutné vycházet ze zvláštní úpravy § 85 a násl. zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů²². Tím je pak vyjasněna i otázka důkazního břemene. Jde o řízení nesporné, které je ovládáno především zásadou vyšetřovací na straně soudu, nelze tedy návrh bez dalšího zamítnout pro neunesení důkazního břemene²³. Právo napadnout neplatnost usnesení valné hromady je formálně podmíněno podáním protestu ve smyslu § 424 ZOK. Stejně ustanovení však uvádí, že protestu není potřeba v případě, že důvody pro neplatnost usnesení není možné zjistit na valné hromadě. Pokud půjde o úplné odmítnutí zodpovědět dotaz, lze si protest představit. Naopak pokud půjde o poskytnutí

²¹ ŠUK, Petr. In: ŠTENGLOVÁ, Ivana, Bohumil HAVEL, Filip CILEČEK a kol. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 615.

²² Jak uvádí Nejvyšší soud ČR např. ve svém usnesení ze dne 26. 4. 2017 ve věci sp. zn. 29 Cdo 1868/2016 „*řízení o vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady akciové společnosti... je řízením ve statusové věci právnické osoby dle § 2 písm. e) a § 85 písm. a) z. ř. s.*“.

²³ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 8. 2016, sp. zn. 29 Cdo 4006/2015.

nepravdivých nebo neúplných informací, nebo o situaci, kdy s odkazem na složitost vysvětlení je dána pouze částečná informace, která však neposkytuje dostatečně kvalitní představu nutnou pro informované rozhodnutí, lze se obejít i bez protestu.

Konstantní judikatura Nejvyššího soudu ČR²⁴ k tomuto řízení uvádí, že neplatnost usnesení lze vyslovit pouze tehdy, mělo-li porušení práva na vysvětlení také závažné právní následky. Ostatně tato podmínka se promítnula také do obecné úpravy neplatnosti rozhodnutí orgánu spolku do § 260 odst. 1 OZ. Naplnění naléhavých právních následků je nutné posuzovat vždy s ohledem na okolnosti konkrétního případu například s ohledem na poměry hlasů ve společnosti, záměr představenstva na skrývání informací nebo důsledky přijatého usnesení. Není tedy možné bez dalšího říci, že každé neposkytnutí vysvětlení, byť toto být poskytnuto mělo, je automaticky důvodem pro neplatnost usnesení valné hromady, ke kterému se mělo vysvětlení vztahovat.

Třetím nárokem, který připadá v úvahu při porušení práva na vysvětlení, je náhrada z toho vzniklé škody. Zde je pak nutno rozlišovat dvě úrovně vztahů o náhradu škody, a to škodu vznikající mezi akcionářem žádajícím o vysvětlení a společností v jedné úrovni, a mezi členy představenstva a společností v úrovni druhé. Škoda žadatele může spočívat v nákladech na získání informace, tj. především nákladech soudního řízení o získání vysvětlení, nebo v nákladech jeho účasti na náhradní valné hromadě. Škoda na straně společnosti může analogicky k tomu spočívat ve vynaložených nákladech na prohraná soudní řízení a nákladech organizace nové valné hromady. Primárně tedy odpovídá za škodu žadateli společnost. Pouze ve zvláštních případech se pak lze domáhat náhrady škody přímo ve vztahu žádajícího akcionáře a členů představenstva, a to dle § 213 OZ. I v případě řízení o náhradě škody lze ve vztahu mezi společníkem a společností uvažovat o aplikaci § 4 odst. 1 ZOK.

5 Závěr

Jak již bylo uvedeno, právo na vysvětlení je jedním ze základních akcionářských kvalitativních práv. Jako smysl a účel práva na vysvětlení lze shledat

²⁴ Např. rozsudek ze dne 5. 11. 1997, sp. zn. 1 Odo 74/96, usnesení ze dne 3. 1. 2002, sp. zn. 29 Odo 400/2001 nebo usnesení ze dne 27. 1. 2009, sp. zn. 29 Cdo 3009/2007.

zájem na zachování a kontrole obecné informovanosti valné hromady před jejím hlasováním. To je možné dovodit ze skutečností, že příjemcem vysvětlení je valná hromada jako taková, žádat o vysvětlení může i nehlasující akcionář a že v případě složitelného dotazu je možné podat vysvětlení ex post. V takovém případě pak právo na vysvětlení tvoří mechanismus následné kontroly toho, zda byla valná hromada před hlasováním dostatečně informována.

Pokud jde o otázku péče řádného hospodáře při využití práva na vysvětlení, dle konstantní judikatury musí být představenstvo připraveno na valné hromadě zodpovídat dotazy akcionářů, a to buď samo, nebo prostřednictvím dalších osob. Jejich účast na dlouhých valných hromadách však může být často velmi nákladná, a to především v situacích, kdy se nejedná o zaměstnance společnosti. Těmto nákladům je dle názoru autora možné se vyhnout vypracování zprávy, která v rozsahu tzv. jednoduchých informací osvětlí předmětnou problematiku, a která může být následně odpovědí na dotaz akcionáře. V případě složitějších dotazů pak bude odpověď poskytnuta v zákonné lhůtě.

Poslední část se pak věnovala následkům situace, kdy společností není v rozporu se zákonem vysvětlení poskytnuto. K neposkytnutí vysvětlení může dojít v souladu se zákonem za tam vymezených podmínek nebo při situaci, kdy je právo na vysvětlení zneužíváno. Pokud však má být vysvětlení poskytnuto a toto právo je akcionáři upřeno, je možné z toho vyvodit pro společnost odpovědnost spočívající především v možnosti domoci se vysvětlení soudní cestou, rozhodnutí o neplatnosti přijatého usnesení valné hromady či náhradě vzniklé škody. Zákon pak v takových řízeních preferuje společníka obrácením důkazního břemene.

Literatura

DVOŘÁK, Tomáš. *Akcionářská společnost*. Praha: Wolters Kluwers, 2016, 992 s. ISBN 978-80-7478-961-8.

LASÁK, Jan a kol. *Zákon o obchodních korporacích: Komentář II. díl*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, 2872 s. ISBN 978-80-7478-537-5.

ŠTENGLOVÁ, Ivana, Bohumil HAVEL, Filip CILEČEK a kol. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017, 1144 s. ISBN 978-80-7400-540-4.

FILIP, Václav. Akcionářské právo na informace. *Právní rozhledy*, 2010, č. 14, s. 495. ISSN 1210-6410.

ŠPAČKOVÁ, Michala, Právo akcionáře na tutéž informaci, která byla sdělena jinému akcionáři mimo VH. *Obchodněprávní revue*, 2015, č. 7–8, s. 205. ISSN 1803-6554.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. 11. 1997, sp. zn. 1 Odo 74/96.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 8. 2001, sp. zn. 29 Odo 71/2001.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 3. 1. 2002, sp. zn. 29 Odo 400/2001.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 5. 2003, sp. zn. 29 Odo 714/2002.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 1. 2009, sp. zn. 29 Cdo 3009/2007.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 10. 2010, sp. zn. 29 Cdo 3839/2009.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 3. 2012, sp. zn. 29 Cdo 1592/2011.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 11. 2014, sp. zn. 29 Cdo 3284/2012.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 2. 5. 2016, sp. zn. 32 Cdo 5256/2015.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 8. 2016, sp. zn. 29 Cdo 4006/2015.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 4. 2017, sp. zn. 29 Cdo 1868/2016.

Contact – e-mail

Michal.Vitek@law.muni.cz

Působnost valné hromady a možnosti jejích smluvních modifikací

Tomáš Vobrabal

Katedra obchodního práva, Právnická fakulta,
Masarykova univerzita, Brno, Česká republika

Abstrakt

Příspěvek se zabývá problematikou působnosti valné hromady akciové společnosti. Předmětem této práce je obecný rozbor všeho, co je součástí působnosti valné hromady akciové společnosti. Společně s tímto tématem je úzce propojena otázka dispozitivnosti a kogentnosti v korporátním právu. Následně je v článku rozebrán § 421 ZoK, který primárně určuje, co spadá do působnosti valné hromady. Závěrem jsou rozebrány způsoby modifikace a nástrahy včlenění nebo opomenutí působnosti valné hromady akciové společnosti.

Klíčová slova

Rozhodování valné hromady; Působnost valné hromady; Akciová společnost; Valná hromada.

1 Úvod

Předmětem tohoto příspěvku bude rozbor působnosti valné hromady akciové společnosti. Ohled bude brán zejména na otázku, ve kterých záležitostech může rozhodovat valná hromada, a ve kterých naopak ne. S touto problematikou je úzce spojena i dispozitivnost a kogentnost § 421 odst. 2 ZoK.

Otázka, které normy jsou dispozitivní a kogentní, je v této době nekončícím tématem nejen v oblasti korporátního práva. S ohledem na změnu systematiky, kdy v předchozím obchodním zákoníku byl vždy výčet kogentních norem, je otázka kogentnosti norem ještě nevykrytalizovaná.

Prokázáním, jestli výše zmíněné ustanovení je dispozitivní, anebo do jaké míry je kogentní, by mohlo dojít ke změně chápání statutu valné hromady.

Podstatou valné hromady je možnost projevit vůli akcionářů, případně zakladatelů, kdy otázkou je právě samotná míra možné autonomie vůle. Proto bych se v této práci chtěl zabývat individuálním rozbořem některých institutů nacházejících se převážně v § 421 odst. 2 ZoK. Dle mého názoru není dobré generalizovat a dospívat k obecným názorům, že působnost jako taková je statusovou otázkou, a není možné se odchýlit od zákonem vymezených mantinelů. Pro zjištění, jestli se jedná o ustanovení kogentní, či dispozitivní, je nutno provést materiální přezkum funkčnosti. Jinak řečeno podívat se na podstatu samotného institutu, stanovit k čemu přesně slouží a z jakého důvodu ho zde máme, což samo o sobě pomůže rozklíčovat, jestli je možné se od takového ustanovení odchýlit, a do jaké míry.

Závěrem práce bych se rád vyjádřil k dopadům smluvních modifikací, jaká jsou možná rizika, co vše lze modifikovat, a do jaké míry.

2 Působnost valné hromady

Nejvyšší soud České republiky vymezuje působnost valné hromady jako definici, kdy: „*působností orgánu se rozumí vymezení okruhu otázek, které je tento orgán oprávněn projednávat a rozhodovat o nich. Každý orgán je přitom oprávněn zabývat se pouze těmi otázkami, které spadají do jeho působnosti.*“¹ Valná hromada je nejvyšším orgánem akciové společnosti, jejíž základní funkcí je umožnění akcionářům podílet se na řízení společnosti. Valná hromada akciové společnosti plní dvě základní funkce, první z nich je funkce informační a druhou je funkce rozhodovací. Statutární orgán má pak tzv. zbytkovou působnost, dle § 163 ObčZ. Tedy není-li uvedeno jinak, náleží vše do působnosti statutárního orgánu, kterým by v případě dualistického systému bylo představenstvo. Mimo jiné si na rozdíl od společnosti s ručením omezeným nemůže atrahovat rozhodování v záležitostech, které jí nepřísluší ze zákona nebo nejsou vymezeny stanovami.² Je tedy zřejmé, že se působnost valné hromady akciové společnosti dělí na zákonem svěřenou působnost a působnost, která je vkládána do rukou akciové společnosti stanovami. K zjištění, co přesně je zákonem vloženo do rukou valné hromady akciové společnosti nám

¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2000, sp. Zn 32 Cdo 2776/1999.

² Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 6. 2000, sp. zn. 32 Cdo 500/2000. „*Stanovy akciové společnosti nemohou platně svěřit do působnosti valné hromady rozhodování o věcech, o kterých podle kogentního ustanovení zákona rozhodovat nemůže.*“

pomůže § 421 ZoK, který však není konečným a úplným výčtem. Dalšími jsou zejména: schválení smlouvy o vypořádání újmy (§ 53 odst. 3 ZoK), schválení odměn při souběhu funkce a pracovněprávního vztahu (§ 61 odst. 3 ZoK), přijetí vyžádaného pokynu týkajícího se obchodního vedení společnosti (§ 51 odst. 3 ZoK), rozhodování o omezení jednatelského oprávnění statutárního orgánu nebo jiného orgánu (§ 47 ZoK), a jiné.³

Působnost valné hromady lze rozdělit do tří základních typů rozhodování. Jedná se o rozhodování o statusových otázkách, kterými je zejména myšlena změna stanov nebo rozhodování o změně akciové společnosti. Dalším typem rozhodování je rozhodování o majetkových otázkách, mezi které patří například rozhodování o převodu podílu či zastavení závodu společnosti, zákaz uzavření smlouvy s akciovou společností, schválení nabytí majetku od zakladatele nebo akcionáře. Třetí obecný typ rozhodování se týká akcionářů samotných, například souhlas k převodu akcií na jméno nebo rozhodnutí o squeeze-out. Posledním typem jsou organizační rozhodnutí, jako jsou rozhodnutí o volbě nebo odvolání představenstva, dozorčí rady, anebo jmenování a odvolání likvidátora.⁴

S ohledem na § 421 odst. 3 ZOK, jak již bylo zmíněno výše, nemůže akciová společnost atrahovat rozhodování ve věcech, které jí nepřísluší. Avšak na druhé straně již ze samotné podstaty valné hromady vyplývá, že může rozhodovat v záležitostech, které mohou mít pro fungování akciové společnosti existenční dopady. Vzniká tak otázka, kdy může valná hromada takto rozhodovat. Nutno od sebe odlišit, kdy by se jednalo o obchodní vedení, které spadá do působnosti představenstva. Ve zjednodušené formě jej lze vysvětlit, jako rozhodování o běžných věcech. Tímto rozhodováním může být ku příkladu způsob rekonstrukce tovární haly. Pokud by se ale jednalo o stavbu nové tovární haly, kdy její stavba by s ohledem na ekonomickou situaci mohla být likvidační, tak se domnívám, že by zde mohla rozhodnout i valná hromada. Z mého osobního pohledu, aby takovéto rozhodnutí nebylo považováno za nepřislušné atrahování, muselo by se jednat o okolnosti nezávislé na akciové společnosti, čímž zpravidla bude ekonomická

³ DVOŘÁK, T. *Akciová společnost*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 441.

⁴ POKORNÁ, J, J. HOLEJŠOVSKÁ, J. LASÁK, M. PEKÁREK a kol. *Obchodní společnosti a družstva*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 293.

situace a stabilita ekonomiky. Vyloučení možnosti atrahování u akciové společnosti je tolik specifické pro akciovou společnost, že lze § 421 odst. 3 ZOK označit za kogentní. Avšak v tomto konkrétním případě by na základě testu proporcionality, při ohlédnutí na všechny okolnosti, bylo možné dojít k závěru, že se nejedná o nezákonné porušení v rozporu s dobrými mravy, veřejným pořádkem, nebo práva na ochranu osobnosti.

Související otázkou v tomto případě je odpovědnost valné hromady. Analogicky⁵ by se použila úprava možnosti atrahování valnou hromadou dle § 190 odst. 3 ZOK, který toto připouští. Odpovědná by v tomto případě byla valná hromada, protože sama přebírá rozhodování⁶ v konkrétním případě. Jedná-li se o pokyn, který si vymění statutární orgán sám, tak je tímto následně vázáný, což zakládá odpovědnost valné hromadě, protože statutární orgán nemá možnost cokoliv s touto povinností udělat.

3 Normy dispozitivní a kogentní

Jak již bylo dříve řečeno, tak stěžejním bodem určujícím působnost valné hromady akciové společnosti je § 421 odst. 2 ZoK. Navíc je působnost valné hromady vymezena zákonem i na jiných místech a samotnými stanovami. Důležité je právě odlišit vztah mezi působností ex lege a tou upravenou stanovami. Pro možnost budoucí smluvní modifikace působnost valné hromady, vyvstává otázka kogentnosti výše uvedených ustanovení.

Za staré právní úpravy OZ z roku 1964⁷ byl zpravidla uveden výčet kogentních norem. Avšak tento způsob určování kogentních norem výčtem se ObčZ z roku 2012 vytrácí. Lze se tak spolehnout na pouhý výslovný zákaz⁸, který je pravidlem dle § 1 odst. 2 ObčZ v první části věty do středníku. Vysloví-li zákon v určitém případě zákaz, může být norma označena za kogentní. Výše zmíněné ustanovení obsahuje i druhou část za středníkem: „zakázána jsou ujednání porušující dobré mravy, veřejný pořádek nebo právo týkající se postavení osob, včetně práva na ochranu osobnosti.“ Nejedná se o přímé

⁵ Srov. § 10 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

⁶ ŠUK, P. § 421. In: ŠTENGLOVÁ, I., B. HAVEL, F. CILEČEK, P. KUHN a P. ŠUK. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 413–414.

⁷ Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník.

⁸ ELIÁŠ, K. K pojetí dispozitivního práva v občanském zákoníku. *Bulletin Advokacie*, 2015, č. 9, s. 13–24.

vytyčení kogentních norem, ale o pozdější korektiv právního jednání, jestli toto jednání bude sankcionováno neplatností. Občanský zákoník neobsahuje kogentní ustanovení, až na výše zmíněné výslovné zákazy⁹, popřípadě legální definice. *Ius cogens* jsou bezpodmínečná ustanovení, které nepřipouští odchýlnou autonomní úpravu.¹⁰ Ustanovení § 1 odst. 2 ObčZ obsahuje kritéria aplikující se pro zjištění, jestli v jednom konkrétním případě ex post hodnotíme ustanovení jako kogentní, tudíž autonomní odchýlení by bylo v rozporu s jednou z podmínek, anebo jde o ustanovení dispozitivní. Podstatou těchto čtyř hodnotových korektivů je při autonomních odchýleních vytvoření záchranné sítě, za kterou se nelze dostat. Jak je zmíněno v odst. 2 za středníkem, kritéria pro určení kogentnosti jsou zakazující ujednání, které jsou v rozporu s dobrými mravy, veřejným pořádkem, práva týkající se postavení osob, práva na ochranu osobnosti.

Důležitou roli v hodnocení právního jednání mají právě dobré mravy, které mají úlohu dvojí. Zprvce jsou obsažena v určování kogentnosti norem dle § 1 odst. 2 ObčZ a zadruhé zjevné porušení dobrých mravů dle § 580 ObčZ. Prof. Eliáš¹¹ rozpor mezi těmito ustanoveními vykládá, že „kogentní ustanovení jsou ta, u nichž je zřejmé, že každé ujednání odchylné se od takového ustanovení porušuje dobré mravy.“ Výsledkem by dle mého názoru bylo, že při určitém právním jednání budeme prvně hodnotit, zdali se jedná o kogentní nebo dispozitivní normu, a poté následně můžeme řešit neplatnost. Nutno podotknout, že jedno ustanovení nevylučuje druhé, ba naopak § 580 ObčZ s korektivem dobrých mravů společně směřují vůči všem normám, protože i odchýlení se od dispozitivních ustanovení může být v rozporu s dobrými mravy.

Obecně je pojem veřejného pořádku, velmi komplikovaný na explicitní definici. Zpravidla lze přiřadit právní jednání, které by odporovalo korektivu dobrých mravů i pod veřejný pořádek. Nabízí se i definice dle § 4 ZMPS, která definuje veřejný pořádek. Dle mého názoru je veřejný pořádek označení pro právní pravidla a normy, které vplynuli z vůle celé společnosti.

⁹ Srov. § 92, 111, 145, 306, 345, 452, 529, 1275, 1305, 1433, 1814, 1816, 1865, 1988, 2178, 2351 a 2975 ObčZ.

¹⁰ MELZER, F. § 1. In: MELZER F., P. TÉGL a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek I. § 1–117. Komentář*. 1. vyd. Praha: Leges, 2013, s. 47.

¹¹ ELIÁŠ, K. § 1. In: PETROV, J., M. VÝTISK, V. BERAN a kol. *Občanský zákoník*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 45.

Ku příkladu lze pod veřejný pořádek podřadit většinu definičních norem. V případě, že zletilost podle § 30 odst. 1 ObčZ dovršením 18. roku života, tak by nebylo vůbec v rozporu s dobrými mravy, kdyby se na jedince hledělo jako na plnoletého v 17. roku života. Avšak právě vzhledem k tomu, že se jedná o vůli společnosti a etické hodnoty, bylo by takové rozhodnutí *in concreto* v rozporu s veřejným pořádkem.¹²

V návaznosti na výše uvedené můžeme označit odst. 2 první části věty za korektiv, kterým hodnotíme jednání osob, až nastanou jeho právní účinky. Osobnostní práva znamenají v případě právnických osob tzv. statusovou otázku. *Largo sensu* znamená statusová otázka vše, co charakteristicky souvisí s obchodní korporací společně s organizační strukturou. Zatímco statusová otázka *stricto sensu* je chápána jako pouhá odlišnost jednotlivých druhů obchodních společností, která se od ostatních tímto liší. Abychom mohli přesně určit, zdali se jedná o dispozitivní a kogentní ustanovení, je zapotřebí zjistit, zdali by odchýlení se od § 421 odst. 2 ZoK bylo v rozporu s jednou ze čtyř podmínek. V rámci kogentních norem zároveň rozlišujeme absolutně kogentní normy, od kterých se za žádných případů nelze odchýlit a relativně kogentní, které nevylučují přísnější úpravu, avšak lze díky jejich existenci očekávat minimální standard.

Protiváhou výše zmíněného rozporování kogentních norem, které by byly odvozeny na základě § 1 odst. 2 ObčZ, je skutečnost, že Nejvyšší soud České republiky se k odchýlení od dispozitivních norem vyjádřil následovně: „*ani od dispozitivní právní normy se strany nemohou odchýlit způsobem popsáním v § 1 odst. 2 části věty za středníkem o. z. Je-li však možno jakoukoliv odchylku od určité právní normy považovat (per se) za porušující dobré mravy, veřejný pořádek či právo upravující postavení osob, lze takovou právní normu kvalifikovat jako (absolutně) kogentní.*”¹³ A *contrario* pokud se Nejvyšší soud České republiky vyjadřuje přímo o dispozitivních normách je evidentní, že počítá i s normami kogentními, které dle uvážení soudu jsou beze všeho obsaženy v ObčZ. Argumentem *a minori ad maius* lze navíc dospět k závěru, že nelze-li se bez výjimky odchýlit od norem dispozitivních v rozporu § 1 odst. 2 ObčZ, tak se nelze odchýlit

¹² MELZER, F. § 1. In: MELZER F., P. TÉGL a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek I. § 1–117. Komentář.* 1. vyd. Praha: Leges, 2013, s. 59.

¹³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. září 2017, sp. zn. 29 Cdo 5719/2016.

od norem kogentních. Vystává otázka, zdali by v testu proporcionality neobstálo porušení kogentní normy, které by bylo to takové míry výhodné pro druhou stranu, že by se in concreto nejednalo o odchýlení se výše uvede-
ných korektivů.

4 Působnost valné hromady akciové společnosti jako statusová otázka

Ze stanoviska občansko a obchodněprávního kolegia Nejvyššího soudu České republiky je zřejmé, že ustanovení týkající se působnosti orgánů a rozhodování jsou statusovými otázkami obchodní korporace, které mimo jiné uvádí: „Ustanovení § 777 odst. 4 z. o. k. se nedotýká statusových otázek, jako např. vymezení jednotlivých orgánů obchodních korporací a jejich působnosti, rozhodování orgánů (tj. zejména svolání, usnášeníschopnosti, hlasovacích většin, osvědčování rozhodnutí veřejnou listinou) atd. Ty se řídí od 1. 1. 2014 zákonem o obchodních korporacích (§ 775 z. o. k.).”¹⁴

Odlišným názorem pro určení toho, co je statusovou otázkou uvádí prof. Hurdík, dle kterého pod osobnostní práva u obchodní korporace lze zejména zařadit vznik nebo zánik obchodní korporace. Stejně tak je tomu i u osobnostních práv u člověk, kdy narození a smrt jsou přesně vymezeny a jedná se o projev právní jistoty.¹⁵

K otázce, jestli samotná otázka působnosti spadá do statusových otázek, se vyjadřují doc. Ronovská a doc. Havel, dle kterých pod statusové otázky patří zejména „stěžejní minimální kompetenční struktury povinných orgánů právnické osoby s účelem zachování předpokládaného odlišení statutárních a jiných orgánů právnické osoby.”¹⁶ Mám za to, že pod výše zmíněnou definici budou právě spadat otázky fungování orgánů, ku příkladu otázka obchodního vedení u akciové společnosti a výkon funkce člena představenstva u akciové společnosti. Doc. Havel také vykládá postavení osobnostních práv právnické osoby

¹⁴ Stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 13. ledna 2016, sp. zn. Cjpn 204/2015.

¹⁵ HURDÍK, J. Kogentnost a dispozitivnost ustanovení nového občanského zákoníku o právnických osobách. Ke vzájemné použitelnosti ustanovení o nadacích a nadačních fondech. *Právní rozhledy*, Praha: C. H. Beck, 2014, č. 7, s. 231.

¹⁶ RONOVSÁ, Kateřina a Bohumil HAVEL. Kogentnost úpravy právnických osob a její omezení autonomií vůle, nebo vice versa? *Obchodněprávní revue*, Praha: C. H. Beck, 2016, č. 2, s. 33–39.

a definuje ho, tak že „při zkoumání možné autonomní odchylky od zákonné kompetence valné hromady nutno zkoumat dříve, než dojdeme k jejímu zákažu, zda sjednané řešení garantuje zachování funkce valné hromady a celkové rovnováhy jejich orgánů.“¹⁷

Existují dvě rozdílná pojetí, co vše je v obchodní korporaci kogentní, a to širší a užší pojetí. Do širšího pojetí spadá právě i samotný výrok Nejvyššího soudu, který je do jisté míry formalistický a až příliš generalizuje, co je přesně kogentní. Osobně mám za to, že vhodnější je užší pojetí, kdy je nutno zprvu normu podrobit materiálnímu přezkumu funkčnosti, aby mohlo dojít určení míry kogentnosti a nikoliv pouhé generalizování. Proto je nutno přezkoumat jednotlivé působnosti valné hromady akciové společnosti.¹⁸

5 Rozhodování o změně stanov

Rozhodování o změně stanov je jednou z nejdůležitějších pravomocí valné hromady vůbec. Z podstaty tohoto institutu je zřejmé, že tato pravomoc nemůže náležet jinému orgánu. Avšak zde se projevuje pravá míra kogentnosti ustanovení, a to s ohledem na část věty „určí-li tak stanovy nebo zákon“. Zákon sám připouští jisté modifikace tohoto ustanovení, ale pouze jen co se týče zpřísnění, které se bude převážně týkat hlasovacího kvóra. Navíc pokud by došlo k variantě, že by byla absolutně vypuštěna tato působnost, nebude se jednat o rozhodování valné hromady dle jejího hlasovacího kvóra, ale o dohodu všech akcionářů pro změnu stanov akciové společnosti.¹⁹

6 Rozhodování o započtení peněžité pohledávky, o tichém společenství a zastavení závodu

Společnost sama o sobě nerozhoduje o samotném započtení, dochází pouze k schvalování návrhu smlouvy o započtení dle § 21 odst. 3 ZoK. Podstatou této působnosti je, aby valná hromada jako nejvyšší orgán měla pod kontrolou změnu majetkových poměrů, které by mohly do značné míry ovlivnit celou její strukturu. Společnou podstatu zde mají i další působnosti uvedené

¹⁷ ŠUK, P. § 421. In: ŠTENGLOVÁ, I., B. HAVEL, F. CILEČEK, P. KUHN a P. ŠUK. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 406.

¹⁸ EICHLEROVÁ, K. Může být jednatel ustanoven do funkce jinak než valnou hromadou? In: *Dny práva 2015. Část I. Zákonná regulace v. smluvní úprava?* 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2015, s. 41.

¹⁹ DVOŘÁK, T. *Akciová společnost*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 451.

ve výčtu § 421 ZoK, kterými jsou schválení převodu nebo zastavení závodu, anebo schvalování smlouvy o tichém společenství dle § 421 odst. 2 písm. m) a o). Vzhledem k tomu, že v zákonné úpravě existuje sankce v případě nedodržení takového předchozího souhlasu, kdy dle § 48 ZoK²⁰ v případě absence souhlasu k právnímu jednání, ke kterému měl dát nejvyšší orgán tento souhlas, je takové právní jednání neplatné. Pokud ale nelze kvalifikovat smlouvu, jako smlouvu o převodu závodu (nebo části závodu), tak výše uvedené nespadá do působnosti valné hromady.²¹

7 Rozhodování o volbě členů představenstva, správní a dozorčí rady a jiných orgánů

Již ze samotné zákonné dikce je evidentní, že v případě § 421 odst. 2 písm. e) je zcela možné, aby byla tato působnost převedena na dozorčí radu, co se týče volby členů představenstva. Avšak využití tohoto institutu má výlučný charakter, jinak řečeno, nelze tuto působnost částečně převést. Uplatnění této možnosti a převedení působnosti volby člena představenstva na dozorčí radu má automaticky za následek přechod schvalování smlouvy o výkonu funkce také na dozorčí radu, dle § 438 odst. 2 ZoK. Mimo jiné je součástí § 421 odst. 2 písm. f) ZoK dovětek, který předpokládá volbu členů dozorčí rady jiným způsobem než přímo dozorčí radou. Avšak z tohoto ustanovení nelze dovozovat možnost derogace rozhodování o obsazení celé dozorčí rady na jiný orgán.²² Primárně tento dovětek směřuje na ustanovení § 448 ZoK, kdy je část dozorčí rady volena zaměstnanci. Obecně se doktrína shoduje, že konstituování orgánů obchodní společnosti patří mezi statusovou otázku, kterou nelze nijak změnit. Patří tak do výlučné pravomoci valné hromady společnosti, neurčí-li zákon jinak.²³ Mimo jiné, jak již bylo stanoveno výše, součástí rozhodování valné hromady jsou právě rozhodování organizačního charakteru, mezi které spadá i rozhodnutí o složení jednotlivých orgánů.

²⁰ HAVEL, B. a I. ŠTENGLOVÁ. § 49. In: ŠTENGLOVÁ, I., B. HAVEL, F. CILEČEK, P. KUHN a P. ŠUK. *Zákon o obchodních korporacích*. Komentář. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 147.

²¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 01. 2009, sp. zn. 29 Odo 1060/2009.

²² ČECH, P. a P. ŠUK. *Právo Obchodních společností v praxi a pro praxi (nejen soudní)*. Praha: BOVA POLYGON, 2016, s. 332.

²³ HAVEL, B. a I. ŠTENGLOVÁ. § 448 ZOK In: ŠTENGLOVÁ, I., B. HAVEL, F. CILEČEK, P. KUHN a P. ŠUK. *Zákon o obchodních korporacích*. Komentář. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 798–800.

8 Další působnost valné hromady a její charakter

Mezi další působnosti valné hromady patří i rozhodování o schválení řádné, mimořádné a konsolidované účetní uzávěrky, rozhodování o zrušení společnosti s likvidací, s čímž je spojena i volba likvidátora a rozdělení likvidačního zůstatku, a také převzetí účinků jednání učiněných před vznikem společnosti. Ze samotné podstaty pravidelného svolání valné hromady vyplývá povinnost schvalování účetní uzávěrky. Povinnost svolávat účetní uzávěrku vyplývá už ze zákonné dikce § 402 odst. 1 ZoK, kdy je valná hromada svolávána alespoň jednou za účetní období. Samotný dovětek v tomto ustanovení vytváří hranice, které nemohou být překročeny, což je právě alespoň jedno svolání za účetní období, ledaže stanovy určí, že se valná hromady musí setkávat častěji, což znamená evidentní relativní kogentnost již ze samotné textace § 402 ZoK.

9 Dispozitivní působnosti valné hromady

Pro určení, zdali je možno se od působnosti valné hromady odchýlit, je nutno zkoumat povahu samotné normy, její dopady a směr. Vnitřní poměry akciové společnosti lze upravit a vytvořit tak jiný orgán, jakým může být například sněm delegátů akcionářů. Avšak nelze na tento orgán delegovat působnost valné hromady, pokud její podstatou je ochrana třetích osob. Mezi taková kogentní ustanovení, která chrání třetí osoby, jsou dle mého názoru změna výše základního kapitálu, rozhodování o vydání vyměnitelných nebo prioritních dluhopisů a rozhodování o zániku společnosti likvidací. Chráněným zájmem je právní jistota třetích osob se zájmem investování obnosu peněz do společnosti. V případě takového omezení kontroly nad těmito instituty neexistuje předem nadefinovaný orgán společnosti s právy a povinnostmi.

Mezi dispozitivní ustanovení lze řadit všechna ostatní ustanovení. Zákon buď sám počítá s jistou mírou delegace, což může sloužit jako vodítko i pro ostatní, anebo může dojít k úpravě vnitřních poměrů. Valná hromada může působnost převést na jiný orgán, kdy zpravidla v zákoně bývá tento stav označován slovy „*ledaže stanovy určí jinak*“. Mezi tato základní ustanovení, která lze převést, jsou například schvalování rozhodnutí o udělení prokury akciovou společností a její odvolání, udělení souhlasu s převodem

podílu osobě odlišné od společníka a udělení souhlasu se zastavení podílu ve prospěch této osoby, anebo také rozdělování dividend.²⁴

10 Dopady smluvní modifikace působnosti valné hromady

Je zřejmé, že § 421 odst. 2 ZoK vytváří standard, a určuje, co vše spadá do působnosti valné hromady. Přímo ze zákona vyplývají různé možnosti modifikace, u kterých je nutno, aby je jistým způsobem stanovy nějak upravovaly. Jinak totiž dojde k aplikaci nejtvrdší možné míry tohoto institutu, anebo tento institut nebude vůbec spadat do působnosti valné hromady. Zde nám poslouží rozdělení výlučné a nevýlučné působnosti valné hromady. Jedná o lehce neurčitý institut, kdy nadále zůstává otázka, zdali zákonodárce s takovýmto rozdělení opravdu počítal.

Mezi nevýlučné pravomoci de facto patří veškeré působnosti, které by se nekonstatováním ve společenské smlouvě nestali součástí působnosti valné hromady. Například se jedná o vydávání dluhopisů a směnek nad určitý limit, přijímání úvěrů, manipulace se závodem, a jiné výše zmíněné strategická rozhodnutí, která by mohla mít existenční dopad na společnost.

Co se do výlučných pravomocí týče, zde zákonodárce počítá ve výčtu v § 421 odst. 2 ZoK se skutečností, že tyto působnosti spadají do působnosti valné hromady. Dává tak možnost společnosti tuto působnost vložit do rukou valné hromady, avšak nestane-li se tak, nastane vždy ta tvrdší varianta. Ku příkladu při změně stanov akciové společnosti. Z písm. a) by se zcela jasně dalo dovodit, a to i logicky, že změna stanov spadá do působnosti valné hromady, avšak kdyby nebylo dodatku „neurčí-li stanovy nebo zákon jinak“. Následkem opomenutí vložení této působnosti do rukou valné hromady má za následek, že o změně stanov musí následně rozhodnout všichni akcionáři a nikoliv valná hromada hlasovacím kvórem.

11 Závěr

Je zřejmé, že působnost valné hromady lze různě smluvně modifikovat a upravovat. Avšak je nutno si uvědomit, že se normy dělí na kogentní a dispozitivní. Jak bylo v příspěvku uvedeno, tak díky nejasné úpravě v občanském

²⁴ ELIÁŠ, K. K pojetí dispozitivního práva v občanském zákoníku. *Bulletin Advokacie*, 2015, č. 9, s. 13–24.

zákoníku dochází k zamlžené situaci. Nešťastná je samotná skutečnost, že se momentálně objevují v právní doktríně i některé názory, jestli ještě stále existují kogentní a dispozitivní normy. Dokud nemáme jasný výklad § 1 odst. 2 ObčZ, tak bude výklad dalších norem opravdu komplikovaný.

Cesta, kterou musíme absolvovat pro určení povahy norem, co do kogentnosti a dispozitivnosti, musí začít u zjištění účelu normy. V momentě zjištění, co je obsahem a účelem jednotlivých institutů obsažených v tomto ustanovení a porovnáním samotné podstaty rozhodování valné hromady, můžeme přejít k dalšímu kroku, a to jestli je ustanovení kogentní či dispozitivní. K čemuž nám poslouží již zmiňovaný test kogentnosti, a to zdali odchýlení se od ustanovení není v rozporu s dobrými mravy, veřejným pořádkem, anebo postavením osob. Co se týče postavení právnických osob, tak jsou tím myšleny statusové otázky.

Tímto určením však není cesta u konce, i přesto, že se jedná o kogentní ustanovení v některých případech je stále zapotřebí, aby byly zmíněny ve stanovách společnosti. I když se totiž jedná o kogentní ustanovení, tak v případech, že není zmíněno ve stanovách, nastává tvrdší varianta.

Závěrem lze podotknout, že různé modifikace působnosti valné hromady akciové společnosti jsou možné, avšak je nutno vždy domyslet veškeré dopady včlenění, či opomenutí.

Literatura

DĚDIČ, J., J. LASÁK, J. KRÍŽ a kol. *Judikatura k rekodifikaci. Obchodní společnosti*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, 416 s. ISBN 978-80-7478-852-9.

DVOŘÁK, T. *Akciová společnost*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, 984 s. ISBN 978-80-7478-961-8.

ČECH, P. a P. ŠUK. *Právo Obchodních společností v praxi a pro praxi (nejen soudní)*. Praha: BOVA POLYGON, 2016, 373 s. ISBN 978-80-7273-177-0.

EICHLEROVÁ, K. Může být jednatel ustanoven do funkce jinak než valnou hromadou? In: *Dny práva 2015. Část I. Zákonná regulace v. smluvní úprava?* 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2015, 154 s. ISBN 978-80-210-8192-5.

- MELZER F., P. TÉGLA a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek I. § 1–117. Komentář*. 1. vyd. Praha: Leges, 2013, 720 s., ISBN 978-80-87576-73-1.
- PETROV, J., M. VÝTISK, V. BERAN a kol. *Občanský zákoník*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017, 3053 s. ISBN 978-80-7400-653-1.
- POKORNÁ, J., J. HOLEJŠOVSK, J. LASÁK, M. PEKÁREK a kol. *Obchodní společnosti a družstva*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, 448 s. ISBN 978-80-7400-475-9.
- ŠTENGLOVÁ, I., B. HAVEL, F. CILEČEK, P. KUHN a P. ŠUK. *Zákon o obchodních korporacích*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017, 1128 s. ISBN 978-80-7400-540-4.

Články

- ELIÁŠ, K. K pojetí dispozitivního práva v občanském zákoníku. *Bulletin Advokacie*, 2015, č. 9, s. 13–24. ISSN 1210-6348.
- RONOVSKÁ, Kateřina a Bohumil HAVEL. Kogentnost úpravy právnických osob a její omezení autonomií vůle, nebo vice versa? *Obchodněprávní revue*, Praha: C. H. Beck, 2016, č. 2, s. 33–39. ISSN 1803-6554.

Rozhodnutí

- Stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 13. ledna 2016, sp. zn. Cpjn 204/2015.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 6. 2000, sp. zn. 32 Cdo 500/2000.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2000, sp. Zn 32 Cdo 2776/1999.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 1. 2009, sp. zn. 29 Odo 1060/2009.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 9. 2017, sp. zn. 29 Cdo 5719/2016.

Legislativa

- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v účinném znění. In: *Beck-online* [online právní informační systém]. C. H. Beck [cit. 20. 12. 2017]. Dostupné z: <http://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mrqgezff6obzfuza>

Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), v účinném znění. In: *Beck-online* [online právní informační systém]. C. H. Beck [cit. 20. 12. 2017]. Dostupné z: <http://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mrqgez6ojqfuyq>

Contact – e-mail

TVobrabal@gmail.com

Vědecká redakce MU

prof. Ing. Petr Dvořák, CSc.; PhDr. Jan Cacek, Ph.D.;
Mgr. Tereza Fojtová; Mgr. Michaela Hanousková;
prof. MUDr. Lydie Izakovičová Hollá, Ph.D.; doc. RNDr. Petr Holub, Ph.D.;
doc. Mgr. Jana Horáková, Ph.D.; doc. PhDr. Mgr. Tomáš Janík, Ph.D.;
doc. JUDr. Josef Kotásek, Ph.D.; prof. PhDr. Tomáš Kubíček, Ph.D.;
doc. RNDr. Jaromír Leichmann, Dr.; PhDr. Alena Mízerová;
doc. Ing. Petr Pirožek, Ph.D.; doc. RNDr. Lubomír Popelínský, Ph.D.;
Mgr. Kateřina Sedláčková, Ph.D.; doc. RNDr. Ondřej Slabý, Ph.D.;
prof. PhDr. Jiří Trávníček, M.A.; doc. PhDr. Martin Vaculík, Ph.D.

Ediční rada PrF MU

doc. JUDr. Josef Kotásek, Ph.D. (předseda);
prof. JUDr. Josef Bejček, CSc.; prof. JUDr. Jan Hurdík, DrSc.;
prof. JUDr. Věra Kalvodová, Dr.; prof. JUDr. Vladimír Kratochvíl, CSc.;
doc. JUDr. Petr Mrkvývka, Ph.D.; doc. JUDr. Radim Polčák, Ph.D.;
prof. JUDr. Petr Průcha, CSc.; doc. JUDr. Markéta Selucká, Ph.D.

COFOLA 2018

Část III. – Valná hromada akciové společnosti

**Eds.: JUDr. Jaromír Koziak, Ph.D., Ing. Mgr. Radek Ruban, Ph.D.,
Mgr. Zdeněk Houdek, JUDr. Michal Janovec, Ph.D.**

Vydala Masarykova univerzita, Žerotínovo nám. 617/9, 601 77 Brno

Spisy Právnické fakulty MU č. 624 (řada teoretická)

1. vydání, 2018

ISBN 978-80-210-9013-2 (online : pdf)